

Az Európai Unió Hivatalos Lapja

C 256

50. évfolyam

Magyar nyelvű kiadás

Tájékoztatások és közlemények

2007. október 27.

<u>Közleményszám</u>	Tartalom	Oldal
	I <i>Állásfoglalások, ajánlások és vélemények</i>	
	ÁLLÁSFOGLALÁSOK	
	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2007. május 30–31-i, 436. plenáris ülés	
2007/C 256/01	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság állásfoglalása – Tárgy: „Hozzájárulás az Európai Tanács 2007. június 21-22-i üléséhez – Az alkotmányozási folyamat ütemterve”	1
	III <i>Előkészítő jogi aktusok</i>	
	EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG	
	2007. július 11–12-i, 437. plenáris ülés	
2007/C 256/02	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a szellemi tulajdonjogok érvényesítését biztosító büntetőjogi intézkedésekről COM(2005) 276 final – 2005/0127 (COD)	3
2007/C 256/03	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: A vállalkozásokban rejlő lehetőségek, különös tekintettel a kkv-kra (lisszaboni stratégia)	8
2007/C 256/04	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: Beruházások a tudásba és az innovációba (lisszaboni stratégia)	17
2007/C 256/05	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: Zöld könyv a fogyasztóvédelmi joganyag átvilágításáról COM(2006) 744 final	27

Ár: 26 EUR

(folytatás a túloldalon)

<u>Közleményszám</u>	Tartalom (folytatás)	Oldal
2007/C 256/06	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelv a kerek mezőgazdasági vagy erdészeti traktorok visszapillantó tükreiről (kodifikált változat) COM(2007) 236 <i>final</i> – 2007/0081 (COD)	31
2007/C 256/07	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: Európa energiapolitikájának meghatározása (lisszaboni stratégia)	31
2007/C 256/08	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: – Javaslat európai parlamenti és a tanácsi irányelv a közösségi vasúti rendszer kölcsönös átjárhatóságáról (egységes szerkezetbe foglalt változat) – Javaslat európai parlamenti és a tanácsi rendeletre az Európai Vasúti Ügynökség létrehozásáról szóló 881/2004/EK rendelet módosításáról – Javaslat európai parlamenti és a tanácsi irányelv a közösségi vasutak biztonságáról szóló 2004/49/EK irányelv módosításáról COM(2006) 783 <i>final</i> – 2006/0273 (COD) – COM(2006) 785 <i>final</i> – 2006/0274 (COD) – COM(2006) 784 <i>final</i> – 2006/0272 (COD)	39
2007/C 256/09	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelv a veszélyes áruk szárazföldi szállításáról COM(2006) 852 – 2006/0278 (COD)	44
2007/C 256/10	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: Zöld könyv a műholdas navigációs alkalmazásokról COM(2006) 769 <i>final</i>	47
2007/C 256/11	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: A Bizottság közleménye a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek – Nukleáris tájékoztató program az Euratom-Szerződés 40. cikke alapján véleményezésre az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság elé terjesztve COM(2006) 844 <i>final</i>	51
2007/C 256/12	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: Vonalhajózási konferenciák – ENSZ-egyezmény COM(2006) 869 <i>final</i> – 2006/0308 (COD)	62
2007/C 256/13	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: Rádiófrekvenciás azonosítás (RFID)	66
2007/C 256/14	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Válaszút előtt a GALILEO: Az európai GNSS-programok végrehajtása COM(2007) 261 <i>final</i>	73
2007/C 256/15	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: Kétéves értékelő jelentés az EU fenntartható fejlődési stratégiájáról	76
2007/C 256/16	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a növényvédő szerekre vonatkozó statisztikáról COM(2006) 778 <i>final</i> – 2006/0258 (COD)	86
2007/C 256/17	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: Az innováció hatása az ipari szerkezetváltásra és az EBB szerepe	88
2007/C 256/18	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: Foglalkoztatás a kiemelt népességcsoportokban (lisszaboni stratégia)	93
2007/C 256/19	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: A szociális partnerek szerepe – A hivatás, a család és a magánélet összeegyeztetése	102

2007/C 256/20	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: Rugalmas biztonság (A belső rugalmasság dimenziója – A kollektív tárgyalások és a szociális párbeszéd mint a munkaerőpiacok szabályozásának és reformjának eszközei)	108
2007/C 256/21	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: Foglalkoztathatóság és vállalkozói szellem – A civil társadalom, a szociális partnerek, valamint a regionális és helyi szervek szerepe a nemek közötti egyenlőség perspektívájában	114
2007/C 256/22	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: Egészségügy és migráció	123
2007/C 256/23	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: Eurorégiók	131
2007/C 256/24	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: Az EU és Közép-Amerika kapcsolata	138
2007/C 256/25	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: A női vállalkozások támogatása az Euromed-térségben	144

I

(Állásfoglalások, ajánlások és vélemények)

ÁLLÁSFOGLALÁSOK

EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG

2007. MÁJUS 30–31-I, 436. PLENÁRIS ÜLÉS

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság állásfoglalása – Tárgy: „Hozzájárulás az Európai Tanács 2007. június 21-22-i üléséhez – Az alkotmányozási folyamat ütemterve”

(2007/C 256/01)

2007. május 29-i ülésén az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság Elnöksége úgy határozott, hogy az Európai Tanács 2007. június 21-22-i üléséhez való hozzájárulásként az alkotmányozási folyamat ütemtervéről szóló állásfoglalást terjeszt a plenáris ülés elé.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2007. május 30-31-én tartott plenáris ülésén (a május 30-i ülésnapon) 171 szavazattal 18 ellenében, 16 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi állásfoglalást.

1. Az EGSZB határozottan megerősíti az alkotmány szerződésről szóló 2003. szeptember 24-i ⁽¹⁾, 2004. október 28-i ⁽²⁾, továbbá 2006. május 17-i ⁽³⁾ véleményeit, valamint a 2007. március 14-i, a Római Szerződés aláírásának 50. évfordulója alkalmából készített állásfoglalás-tervezetét ⁽⁴⁾. E vélemények mindegyikében az EGSZB fenntartás nélkül elkötelezte magát a konvent módszere és annak eredménye mellett.

2. Csakúgy, mint korábban, az EGSZB jelenleg is támogatja az alkotmány szerződést, amely a következő szempontok alapján lényegileg és pozitív értelemben különbözik a Római Szerződés felülvizsgálata kapcsán a különféle kormányközi konferenciák által eddig kidolgozott intézményi szövegektől: a nemzeti és európai parlamenti képviselők részvételével folytatott szabad és nyilvános vita eredményeképp jött létre; az Európai Községek alapítása óta létrejött politikai-intézményi dokumentumok teljes anyagát szisztematikusan egységes keretbe foglalja; valamint tartalmazza az Európai Unió döntéshozatali rendszerének intézményi és eljárási reformjához szükséges intézkedéseket, taglalja azokat a célokat, melyeket az Uniónak követnie kell, megnevezi azokat az értékeket, melyekre politikáját alapítania kell, és kodifikálja azokat az alapvető jogokat, melyeket tiszteletben kell tartania és meg kell védenie.

3. Mindez indokolta, hogy a konvent tervezetét „az Európai Alkotmányt létrehozó szerződésnek” nevezzék. Különböző félreértések miatt egyes tagállamokban az „alkotmány” megnevezés azonban elutasításra talált. Az EGSZB-nek nincs ellenére, hogy az új szerződést másképpen nevezzék. A tartalom fontosabb, mint az elnevezés.

4. A szervezett civil társadalom intézményes képviseléként az EGSZB az Alkotmány szerződés tartós támogatásakor a következő okokat tekinti mérvadónak, amelyek hozzájárulnak az Unió demokratikus legitimitásának megerősítéséhez:

– az Európai Parlament hatáskörének kibővítése az együtt-döntési jogkörök újabb területekre történő kiterjesztésével;

– a nemzeti parlamentek fokozott bevonása az Európai Unió tevékenységébe, amennyiben ellenőrzési jogkörrel ruházzák fel őket a szubszidiaritás elvének tiszteletben tartását illetően;

– az Európai Unió Tanácsa ülései átláthatóságának javítása;

– az autonóm szociális párbeszéd szerepének megerősítése és a szociális partnerek az európai egyesítési folyamat szereplőiként történő elismerése;

⁽¹⁾ A kormányközi konferenciáról szóló vélemény (CESE 1171/2003). HL C 10., 2004.1.14.

⁽²⁾ Az Európai Alkotmányt létrehozó szerződésről szóló vélemény. HL C 120., 2005.5.20.

⁽³⁾ 2006. május 17-i vélemény a következő tárgyban: „Hozzájárulás az Európai Tanács 2006. június 15-16-i üléséhez – Gondolkodási időszak”. HL C 195., 2006.8.18.

⁽⁴⁾ HL C 161., 2007.7.13.

– a részvételi demokrácia jelentőségének elismerése, nevezetesen azáltal, hogy az európai intézményeket arra kötelezzük, hogy átlátható és rendszeres párbeszédet folytassanak a civil társadalmi szervezetekkel és az uniós polgárokkal;

– ugyanebben a szellemben az Unió polgárai számára kezdeményezési jog bevezetése.

5. Az EGSZB emlékeztet arra, hogy az Európai Tanács keretében összegyűlt valamennyi kormány- vagy államfő hozzájárulását adta az Alkotmány szerződéshez, és 2004. október 29-én Rómában ünnepélyes keretek között aláírta azt. Időközben az Európai Unió tagállamainak kétharmada – amelyek együttesen a népesség egyértelmű többségét képviselik – ratifikálta az alkotmány szerződést. Az EGSZB ezért ragaszkodik ahhoz, hogy az Alkotmány szerződés a jelenlegi válsághelyzet megoldására irányuló további tárgyalások alapja maradjon.

6. Az EGSZB támogatja a német elnökség abbéli szándékát, hogy az Európai Tanács ez év június 21-22-én tartandó ülése alkalmából ütemtervet terjesszen elő a válsághelyzet megoldására irányuló jövőbeli erőfeszítések vonatkozásában, és üdvözli, hogy a 2007. március 25-i „berlini nyilatkozatban” a 2009-es európai választásokat határozzák meg az új szerződés hatálybalépésének időpontjaként.

7. Ez azt jelenti, hogy 2007 végéig egy rövid kormányközi konferenciának jóvá kell hagynia a jelenlegi tervvel kapcsolatban javasolt módosításokat, amelyek szükségesek az új konszenzus kialakításához. E kormányközi konferencia mandátuma ennek megfelelően abból áll majd, hogy azonosítsa azt a néhány intézkedést, amelyről újra lehet tárgyalni. Ennek eredményét 2008 során valamennyi tagállamnak ratifikálnia kellene.

8. Fontos, hogy a szerződés újratárgyalása megőrizze a lényegét annak, amit az Európai Konvent elhatározott, és ezt követően a kormány- és államfők egybehangzóan jóváhagytak. Ide elsősorban az intézményi és eljárási újítások, valamint az alapjogi charta kötelező jellege tartozik. Ez azt jelenti, hogy az

I. részt (az Unió célkitűzései, intézményei és szerkezete), a II. részt (az Unió Alapjogi Chartája) és a IV. részt (általános és záró rendelkezések) meg kell őrizni. A III. rész intézkedései lényegében a hatályos szerződéseknek az Európai Unió politikáira vonatkozó rendelkezéseit tartalmazzák, és nem kell hogy feltétlenül részét képezzék az új szerződésnek; a III. rész intézményes és eljárási rendelkezéseit, amennyiben túlmutatnak az eddig hatályos jogon, integrálni kellene az I. részbe.

9. Az EGSZB konstruktívan fogja kísérni a kormányközi konferencia munkáját. Ragaszkodik azonban ahhoz, hogy a kormányközi konferencia várhatóan rövid időtartama és behatárolt mandátuma ellenére a civil szervezeteknek lehetőségük nyíljon a tanácsadó jellegű együttműködésre. Az EGSZB készen áll arra, hogy a Tanács elnökségével együttműködve megszervezze a megfelelő információs és konzultációs üléseket. Ebben azokra a jó tapasztalatokra támaszkodhat, melyeket az Európai Konventtel folytatott munkája során, a Konvent Elnökségével, valamint az Európai Parlamenttel történő együttműködésben szerzett.

10. Égetően szükséges a jelenlegi válsághelyzet olyan szerződés elfogadása révén történő megoldása, amely egy 27 tagállamot felsorakoztató Unió igényeinek is megfelel. Ez azért is így van, mert az új kihívások szükségessé teszik, hogy az Európai Unió új politikákról állapodjon meg, és nagy horderejű határozatokat hozzon, különösen a következők tekintetében: az európai társadalmi modell – melynek az általános érdekű szolgáltatások alapvető elemét képezik – továbbfejlesztése és az európai integráció szociális dimenziójának erősítése, a gazdasági, társadalmi és kulturális kapcsolatok globalizálódásából adódó negatív hatások kezelése, a gazdasági növekedés ösztönzése és a versenyképesség erősítése, az éghajlatváltozás kezelése, az energiaellátás biztosítása, a bevándorlással kapcsolatos problémák megoldása, valamint a szegénység és a szociális kirekesztés elleni küzdelem.

Brüsszel, 2007. május 30.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Dimitris DIMITRIADIS

III

(Előkészítő jogi aktusok)

EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG

2007. JÚLIUS 11–12-I, 437. PLENÁRIS ÜLÉS

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a szellemi tulajdonjogok érvényesítését biztosító büntetőjogi intézkedésekről

COM(2005) 276 final – 2005/0127 (COD)

(2007/C 256/02)

2005. szeptember 21-én a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 95. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a fenti tárgyban.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció 2007. június 4-én elfogadta véleményét. (Előadó: Daniel RETUREAU.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2007. július 11-12-én tartott, 437. plenáris ülésén (a július 12-i ülésnapon) 76 szavazattal 3 ellenében elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések

1.1 Az EGSZB továbbra is ügyel majd arra, hogy a 2004. évi irányelvet a jelenlegi módosított irányelvjavaslattal és az egyéb, vonatkozó kerethatározatokkal összehangoltan hajtsák végre, és törekedni fog arra, hogy megvizsgálja, hogyan alakul a hamisítás és annak – a Közösség határain túlnyúló – nemzetközi változatai elleni küzdelem hatékonysága.

1.2 A javasolt rendelkezések általános megközelítését támogatva az EGSZB felkéri az Európai Bizottságot, hogy vegye fontolóra a jelen véleményben megfogalmazott észrevételeket, amelyek azt javasolják, hogy a fenti jelenségek visszaszorítására, valamint büntetőjogi és vámügyi együttműködésre irányuló erőfeszítések elsősorban a tömegesen hamisító vállalkozásokra, továbbá a bűnszervezetek által elkövetett hamisításokra összpontosuljanak vagy azokra az esetekre, ha a jogsértés az emberekre nézve egészségügyi vagy biztonsági kockázatot rejt magában.

1.3 Az EGSZB főként azt szeretné, ha az irányelv valamennyi ipari tulajdonra vonatkozó jogszabályt érintené, és így nem

zárna ki a találmányi szabadalmakat, amelyek e jogszabályok legfontosabb területét jelentik az európai ipar számára.

1.4 Az EGSZB a vizsgált irányelvjavaslatban bizonyos jogi fogalmak – mint a jogsértések „kereskedelmi nagyságrendje”, illetve „üzletszerűsége” – pontatlanságára hívja fel a figyelmet. Ez a pontatlanság ellentmond a büntetőjog alapelveinek, amelyek szerint egy vétségnek tényállásszerűnek, illetve pontosan és világosan meghatározottnak kell lennie. Az EGSZB szót emel továbbá a büntetések meghatározásának az irányelvjavaslat 2. cikkében előírányzott módjára, mivel véleménye szerint elegendő csupán egy büntetőjogi szankciókra vonatkozó, általános keretet felállítani, (amelynek mindössze a szabadságvesztés, illetve pénzbüntetés vagy bírság előírására kellene korlátozódnia); a konkrét büntetések kiszabásának a nemzeti joghatóságok kizárólagos hatáskörében kell maradnia.

2. Bevezetés

2.1 2005. november 23-i, MEMO/05/437 sz. – ugyanaznap kiadott közleményét összefoglaló – feljegyzésében az Európai Bizottság üdvözli az Európai Bíróság azon ítéletét, amely elismeri a Közösség hatáskörét visszatartó erejű, arányos büntetőjogi intézkedések elfogadásában az EK-Szerződésben foglalt közösségi politikákra irányuló normák teljesítésének garانتálása érdekében.

2.2 A közleményben az Európai Bizottság ismerteti értelmezését a 2005. szeptember 13-i ítélet kapcsán, amellyel a Bíróság megsemmisített egy, a környezet büntetőjogi védelmére vonatkozó kerethatározatot. Az Európai Bizottság szerint az Európai Bíróság úgy ítélte meg, hogy a Közösség hatáskörrel rendelkezik a közösségi jog hatékonyságának biztosítását szolgáló büntetőjogi intézkedések meghozatalához. Az Európai Bizottság véleménye szerint az ítélet hatálya nagymértékben túlmutat a környezetvédelem területén, és a közösségi politikák összességére, valamint a Szerződés által elismert alapvető szabadságjogokra is vonatkozik. A büntetőjogi szankciók közösségi jogba való beillesztésének kellően igazolt szükségyszerűségeen kell alapulnia, és tiszteletben kell tartania az Európai Unió büntetőjogi felépítésének általános koherenciáját.

2.3 A fenti környezetvédelemre vonatkozó ítélet e kiterjesztő értelmezésével azonban nem értettek egyhangúlag egyet a tagállamok, és a jogelmélettel sincs összhangban. Sokan úgy vélik, hogy a bűncselekmények minősítésére és az annak megfelelő büntetőjogi szankciók nagyságrendjére lényegileg a szubszidiaritás elve vonatkozik, illetve, hogy ezek esetleges uniós harmonizációja a tagállamok közötti igazságügyi együttműködés EU-Szerződésben rögzített területéhez tartozik.

2.4 Megjegyzendő, hogy az Európai Parlament is igen nagymértékben osztja ezt az értelmezést; mivel a közösségi büntetőjogi hatáskörbe tartozó területek meghatározásához már nem csupán a tagállamok egyhangú tanácsi döntése szükséges, hanem együttdöntési eljárásban elért minősített többség is. Az eljárásban részt vevő Európai Parlamentnek így bővülnek jogalkotói hatáskörei ⁽¹⁾.

2.5 Azonban a közösségi kompetenciák – írott szabályt nélkülöző döntésből eredő – számottevő bővüléséről van szó, és az intézmények értelmezései közötti eltérések kockázata többek között késleltetheti büntetőjogi rendelkezéseket tartalmazó jogszabályok elfogadását, vagy utólag korlátozhatja azok hatályát például új fellebbezések vagy kompromisszumok következtében; ezen irányelvjavaslat esetében nyitva marad a kérdés, hogy a találmányi szabadalmakra ki kell-e terjeszteni a büntetőjogi védelem körét, mivel a Parlament úgy véli, hogy csupán a közösségi eredetű jogra érvényes a Bíróság ítélete, míg az Európai Bizottság szerint az a szellemi tulajdonra vonatkozó közösségi és nemzeti jogra egyaránt irányadó.

3. Az Európai Bizottság javaslatai

3.1 A módosított irányelvjavaslat (COM(2006) 168 final) célja horizontális és harmonizált büntetőjogi keret létrehozása az ipari tulajdonnal, valamint az irodalmi és művészeti tulajdonnal összefüggő jogok, továbbá egyéb, hasonló immateriális tulajdonjogok (együttesen: „szellemi tulajdonjogok”) tiszteletben

⁽¹⁾ Az Egyesült Királyságra és Írországra vonatkozó *opt in*, valamint a Dániára vonatkozó mentesség többé nem lenne ellentétes a szabályozással, amint az történik a 3. pillérhez tartozó kezdeményezések esetében.

tartásának biztosítására. A belső piacra vonatkozik, és bevezetését az e területen – a szubszidiaritás és az arányosság elveit tiszteletben tartva – végrehajtandó, európai szintű beavatkozás szükségessége indokolja. A javaslat jogi alapját az EK-Szerződés 95. cikke képezi.

3.2 Az irányelvjavaslat általános büntetőjogi keretet teremt, amely meghatározza a védett „szellemi tulajdonjogokat”, ezek megsértésének eseteit, illetve a maximális büntetőjogi szankciókat az európai anyagi jog és a nemzeti jogok, valamint az ez irányú nemzetközi megállapodások és különösen a TRIPS-egyezmény ⁽²⁾ által védett anyagi javak, szolgáltatások, szellemi és művészeti alkotások hamisításának büntetőjogi visszaszorítására irányuló intézkedések belső piaci harmonizációja céljából. (Ez utóbbi egyezményt 1994-ben kötötték a WTO keretein belül, és egyes védett jogok megsértésének büntetőjogi szankcióira ⁽³⁾ nézve tartalmaz rendelkezéseket.)

3.3 Egy 2004-ben elfogadott irányelv ⁽⁴⁾ már védelmi keretet alakított ki a kereskedelmi célú másolás, kalózkodás és hamisítás ellen; az irányelv 2. cikke által védett jogok részletes listáját nyilatkozatban adta közre az Európai Bizottság ⁽⁵⁾. Az ipari tulajdonjogokról (találmányi szabadalmak és kiegészítő tanúsítványok, használati igazolások, védjegyek, eredet-megjelölések, formatervezési mintaoltalmak és növényfajta-oltalmak), a szerzői jogról és a szomszédos jogokról, valamint az áramkörök topográfiaira és az adatbázisokra vonatkozó közösségi jog által létrehozott *sui generis* jogokról van szó. Ezek kizárólagos jogok, amelyek jogilag immateriális tulajdonjog részének tekintendők. E jogok egy része a közösségi vívmányokhoz tartozik, sőt, szervezett közösségi anyagi védelem tárgyát képezi (formatervezési minták, védjegyek és növényfajta-oltalmak) ⁽⁶⁾. Mások – mint például a szabadalom – kizárólag a nemzeti jog hatálya alá tartoznak az összes iparág által igényelt közösségi szabadalom megjelenéséig. Az immateriális jogok igen heterogén területéről van tehát szó, amelyeket a „szellemi tulajdonjogok” néven szentesítettek, és amelyek természete és jogi rendszere számottevően eltér egymástól.

3.4 A tagállamokra érvényesek a TRIPS-egyezmény által szabott kötelezettségek, amelyek megfelelő nemzeti szabályozás bevezetését írják elő a kereskedelmi célú hamisításra vonatkozó büntetőjogi eljárások és szankciók terén; a tagállamoknak ugyanakkor bizonyos értelmezési mozgásterük van, és ráadásul egyes államok még nem hoztak büntetőjogi visszaszorító intézkedéseket a területükön a szellemi tulajdonjogokat érintően. A 2004. évi irányelv jogorvoslatot tesz lehetővé az ilyen sérelmek áldozatai számára azáltal, hogy nyomozási, eljárási, lefoglalási ⁽⁷⁾ és kártérítési kötelezettségeket ró a tagállamokra az

⁽²⁾ A szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásairól szóló egyezmény.

⁽³⁾ TRIPS-egyezmény, 61. cikk.

⁽⁴⁾ 2004/48/EK irányelv a szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről.

⁽⁵⁾ Az Európai Bizottság 2005/295/EK nyilatkozata a fent említett irányelv 2. cikkének értelmezéséről.

⁽⁶⁾ A közösségi szabadalom jelentős kivételével, amelynek kérdése továbbra is homályos (NdA).

⁽⁷⁾ A Tanács 2005/212/IB kerethatározata a bűncselekményből származó jövedelmek, vagyon és az elkövetéshez használt eszközök elkobzásáról (hamisítás, kalózkodás) (HL L 68., 2005.3.15.).

alkalmazandó jog harmonizációjának céljából, valamint – a hamisítás terén igen aktív – szervezett bűnözés elleni harc⁽⁸⁾ érdekében. Az irányelv azonban csak a polgári, kereskedelmi és adminisztratív eljárásokra és szankciókra vonatkozik, és elsődleges célja a védett jogok azon birtokosainak okozott károk megtérítése, akik hamisítás miatt keresetet nyújtottak be. Néhány tagállam még nem építette bele joganyagába az irányelvet!

3.5 A „szellemi tulajdon” védelme szerepel az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatában, valamint az Európai Unió Alapjogi Chartájában, amelynek ünnepélyes nyilatkozatát 2000 decemberében fogadták el Nizzában. E jogot nemzetközi védelemben részesítik továbbá az ENSZ illetékes szakosított szervezeteinek (a Szellemi Tulajdon Világszervezetének Nemzetközi Irodája – WIPO, UNESCO) keretében, illetve regionális szinten kötött egyezmények (az 1973. évi Müncheni Egyezmény, amely megteremtette az Európai Szabadalmi Hivatalt, az EPO-t és a közösségi szabadalom fogalmát). Egyedül a TRIPS-egyezmény tartalmaz jelenleg minimális büntetőjogi rendelkezéseket. Az Európai Bizottság javaslatával némi közösségi harmonizációt kíván végrehajtani, kötelezve a tagállamokat arra, hogy belső jogukba büntetőjogi jogkövetkezményeket vezessenek be, közös fogalom meghatározásokat és típusszankciókat alkalmazva a jogsértésekre.

3.6 A módosított irányelvjavaslat célja tehát a szellemi tulajdonjogok megsértéséért kiszabható büntetések szintjének közelítése a börtönbüntetések, a pénzbírságok és az elkobzások vonatkozásában. Joghatósági szabályokat kíván rögzíteni egyrészt a nyomozás megkönnyítése érdekében, másrészt pedig abból a célból, hogy – amennyiben lehetséges – egyetlen tagállamba legyenek összefoghatók a büntetőeljárások, amikor a jogsértés több tagállamot is érint. Javasoljuk, hogy az áldozatokat vagy a képviselőiket vonják be e nyomozásokba.

3.7 A korábbi javaslatokhoz viszonyított fő változás a szellemi tulajdonjog megsértésével összefüggő vádemelések esetén alkalmazandó büntetőjogi szankciók (ezeket szintén meghatározza a tervezet) szintjének és jellegének rögzítésére irányul.

3.8 Az irányelv 3. cikkében tárgyalt jogsértésekért felelős természetes személyekre kiszabandó szabadságvesztés felső határának legalább 4 évnek kellene lennie, amennyiben szervezett bűnözés keretében cselekedtek, vagy ha e jogsértések mások egészségének és biztonságának veszélyeztetését vonják maguk után (2. cikk, 1. bekezdés).

3.9 Az irányelv 3. cikkében tárgyalt bűncselekményekért felelős természetes vagy jogi személyeknek hatékony, arányos és visszatartó büntetésekkel sújthatóknak kellene lenniük, amely büntetéseknek büntetőjogi vagy nem büntetőjogi jellegű pénzbírságokban kellene testet ölteniük maximálisan legalább 100 000 euró összegben (a súlyos esetekben 300 000 euró összegben – lásd a 2. cikk 1. bekezdését, a súlyosabb büntetések sérelme nélkül haláletet vagy rokkantság veszélye esetén).

3.10 A nemzeti jognak elő kellene írnia a hamisított termékek, valamint a bűncselekményből származó vagyon és az elkövetéshez használt eszközök elkobzását legalább a súlyos esetekben (szervezett bűnözés, mások egészségének és biztonságának veszélyeztetése) (3. cikk).

3.11 A módosított javaslat lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy a korábban meghatározott szinteket meghaladják.

3.12 Az eredeti tervezetet kísérő tanácsi kerethatározat-tervezet visszavonása alapján az Európai Bizottság horizontális megközelítést szándékozik alkalmazni a 2005.12.23-án elfogadott büntetőjogi eljárások keretében, amelyek célja a jogsegély nyújtása, továbbá a büntetések szintjének hasonló szintre emelése az egyes országokban annak érdekében, hogy a Eurojust hatékonyan működhessen⁽⁹⁾.

3.13 A nyomozásokat és a büntetőeljárásokat a tagállamoknak kell kezdeményezniük; azoknak nem szabad csupán az áldozatok panasztételétől függeniük.

4. Az EGSZB általános megjegyzései

4.1 Az EGSZB megállapítja, hogy a „szellemi tulajdonjog” homályos fogalmát egyre általánosabban használják, és ezáltal jól elkülönülő jogi fogalmakat, különféle védelmi és felhasználási módokat kevernek össze; a terminust azonban szentesítette az európai és a nemzetközi jog. Az érintett immateriális jogok mindegyikének jellege, tartama és hatálya igen jelentősen eltér, valamennyi külön jogrendhez tartozik, eltérő területi hatállyal és sajátos nyilvántartási vagy védelmi intézményekkel bír, ráadásul e jogok megsértésének értelmezése országonként eltérhet és egyes esetekben gyorsan változik.

4.2 A gyógyszerek összetételének elemzése (az eredmény felhasználása vagy közzététele nélkül is), az interoperabilitást célzó, szoftverekre vagy elektronikai alkatrészekre vonatkozó „reverse engineering”, vagy pedig olyan törvényes jogok gyakorlása, mint például a saját másolathoz való jog, egy (általában meglehetősen gyenge) védőrendelkezés megkerülésével több tagállamban is hamisításnak vagy törvénytelen másolásnak minősülhet, ahol a büntetések ráadásul igen nagyok lehetnek még akkor is, ha semmilyen kereskedelmi szándék vagy bűnszervezet nem kapcsolódik ahhoz.

4.2.1 Az EGSZB már állást foglalt⁽¹⁰⁾ az európai gazdaságot sújtó kereskedelmi hamisítás különböző formáival, valamint az ipari tulajdon és a szerzői jog sérelmére elkövetett, az európai gazdaságnak jelentős károkat okozó, különböző vétségekkel szembeni, közösségi szinten összehangolt küzdelem mellett. A nagy volumenű hamisítás gyakran bűnszervezetek vagy szervezett bandák tevékenységének eredménye, és veszélyeztetheti az emberek egészségét, biztonságát vagy életét. Az ilyen eseteket a büntetőszankciók meghatározásakor súlyosbító körülményként kell figyelembe venni. Az irányelvjavaslatnak bármilyen súlyosbító körülmény felmerülése esetére meg kell őriznie a büntetés szigorításának elvét.

⁽⁸⁾ Tanácsi kerethatározat-tervezet a szervezett bűnözés elleni harcról. A hamisítás a terrorista hálózatok finanszírozásában is szerepet játszhat; és a hamisításból származó jövedelmekkel kapcsolatos pénzmosás is bűncselekmény, amely ellen erélyel kell fellépni.

⁽⁹⁾ COM(2005) 696 final.

⁽¹⁰⁾ Lásd az EGSZB Henri Malosse által jegyzett véleményét (HL C 221., 2001.8.7.).

4.2.2 Az EGSZB – a 2004-es irányelvről alkotott véleményével összhangban – egyetért azzal, hogy a tervezett harmonizáció csak a kereskedelmi léptékű szabálysértéseket érinti, tehát azokat, amelyek jelentős hatással lehetnek az egységes piacra. Persze jobban meg kellene határozni ezt a „kereskedelmi” jelleget, például annak rögzítésével, hogy a hamisított termékek vagy szolgáltatások célja a jelentős gazdasági kár okozására alkalmas nagybani árusítás, vagy azt kimondva, hogy a termékek vagy szolgáltatások az eladott mennyiségtől függetlenül veszélyesek a személyekre nézve, vagy hogy e vétségek elkövetői mindenképpen abból a célból cselekszenek, hogy azokból illegális anyagi hasznot húzzanak. Büntetőjogi szankciók alkalmazására a közrend nyilvánvaló sérelme esetén kerülhet sor, és ez a sérelem mértéke és súlyossága tekintetében eltérő lehet. A szabálysértés és a büntetés léptékének arányban kell állnia az okozott sérelemmel, de felmerülhet a kérdés, hogy a büntetőjog szerves részét képező arányossági elvvel összhangban áll-e a „szellemi tulajdonjog kereskedelmi léptékű megsértése” és annak „súlyos megsértése” közötti különbségtétel, illetve a javasolt vétségi büntetések szigorja. Az internetes fájlcsere és reprodukálás (vagy zenei „remix”), a műtárgyak vagy szellemi művek családi vagy privát körben, illetve tanulmányok vagy tapasztalatszerzés céljából történő bemutatása implicit módon kizárásra kerül a javasolt jogszabály hatálya alól: hasznos lenne ezt explicitté tenni.

4.2.3 Az EGSZB emlékeztet arra, hogy a hamisítás által érintett immateriális jogok nem tekinthetők abszolút jogoknak. Minden itt érintett jognak megvannak a sajátosságai, és azok mindegyike elvileg kizárólagosságot, illetve eltérő időre és földrajzi kiterjedésre szóló, ideiglenes felhasználási monopóliumot nyújt, tehát időben korlátozott oltalmi intézkedést jelent (szemben a szabadalmi jog esetében a találmányok közzétételével, illetve a szerzői jog esetében egy mű létrehozásával). Azonban a licencek hasznélvezői és a szellemi termékek, szolgáltatások vagy művek jogos vagy jóhiszemű felhasználói is rendelkeznek jogokkal, amelyek bizonyos licencek esetén nagyon is kiterjedtek lehetnek⁽¹¹⁾. Márpedig több nemzeti jog jelenlegi állapotában inkohereenciákat tartalmaz, és gyakran egyoldalúan előtérbe helyezi a producereket, forgalmazókat és az ipar jogait a fogyasztók jogaival szemben. Az a számos országban megjelenő törekvés, hogy a nemzeti jog keretében súlyos büntetőszankciókat vezessenek be, a jelek szerint szintén ezzel az egyoldalú szemlélettel terhes. Addig a paradox helyzetig jutunk, hogy az irányelvjavaslatban a kereskedelmi léptékű szabálysértésre kiszabható maximális büntetés esetleg azonosnak vagy akár kevésbé súlyosnak bizonyul, mint az egyéni szabálysértésre meghatározott büntetés!

4.2.4 Az EGSZB kívánatosnak tartaná, ha az Európai Bizottság kezdeményezésére – például a vonatkozó nemzeti joganyagoknak az átültetést követő elmélyült, összehasonlító elemzése révén – a nemzeti büntetőjog terén a valódi harmonizáció előkészítéseképpen *tabula rasát* lehetne csinálni, különösen a szerzői jog és a szomszédos jogok tekintetében, ahol néha a szankciók és a büntetések léptékének aránytalanná válásához vezető egymásra licitálás folyik a büntetőjogi következmények meghatározásában, amire nincs valódi szükség, hiszen a művek terjesztésének kereskedelmi modelljei nagyarányú fejlődésen mennek keresztül – rövid időn belül a DRM (másolásvédelem) megszüntetését tervezik –, és nemegyszer az adathordozók

adójából a jogtulajdonosokat bőségesen kárpótolják a kalózmások okozta kárért.

4.3 Részletes megjegyzések

4.3.1 Az EGSZB szeretné, ha világosabban meghatároznák a szellemi tulajdonjoggal kapcsolatos termékek és szolgáltatások hamisításával és másolásával összefüggő jogsértések esetében a felbujtás vétkének jellegét. A bűncselekmény annak elkövetője vagy annak büntársai részéről szándékosságot feltételez: a TRIPS-megállapodás „szándékos hamisítás”-ról beszél, és az irányelv is szándékos cselekedetet említ. A jogsértés tárgyi elemet is tartalmaz, ami a vétség elkövetése vagy legalább annak kísérlete, amely az elkövetés megkezdésének tekinthető: a két elemnek össze kell adódnia, tehát a pusztán szándék nem elégséges a jogsértés megállapításához (hacsak gondolatrendőrséget nem állítunk fel). Am egy vétség elkövetésére való felbujtásról általában csak akkor beszélhetünk, ha a „felbujtás” kifejezetten az adott vétség elkövetéséhez (általában illegális) eszközöket bocsát az elkövető rendelkezésére. Márpedig az EGSZB számára a mindennap használatos anyagok, szoftverek vagy internet-hozzáférés pusztán rendelkezésre bocsátása nem tekinthető bűnpártolásnak vagy „felbujtásnak” (amely általánosságban csak nagyon korlátozott esetekben létezik a büntetőjogban, ezenkívül nehezen bizonyítható) akkor sem, ha ezeket az eszközöket hamisítók használják fel. A közösségi jogban elégséges kellene, hogy legyen a bűnpártolás fogalma, mivel a társtetteség kérdését az egyes nemzeti jogrendszerek részletesen szabályozzák. Ellenkező esetben a szándékosság hiányában is sor kerülhetne vádemelésekre, ami számos forgalmazó és szolgáltató számára komoly jogbizonytalanságot eredményezne.

4.3.2 A hamisítás vétké az ideiglenes monopólium által védett művek, ipari minták, eljárások vagy találmányok jogtalan reprodukálása. Ennél a fogalom meghatározásánál kellene maradni, annak a kalózkodásra való kiterjesztése nélkül (mely utóbbi fogalom tartalma általában az informatikai rendszerekbe, család révén történő betörés, amelynek célja – általában illegális tevékenység elkövetésének szándékával – a rendszer irányításának átvétele, az adatlopás vagy a sávhasználat. A kalózkodás különbözik a szó szoros értelmében vett hamisítástól, és a jogsértések esetében szigorú értelmezésre van szükség. Az informatikai rendszerekbe történő engedély nélküli betörés, az adat- vagy sávlopás, a magánélet sérelmére elkövetett cselekmények természetesen megfelelő vádemelés tárgyát kell, hogy képezzék, de nem tartoznak közvetlenül a hamisítás kategóriájába. Az informatikai kalózkodás visszaszorítását sajátos eszközökkel kell kezelni, még akkor is, ha számos, politikai nyilatkozatban pontatlanul használják a fogalmakat, összekeverve azokat, és így bizonyos fokú zavart okozva. Az informatikai kalózkodást terrorista célokra is használják, így arra különös figyelmet kell fordítani, és e téren megfelelő nemzetközi együttműködés kialakítására van szükség.

4.3.3 Az indokolásban szereplő „szervezett bűnözés”, illetve bűnszervezet fogalmát ki kellene egészíteni a „szervezett banda” fogalmával, amely bizonyos országok büntetőjogában már létezik mint súlyosbító körülmény. A kereskedelmi hamisítás szervezett banda vagy bűnszervezet keretében történő elkövetése súlyosbító körülménynek kellene, hogy minősüljön, súlyosabb büntetési tételeket és bírságokat vonva maga után.

⁽¹¹⁾ „Creative Commons Licence”, „General Public Licence”, „BSD”, a BBC szabad audiovizuális licence stb.

4.3.4 Az Európai Bizottság jelzi, hogy a tagállamoknak lehetősége van szigorúbb büntetési tételek bevezetésére, illetve más cselekmények szankcionálására. Ez arra való ösztönzéseként értelmezhető, hogy a tagállamok tegyenek büntethetővé kereskedelmi céllal nem rendelkező cselekményeket, vagy akár terjeszték ki a hamisítás vétkét olyan tényállásokra, amelyek a szó szoros értelmében nem jelentik valamely termék, eljárás vagy mű reprodukálását vagy másolását.

4.3.5 Az EGSZB számára megkérdőjelezhetőnek tűnik a közösségi jogban és néhány ország jogrendszerében a DRM-eket⁽¹²⁾ (általában gyenge és nem rejtjelezett másoláskereső rendszerek, hardverek vagy szoftverek) megkerülni vagy megszüntetni képes másolószoftvereknek a DRM-rendszerek hamisításával való azonosítása, miközben amit így „hamisításnak” minősítenek, az valójában nem az eredeti másolata vagy reprodukciója. Ráadásul a DRM-rendszerek nem sztenderdizáltak, hanem adathordozó- vagy gyártófüggőek, a fájlformátumok védettek lehetnek, ami gátolja az interoperabilitást, vagy célja a piaci verseny csorbítása a versenytársak kizárásával. A másolásra alkalmas eszközök azzal a céllal történő létrehozását és használatát, hogy a szoftverlicenc tulajdonában lévő fogyasztó vagy vállalkozás a jogait gyakorolja (magánmásolat, biztonsági mentés, különböző sztenderd berendezéseken történő használat érdekében), mint olyat nem kellene büntetni, csak akkor, ha fennáll a kereskedelmi léptékű vétség objektív és szubjektív tényállása.

4.3.6 Az EGSZB a büntetőjogi fellépésnek az áldozat részéről történő polgári vagy büntetőjogi feljelentéstől való függetlenségének elvét támogatja. Például olyan esetekben, amikor bűnszervezetek tevékenységéről van szó, az áldozatok esetleg tartózkodnak a jogaik védelmét szolgáló eljárás megindításától. Ezenkívül a kereskedelmi hamisítás, különösen ha azt a szervezett bűnözés, vagy akár a terrorizmus körébe sorolható bandák vagy szervezetek követik el, hátrányosan érinti a gazdaságot és a társadalom jólétét, így az azzal szembeni fellépés az állam felelőssége.

Kelt Brüsszelben, 2007. július 12-én.

4.3.7 Az EGSZB reméli, hogy a tagállamok közötti hathatós együttműködés lehetővé teszi majd a nemzetközi hamisítóhálózatokkal szembeni hatékony fellépést, különösen azok esetében, amelyek a szervezett bűnözéshez és a pénzmosáshoz kötődnek. Felhívja azonban a figyelmet, hogy számos ilyen hálózat harmadik országokból működik, ezért a fellépést ki kell terjesztetni az Unió határain kívülre, felhasználva a nemzetközi jog kínálta eszközöket.

4.3.8 Ami a közösségi szintet illeti, az EGSZB úgy véli, hogy közös rendőri vizsgálócsoportokra lenne szükség, amelyek a határőrszervekkel, valamint a hamisítások áldozataival vagy azok megbízott szakértőivel is együttműködnének. Üdvözli az áldozatoknak a vizsgálati eljárásba történő bevonását, de azt javasolja, hogy szerepüket a hatóságok tájékoztatására korlátozzák. Túlzás lenne, ha egy kereskedelmi léptékű hamisításra vonatkozó vádat követően egy vállalkozás például részt vehetne a versenytársánál folytatott ellenőrzésben és zár alá vételben, miközben azt megilleti az ártatlanság védelme egészen addig, amíg annak ellenkezője végleges jogi bizonyítást nem nyer. Az EGSZB elkerülendőnek tartja az önbíráskodás hibájába esést, illetve azt, hogy közhatalommal fel nem ruházott személyek a helyzettel visszaélve beavatkozzanak a büntetőeljárásokba.

4.3.9 Végezetül az EGSZB-t aggasztja az a tendencia, hogy az internethálózatokat egyre inkább kereskedelmi célra használják, és hogy erre a tevékenységi ágra ki kívánják terjesztetni a TRIPS-megállapodásban rögzített büntetőszankciókat az interneten (amely nyilvános és az általános közjót szolgáló, szabad eszköz) megjelenő szellemi tulajdon védelméről szóló WIPO-szerződések alkalmazásával, ahogy ez világosan kiderül az Egyesült Államok Kereskedelmi Minisztériumának 2006. évi jelentéséből (*Special 301 and Super 301 Report*)⁽¹³⁾.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹²⁾ *Digital Rights Management* (a digitális jogok érvényesítése, a másolásvédelemre használt eufemizmus).

⁽¹³⁾ 2006 SPECIAL 301 REPORT USA.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: A vállalkozásokban rejlő lehetőségek, különös tekintettel a kkv-kra (lisszaboni stratégia)

(2007/C 256/03)

2006. szeptember 14-én az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság Eljárási Szabályzata 31. cikkének értelmében úgy határozott, hogy tájékoztató jelentés elkészítésére kéri fel az „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekciót a következő tárgyban: *A vállalkozásokban rejlő lehetőségek, különös tekintettel a kkv-kra (lisszaboni stratégia)*.

A 2007. március 14-15-én tartott plenáris ülésen úgy határoztak, hogy a tájékoztató jelentést saját kezdeményezésű véleménnyé dolgozzák át (az Eljárási Szabályzat 29. cikke (2) bekezdésének értelmében).

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció 2007. május 3-án elfogadta véleményét. (Előadó: Christine FAES)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2007. július 11-12-én tartott 437. plenáris ülésén (a július 12-i ülésnapon) 123 szavazattal 1 ellenében, 3 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Előszó

1.1 Az Európai Tanács 2006. március 23-24-i ülésének elnökségi következtetéseiben 2008 elejére a növekedés és a foglalkoztatás érdekében létrehozott partnerséget támogató összefoglaló jelentés készítésére kéri fel az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságot.

1.2 Az Európai Tanács továbbá a prioritásként meghatározott intézkedések következő specifikus területeit javasolta a 2005–2008-as időszakra:

- i. a tudásba és innovációba való beruházás
- ii. a különösen a kkv-kat érintő vállalkezési potenciál
- iii. a kiemelt fontosságú csoportok foglalkoztatása (...)
- iv. az európai energiapolitika meghatározása (...)
- v. azok a meghozandó intézkedések, amelyek a lendület fenntartásához szükségesek a növekedési és foglalkoztatási partnerség valamennyi pillére tekintetében [...].

2. Összefoglalás és ajánlások

2.1 Bár a lisszaboni stratégia pozitív eredményeket is hozott, elsősorban a gazdasági és ipari növekedés és a foglalkoztatás mennyiségi és minőségi javítása terén nem vezetett teljes sikerre. A globális verseny tekintetében Európát a hagyományos és újabb versenytársak olyan kihívások elé állítják, amelyeket nem tud megfelelő módon megoldani.

2.2 Az európai vállalkozásoknak egy még nem teljes mértékben megvalósult egységes piacon kell működniük, különösen ami az adószabályozás harmonizációját, az irányelvek tagállamok általi túl nehézkes végrehajtását, a fennálló adminisztratív terheket és a munkaerő-mobilitás hiányát illeti. Különösen a kkv-k számára nehéz ezeknek az akadályoknak a leküzdése.

2.3 Egyéb leküzdendő akadályok például a vállalkozói szellem hiánya, a népesség elöregedése és ennek a vállalkozásra gyakorolt hatása, a munkaerő-kínálat, a vállalkozások átadásának kiemeltebb kezelése, a pénzügyi forrásokhoz való hozzáférés a

kezdeti és növekedési szakaszban, a kutatási eredményekhez és ezáltal az innovációs lehetőségekhez való hozzáférés.

2.4 A kis- és középvállalkozások kulcsfontosságú szerepet játszanak a lisszaboni célok elérésében. Mindazonáltal szükséges hozzájárulásuk nem kapott kellő figyelmet a végrehajtás első éveiben. Különösen a kkv-k szervezeteinek az elért haladás értékelésébe történő bevonását kellene jobban fejleszteni, csakúgy, mint azt a szerepüket, hogy valamennyi politikai szinten ösztönzik a kkv-kat. A 2008–2010-es időszakra vonatkozó integrált gazdaság- és foglalkoztatáspolitikai iránymutatások soron következő felülvizsgálatának alkalmából az EGSZB célzottabb és jobban egyszerűsített integrált iránymutatásokat sürget a kkv-k vonatkozásában, különösen a mikrogazdasági reformok fejezetét illetően. Annak érdekében, hogy a fenti iránymutatásokat teljes mértékben végrehajtsák a folyamat során, az EGSZB sürgeti a Tanácsot, hogy – ahogyan azt a Parlament kérte – teremtsen meg a Kisvállalkozások Chartájának jogi alapját a további intézkedések bázisának erősítése céljából. A következő politikai irányvonalak és intézkedések kulcsfontosságúak a kkv-k üzleti potenciáljának fejlesztése érdekében.

2.4.1 Az EGSZB sürgeti az Európai Bizottságot, hogy tegyen meg mindent az ahhoz való hozzájárulás érdekében, hogy valamennyi vonatkozó jogszabályban a „gondolkozz először kicsiben” elve legyen a vezérelv.

2.4.2 Az EGSZB sürgeti, hogy 2009 legyen a „Vállalkozók Éve”, a növekedés és jólét tekintetében a vállalkozók által betöltött kulcsfontosságú szerep hangsúlyozása és a fiatalok, illetve más csoportok arra történő ösztönzése érdekében, hogy a vállalkozói pályafutást válasszák.

2.4.3 Az EGSZB erőfeszítéseket sürget a kkv-k számára hathatós támogatást és könnyű hozzáférést nyújtó hatékony innovációs és versenyképességi program biztosítása, valamint a kkv-k számára könnyebben hozzáférhető 7. kutatási és fejlesztési keretprogram, illetve strukturális alapok tekintetében. Ezen programok, valamint a JEREMIE hatékonyságát és hozzáférhetőségét szorosan nyomon kellene követni.

2.4.4 Egy vállalat legnagyobb értékét a humántőke jelenti. A megfelelő támogatási struktúrák, a testre szabott képzési kínálat és a jól megtervezett pénzügyi ösztönzők segíthetnek a kkv-knak mind a munkavállalók, mind pedig a vállalkozók kompetenciái és készségei felfrissítésében a folyamatos képzésbe történő további beruházás révén.

2.4.5 Az EGSZB felhívja az Európai Bizottságot, hogy készítsen elemzést a kkv-k közösségi programokba történő bevonásáról. Amennyiben a részvétel fokát nem találják elégségesnek, kötelezővé kellene tenni egy minimális százalékot.

2.4.6 A közbeszerzés a kkv-kat tevékenységeik fejlesztésében segítő fontos eszköz. Fontos a kkv-k részvételének szoros nyomon követése és intézkedések kidolgozása a közbeszerzéshez való hozzáférésük megkönnyítése érdekében. A legjobb gyakorlatok cseréjét is ösztönözni kellene.

2.4.7 Az Európai Bizottság szintjén olyan koordinációs struktúrát kellene létrehozni, amely biztosítja egy valódi, hatékony és eredményes kkv-politika jelenlétét valamennyi programban, cselekvésben és jogalkotási intézkedésben.

2.4.8 Célzott intézkedések meghozatala szükséges a bevált gyakorlatok ösztönzésére és hasznosítására a kkv-k területén, valamint a versenyképesség növelése érdekében, különös tekintettel az átlagos európai fejlettségi szintet el nem érő régiókra. Az ilyen jellegű intézkedéseket a kkv-k szervezetein keresztül kellene végrehajtani.

3. Általános megjegyzések

3.1 A lisszaboni stratégia – szűkebb értelmezésében – leginkább arról a kötelezettségvállalásról ismert, hogy Európát 2010-ig a világ legdinamikusabb, legversenyképesebb tudásalapú gazdasági térségévé teszi. Az általános keret kiegészítésképp a Tanács 2000 júniusában, Santa Maria de Feirában elfogadta a Kisvállalkozások Európai Chartáját.

3.2 Az EGSZB emlékeztet arra, hogy a 2000. március 24-i lisszaboni megbízatás a kezdettől:

- hangsúlyozta annak szükségességét, hogy aktív módon vonják be a szociális partnereket és a civil társadalmat a stratégiába a partneri kapcsolat változatos formáit alkalmazva;
- kifejtette, hogy annak sikere elsődlegesen a magánszektoron és az állami és a magánszektor közötti partneri kapcsolatokon múlik, valamint a tagállamok és az Unió együttes bevonásán;
- célul tűzte ki három összetevője, vagyis a gazdasági növekedés, a társadalmi kohézió és környezeti fenntarthatóság kiegyensúlyozott fejlesztését az európai versenyképesség és a munkahelyteremtés ösztönzése révén, egyidejűleg támaszkodva a megfelelő környezetvédelmi politikákra is.

3.3 Az Európai Tanács 2005 márciusában tartott tavaszi ülésén a Tanács rátért a lisszaboni stratégia félidei felülvizsgálatára, és a folyamat újraindításáról határozott, a hangsúlyt a növekedésre és foglalkoztatásra mint Európa fő politikai prioritásaira

helyezve. Megállapodás született a növekedésre és foglalkoztatásra vonatkozó integrált iránymutatásokról⁽¹⁾, melyek a reformintézkedések koherenciáját hivatottak megerősíteni és a nemzeti reformprogramok tervezéséhez szolgálnak iránymutatóként.

3.4 A továbbfejlesztett lisszaboni stratégiában döntő elem a versenyképesség és a növekedés fokozására való törekvés a jobb gazdasági állapot elérése, a munkahelyteremtés, valamint az életminőség védelme és javítása érdekében. Másfelől viszont a jobb életminőség, a szociális fejlődés és a környezet fenntartható fejlesztése szintén növekedést eredményezhet. A lisszaboni stratégia elsősorban a gazdasági és ipari növekedés, valamint a foglalkoztatás mennyiségi és minőségi javítása terén nem vezetett sikerre. A globális versenyben Európa nehézségekkel néz szembe. A lisszaboni folyamat elindítása óta az EU nagyszabású bővítésen esett át, melynek során 15-ről 25 tagállamúra, majd 27 tagállamúra bővült.

3.5 Az EGSZB először is meg szeretné jegyezni, hogy a lisszaboni stratégia már sok pozitív fejlemény elindulását tette lehetővé az elmúlt öt évben, többek között:

- a hagyományos területeket meghaladó reform iránti igény tudatosulása;
- az információs technológiák és az innovációs folyamatok felgyorsult terjedése;
- több támogatás az új vállalkozásokhoz és a kis- és középvállalkozások finanszírozásához;
- a fenntartható fejlődés fokozottabb figyelembevételére a köztartozások csökkentése érdekében, a szociális védelem költségvetési stabilitásának helyreállítására és a környezet védelme;
- kezdeményezések a szociális reform során a szociális partnerek részéről;
- a jogi és közigazgatási eljárások egyszerűsítése érdekében tett intézkedések, noha ezek eddig még csak korlátozott hatást fejtettek ki.

3.6 Ezen pozitívumok ellenére a fő megfigyelés az, hogy Európa növekvő kihívásokkal néz szembe a versenyképesség terén, miután beszorult a nagy, fejlett iparú versenytársak és az alacsony termelési költségekkel dolgozó, feltörekvő gazdaságok közé, amelyek mind jobban hasznosítják az új technológiákat. Számos aggodalomra okot adó jel van, mint például:

- gyenge belső kereslet, kevés befektetés, lanyhuló termelékenységi és növekedési ráták az Európai Unióban, ami miatt Európa vesztes helyzetbe kerül fő versenytársaival és a feltörekvő piacokkal szemben;

⁽¹⁾ A Tanács határozata (2005. július 12.) a tagállamok foglalkoztatáspolitikáira vonatkozó iránymutatásokról (2005/600/EK), HL L 205., 2005.8.6., 21. o.

- globalizáció, amely új országoknak a nemzetközi gazdasági rendszerbe történő integrációjához vezet;
- a foglalkoztatási célok elérésének elmaradása;
- a tartós állami költségvetési hiány számos tagállamban, bár nem mindig ugyanazokban a tagállamokban;
- a vállalkozásokat érintő messzemenően eltérő adószabályozás és adókulcsok;
- a vállalatokat sújtó, még mindig meglévő adminisztrációs terhek és az irányelvek nehézkes átültetése a tagállamokban;
- Európa népességének öregedése, ami rendkívüli terheket ró majd az államháztartásra és csökkenti a munkaerő-kínálatot;
- a források egyre nagyobb mértékű szűkösségének, illetve az árak növekvő volatilitásának veszélye, az éghajlatváltozás, valamint a biológiai sokféleség csökkenése;
- a belső piac megvalósításához elengedhetetlen munkaerő-mobilitás hiánya;
- az európai vállalatoknak a feltörekvő és dinamikus növekvő piacokra történő áthelyezése;
- az európai polgárok csökkenő érdeklődése az Európai Unió iránt.

3.7 Ugyanakkor a lisszaboni stratégiai reformok lemaradásban vannak.

3.7.1 Európai szinten a tagállamok vállalták, hogy számos területen befejezik az egységes piac kialakítását (energiaügy, szolgáltatások, közbeszerzés, transzeurópai hálózatok, a közszolgáltatások adaptálása), ugyanakkor akadályozzák a megadott időkereten belül a szükséges intézkedések végrehajtását.

3.7.1.1 Európai szinten az 1990-es évek óta az Európai Bizottság számos kezdeményezést indított útjára annak érdekében, hogy egyrészt jobban megértse a kkv-k szükségleteit és működését, másrészt pedig támogassa fejlődésüket és előmozdítsa munkahely-teremtési potenciáljuk hatékonyabb kiaknázását. Az elmúlt néhány évben ezeket az intézkedéseket megerősítette a kkv-megbízott kinevezése, a 2004-ben elfogadott vállalkozási cselekvési terv, a hatékonyabb jogalkotásra és a pénzügyi forrásokhoz való jobb hozzáférésre irányuló erőfeszítések (EBA és EBB), valamint a versenyképességi és innovációs keretprogram (VIK).

3.7.2 Nemzeti szinten eltérőek az eredmények, amelyek mellett a hiányosságok többnyire az alábbiak:

- a szabályozások és adminisztratív eljárások szervezeti bonyolultsága;

- magas munkanélküliségi ráták, különösképp bizonyos célcsoportok tekintetében;
- a korai nyugdíjba vonulás kiugróan magas aránya a vállalt kötelezettséggel ellentétben;
- nem megfelelően adaptált oktatási és képzési rendszerek, elsősorban a vállalkozói és IKT-készségek vonatkozásában;
- nincs elegendő lehetőség az egész életen át tartó tanulásra;
- a kutatási kiadások, amelyek általánosságban tovább csökkentek, ahelyett hogy a Lisszabonban célul kitűzöttek szerint a GDP 3 %-át elérnék;
- az innováció hiánya, bár a legújabb eredménymutatókat tartalmazó innovációs jelentés jobb eredményekről számol be;
- a kkv-k pénzügyi forrásokhoz való hozzáféréseinek hiánya, ehhez társul a lehetőségek ismeretének hiánya, európai szinten is;
- tartós államháztartási hiány, bár nem mindig ugyanazokban az országokban.

3.7.3 Az új tagállamoknak gyakran további hátrányokat kell leküzdeniük a fejlődési lemaradás következtében, például a foglalkoztatásban, a technológiák vagy a környezet területén, bár ezeket néha kiegyenlítik a megújítást célzó intézkedések, amelyek radikálisabbak, mint a 15 tagú EU-ban.

3.8 Hivatkozunk itt az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) által az Európai Tanács 2005. márciusi felkérésére kidolgozott jelentésre, amely az EGSZB és partnerei közötti konzultáció eredményeit taglalja, amelyet az EGSZB a lisszaboni stratégia végrehajtásáról és a szociális partnerek, valamint a szervezett civil társadalom egyéb elemeinek szerepéről folytatott a tagállamokban és európai szinten ⁽²⁾. Az EGSZB a közelmúltban számos jelentést tett közzé a lisszaboni stratégiáról és annak specifikus szempontjairól ⁽³⁾.

4. A vállalkozásokban rejlő lehetőségek javítása, különös tekintettel a kkv-kra

4.1 A kkv-k jelentősége az európai gazdaságban

4.1.1 Európában a vállalkozások túlnyomó hányada (99,8 %) kis- és középvállalkozás. A tipikus európai cég mikro-vállalkozás (91 %); 7 %-uk pedig kisvállalkozás. Amellett, hogy a legtöbb európai vállalkozás kisvállalkozás, ezek a vállalkozások az európai munkatapasztalatok és a gazdasági tevékenység jelentős részéért (az előbbi esetben a magánszektorban való foglalkoztatás kétharmadáért, az utóbbi esetben a GNP 57 %-áért) is felelősek ⁽⁴⁾.

⁽²⁾ „A lisszaboni stratégia végrehajtása” Összefoglaló jelentés az Európai Tanács részére.

⁽³⁾ HL C 185., 2006.8.8. + CCMI/032.

⁽⁴⁾ 2003-as adatok. Eurostat zsebkönyv, 2006.

4.1.2 A kkv-k gazdasági teljesítménye figyelemmel kísérése érdekében az EGSZB felkéri az Európai Bizottságot, tegye lehetővé, hogy a Kkv-k Európai Megfigyelőközpontja újratekzdhesse a tevékenységét.

4.1.2 A kkv-k a legfontosabb munkahelyteremtők, ők jelentik az állami költségvetés egyik fő bevételi forrását (adók, HÉA stb.), a lakosság jelentős része és különösen annak a gazdaságot hajtó legaktívabb és legújítóbb rétege számára szakmai és társadalmi érvényesülési lehetőséget nyújtanak. Ezenkívül a piacgazdaságnak kedvező gazdasági háttér legfontosabb alkotóelemét képezik, mert rugalmasak, innovatívak és dinamikusak, és belőlük fejlődnek ki a jövő nagyvállalatai, különösen a bonyolult technológiákon alapuló, új gazdasági ágakban.

4.2 Versenyképesség

4.2.1 A versenyképességre helyezett hangsúly elismeri annak szükségességét, hogy a fenntartható versenyképességet egy nyitott és globális gazdaságban az új technológiák fokozottabb felhasználásával, hatékonyabb szakképzéssel, szakképzett munkavállalókkal és a termelékenység javításával kell elérni. A minőség fogalma (az áruk, szolgáltatások, szabályozás, irányítás, foglalkoztatás, társadalmi viszonyok és a környezet minősége) központi eleme a stratégiának.

4.2.2 A gazdasági stabilitás biztosításának érdekében a tagállamoknak a gazdasági ciklus ideje alatt fent kellene tartaniuk középtávú költségvetési célkitűzéseiket, illetve meghozniuk az összes szükséges korrekciós intézkedést. Ennek függvényében fontos, hogy a tagállamok elkerüljék a prociklikus fiskális politikákat. Azoknak a tagállamoknak, melyekben a folyó fizetési mérleg hiánya potenciálisan nem fenntartható, arra kell törekedniük, hogy a külső versenyképesség ösztönzését célzó strukturális reformok végrehajtásával orvosolják a helyzetet, valamint hogy fiskális politikáik révén is hozzájáruljanak a fizetési mérleg korrekciójához. Ezekre az intézkedésekre az európai népesség előregedése miatt feltétlenül szükség van.

4.2.3 Az EGSZB úgy véli, hogy egyedül a gazdaságpolitika – különös tekintettel a makrogazdaságra – alapvető újraértelmezése teszi lehetővé az EU-ban, hogy elhárítsák egy tartós és szélesebb körű fellendülés akadályait. Az Uniónak saját erejére kell támaszkodnia ahhoz, hogy az európai gazdaság visszatérjen a növekedés és a teljes foglalkoztatás útjára. Ehhez egy kiegyensúlyozott makrogazdaság-politikára van szükség, melynek tudatos célja kell, hogy legyen egyrészt a lisszaboni stratégia megvalósítása, különös tekintettel a teljes foglalkoztatás és a versenyképesség erősítésének kérdésére, másrészt – a göteborgi csúcstalálkozó szellemében – annak keresése, hogy valójában hogyan lehet elegendet tenni a fenntartható fejlődésre való törekvés kötelezettségének.

4.2.4 Az EGSZB emlékeztet arra, hogy a monetáris politika célja az árstabilitás, a gazdasági növekedés és a foglalkoztatottság közötti egyensúly megeremtése kell, hogy legyen. Érdemes lenne ösztönözni az EKB-t, hogy egy tágabb értelemben

felfogott stabilitás elérésére törekedjék, azaz ne csak az árstabilitás legyen a cél, hanem a növekedés, a teljes foglalkoztatottság és a társadalmi kohézió stabilitása is ⁽⁵⁾. Az eredmények eléréséhez fontos, hogy a nemzeti költségvetések összhangban álljanak az EKB politikáival és tiszteletben tartsák a Stabilitási és Növekedési Paktumot.

4.2.5 Az EGSZB ezenkívül a vállalkozásokkal kapcsolatos, a kkv-k részét képező szolgáltatások különleges jelentőségét is kihangsúlyozza a lisszaboni folyamat sikerének és az EU versenyképességének szempontjából. Nyomon követve az Európai Bizottság ezzel összhangban álló közleményét ⁽⁶⁾, az EGSZB hangsúlyozza annak szükségességét, hogy olyan szabályozási környezet jöjjön létre, amelyben az érintett kkv-k képesek a velük szemben állított társadalmi igények kielégítésére.

4.2.6 Az EGSZB ugyancsak támogatja az integrált iparpolitikáról szóló európai bizottsági dokumentumnak a szükséges támogatási intézkedésekről 27 gyáripari ágazatban készített széles körű elemzését, ugyanakkor ragaszkodik a politika tagállamokkal összhangban történő tényleges végrehajtásához ⁽⁷⁾.

4.3 Jobb jogalkotás ⁽⁸⁾

4.3.1 Az EGSZB teljes mértékben támogatja az Európai Bizottság új keletű javaslatát, amely 2012-ig a vállalatok számára az adminisztratív terhek 25 %-kal való csökkentését irányozza elő ⁽⁹⁾. Ez az EU GDP-jének 1,5 %-os növekedését eredményezhetné. Az EGSZB sürgeti az Európai Bizottságot, hogy egyértelmű stratégiát terjesszen elő a szabályozási környezet átfogó egyszerűsítésére vonatkozóan, a kitűzött célok teljesítésének elmaradását elkerülendő ⁽¹⁰⁾.

4.3.2 A kisebb mértékű bürokrácia ösztönözheti a gazdasági dinamizmust. A jogi és szabályozási kötelezettségek terhének kordában tartása globális megközelítést igényel a helyi, regionális és nemzeti hatóságoktól, valamint az Európai Uniótól. Nagyon lényeges, hogy a szabályozás jól átgondolt és arányaiban megfelelő legyen.

⁽⁵⁾ Az EGSZB maga is több ízben sürgette, hogy a monetáris politikának arra is kellene törekednie, hogy elérje a teljes foglalkoztatás és a növekedés célkitűzéseit.

⁽⁶⁾ „A vállalkozásokkal kapcsolatos szolgáltatások versenyképessége és hozzájárulásuk az európai vállalkozások teljesítményéhez”, COM(2003) 747 final, 2003. december 4.

⁽⁷⁾ „A Bizottság közleménye: A Közösség lisszaboni programjának végrehajtásáról: Politikai keretek az EU gyáriparának megerősítésére egy integráltabb iparpolitikai megközelítés felé” (COM(2005) 474 final, modern iparpolitika).

⁽⁸⁾ Az EGSZB nemrégiben számos véleményt tett közzé az egyszerűsítés és jobb jogalkotás tárgykörében.

HL C 24., 2006.1.31., „Jobb jogalkotás”, feltárási vélemény a brit elnökség felkérésére, előadó: Daniel Retureau.

HL C 24., 2006.1.31., „Hogyan tehető hatékonyabbá az EU-jogszabályok végrehajtása és betartása”, saját kezdeményezésű vélemény, előadó: Joost van Iersel.

HL C 112., 2004.4.30., vélemény következő tárgyban: „A közösségi vívmányok modernizálása és egyszerűsítése”, (COM(2003) 71 final), előadó: Daniel Retureau.

⁽⁹⁾ COM(2006) 689, 690 és 691, 2006. november 14.

⁽¹⁰⁾ „Az adminisztratív terhek csökkentésének cselekvési programja az Európai Unióban”. COM(2007) 23 final, 2007. január 24.

4.3.3 Az EGSZB üdvözli a „jobb szabályozás” stratégiai felülvizsgálatában ⁽¹¹⁾ az Európai Bizottság által beharangozott, a hatásvizsgálatok minőségének, illetve hatékonyságának javítását célzó (vállalati) hatásvizsgálati testület létrehozását. Ugyanakkor ennek intézkedési köre nem szabad, hogy az egyszerű koordinációra korlátozódjon, hanem figyelembe kell vennie a kkv-kra vonatkozó munka minőségét és a szabályozási javaslatok gazdasági és szociális következményeinek elemzését. Az új nemzeti és közösségi szintű jogszabályokat meg kell vizsgálni a kkv-kra gyakorolt hatásuk felmérése érdekében.

4.3.4 Az új vagy átdolgozott jogszabályok gazdasági, szociális és környezeti hatását gondosan fel kell mérni a különböző politikai célkitűzések közötti lehetséges szinergiák és kompromisszumok azonosítása érdekében. Ezen túlmenően a hatályos szabályozást is át kell világítani egyszerűsítési potenciálja szempontjából, illetve ki kell értékelni versenyképességre gyakorolt hatását. Különös figyelmet kell fordítani az Európai Bizottság valamennyi jogalkotási és szabályozási javaslata vállalatokra gyakorolt hatásának független vizsgálatára, ideértve egy, a kisvállalkozásokra vonatkozó specifikus cél meghatározását is. S végül, az új és hatályos jogszabályok adminisztratív költségeinek felmérésére szolgáló általános megközelítést jelenleg dolgozzák ki. Fontos, hogy a „gondolkozz először kicsiben” elve legyen a vezérelv a hatályos jogszabályok felülvizsgálatakor és az új jogszabályok alkotásakor. Ez azt jelenti, hogy a jogszabályoknak figyelembe kell venniük a kkv-k sajátosságait.

4.3.5 Az EGSZB kiemeli, hogy a javító intézkedések különösen a kis- és középvállalkozások (kkv-k) számára fontosak, melyek általában csupán korlátozott eszközökkel bírnak a közösségi és a nemzeti jogszabályok által rájuk rótt adminisztratív terhek kezelésére.

4.3.6 Meg kell tenni a szükséges lépéseket annak biztosításához, hogy valamennyi tagállam időben és színvonalasan végrehajtsa az összes irányelvet, valamint meggyőzze a nemzeti és regionális önkormányzatokat és jogalkotókat arról, hogy minden olyan esetben indítsák el saját, a jogszabályokat célzó egyszerűsítési projektjüket, amikor a jogszabályok túlságosan is buzgó átültetésére került sor a közösségi jog végrehajtása közben.

4.3.7 A regionális, nemzeti és európai szintű politikai szereplők nem ismerik igazán a kisvállalkozások sajátosságait és valódi szükségleteit. A kkv-k képviselői szövetségeinek ⁽¹²⁾ valamennyi szintet érintő nagyobb mértékű bevonása előfeltétele a kkv-kra vonatkozó politika minősége javításának Európában. A kisvállalkozások szövetségeinek erősítése kulcsfontosságú eleme a Kisvállalkozások Európai Chartájának (2000) is. A kkv-k képviselői szövetségeit mint fontos érdekelteket minden szinten be kell vonni a döntéshozatali folyamatba.

⁽¹¹⁾ Az Európai Bizottság közleménye, 2006. november 14.

⁽¹²⁾ Kkv-szervezetek alatt (a közösségi meghatározás szerint) a kkv-kat különböző tevékenységi területeken – például a kézműipar, ipar, szolgáltatások, kereskedelem, szellemi szabadfoglalkozások terén – képviselő szervezeteket értünk. A meghatározás mind multiszektoralis, mind pedig szektorspecifikus szervezeteket magában foglal.

4.3.8 Az EGSZB határozottan támogatja a Kisvállalkozások Európai Chartáját, amely alkalmas eszköznek mutatkozott a haladás figyelemmel kísérésére és a kkv-k problémáinak azonosítására, valamint arra, hogy ösztönözze a tagállamokat a vállalkozói politikák koordinációjának javítására szerte Európában. Fontos, hogy a Charta végrehajtásáról szóló jelentéseknek a lisszaboni menetrend éves jelentéseibe történő beépítési folyamata töretlen ütemben folytatódjon. Elengedhetetlen, hogy a megújított lisszaboni stratégiának, valamint az EU jelentős bővítési folyamatának fényében folyamatosan aktualizálják és kiegészítsék.

4.4 Vállalkozói kultúra és induló vállalkozások ⁽¹³⁾

4.4.1 A vállalkozás összetett jelenség, amely a kezdeményező-készség, kockázatvállalás és innováció elemeiből tevődik össze. A kis- és középvállalkozások innovációkat hoznak létre, piaci réseket tömnek be, munkahelyeket teremtenek és fokozzák a versenyt, így ösztönözve a gazdasági hatékonyságot.

4.4.2 Az induló szakaszban lévő vállalkozásokra vonatkozó kezdeményezések alacsony foka az Európai Unió egészében problémát jelent. A legutóbbi GEM-jelentés (globális vállalkozásmegfigyelés) egyetlen európai tagállamot sem sorol a vezető tíz ország közé ⁽¹⁴⁾. Ugyanakkor 8 tagállam található a legalacsonyabb részvételi szintet mutató országok között ⁽¹⁵⁾.

4.4.3 A vállalkozás fontos a társadalom egésze számára. A vállalkozói gondolkodásmód elősegítése és tudatosítása érdekében, valamint azért, hogy megértse, hogy a vállalkozás mennyire fontos egy ország általános fejlődése szempontjából, az EGSZB javasolja, hogy 2009 a „Vállalkozás Európai Éve” legyen. Ezzel összefüggésben az EGSZB megjegyzi, hogy több ehhez kapcsolódó közösségi program időközi értékelésére 2010-ben kerül sor. Ki kell alakítani a közvélemény pozitív hozzáállását a vállalkozáshoz. Az ennek szentelt év arra is lehetőséget kínál majd, hogy megszilárdítsuk és megerősítsük a legjobb gyakorlatok már létező cseréjét.

4.4.4 Az EU-n belül – különösen a felsőoktatás szintjén – nagy szükség van az oktatási és képzési tantervek terén végrehajtott változtatásokra, valamint arra, hogy nagyobb hangsúly kerüljön a magas szintű vállalkozói oktatásra, az információkezelésre, az IKT és a hálózatépítés stratégiai értékére. Az iskolák és egyetemek kulcsfontosságú szerepet játszanak a fiatalok vállalkozó szellemének ösztönzésében. Ajánlott például a vállalatok képviselőinek aktív részvétele az oktatásban, csakúgy, mint a vállalkozói szervezetek bevonása. Fontos a médiatvékenység, illetve a vállalkozásokról ezek által közvetített kép.

⁽¹³⁾ HL C 309., 2006.12.12., az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő tárgyban: „A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A Közösség lisszaboni programjának végrehajtása: A vállalkozói készségek elmozdítása az oktatás és a tanulás révén” COM(2006) 33 final.

⁽¹⁴⁾ Írország a 11. helyen áll.

⁽¹⁵⁾ Magyarország, Belgium, Svédország, Szlovénia, Hollandia, Dánia, Olaszország és Finnország.

4.4.5 Meg kell erősíteni az üzleti vállalkozások – gyorsabb és alacsony költségű – indítását és fejlesztését segítő politikákat, többek között olyan intézkedésekkel, amelyek javítják a kockázati tőkéhez való hozzáférést, több képzési programot kínálnak a vállalkozóknak, több intézkedéssel támogatják közüzemi hálózatokhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférést, és a kisvállalkozásokat támogató szolgáltatások sűrűbb hálózatát hozzák létre. Ezenkívül szükség van az adórendszerek, a szabályozás, a piaca jutás, a megmentési és szerkezetátalakítási eljárások, valamint az örökösödési adó reformjára vonatkozó politikai döntésekre. Kulturális változásra van szükség a csőd általános megítélésének tekintetében.

4.4.6 A korai szakaszban történő finanszírozás lehetősége kulcsfontosságú kérdés. Belgiumban a kormányzat kezdeményezéseket hozott a hiányzó saját tőke problémájának megoldására. Ennek példája az ARkimeses alap, amely 110 millió eurót bocsátott rendelkezésre a Flandria regionális önkormányzatai által garantált részvények, illetve kötvények formájában.

4.4.7 Hasonlóképp nagyon lényeges a tájékoztatás és az üzleti vállalkozásokat támogató szolgáltatások, főképp a fiatal vállalkozók számára. Flandriában (Belgium) a mentori programok is értékesnek bizonyultak.

4.4.8 A kudarcotól való félelem igen negatív hatást gyakorol az induló vállalkozásokra. Megfelelő szociális keretet kell kialakítani az önálló vállalkozók számára. Az is fontos, hogy az önálló vállalkozók könnyebben kapjanak egy „második esélyt”.

4.5 Belső piac ⁽¹⁶⁾

4.5.1 Fel kell szabadítani az egységes piac lehetőségeit. Most az Európai Uniónak már rendelkeznie kellene az USA-énál vagy a kínaiénál nagyobb piac előnyeivel, viszont

- még túl sok irányelvet nem ültették át teljes egészében a nemzeti jogba;
- a szolgáltatások nyújtása területén a szabványosításban és a kölcsönös elismerésben még nem megfelelő az előrehaladás;
- a piacok, köztük az állami szektor liberalizációjában késelelem mutatkozik;
- nehézségek merültek fel, amikor érvényesíthető európai szellemi tulajdonjogokról kellett volna megegyezni;
- torzulást okoznak az adózási formák közötti eltérések.

⁽¹⁶⁾ Az egységes piac felülvizsgálatáról szóló feltáró vélemény. HL C 93., 2007.4.27.

4.5.2 Az Európai Unió mint beruházási helyszín vonzereje piacainak nagyságától és nyitottságától, szabályozási környezetétől és infrastruktúrájának minőségétől függ. A fokozottabb beruházások növelik Európa termelékenységét is, mivel a munka termelékenységének szintje az emberi és fizikai tőkébe, illetve a tudásba és infrastruktúrába való beruházás függvénye.

4.5.3 Az európai termelők belső piacon való verseny- és boldogulási képessége döntően meghatározza a világpiacon mutatott versenyerejüket is. Míg az áruk belső piaca viszonylag jól integráltnak mondható, a szolgáltatások piaci jogilag vagy *de facto* eléggé fragmentáltak maradtak. A növekedés és foglalkoztatás ösztönzése, valamint a versenyképesség erősítése érdekében a szolgáltatások belső piacának – az európai szociális modell egyidejű megőrzése mellett – teljesen működőképesnek kell lennie. A határokon átnyúló tevékenységeket sújtó adóakadályok megszüntetése, illetve a munkaerő-mobilitást hátráltató egyéb tényezők eltávolítása szintén jelentős hatékonysági előnyöket hozhat. Végül a pénzügyi piacok teljes körű integrációja a hatékonyabb tőkeáfordítás és a kedvezőbb pénzügyi üzletfeltételek megteremtése révén a termelékenység és a foglalkoztatás növekedéséhez vezetne.

4.5.4 A kkv-k szempontjából, különösen pedig a szolgáltatói ágazatban, a belső piac még nem valósult meg teljes mértékben. A határokon átnyúló tevékenységek magas adminisztratív költségei, valamint a nem megfelelően átalakított európai szabványok megakadályozzák a kisvállalkozásokat abban, hogy profitáljanak a nagyobb piac előnyeiből.

4.5.5 A szabványok lényeges szerepet játszanak a piaca jutásban. A jelenleg folyó szabványosítási folyamatok nem veszik kellően figyelembe a kézműipar és a kkv-k sajátosságait. A kisvállalkozásokat jobban be kell vonni az európai és nemzetközi szabványok kidolgozásába. Annak ellenére, hogy az Európai Bizottság határozott támogatásáról biztosította az olyan struktúrákat, mint a NORMAPME ⁽¹⁷⁾, további erőfeszítésekre van szükség a kkv-k javára, különösen a kis szériás és testre szabott termelési folyamatok, az alacsonyabb szabványköltségek, a műszaki bizottságokban való kiegyensúlyozottabb képviselést, valamint a tanúsítási rendszerek egyszerűsítése tekintetében.

4.5.6 Még bőven van tér a közbeszerzési eljárások további javítására, ami a nyilvánosságra hozott közbeszerzési eljárások arányának növelésében mutatkozna meg. A hangsúlyt a kkv-k közbeszerzési eljárásokban való részvételének lehetőségeire kellene helyezni. Az EGSZB támogatja, hogy az Európai Bizottság kompendiumot állítson össze az e téren a tagállamok, s mellettük az Egyesült Államok és Japán által összegyűjtött, a kkv-k közbeszerzési eljárásokhoz való hozzáféréseinek javulását eredményező bevált gyakorlatokról.

⁽¹⁷⁾ NORMAPME: A Kézműipar és a Kis- és Középvállalkozások Szabványosításának Európai Hivatala – www.normapme.com.

4.5.7 A kkv-*knak* Európában 27 különböző adózási rendszerrel kell szembenéznük, amelyek rendkívül magas megfelelési költségeket eredményeznek, és komoly akadályt jelentenek a belső piac számára. A kisvállalkozások megfelelési költségei sokkal magasabbak lehetnek, mint a nagyvállalatokéi⁽¹⁸⁾. Ebben a vonatkozásban különösen kívánatos a kkv-k javára történő egyszerűsítés.

4.6 Humántőke, a kompetenciák fejlesztése és a szociális párbeszéd

4.6.1 A globalizált és tudásalapú gazdaság kontextusában a vállalatoknak folyamatosan alkalmazkodniuk kell a változásokhoz. A sikeres vállalkozóknak minden eddiginél inkább szükségük van a szilárd tudásalapra, valamint a képzettségre, hogy megállják a helyüket a fokozott versenyben és képesek legyenek az innovációs verseny megnyerésére. Ezenkívül a műszaki fejlődés az új kompetenciák folyamatos fejlesztését igényli, különösen az IKT terén, valamint naprakész készségek elsajátítását vállalkozók és munkavállalók számára egyaránt⁽¹⁹⁾.

4.6.2 A lisszaboni stratégia 2000-ben történt bevezetése óta a képzési célkitűzések és az egész életen át tartó tanulásra vonatkozó stratégiák egyértelműen nagyobb hangsúlyt kaptak Európában, azonban, ahogy azt az európai szociális partnerek (ETUC, Business Europe, CEEP, UEAPME) által 2002-ben elfogadott „A kompetenciák és képzettségek egész életen át tartó fejlődését szolgáló intézkedések kerete” tárgyában készült 2006-os jelentés megállapítja, még mindig szükség van további javításokra. Ebben az összefüggésben az új közösségi „élethosszig tartó tanulásra vonatkozó integrált cselekvési programnak” is teljes mértékben szerepet kellene vállalnia ezekben az erőfeszítésekben, mivel kinyilvánított célja, hogy hozzájáruljon a lisszaboni célok megvalósításához, azaz „az Európai Unió mint fenntartható gazdasági fejlődést mutató, több és jobb munkahellyel és nagyobb fokú társadalmi kohézióval rendelkező, fejlett, tudásalapú társadalom fejlesztéséhez”.

4.6.3 Ahogy az EGSZB arra jogosan rámutatott⁽²⁰⁾, „az Európai Unió mindmáig kifejlesztett oktatási programjai azok közé a csekély számú közösségi tevékenységek közé tartoztak, melyek közvetlenül irányultak az európai polgárokra. Ezért az új programmal egyrészt az aktív polgárok részvételén alapuló demokráciára épülő demokratikus fejlődést, másrészt a foglalkoztatást és a sokoldalú munkaerőpiacot kell támogatni”. Mivel a program a fő európai mobilitási programokat is magában foglalja, azaz az ipari tanulóknak, az elsődleges szakképzésben részt vevő fiataloknak és fiatal munkavállalóknak szóló Leonardo Da Vinci programot, valamint a diákoknak szóló Erasmus programot, ezeket könnyebben hozzáférhetővé kellene tenni az egyéni mobilitáshoz. A bizonyos ideig külföldön való tanulás és munkavállalás nemcsak az egyéni készségeket és a szaktudást gazdagítja, hanem Európa és az európai polgárság fogalmának megértését is előmozdítja. Ezenfelül segít az egyénnek abban, hogy proaktívan és nagyobb felelősséggel éljen foglalkoztatási esélyeivel pályafutása során.

4.6.4 Ezenkívül az EGSZB hangsúlyozta annak különös jelentőségét, „hogy a KKV-k is hozzáférhessenek a program mecha-

nizmusaihoz”, valamint „javasolja, hogy a kkv-k kérdését külön eljárásban tisztázzák, a szóban forgó eljárások egyszerűsítése révén, éspedig oly módon, hogy a programban való részvételük megvalósítható és eredményes lehessen”. Szolgáltatás-központú gazdaságunkban egy vállalat legnagyobb értékét a humántőke jelenti. Annak érdekében, hogy a vállalatok és különösképp a kkv-k a kompetenciák fejlesztését célzó stratégiát folytathassanak, egyedi támogatási kezdeményezéseket kellene kidolgozni a folyamatos képzésbe történő beruházás előmozdítása érdekében. Ide tartozik például a testre szabott képzési kínálat, a pénzügyi támogatás vagy az adókedvezmények.

4.6.5 A szociális párbeszéd a gazdasági és szociális kihívások leküzdésének fontos eszköze. Egyik fő vívmánya a munkaerőpiac működésének javítása és a változások időben történő felismerése. A szociális párbeszéd ezenkívül a bizalom légkörének megteremtéséhez is hozzájárul a vállalatokban. Testre szabott válaszokkal is szolgálhat a kisvállalkozások számára, amennyiben figyelembe veszi a munkakörnyezet, illetve a munkahelyi viszonyok sajátosságait és minőségét, valamint azokat a sajátos körülményeket, amelyek között a kézműipari és kisvállalkozások dolgoznak és fejlődnek.

4.7 Innováció

4.7.1 A lisszaboni menetrend célkitűzése szerint a GDP 3 %-át kell kutatásra és fejlesztésre fordítani, amelynek kétharmada a magánszektorból kell, hogy származzon. Jelenleg a magánszektor ennek csak 56 %-át fordítja erre a célra. Sajnálatos módon kell megállapítanunk, hogy Európa GDP-jének sokkal kisebb hányadát fordítja a kutatásra és fejlesztésre mint az USA és Japán (1,93 %-ot az USA 2,59 %-ával és Japán 3,15 %-ával szemben). Emellett Kína is jó úton jár ahhoz, hogy 2010-re utolérje az EU-t a kutatásintenzitás tekintetében. Kutatás és fejlesztés: 2002-ben az Egyesült Államokban a magánszektor 100 milliárd euróval többet fordított kutatásra, mint Európában.

4.7.2 A jövőbeli Európai Technológiai Intézetnek (EIT), melynek célja a kimagasló szintű oktatás, kutatás és innováció lehető legnagyobb mértékű integrációja, el kellene ismernie és fel kellene értékelnie a kkv-kban rejlő lehetőségeket. Az egyetemek, kutatóközpontok és üzleti vállalkozások, különösen a kisvállalkozások közötti együttműködést meg kellene erősíteni. A kutatókat arra kellene ösztönözni, hogy keressék a kapcsolatot a vállalkozásokkal. A technológia technológiai központok és inkubátorok révén történő átadásának jelentőségét nem lehet eléggé hangsúlyozni. Az innovációs támogatást nyújtó szolgáltatók, klaszterek és hálózatok fenntartását célzó intézkedéseket az új kutatási, fejlesztési és innovációs állami támogatások közösségi keretének is tartalmaznia kellene. Az európai kutatóknak több lehetőséget kellene nyújtani a 27 tagállam mind-egyikében. Annak érdekében, hogy a vállalkozások könnyebben hozzájussanak a kutatási eredményekhez, és ennek gazdasági hatásai érdekében elengedhetetlen a kutatási eredmények jobb népszerűsítése és terjesztése.

⁽¹⁸⁾ A határokon átnyúló tevékenységek adóztatásához kapcsolódó megfelelési költségekről van szó.

⁽¹⁹⁾ Még az olyan hagyományos foglalkozásoknak, mint a vízvezeték-szerelő vagy az ács is figyelembe kell venniük az energiatakarékos technikákat.

⁽²⁰⁾ HL C 221., 2005.9.8.

4.7.3 Fontos az is, hogy az Unió Európa-szerte az innovációnak kedvező, összehangolt szabályozási környezetet teremtsen. Új kezdeményezésekre van szükség az európai közösségi szabadalmat illetően az innováció védelme és az európai üzleti vállalkozások szükségleteinek kezelése érdekében. Egy ilyen rendszernek a kkv-k számára csökkentett szabadalmi díjakat, a szabadalmakkal kapcsolatos jogi viták esetére pedig megfelelő biztosítási mechanizmusokat kellene meghatározni.

4.7.4 Az Európai Bizottság legutóbbi közleményeiben elismerte annak szükségességét, hogy a kkv-kra való összpontosítás érdekében kibővítsék az innováció meghatározását, és valamennyi ágazatban figyelembe vegyék a nem műszaki jellegű innovációt is. Ezt az új megközelítést a kisvállalkozások előnyére most valamennyi politikai területen végre kell hajtani.

4.7.5 A kkv-k számára létfontosságú, hogy fejlesszék meglévő humántőkéjüket és magasan képzett munkaerőt alkalmazzanak a termelésben és az innovációban. A hetedik keretprogramnak támogatnia kellene a kkv-kat a fejlett technológiai kutatás és termelési technológiák bevezetésében, de a kkv-k struktúrájában jelentős szerepet játszó, más innovációs típusok vonatkozásában is.

4.7.6 A szükséges erőforrások európai uniós szinten a versenyképességi és innovációs programból, a kutatási keretprogramból, a strukturális alapokból és az oktatási programokból várhatók, hogy csak a legjelentősebbeket említsük. A politikák és erőforrások koordinálása nehéz és kényes feladat lesz, mivel a rendelkezésre álló európai uniós pénzügyi erőforrások meglehetősen korlátozottak a szükségletekhez és az igényekhez képest. Annak biztosítása érdekében, hogy a strukturális alapokból származó pénzügyi eszközöket az innovatív kkv-kra, induló vállalkozásokra és a vállalkozások átadására irányuló programok társfinanszírozására használják fel (például az Európai Befektetési Alap – JEREMIE révén), megfelelő intézkedéseket kell elfogadni tagállami szinten, és ezek hatékonyságát és hozzáférhetőségét figyelmesen nyomon kell követni.

4.7.7 Az új, fejlett gyártási eljárások és berendezések alkalmazásának bevezetése – különösen a kis- és középvállalkozásoknál – kedvező feltételekkel felvehető hiteleket igényel. Az EBB-t és az EBA-t szorosan be kell vonni az ágazati és ágazatközi tervezési csoportok munkájába.

4.7.8 A kkv-kat még inkább rá kell bírni az IKT-alkalmazások használatára, melyek által csökkenthetik költségeiket, növelhetik termelékenységüket és fokozhatják versenyképességüket.

4.8 Vállalkozások átadása ⁽²¹⁾

4.8.1 Európai tanulmányok szerint az EU vállalkozóinak egyharmada, főleg a családi vállalkozások tulajdonosai, visszavonul a következő tíz év folyamán. Becslések szerint ez akár 690 000 vállalkozást is érinthet, melyek 2,8 millió munkahelyet

teremtenek. A vállalkozások átadása ösztönzésre érdemes, mivel értékes alternatívaként szolgál az induló vállalkozásokhoz.

4.8.2 A múltbéli tapasztalatoktól eltérően egyre többször fordul elő, hogy a vállalkozásokat nem a családon belül, hanem kívülállóknak adják át. Növekvő érdeklődés mutatkozik az iránt is, hogy ahelyett, hogy egy vállalkozást „nulláról” kezdjenek, már bejáratott cégeket vesznek át. A kutatások szerint az átadott vállalkozások 96 %-a éli túl az első öt évet, az induló vállalkozások 75 %-ával szemben.

4.8.3 Ezért az egyik első teendő egy platform létrehozása, valamint annak megkönnyítése, hogy a vállalkozások potenciális vevői és eladói megtalálják egymást. Fontos, hogy ez a piac átlátható legyen a kapcsolatteremtés megkönnyítése és a meglévő életképes vállalkozások továbbvitelének biztosítása érdekében. Alapvető követelmény a szolgáltatások magas színvonala, melyekhez az érdekelt felek párosítása, a tanácsadás és az üzleti titoktartás tartozik. A legtöbb európai országban léteznek kormányzati vagy a kormányzat által támogatott, a vállalkozások átadását szolgáló piacok ⁽²²⁾. Az EU minden tagállamában ki kell fejleszteni ezeket a kezdeményezéseket.

4.9 A pénzügyi eszközökhöz való hozzáférés

4.9.1 A kkv-k és különösen az induló vállalkozások, a vállalkozást átadók, valamint az innovatív vállalatok számára könnyebbé kell tenni a pénzügyi eszközökhöz való hozzáférést annak érdekében, hogy a bennük rejlő lehetőségeket teljes mértékben kiaknázzák, és gazdasági növekedést, valamint több munkahelyet teremtsenek Európában. A kockázatmegosztási modellek, például a kölcsönös és állami garanciarendszerek igen hatékony eszköznek bizonyultak, ezért ezeket közösségi és tagállami szinten továbbra is ösztönözni kell.

4.9.2 Ahhoz, hogy a tőke elfogadható költségek mellett álljon az új vállalkozások, kkv-k és a gyors ütemben növekvő vállalatok rendelkezésére, szükség van a kamatok és a kockázati prémiumok elfogadható szinten való tartására, valamint a kormányzati támogatási rendszerek ésszerűsítésére.

4.9.3 A kkv-k számára a kkv-k szervezetei által biztosított konzultációt erősíteni és támogatni kell. A kisvállalkozások igényeihez és lehetőségeihez igazított pénzügyi eszközök bevezetésére is szükség van. Az EGSZB felhívja az Európai Bizottságot, valamint az EBB-t/EBA-t a kisvállalkozások innovatív tevékenységeinek kockázattitőke- és garanciarendszerek formájában történő finanszírozására.

4.9.4 A kockázattitőke-befektetők, valamint az „üzleti angyalok” (*business angels*) a pénzügyi eszközökhöz való hozzáférés fontos eszközei a kkv-k számára. Egyrészt a kockázattitőke-befektetők és „üzleti angyalok”, másrészt pedig a vállalkozók és kezdő vállalkozók közötti hálózatépítés ösztönzése fontos szerepet játszik a saját tőke hiányának (*small equity gap*) csökkentésében.

⁽²¹⁾ „A Közösség növekedést és foglalkoztatást célzó lisszaboni programjának végrehajtása. Vállalkozások átadása – folyamatosság és megújulás” COM(2006) 117 final, 2006. március 14.

⁽²²⁾ Franciaország, Olaszország, Hollandia, Ausztria, Finnország és Belgium (amely utóbbi külön adatbázissal rendelkezik az egyes régiók számára). A sikerarány ezekben az országokban körülbelül 25 %, azaz az adatbázisban szereplő minden negyedik vállalkozás megtalálta utódját.

4.9.5 A garanciarendszerek a kisvállalkozások támogatásának igen hatékony és forráskímélő eszközének bizonyulnak. A franciaországi *Caisse Mutuelle de Garantie de la Mécanique (CMGM)* több mint 45 év tapasztalattal rendelkezik e téren. Garanciát kínál a vállalatoknak nyújtott hitelek majdnem teljes skálájára (befektetési hitelek, vállalkozások átadása, bankgaranciák, készpénzhitelek), a vállalatok pedig jegyzőivé válnak tőke- és garanciaalapjának. Ez a rendszer megengedi a vállalkozóktól kért fedezeti magángaranciák mértékének csökkentését, nagyobb összegű hiteleket tesz lehetővé, és a vállalkozó számára egyfajta biztonsági hálót kínál a bankkal szemben. Ösztönözni kellene a legjobb gyakorlatok EU-tagállamok közötti cseréjét a kkv-k finanszírozáshoz és garanciaalapokhoz való hozzáféréseinek témájában.

4.10 „Nemzetközivé válás”

4.10.1 Az EU-nak ki kell használnia a gyors ütemben növekvő ázsiai piacok (például Kína vagy India) megnyitásából adódó lehetőségeket. Ugyanakkor az EU-nak megoldást kell találnia az ennek eredményeképp létrejövő új, nemzetközi munkamegosztásra, különösképp, mivel Kína egyre inkább a magas hozzáadott értékkel rendelkező árukra összpontosít, India

pedig a kiszervezés globális központjává fejlődik. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a harmadik országokkal folytatott kapcsolatokat illetően elengedhetetlen az egységes megközelítésmód annak érdekében, hogy javuljanak a piachoz való hozzáférés feltételei az uniós vállalatok számára.

4.10.2 Bár az egységes piac már több mint 14 év óta létezik, számos vállalat még mindig csak saját országában gyakorolja tevékenységét. A fő akadályokat a nyelvi nehézségek, a még mindig meglévő jogi és szabályozási különbségek és az egyéb piacok ismeretének hiánya jelenti. Az EGSZB üdvözli a vállalkozókhöz közel álló támogató szolgáltatások létrehozását, amelyek összehasonlíthatók a brit kiviteli útlevéllel („Passport to export”) ⁽²³⁾. A kkv-k közbeszerzéshez való hozzáférést szintén fontos lenne ösztönözni.

4.10.3 Megfelelő támogatási rendszereket kellene kialakítani a határokon átnyúló tevékenységek ösztönzésére, mind az Európai Unión belül, mind pedig az egyéb piacokon.

4.10.4 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az Európai Bizottság kereskedelempolitikai dokumentumaiban (hozzáférési stratégia, védelmi eszközök, globális Európa) különös figyelmet kell fordítani a kkv-kra.

Kelt Brüsszelben, 2007. július 12-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Dimitris DIMITRIADIS

⁽²³⁾ Az egységes piacra vonatkozó részleteket lásd a 2006 júniusában közzétett következő kiadványban: *Flash Barometer 180 – FTNS Sofres/ EOS Gallup Group Europe, Internal Market Opinions and Experiences of Businesses in EU-15* [Az EU 15 régi tagállamában működő vállalkozások belső piaccal kapcsolatos véleménye és tapasztalatai].

A „UK Trade and Investment” (a brit kormány gazdaságösztönző szerve) programjának keretében létrejött, a brit exportörök nemzetközi kereskedelemben tapasztalt nehézségeinek áthidalását szolgáló kiviteli útlevélre („Passport to Export”) vonatkozó részleteket lásd a következő kiadványban: *Charter of Small Business, Selection of good practices 2006* [Kiscállalkozói charta, Válogatás a 2006-os bevált gyakorlatokból], 9. o.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: Beruházások a tudásba és az innovációba (lisszaboni stratégia)

(2007/C 256/04)

2006. szeptember 14-én az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság úgy határozott, hogy Eljárási Szabályzata 31. cikke alapján az „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekciót tájékoztató jelentés kidolgozásával bízza meg a következő tárgyban: *Beruházások a tudásba és az innovációba*.

A 2007. március 14-15-én tartott plenáris ülésen a közgyűlés úgy határozott, hogy a tájékoztató jelentést saját kezdeményezésű véleménnyé alakítják át (az Eljárási Szabályzat 29. cikke (2) bekezdésének megfelelően).

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció véleményét 2007. május 3-án elfogadta. (Előadó: Gerd WOLF.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2007. július 11-12-én tartott 437. plenáris ülésén (a július 12-i ülésnapon) 120 szavazattal, 1 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

TARTALOM

1. Bevezetés

2. Összefoglalás és ajánlások

3. Általános szempontok

4. Képzés, tanfolyami képzés és továbbképzés

5. Pénzügyi kérdések és eljárások

6. Strukturális szempontok és keretfeltételek

7. Az emberi tényező – tudósok, mérnökök és vállalkozók

1. Bevezetés

1.1 A növekedésre és foglalkoztatásra irányuló, megújult lisszaboni stratégia kapcsán a 2006. március 23-24-i Európai Tanács elnökségi következtetéseiben (12. pont) üdvözölte az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság azon kezdeményezését, melynek célja a lisszaboni stratégia iránti egyéni felelősségvállalás közösségi szintű erősítése. Munkája folytatására ösztönözte az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságot, valamint felkérte arra, hogy 2008 elejéig dolgozzon ki egy összefoglaló jelentést a növekedési és foglalkoztatási partnerség alátámasztására.

1.2 Az EGSZB már 2007. február 15-én elfogadott egy, az Európai Tanács 2007. évi tavaszi üléséhez intézett állásfoglalást a megújított lisszaboni stratégia végrehajtásáról.

1.3 Az Európai Tanács által kért összefoglaló jelentés előkészítéséhez négy tájékoztató jelentés szükséges a következő témákban:

- „Beruházások a tudásba és az innovációba”,
- „A vállalkozásokban rejlő lehetőségek – különösen a kkv-k esetében”
- „Foglalkoztatás a kiemelt népességcsoportokban”,
- „Európa energiapolitikájának meghatározása”.

Ezek a tájékoztató jelentések képezik majd az összefoglaló jelentés legfőbb elemeit.

1.4 A következő szöveg, amelynek kidolgozásában közreműködtek néhány tagállam nemzeti gazdasági és szociális bizottságának képviselői is, kizárólag a „Beruházások a tudásba és az innovációba” témával foglalkozik.

2. Összefoglalás és ajánlások

2.1 Európa ereje polgárainak teljesítőképességében áll.

2.2 Európában a mai életszínvonalunkhoz vezető vívmányok sikere a kézműves feltaláló szellem és a vállalkozói kezdeményezés, a tudományos módszer- és rendszertan, valamint az ezek alapján kifejlesztett technológiák és ipari folyamatok szabad kölcsönhatásának volt köszönhető, amely együtt járt a hatalom megosztása, a demokrácia és az alapvető jogok jellemzte modern államhoz, s ebben a szabad polgársághoz vezető, történelmi jelentőségű társadalompolitikai változásokkal.

2.3 Meghatározó módon hozzájárult ehhez az energiát fogyasztó ipari eljárások, gépek és közlekedési eszközök kifejlesztése és intenzív használata: az energia felszabadította az embereket a legnehezebb fizikai munkák terhe alól, megsokszorozta termelékenységüket, hőt és fényt adott, valamint minden elképzelést túlszárnyaló mobilitást és kommunikációt tett lehetővé. Az energia a modern nemzetgazdaságok táplálékává és hajtóerejévé vált.

2.3.1 A fosszilis energiahordozók véges forrásaira, az erősen növekvő globális energiaszükségletre, valamint az energiafelhasználásnak a jövőbeli éghajlati változásokra gyakorolt valószínű hatásaira való tekintettel a politikai viták előterében a fenntartható és éghajlatbarát energiaellátás áll. E rendkívül nehéz feladat megoldásának lényeges feltétele egy erős, széles körű és hatékony kutatási és fejlesztési program, az „Energia” program.

2.4 Emellett azonban még számos más problémával és feladattal kell szembenéznünk, amelyek csak kutatás, fejlesztés és innováció révén oldhatók meg. Ilyenek pl. a testi és lelki betegségek elleni küzdelem, a fogyatékkal élők mindennapjainak és a társadalomban való részvételének megkönnyítése, a demográfiai változások hatása és ennek részeként az öregedéskutatás, a környezetvédelem, valamint általában létfeltételeink, európai értékrendünk és szociális modellünk biztosítása és továbbfejlesztése is. Elvégre a kutatás és fejlesztés is azt az alapvető célt szolgálja, hogy több új ismeret álljon rendelkezésre. A nagyobb tudás nemcsak a problémák megoldásában segít, hanem emellett kiszélesíti világlépünket, lehetővé teszi a konfliktushelyzetek objektív szemléletét és gazdagítja kultúránkat.

2.5 Az Európai Közösség előtt ráadásul az egyre élesedő globális verseny kihívása áll, amelynek tétje az európai munkahelyek, jövedelemszintek, valamint szociális és környezetvédelmi normák megőrzése. Ez nemcsak az USA és Japán gazdasági erejének fényében igaz, hanem elsősorban akkor, ha tekintetbe vesszük az olyan államok egyre erősödő ipari és kutatási teljesítményeit, mint Kína, India és Brazília, és az ezekben az országokban jelentősen alacsonyabb béreket, valamint szociális és környezetvédelmi normákat.

2.6 Mindezzel csak úgy lehet megbirkózni, ha – a demokrácia, jogállamiság, politikai stabilitás, vállalkozói szabadság, tervezési biztonság, teljesíteni akarás, a teljesítmény elismerése és a szociális biztonság társadalmi és kulturális környezetébe ágyazva – a jövőben is megmarad az előny a kutatás, a technológiafejlesztés és az állandó innováció területén.

2.7 A tudományos és műszaki csúcsteljesítmény és annak versenyképes gazdasági erőként történő, vállalkozók általi alkalmazása ezért döntő feltétele annak, hogy biztossá váljon a jövőnk – például az energiával és az éghajlattal kapcsolatos problémák vonatkozásában –, megőrizzük és javítsuk jelenlegi pozíciónkat a globális környezetben, illetve hogy ne veszélyeztessük, inkább tovább építhessük az európai szociális modellt.

2.8 A cél elérésének alapfeltétele a haladásra és innovációra nyitott társadalmi légkör, amelyben e felismerés hatása teljes mértékű, következetesen a politika minden szintjén létrejönnek a szükséges keretfeltételek és megszületnek a megfelelő iránymutató döntések, ezáltal pedig az iparban elegendő bizalom és optimizmus alakul ki az Európában szükséges beruházásokhoz és új munkahelyek jönnek létre. Ide tartozik azonban az alapkutatás jelentőségének még tudatosabbá tétele, mivel az alapkutatás nélkülözhetetlen előfeltétele a jövőbeli innovációknak. Főként innovációra és kockázatvállalásra kész vállalkozói szellemre, valamint határozott politikai irányításra, megbízhatóságra és valóságérzetre van szükség.

2.9 Különösen a lisszaboni stratégia megvalósítása érdekében megfogalmazott barcelonai célértéket kell minden érintett szereplőnek igen komolyan vennie, hogy a K + F-beruházások

globális versenyében Európa ne maradjon el még jobban. A célérték arra vonatkozik, hogy a K + F-re fordított összkiadást az EU-ban úgy kell növelni, hogy 2010-re elérje a GDP közel 3 %-át. A szükséges beruházások kétharmadát a magánszektorra kell előteremtenie.

2.10 A Tanács 2006 decemberében elfogadta a hetedik K + F keretprogramot (7. KP, 2007–2013), amelynek költségvetése az előző programhoz képest jelentősen, kb. 50 milliárd euróra emelkedett. Ez az európai politika újabb jelentős sikerének tekinthető, melyet az EGSZB meghatározó módon támogatott. Ugyanakkor a Közösség ezzel mégis csak mintegy 2 %-os arányban (tehát mindössze ötvened részben!) járul hozzá a barcelonai célkitűzés értelmében összességében előirányzott kutatási és fejlesztési beruházásokhoz. Ahogy azt az EGSZB már több ízben hangsúlyozta, mindez nem elegendő ahhoz, hogy a közösségi támogatásnak a tagállamok támogatási politikájára és az ipar beruházási készségére gyakorolt tervezett ösztönző hatása és integrációs ereje teljes mértékben érvényesülhessen.

2.11 Az EGSZB ezért megerősíti korábbi ajánlását, amely szerint az EU-költségvetés 2008-ban esedékes felülvizsgálata során a közösségi támogatás arányát első lépésként a felével meg kell növelni, tehát a barcelonai célkitűzés értelmében összességében előirányzott beruházások mintegy 3 %-ára kell emelni. Ez különösen érvényes a megalapítandó Európai Technológiai Intézetre (ETI), valamint az éghajlatbarát, fenntartható energiaellátás érdekében elvégzendő, megszaporodott K + F tevékenységek sürgősségére való tekintettel.

2.12 Ugyanilyen szükséges azonban az ipar, különösen a kis- és középvállalkozások kutatásra és fejlesztésre irányuló beruházási készségének támogatása és vonzóbbá, gazdaságosabbá tétele megfelelő jogi (ezen belül felelősségi jogi), adminisztratív, adóügyi és pénzügyi keretfeltételekkel. Ebben fontos szerepet játszik a támogatásra vonatkozó közösségi jog, amely szerint a tagállamoknak lehetőséget kell adni arra, hogy az eddigieknél hatásosabban és kevesebb bürokráciával ösztönözzék az egyetemeket, a kutatóintézeteket és az ipar kutatási és fejlesztési terveit, illetve hálózatba szerveződését. Ezért alaposan meg kellene vizsgálni, hogy „a kutatáshoz, fejlesztéshez és innovációhoz nyújtott állami támogatások közösségi keretrendszere” valóban támogatja-e az említett célkitűzéseket.

2.13 A tudás két egyformán fontos, egymástól függő pillérré épül: a képzésre és a kutatásra. Az új tudást kutatás és fejlesztés útján kell megszerezni. Alapnak a rendelkezésre álló tudás tekinthető. Ezt oktatás, képzés, tanfolyami képzés és továbbképzés révén kell megerősíteni és továbbadni. Ennek érdekében meg kell vizsgálni, hogy a módszerek és a tartalmak megfelelnek-e az említett célkitűzéseknek. Ezenfelül mindkét pillér esetében egyértelműen több pénzügyi beruházásra és megfelelő keretfeltételekre van szükség.

2.14 Európa ereje polgárainak teljesítőképességében áll. Ezért elsőrendű fontosságú e teljesítőképesség további ösztönzése és kibontakoztatása. Az EGSZB következképpen kéri a tagállamokat, hogy erősítsék meg és tökéletesítsék képzési intézményeiket, illetve tegyék meg az ehhez szükséges jelentős beruházásokat. A széles néprétegek alapos képzése ugyanolyan fontos, mint a tudományos elitek kinevelése. Ilyen értelemben (az általános iskoláktól az egyetemekig) megbízható, minőségi képzési intézmények széles, kielégítő kínálatára van szükség. Összességében csak így alakulhat ki a képzés- és tudománybarát európai társadalom.

2.15 Az EGSZB emellett megerősíti azt az ajánlását, amely szerint a tanulás, innováció és kutatás terén a tagállamokat átfogó, intenzívebb együttműködés révén közös európai tudástérseget kell kialakítani, amely kiegészíti és kiteljesíti az európai kutatási térséget. Fontos szerepet játszanak ennek során az egész életen át tartó tanulást ösztönző tényezők és intézkedések: az egész életen át tartó tanulás a tudásalapú társadalom kulcsa. Minél gyorsabban le kell bontani az európai tudásalapú társadalom felé való átmenet útjában álló belső piaci akadályokat.

2.16 Ide tartozik a személyes mobilitás még intenzívebb ösztönzése a tagállamok részéről, valamint az ennek megfelelő, hatékony közösségi programok (Erasmus, Marie Curie) megerősítése. A mobilitás elősegíti a kompetenciák megszerzését és átadását. Biztosítani és ösztönözni kell a munkavállalók, kutatók és a felsőoktatási hallgatók szabad áramlását egész Európában; ennek elfogadható jövedelemmel, munkafeltételekkel és családi támogatásokkal kell együtt járnia. Ennek érdekében tenni kell azért is, hogy egész Európában jobb legyen a tagállamokban megüresedett álláshelyekről szóló információkhoz való hozzáférés.

2.17 Az innováció jelentősége és ösztönzése tekintetében az EGSZB nemcsak alább kifejtett részletes ajánlásaira, hanem mindenekelőtt az EGSZB támogatását élvező, kitűnő Aho-jelentésre is felhívja a figyelmet, főként az innovációbarát vállalkozások és az innovációbarát piac jogi és társadalmi keretfeltételeit illetően. Az EGSZB utal továbbá átfogó véleményére a következő tárgyban: „Európa kutatási, fejlesztési és innovációs potenciáljának felszabadítása és erősítése”.

2.18 A haladás és az innováció alapját az új felismerések új, jobb eljárásá vagy terméké történő átalakítása (ideértve a már rendelkezésre álló felismerések állandó innovációját is), az újszerű üzleti modellek és a megfelelő vezetési módszerek képezik. A legfontosabb tehát az innovatív vállalkozói szellem és a vállalkozói kezdeményezés. A haladás és az innováció alapjául szolgálnak azonban az újszerű szolgáltatások, az egészségügy továbbfejlesztése és általános értelemben a gazdasági követelményekkel feszült viszonyban álló szociális kérdések hatékonyabb megoldása is.

2.19 Az innováció tehát nem más, mint korábban nem vizsgált vagy nem vizsgálható új technikák, eljárások, szervezési módzatok, üzleti és képzési modellek stb. kidolgozása és megvalósítása. Ennélfogva fontos, hogy a vonatkozó jogi szabályozások elegendő játék- és mozgásteret nyújtsanak, vagyis a

korábban ki nem gondolt ötleteknek esélyt adjanak a megvalósulásra ahelyett, hogy – mivel nem illenek a túl részletes szabályozási sémákba – már eleve elsorvasztanak őket. A korlátozó előírások tömkelege akadályozza az innovációt. Ezért az EGSZB minden olyan erőfeszítést támogat, amely a szabályozások egyszerűsítését, valamint a fölösleges, túl részletes és/vagy szükségtelenül korlátozó előírásokra irányuló felülvizsgálatukat szolgálja.

2.20 Az innováció a siker, sőt akár a kudarc bizonyos kockázatának elfogadását is magában foglalja. Egy új megközelítés vagy elképzelés teljesítőképessége, valamint hátrányai és mellékhatásai ugyanis általában csak a gyakorlatban és a konkurens eljárások versenyében ismerhetők fel. A kudarc is új felismeréshez vezet. A lehetőség és a kockázat az érem két oldalát képviselik. Egy innováció várt haszna alapvetően felül kell, hogy múlja az esetlegesen vele járó kockázatokat. A társadalmat érintő esetleges kockázatok adott esetben speciális értékelést igényelnek. Emellett meggondolandó, hogy nem kellene-e legalábbis a kis- és középvállalkozások számára létrehozni egy kockázati alapot – például az EBB keretein belül –, amely segítene fedezni az esetleges károkat és veszteségeket.

2.21 Az EGSZB már több ízben utalt arra, hogy az emberi készség és teljesítmény a tudás és az innováció legérzékenyebb és legértékesebb forrása. Következésképpen az ehhez szükséges képzési intézmények megfelelő száma, felszereltsége és minősége döntő feltétele a jó tudósok, mérnökök és tanárok iránti szükséglet kielégítésének.

2.22 Azáltal, hogy a társadalom, valamint ugyanakkor minden egyes tudós és mérnök beruház a széles körű és komoly alap-, illetve a magas szintű szaktudás megszerzésébe, a – politika által képviselt – társadalom felelősséget vállal ezen beruházások lehető legjobb hasznosításáért. Ennek a felelősségnek abban kell megmutatkoznia, hogy gondoskodunk a képzett kutatók és mérnökök megfelelő szakmai esélyeiről és kibontakozásáról, a családalapítás lehetőségéről, valamint vonzó továbblépési lehetőségeket kínál, adekvát – mégpedig szakmai csapdáktól vagy zsákutcáktól mentes! – karrierjéről. A képzett tudósok és mérnökök munkanélkülisége, alulfizetettsége vagy (a túl sok adminisztrációból és testületi munkából is adódó) nem megfelelő foglalkoztatása a nemzetgazdasági beruházások elpazarolásának tekinthető, és elriasztja az utánpótlást, amely következképpen a tudománytól és technikától idegen életpálya mellett dönt, vagy elvándorol Európából!

2.23 Ezzel nem ellentétes az a követelés, hogy a tapasztalt szakemberek és a tudományos-technikai munkaerő az eddigieknél nagyobb, döntő mértékben vegyen részt a kutatáspolitikai, vállalkozási vagy innovációpolitikai döntéshozatali folyamatokban és az adminisztrációban. Az Európai Kutatási Tanács (EKT) létrehozása első lépésként nagyon biztató. Elegendő szaktudást kell azonban biztosítani a kutatásnak és az innovációnak a Közösség (beleértve az Európai Bizottságot!) és a tagállamok részéről történő támogatásához is. Az adminisztráció önmagában nem elég.

2.24 Különleges kérdés a kutatás és innováció ipari termékké és folyamatokká való alakítása. Nem alaptalanul követeli meg a lisszaboni célkitűzés, hogy a K + F teljesítmények 2/3 részét az ipar biztosítsa. Különösen fontos ezért az is, hogy javuljon a vállalkozói életpálya megítélése, és a társadalomban tudatosuljon döntő jelentősége az innováció, a gazdasági fejlődés és az általános jólét szempontjából. A szervezett civil társadalomhoz vezető híd szerepét betöltő EGSZB ezért az emberarcú vállalkozói szférát állította következő munkaprogramja középpontjába. A lisszaboni célok elérése csak a felelősségtudatos, tetterős és ötletgazdag, a lehető legjobban kibontakozni képes vállalkozói szféra révén lehetséges.

2.25 Számos további szempontra és részletre vonatkozóan utalunk a következő részletesebb magyarázatra, valamint emellett főként az EGSZB „Út az európai tudásalapú társadalom felé – a szervezett civil társadalom hozzájárulása a lisszaboni stratégiához” ⁽¹⁾, valamint „Európa kutatási, fejlesztési és innovációs potenciáljának felszabadítása és erősítése” ⁽²⁾ című véleményeire.

3. Általános szempontok

3.1 *A tudomány és a technika fejlődése.* Európa a folyamatosan fejlődő modern tudomány és kutatás bölcsője. Amennyiben figyelembe vesszük a görög-egyiptomi kultúrkört és az indiai-arab kultúrkör ⁽³⁾ tekintetében kimutatható időnkénti kölcsönös termékeny hatást, a fenti állítás a tudomány egészére is kiterjeszhető. Az időszakonkénti ingadozás és a háborúk által okozott megszakítások ellenére a tudomány és a kutatás az országhatárokon átnyúlóan, európai szinten összekapcsolódott. A hozzájuk kapcsolódó módszertan és gondolkodás – az európai kulturális térség ismertetőjeleként ⁽⁴⁾ – alapvetően meghatározta a mai európai társadalmat, illetve annak értékeit, életmódját és életszínvonalát. Vívmányainak sikere a kézműves feltaláló szellem és a vállalkozói kezdeményezés, a tudományos módszer- és rendszertan, valamint az ezek alapján kifejlesztett technológiák és ipari folyamatok szabad kölcsönhatásának volt köszönhető.

3.2 *A társadalmi fejlődés.* A tudományos-technikai fejlődéssel jöszerevel együtt jártak a döntő társadalompolitikai változások, amelyek a hatalom megosztása, a demokrácia, az alapvető jogok és a szociális törvények jellemezte modern államhoz, s ebben a szabad polgársághoz vezettek.

3.3 *A létfeltételek fejlődése.* Ezen közös folyamatok eredményeként az érintett államokban és régiókban az emberek életkörülményei az emberiség történetében eddig példanélküli

mértékben változtak és javultak. Az elmúlt 135 év folyamán a népesség várható élettartama ⁽⁵⁾ több mint kétszeresére növekedett ⁽⁶⁾. Az elmúlt 50 évben a területalapú mezőgazdasági termelés hozama közel megháromszorozódott. A sikeres ipari országokban már nem az alultápláltságról, az információhiányról és a gyermekhalálózásról, hanem az elhízásról, az információáradatról és az elöregedésről folyik a vita. A modern, mobil ipari társadalomnak a kutatásból, fejlődésből és innovációból következő képességei és teljesítményei az emberi kibontakozás és életminőség minden területére kiterjednek.

3.4 *Energiafelhasználás.* Az elért eredmények szempontjából meghatározó tényező volt az energiát fogyasztó ipari eljárások, gépek és szállítóeszközök kifejlesztése és intenzív használata: az energia felszabadította az embereket a legnehezebb fizikai munkák terhe alól, megsokszorozta termelékenységüket, fényt és hőt adott, valamint minden elképzelést túlszárnyaló mobilitást, kommunikációt és kulturális kibontakozást tett lehetővé. Az energia a modern nemzetgazdaságok táplálékává és hajtóerejévé vált.

3.5 *Az éghajlattal kapcsolatos problémák és az energiaellátás.* Ez a figyelemreméltó fejlődés azonban új problémákhoz és kihívásokhoz is vezetett. A globális felmelegedés, lehetséges következményei és a csökkentésére irányuló stratégia messzemenő politikai döntések ⁽⁷⁾ és számos, részben ellentmondó nézeteket eredményező vizsgálat ⁽⁸⁾ tárgya. A 2006. októberi STERN REVIEW ⁽⁹⁾ („The Economics of Climate Change” [Az éghajlatváltozás gazdaságtana]) megállapítja, hogy egyedül az üvegházhatású gázok által okozott globális felmelegedés megfékezésére a GDP körülbelül 1 %-ára lenne szükség, beleértve különösen a szükséges további K + F-tevékenységet is. Ha az éghajlattal kapcsolatos problémáktól eltekintünk, Európa (és a világ!) biztonságos és fenntartható energiaellátásának kérdése még akkor is az egyik központi politikai kihívás, amelynek leküzdésében döntő szerepe van a jelentősen fokozott kutatásnak és fejlesztésnek ⁽¹⁰⁾.

3.6 *További gondok és kihívások* ⁽¹¹⁾. Nem az éghajlatváltozás és az energiaellátás képviseli azonban az egyetlen problémát. Többek között a testi és lelki betegségek elleni küzdelem, a fogyatékkal élők vagy egyéb okból hátrányos helyzetben lévők

⁽³⁾ Németországban.

⁽⁴⁾ Különösen a gyermekhalálózás csökkenése folytán.

⁽⁵⁾ 2007. március 23-24-i Európai Tanács – Elnökségi következtetések (Fenntartható energia).

⁽⁶⁾ Pl.

1) WMO/UNEP Intergovernmental Panel on Climate Change – „Climate Change 2007: The Physical Science Basis – Summary for Policy Makers” [Éghajlatváltozás 2007: Természettudományos alapok – Összefoglalás a szakpolitikuskok számára] vagy

2) 61 tudós nyílt levele a kanadai miniszterelnökhöz (<http://www.lavoisier.com.au/papers/articles/canadianPMletter06.html>).

⁽⁹⁾ http://www.hm-treasury.gov.uk/independent_reviews/stern_review_economics_climate_change/sternreview_index.cfm.

⁽¹⁰⁾ HL C 241., 2002.7.10. Lásd az EGSZB véleményét a következő tárgyban: „A biztonságos és fenntartható energiaellátás kutatásigénye”. Lásd továbbá a következő új kiadványt: „Transition to a sustainable energy system for Europe – The R&D perspective” [Áttérés egy fenntartható európai energiarendszerre – A K + F kilátásai] (ISBN 92-79-02688-7), valamint „nature” 444. k., 7119. sz., 519. o. (2006. nov.), „Our emperors have no clothes”.

⁽¹¹⁾ Lásd még: HL C 185., 2006.8.8.

⁽¹⁾ HL C 65., 2006.3.17.

⁽²⁾ HL C 325., 2006.12.30.

⁽³⁾ Valamint esetleg a kínai kultúrkör.

⁽⁴⁾ A folyamatot rendkívül részletesen és differenciáltan mutatja be az EGSZB saját kezdeményezésű véleménye a következő tárgyban: „Tudomány, társadalom és polgárság Európában”. HL C 221., 2001.8.7.

mindennapjainak megkönnyítése szakmai érvényesülésük és a tudáslapú társadalomban való részvételük javításának céljával, a demográfiai változások hatása és ennek részeként az öregedéskutatás, a komplex gazdasági, szociális és kulturális összefüggések és hatásmechanizmusok jobb megértése, a környezetvédelem, valamint általában létfeltételeink, európai értékrendünk és szociális modellünk biztosítása és továbbfejlesztése is fontos kutatási területnek tekintendő, amelyek terén az EGSZB korábbi véleményeiben, például a hetedik K + F-keretprogramról⁽¹²⁾ és ennek „egyedi programjairól”⁽¹³⁾ kidolgozott véleményében részletes ajánlásokat tett.

3.7 *A globális verseny.* Az Európai Közösség előtt ráadásul az egyre élesedő globális verseny igen komoly kihívása áll, amelynek legfontosabb téje az európai munkahelyek, jövedelemszintek, valamint szociális és környezetvédelmi normák megőrzése. Ez nemcsak az USA és Japán gazdasági erejének fényében igaz, hanem különösen akkor, ha az olyan államok figyelemreméltó és egyre erősödő ipari és kutatási teljesítményeit nézzük, mint Kína (amely állam 2050-re technológiai téren megelőzheti a világelső USA-t!⁽¹⁴⁾), India és Brazília, és figyelembe vesszük az ezekben az országokban jelentősen alacsonyabb béreket, valamint szociális és környezetvédelmi normákat. Éppen a globális verseny, valamint az egyre jelentősebb kutatási és fejlesztési beruházások területén zajló – ezen belül a legjobb tudósokért és mérnökökért folytatott – globális verseny fényében alapvető, hogy az Európai Közösség optimalizálja ide vonatkozó politikáját. Elsődlegesen tehát a globális versenyről, nem pedig az Európán belüli versenyről van szó!

3.8 *Kutatási, fejlesztési és innovációs előny.* Európa versenyképes helyzete tehát csak úgy őrizhető meg, ha – a demokrácia, jogállamiság, politikai stabilitás és megbízhatóság, vállalkozói szabadság, tervezési biztonság, teljesíteni akarás és a teljesítmény elismerésének társadalmi és kulturális környezetébe ágyazva – a jövőben is megmarad az előny a kutatás, a technológiai fejlődés és az állandó innováció területén. Elengedhetetlen az európai kutatási térség erősítése és továbbépítése. Habár ez a cél a politikai szándéknyilatkozatokban már közkinccsnek számít, a tényleges cselekvések mezején és a valós prioritások (például kutatási költségvetések), illetve megfelelő szabályozások (például bérszerkezet⁽¹⁵⁾, adó jog⁽¹⁶⁾) megállapítása vonatkozásában még egyértelmű és sajnálatos hiányosságok vannak – a közösség és a legtöbb tagállam szintjén egyaránt. E tény drámaiságát nem szabad alábecsülni, még ha egyes tagállamokban örvendetes módon bizonyos pozitív tendencia figyelhető is meg⁽¹⁷⁾.

3.9 *Tudományos és műszaki csúcsteljesítmények.* A tudományos és műszaki csúcsteljesítmény, valamint annak innovációként és versenyképes gazdasági erőként történő, vállalkozók általi alkalmazása ezért döntő feltétele annak, hogy biztosítsuk jövőnket – például az energiával és az éghajlattal kapcsolatos problémák vonatkozásában –, megőrizzük és javítsuk jelenlegi pozíciónkat a globális környezetben, illetve hogy ne veszélyeztessük, inkább tovább építhessük az európai szociális modellt. Elvégre a kutatás és fejlesztés azt az alapvető célt is szolgálja, hogy több új ismeret álljon rendelkezésre. A nagyobb tudás azonban nemcsak a problémák megoldásában segít, hanem emellett kiszélesíti világlátásunkat, lehetővé teszi a konfliktushelyzetek objektív szemléletét és gazdagítja kultúránkat.

3.10 *A hagyományok újjáélesztése.* Eljött tehát az ideje, hogy Európa újjáélessze egykor kutatási és innovációs térségként betöltött, hagyományosan vezető szerepét. Európa ereje polgárainak teljesítőképességében áll. Az eddigieknél is erősebben kell tehát támogatni ezt a teljesítőképességet. Ezért szükséges azonban az is, hogy jóval többet fordítsunk kutatásra és fejlesztésre, növeljük ezek hatékonyságát, erősítsük az ipar, a kereskedelem és a közigazgatás innovációs készségét és képességét, ösztönözzük és ismerjük el a teljesítményt, illetve bontsuk le a hátráltató akadályokat.

3.11 *A beruházások fokozása.* Ez elsősorban azt jelenti, hogy a Közösségnek és a tagállamoknak határozottan többet kell beruházniuk a kutatásba és a fejlesztésbe, a polgárok megfelelő képzésébe, valamint a szükséges tudósok és mérnökök – férfiak és nők! – szakképzésébe. A legfontosabb azonban az ipar, különösen a kis- és középvállalkozások kutatásra és fejlesztésre irányuló innovációs készségének támogatása és vonzóbbá, gazdaságosabbá tétele megfelelő jogi, adminisztratív, adóügyi⁽¹⁸⁾ és pénzügyi keretfeltételekkel.

3.12 *Haladásigénylő társadalmi légkör.* A cél elérésének legfontosabb feltétele a haladásra, az innovációra és a vállalkozói szellemre nyitott társadalmi légkör, amelyben e felismerés hatása teljes mértékű, következetesen a politika minden szintjén létrejönnek a szükséges keretfeltételek és megszületnek az iránymutató döntések, ezáltal pedig munkahelyek is létrejönnek, az iparban pedig elegendő bizalom és optimizmus alakul ki a szükséges beruházásokhoz. Hozzá tartozik ehhez, hogy a polgárokkal az eddigieknél alaposabban meg kell ismertetni a tudomány, a technika és az úttörő vállalkozói kezdeményezések vívmányait és jelentőségét. Ide tartozik annak felismerése is, hogy elsősorban az alapkutatás⁽¹⁹⁾ teremti meg a majdani ismeretek és innovációk nélkülözhetetlen alapját.

⁽¹²⁾ HL C 65., 2006.3.17.

⁽¹³⁾ HL C 185., 2006.8.8.

⁽¹⁴⁾ „Bild der Wissenschaft”, 2006/9., 109. o.

⁽¹⁵⁾ Különösen a fiatal tudósok és mérnökök jövedelmi és szerződésbeli kapcsolatos helyzete vonatkozásában.

⁽¹⁶⁾ Lásd „Az adókedvezményeknek a K + F érdekében történő hatékonyabb felhasználásáról” című európai bizottsági közleményt (COM(2006) 728 final).

⁽¹⁷⁾ Frankfurter Allgemeine Zeitung, 49. szám, 2007. február 17., 17. o.: „Zwischen Fortschritt und Stillstand”.

⁽¹⁸⁾ Lásd „Az adókedvezményeknek a K + F érdekében történő hatékonyabb felhasználásáról” című európai bizottsági közleményt (COM(2006) 728 final). Ebben a tárgyban az EGSZB különálló véleményét dolgoz ki.

⁽¹⁹⁾ Lásd még: HL C 110., 2004.4.30. Történelmi szempontból nézve az első (nyugat-)európai tudományos együttműködési kezdeményezések is alapkutatási projektekre irányultak. Azért jöttek létre, mert szükség volt nagy gépekkel felszerelt központok létrehozására, és az olyan kritikus tömeg elérésére, amelynek költségigénye meghaladta az egyes tagállamok pénzügyi teljesítőképességét vagy fizetési készségét.

3.13 *A vívmányok elismerése.* A Községnek tudatosítania, iskolákban tanítania és értékelnie kell az imént felsorolt alapvető jelentőségű vívmányok jelenlegi életmódunkban betöltött döntő szerepét, keletkezésük feltételeit, valamint a vívmányokkal összefüggő tudományos-technikai vállalkozási és kulturális teljesítményt.

3.14 *További feltételek.* A haladás és az állandó innováció azonban nemcsak a tudományon és a technikán, hanem az összes érintett motivációján, képességein és teljesítőkészségén, valamint az újszerű üzleti modelleken, a helyes vezetési módszereken és a kedvező jogi keretfeltételeken is múlik.

3.15 *Kockázatvállalás.* Az új kutatási kezdeményezések, innovatív technológiák, vállalkozói folyamatok vagy üzleti modellek kifejlesztéséhez szükség van a siker, vagy akár a kudarc bizonyos kockázatának vállalására, egy új megközelítés vagy elképzelés előnyei és teljesítőképessége, valamint hátrányai, kockázatai és mellékhatásai ugyanis általában csak a gyakorlatban és a konkurens eljárások versenyében ismerhetők fel. A kudarc is új felismeréshez vezet. A lehetőség és a kockázat az érem két oldalát képviselik. Egy innováció várt haszna alapvetően felül kell, hogy múlja az esetlegesen vele járó kockázatokat. A társadalmat érintő esetleges kockázatok adott esetben speciális értékelést igényelnek. Emellett meggondolandó, hogy nem kellene-e legalábbis a kis- és középvállalkozások számára létrehozni egy kockázati alapot – például az EBB keretein belül –, amely megkönnyíti a vállalatok számára a károk és veszteségek fedezését.

4. Oktatás, képzés, tanfolyami képzés és továbbképzés

4.1 *Tudásalap.* A tudás két egyformán fontos pillérré épül: a képzésre és a kutatásra. Új tudást csak kutatás és fejlesztés útján lehet szerezni, amelynek alapjául szükség van a rendelkezésre álló tudásra: ezt a tudást oktatás, képzés, tanfolyami képzés és továbbképzés révén kell megerősíteni és továbbadni. A következő célokról van szó:

4.1.1 *Alapismeretek.* Egyfelől fontos, hogy az oktatásban általános elvárás legyen a tudományra, technikára és gazdaságra, illetve ezek működésére és főbb alaptételeire irányuló, megbízható alapismeretek elsajátítása. A polgárok csak így lesznek képesek pl. arra, hogy megítéljék a gyakran igen bonyolult összefüggéseket, amelyek ismeretére ahhoz is szükségük van, hogy minőségi politikai véleményt formálhassanak. Ennek megfelelően a tanterveket és a rendelkezésre álló tanítási időt minden oktatási szinten úgy kellene kialakítani, hogy a gyermekeket és a fiatalokat szemléletes és érdekes magyarázatok és tananyagok segítségével fokozatosan bevezethessük a tudomány és

technika világába, valamint a meglévő tudásanyagba⁽²⁰⁾, és ráébrésztessük őket a tudományos munka, az innovatív gazdasági és társadalmi cselekvésmódok hátterében álló technikai fejlődés, valamint általában a tudásalapú társadalom jövőjük és lehetőségeik szempontjából alapvető jelentőségére. Ennek érdekében a tantervek ezen részére egyértelműen nagyobb hangsúlyt kell helyezni. Az EGSZB üdvözli és támogatja az e célt szolgáló Rocard-jelentés⁽²¹⁾ ajánlásait.

4.1.2 *A pályaválasztás ösztönzése.* Másrészt a tehetségeket támogatni kell a megfelelő pályaválasztásban és arra biztatni őket, hogy szívesen vállalják a közismerten nehéz tanulmányok elvégzését. Mindehhez megfelelő alaptudással kell ellátni őket. Az iskolák – mindenképp a gimnáziumok – tanterveit ennek érdekében kibővített és jó minőségű tananyaggal kell gazdagítani.

4.1.3 *Szükséges mennyiségi és minőségi felzárkózás.* A természettudomány és a technika területén tehát egyértelműen fel kell zárkózni, függetlenül attól, hogy természetesen minden tehetség számára széles körű támogatást kell nyújtani, tehát a társadalom- és közgazdaságtudomány, illetve a humán tudományok területén is. A széles néprétegek alapos képzése – amelyhez szükséges a tanulók teljesítőkészsége és fegyelme is – ugyanolyan fontos, mint a tudományos elitek kinevelése. A jó minőségű oktatási intézmények – az általános iskoláktól az egyetemekig – alapfeltételei annak, hogy összességében oktatás- és tudománybarát társadalom jöjjön létre.

4.1.4 *A tudás európai térsége.* Az EGSZB megerősíti azt az ajánlását, amely szerint a tanulás, innováció és kutatás terén a tagállamokat átfogó, intenzívebb együttműködés révén közös európai tudástérséget kell kialakítani, amely kiegészíti és kiterjeszti az európai kutatási térséget. Ezért minél gyorsabban le kell bontani az európai tudásalapú társadalom felé való átmenet útjában álló belső piaci akadályokat. Az EGSZB utal „Út az európai tudásalapú társadalom felé – a szervezett civil társadalom hozzájárulása a lisszaboni stratégiához” című véleményére⁽²²⁾ is.

4.1.5 *Egész életen át tartó tanulás és mobilitás.* Fontos szerepet játszanak ebben az egész életen át tartó tanulást ösztönző tényezők és intézkedések: az egész életen át tartó tanulás a tudásalapú társadalom kulcsa. Ide tartozik a személyes mobilitás még intenzívebb ösztönzése a tagállamok részéről, valamint az ennek megfelelő, hatékony közösségi programok (Erasmus, Marie Curie) megerősítése. A mobilitás összeköti

⁽²⁰⁾ Itt nem annyira képletek sokaságának megtanulásáról és alkalmazni tudásáról, mint inkább a technika és az elemi természeti törvények alapjainak megértéséről van szó, de a mennyiségi összefüggések jelentőségéről és a matematika alkalmazásáról is.

⁽²¹⁾ **A Renewed Pedagogy for the Future of Europe** [Megújult pedagógia Európa jövőjéért], Kutatási Főigazgatóság 2007, EUR 22845, „Tudományos képzés” magas szintű csoport, Michel Rocard (elnök), Csermely Péter, Doris Jorde, Dieter Lenzen, Harriet Walberg-Henriksson, Valerie Hemmo (előadó).

⁽²²⁾ HL C 65., 2006.3.17.

Európát, valamint segíti a kompetenciák megszerzését és átadását. Biztosítani kell a munkavállalók, kutatók és a felsőoktatási hallgatók szabad áramlását; ennek elfogadható jövedelemmel, munkafeltételekkel és családtámogatással kell együtt járnia. Ennek érdekében tenni kell azért is, hogy egész Európában jobb legyen a tagállamokban megüresedett álláshelekről szóló információkhoz való hozzáférés.

4.2 *Szakképzési norma.* Ide tartozik az is, hogy az egyetemek és műszaki főiskolák a legjobb nemzetközi normákkal legalábbis egyenértékű tudományos-technikai szakképzést biztosítsanak: a kutatás és az innováció legfontosabb tőkéjét a magasan képzett és motivált tudósok és mérnökök jelentik – férfiak és nők egyaránt –, akik az élethosszig tartó tanulás révén pályájukon végig fenntartják és fejlesztik szakmai kompetenciájukat, emellett elegendő számban képesek vezető szerepet vállalni és a legnehezebb területeken is úttörő teljesítményt nyújtani.

4.3 *Esélyt mindenkinek.* A haladás és a siker minden eddigénél nagyobb mértékben a strukturált, munkamegosztáson alapuló csapatmunka eredménye lesz, amely során fontos, hogy minden érintettnek a tehetségéhez, teljesítőképeségéhez és kreativitásához képest lehető legjobb lehetőségeket kínáljuk képességei és saját kezdeményezései kibontakoztatására. Ez megköveteli az iskolarendszerek megfelelő átjárhatóságát is, hogy minden tehetséges tanuló és pl. a későn érők számára is biztosított legyen a legjobb képzés lehetősége. Ezenkívül elengedhetetlen, hogy a technikai, tudományos és gazdasági feladatok széles skálájának megoldásához már most és a jövőben is nélkülözhetetlen, különféle képesítésű szakértők és szakemberek részére megfelelően jó minőségű képzési intézmények álljanak rendelkezésre.

4.4 *Kapcsolatépítés.* Különösen a tanfolyami képzés és a továbbképzés érdekében szükség van a képzés, a kutatás és az ipari alkalmazás pilléreinek még erőteljesebb összekapcsolására, ami nyilvánvalóan összefügg az egész életen át tartó tanulás és a mobilitás témájával (lásd a 4.1.5. pontot). Szükség van az egyetemek és műszaki egyetemek/főiskolák erősebb, határokon átnyúló hálózatba szerveződésére is. Az EGSZB ebből a szempontból is üdvözli az Európai Technológiai Intézettel (ETI) ⁽²³⁾ kapcsolatos terveket. Az intézetnek hozzá kell járulnia a Közösség és a tagállamok innovációs kapacitása továbbfejlesztéséhez, amennyiben a legmagasabb színvonalon kapcsolja össze az oktatási, kutatási és innovációs tevékenységeket. Az utóbbi – az oktatáson és képzésen túl – az ipari vállalatok által végzett „verseny előtti” kutatást és fejlesztést ⁽²⁴⁾ is érinti, mint pl. az autópárhuzamban a javított motorteknológiák közös fejlesztését.

5. Pénzügyi kérdések és eljárások

5.1 *A beruházás minden érintett feladata.* A Közösségnek, a tagállamoknak és a magánszektoroknak mindent meg kell tennie – tehát a jelenleginél egyértelműen többet kell tennie – annak érdekében, hogy előteremtse az oktatáshoz, kutatáshoz és fejlesztéshez szükséges beruházásokat.

⁽²³⁾ HL C 93., 2007.4.27.

⁽²⁴⁾ Lásd még: 7. fejezet. HL C 204., 2000.7.18.

5.2 *A barcelonai célérték.* A lisszaboni stratégia megvalósítása érdekében megfogalmazott barcelonai célértéket minden érintett szereplőnek igen komolyan kell vennie, és teljes erővel tevékenykednie kell elérése érdekében, hogy a K + F-beruházások globális versenyében ne maradjunk az utolsók. A célérték arra vonatkozik, hogy a K + F-re fordított összkiadást az EU-ban úgy kell növelni, hogy 2010-re elérje a GDP közel 3 %-át. A szükséges beruházások kétharmadát a magánszektorra kell előteremtenie.

5.3 *A hetedik K + F-keretprogram ösztönző hatása.* A Tanács 2006 decemberében elfogadta a hetedik K + F keretprogramot (7. KP, 2007–2013), amelynek költségvetése az előző programhoz képest jelentősen, kb. 50 milliárd euróra emelkedett. Ez az európai politika újabb igen jelentős sikerének tekinthető, melyet az EGSZB meghatározó módon támogatott. Ugyanakkor a Közösség az erre a célra szánt kb. 50 milliárd eurós költségvetése révén a maga részéről mégis csak mintegy 2 %-os arányban – tehát mindössze ötvened részben (!) – járulna hozzá a barcelonai célkitűzés értelmében összességében előirányzott kutatási és fejlesztési beruházásokhoz. Ahogy azt az EGSZB már több ízben hangsúlyozta, ez azonban nem elegendő ahhoz, hogy a közösségi támogatásnak a tagállamok támogatási politikájára és az iparban szükséges beruházási készségre gyakorolt jelentős ösztönző hatása és integrációs ereje teljes mértékben érvényesülhessen, és ott kiváltsa a barcelonai célérték eléréséhez szükséges erőteljes növekedést.

5.4 *Nyomatékos ajánlás.* Az EGSZB ezért – különösen a megalapítandó Európai Technológiai Intézetre (ETI), valamint az éghajlatbarát fenntartható energiaellátáshoz szükséges fokozott K + F-munkálatok sürgős szükségességére való tekintettel – megerősíti ajánlását ⁽²⁵⁾, amely szerint a közösségi támogatás arányát az uniós költségvetés küszöbön álló, 2008. évi felülvizsgálata során első lépésként a felével meg kell növelni, tehát a barcelonai célkitűzés értelmében összességében előirányzott beruházások mintegy 3 %-ára kell emelni. Ez a Közösség részéről különösen hatékony intézkedés lenne az egyre fontosabb lisszaboni és barcelonai célkitűzéseknek a jelenleg érzékelhetőnél gyorsabb eléréséhez, valamint az említett problémák hatékonyabb és gyorsabb megoldásához.

5.4.1 *Verseny Kínával.* Az ilyen kutatási erőfeszítések, pl. Kínában, gyorsan növekednek, Európának pedig mindent meg kell tennie annak érdekében, hogy a világszerte fontos és szükséges technológiák terén ne veszítsen piacot a nemzetközi versenytársakkal szemben. Az ehhez szükséges magángazdasági beruházásokat azonban aligha lehet politikailag hitelesen megkövetelni, amíg a Közösség és a tagállamok még a saját részüket sem teljesítették az általuk megfogalmazott barcelonai célérték finanszírozásában.

5.4.2 *Alapfinanszírozás a tagállamok részéről.* A tagállamoknak legalább arról kellene gondoskodniuk, hogy egyetemeik és kutatóintézeteik elégséges alapfinanszírozással rendelkezzenek, hiszen csak így élhetnek az elvárt mértékben a hetedik K + F-keretprogram általi társfinanszírozás lehetőségével.

⁽²⁵⁾ HL C 325., 2006.12.30.

5.5 Az állami támogatások közösségi keretrendszere. A támogatásra vonatkozó közösségi jogot úgy kell kialakítani, hogy megfelelő mozgásteret biztosítva arra bátorítsa a tagállamokat, hogy az eddigieknél erősebben, eredményesebben és kevesebb bürokráciával támogassák az egyetemeket, a kutatóintézeteket és az ipar kutatási és fejlesztési terveit, illetve az intézmények közötti szükséges kapcsolatépítést. Ezért alaposan meg kellene vizsgálni, hogy „A kutatáshoz, fejlesztéshez és innovációhoz nyújtott állami támogatások közösségi keretrendszere”⁽²⁶⁾ valóban támogatja-e az említett célkitűzéseket.

5.6 A tagállamok költségvetési jogrendszere. Az egyes tagállamok költségvetési jogának a K + F-intézkedések támogatása során lehetővé kellene tennie az adott projekt menetéhez igazodó rugalmas forráslelővétel/forrásfelhasználást, például azt, hogy az odaítélt forrásokat át lehessen vinni a következő naptári vagy költségvetési évre.

5.7 A tudományos infrastruktúra kiépítése. Ezen túlmenően az EGSZB már több ízben ajánlotta⁽²⁷⁾, hogy a közösségi strukturális alapokból egyértelműen nagyobb rész jusson a tudományos infrastruktúra kiépítésére. Ezen a téren az Európai Beruházási Bank forrásainak felhasználása is komoly haszonnal járna.

5.8 A kkv-k potenciálja. Fontos egyben a kkv-k és különösen az induló vállalkozások innovációs potenciáljának további erősítése, valamint – általános értelemben – az ipar fokozottabb ösztönzése arra, hogy többet ruházzon be ezen a területen. Az EGSZB ezenkívül utal a vállalkozásokra, és különösen a kis- és középvállalkozásokra (kkv-kre) vonatkozó többéves uniós programhoz megfogalmazott ajánlásaira⁽²⁸⁾ és az ebben az összefüggésben különösen fontos támogatásra a tudásalapú gazdaság területén. Az EU-ban a vállalkozások 98 %-a kkv. Ez a tény egyértelműen rávilágít arra, milyen fontos e vállalkozási kategória innovációs készségének erősítése. (Ezért az EGSZB üdvözlözi, hogy a hetedik keretprogram 1,3 milliárd eurót különít el a kkv-k által, illetve részükre végzett K + F-tevékenységre.) A kkv-akat akadályozó jelenlegi jogszabályokat felül kellene vizsgálni és lehetőleg kevésbé bürokratikusá kellene tenni őket; a hatóságok emellett üzleti angyalok („business angels”) révén segíthetik hozzájárulásukat a támogatási lehetőségekhez. Más államok erre a területre vonatkozó támogatási politikája is útmutatásul szolgálhat Európa számára.

6. Strukturális szempontok és keretfeltételek

6.1 Utalás egyéb és korábbi jelentésekre. Ennek vonatkozásában az EGSZB először is az innovációról szóló, nemrégiben kiadott két európai bizottsági közleményre⁽²⁹⁾, valamint a

kitűnő Aho-jelentésre⁽³⁰⁾ utal. Felhívja továbbá a figyelmet az „Európa kutatási, fejlesztési és innovációs potenciáljának felszabadítása és erősítése” című EGSZB-veleményre⁽³¹⁾, melynek számos megállapítása fedi jelen szöveg tartalmát, ugyanakkor az itt említett témák közül többet jóval alaposabban körüljár.

6.2 Az innováció többletértéke. A fent említett dokumentumokat megerősítve és kiegészítve az EGSZB megismétli: a haladás és az innováció nemcsak a tudományon és a technikán, hanem a felismerések új, jobb eljárásá és terméké, újszerű üzleti modellé, helyes vezetési módszerre történő átalakításán is múlik. Az innovatív vállalkozói szellemről és a vállalkozói kezdeményezésről is szó van tehát. A haladás és az innováció alapját képezik továbbá az újszerű szolgáltatások, az egészségügy továbbfejlesztése és – általános értelemben – a szociális kérdések jobb megoldása is. Példa erre a rugalmas biztonság („flexicurity”) koncepciója⁽³²⁾, mellyel az EGSZB is foglalkozott.

6.3 Innováció: új útra lépni. Az innováció tehát nem más, mint korábban nem vizsgált új technikák, eljárások, szervezési módok, üzleti és képzési modellek stb. kidolgozása és megvalósítása. Ezek teljesítőképessége ezért legtöbbször csak utólag, a versenyben való gyakorlati alkalmazás során mutatkozik meg.

6.4 A szabályozás nyílt kialakítása. A szabályozásokat ezzel szemben a már rendelkezésre álló tudásanyagból kiindulva fogalmazzák meg. Ennél fogva igen fontos, hogy ezek a szabályozások elegendő játék- és mozgásteret, vagyis elegendő pluralitást és változékonyságot biztosítsanak, és ezzel a korábban ki nem gondolt ötleteknek esélyt adjanak a megvalósulásra helyett, hogy – mivel nem illenek a létező szabályozási sémákba – már eleve csírájukban elfojtanak vagy lassan elorvasztanak őket. Tehát ügyelni kell arra, hogy a szabályozások összefogják és rendezzék az alapvető kérdéseket, de kerüljék a túlságosan részletekbe menő előírásokat. A túlszabályozás, a korlátozó előírások tömkelege – bármilyen jó is a mögöttes szándék – gátolja és akadályozza az innovációt. Ezért az EGSZB minden olyan erőfeszítést támogat, amely a szabályozások egyszerűsítését, valamint a fölösleges és/vagy szükségtelenül korlátozó előírásokra irányuló felülvizsgálatukat szolgálja. Ez a szakértőknek a szükségtelen bürokráciától való mentesítését (ld. lejjebb) is elősegíti. Nem beszélve arról, hogy egyesek hibái nem vezethetnek mindenkét sújtó túlszabályozáshoz.

6.5 A kutatás szabadsága. Megismételjük: az innovációhoz elegendő vállalkozói mozgásterre van szükség. A kutatás szabadsága – a tárgyszerűtlen, korlátozó⁽³³⁾, vagy akár ideológiai előírásoktól való mentesség is – a kreatív tudomány, az új felfedezések és találmányok alapfeltétele, függetlenül a felvetődő etikai

⁽²⁶⁾ HL C 323., 2006.12.30.

⁽²⁷⁾ Lásd többek között: HL C 65., 2006.3.17.

⁽²⁸⁾ HL C 234., 2005.9.22.

⁽²⁹⁾ „Az ismeretek átültetése a gyakorlatba: széles körű innovációs stratégia az Európai Unió számára” (COM(2006) 502 final, 2006. szeptember 13.); „Az innovációt támogató, modern Európa” (COM(2006) 589 final, 2006. október 12.).

⁽³⁰⁾ EUR 22005 „Creating an Innovative Europe” [Egy innovatív Európa létrehozása] ISBN 92-79-00964-8.

⁽³¹⁾ HL C 325., 2006.12.30.

⁽³²⁾ Lásd például: „Rugalmas biztonság dán mintára” (HL C 195., 2006.8.18.).

⁽³³⁾ Lásd még: (HL C 65., 2006.3.17.), 4.1.3.2. pont („Charta”), beleértve a lábjegyzetet is.

kérdések törvényi szabályozásától és a megítélt támogatások megfelelő felhasználásától.

6.6 A CESE 1566/2006. számú dokumentum megerősítése. További fontos szempontokat sorakoztat fel az 5.1. pontban említett vélemény⁽³⁴⁾, amelyre ezúton utalunk, és amelynek megállapításait határozottan megerősítjük. A vélemény 4.7–4.11. pontja a következő idevágó kérdésekben fogalmaz meg ajánlásokat: a felismeréstől az innovatív termékig, eljárásig és szolgáltatásig; mobilitás a tudomány világa és az ipar között; mindenki számára hozzáférhető tájékoztató rendszerek; „klaszter”; induló vállalkozások („start-ups”); alap kutatás; az innovatív termék; közbeszerzés; szellemi tulajdon és a közösségi szabadság szükségessége; a szabadság újdonságát nem veszélyeztető, előzetes publikációra vonatkozó határidő; nyelvi nehézségek; az új tagállamok különleges helyzete.

6.6.1 A szellemi tulajdon védelme – európai közösségi szabadság. Ebben a tekintetben ismét külön hangsúlyozni kell a szellemi tulajdon megfelelő védelmét⁽³⁵⁾: a kutatásra, fejlesztésre és innovációra irányuló üzleti beruházásoknak kifizetődőnek kell lenniük, és a védelmi jog elnyerését és megtartását biztosító pénzügyi, jogi és adminisztratív ráfordításoknak nem szabad Európa gazdasági erejét – a globális versenytársakhoz képest – visszafogniuk. Ez jól mutatja az európai közösségi szabadság (és az abban rögzített türelmi idő) sürgős szükségességét is.

7. Az emberi tényező

7.1 A legértékesebb erőforrás. Az EGSZB először is utal specifikusan ennek a kérdéskörnek szentelt véleményére⁽³⁶⁾, melynek megállapításait ismételten megerősíti és kiemeli. Az EGSZB ebben a véleményben – mint már korábban is – felhívta a figyelmet arra, hogy a humántőke a tudás és az innováció legértékesebb és legértékesebb erőforrása. Ennélfogva a legfontosabb feladat, hogy a tehetséges fiatalokat ösztönözzük a tudományos vagy műszaki képzettség megszerzésére, és ehhez minél jobb lehetőségeket biztosítsunk.

7.2 A képzési intézmények minősége (lásd a 4. fejezetet). Következésképpen az ehhez szükséges képzési intézmények száma, felszereltsége és minősége döntő feltétele a jó tudósok, mérnökök és vállalkozók iránti szükséglet kielégítésének. Tehát megfelelő számú és felszereltségű, erős, vonzó, kiemelkedő oktatókkal működő – főként műszaki – egyetemet kell létrehozni és fenntartani, amelyek összekapcsolják a kutatást és az oktatást⁽³⁷⁾. Ezek az egyetemek fel kell, hogy tudják venni a versenyt

az USA vagy más Európán kívüli országok legjobb egyetemeivel és elegendő vonzerővel is kell rendelkezniük az Európán kívüli legjobb diákok számára.

7.3 A társadalom felelőssége. Azáltal, hogy mind a társadalom, mind pedig az egyes kutatók beruháznak a kívánt széles körű és komoly alap-, illetve magas szintű szaktudás megszerzésébe, a – politika képviselte – társadalom felelősséget vállal ezen beruházások lehető legjobb hasznosításáért. Ennek a felelősségnek abban kell megmutatkoznia, hogy a társadalom gondoskodik a képzett tudósok megfelelő szakmai esélyeiről és kibontakozásáról, valamint vonzó továbblépési lehetőségeket kínál, adekvát – szakmai csapdától és zsákutcától mentes! – karrierjéről. A képzett tudósok és mérnökök munkanélkülisége, alulfitzettsége vagy szinten aluli foglalkoztatása a nemzetgazdasági beruházások elpazarolásának tekinthető, és elriasztja az utánpótlást, amely következképpen nem a tudomány és technika számára fontos életpálya mellett dönt, vagy elvándorol Európából! A túl sok bürokrácia (ld. 7.7.) is szinten aluli foglalkoztatásnak tekinthető.

7.4 A tehetség kibontakoztatása. Az a fontos, hogy mindenkinek – tehát a vállalkozások, egyetemek és kutatóintézetek összes dolgozójának is – a tehetségéhez, teljesítőképeségéhez és kreativitásához képest lehető legjobb lehetőségeket kínáljuk képességei és saját kezdeményezései kibontakoztatására, illetve olyan szociális környezetet alakítsunk ki, amely lehetővé teszi a családalapítást, és szolgálja, ösztönzi az ebből eredő alkotóerőt. Ez azt is magában foglalja, hogy az ilyen képzésben és támogatásban részesülő fiatalok a maguk részéről mindent megtesznek azért, hogy a megszerzett képességeket és készségeket kötelesegtudóan és elkötelezetten, minél hasznosabban alkalmazzák. Ezek a szociálpolitika, a családpolitika, a vállalati gazdaságtan és általánosságban a vezetési kultúra igen fontos kérdései. Ezek a területeken időközben azt is felismerték, hogy a kreativitás és termelékenység szempontjából mennyire fontos „a munkahely és a magánélet egyensúlya”⁽³⁸⁾.

7.5 A kiemelkedő teljesítményt nyújtók azonosítása és értékelése⁽³⁹⁾. A kiemelkedő képességeket és teljesítményeket nem lehet leírni formális értékelési sémákkal, amelyek esetében emelt visszaélésre is van lehetőség. Problematikus pl. az olyan tudományos szerzők viselkedése, akik publikációikban előszere-tettel idéznek egymástól, és „idézet-kartelleket” képezve így előnyökre tesznek a sematikus értékelés során. Önmagukban sem a publikációk, sem az idézetek vagy a szabadságok száma, sem más hasonló számadatok nem jelentenek elegendő vagy megbízható értékelési kritériumot. Fontosabb a minőség, az újító jelleg és a jelentőség. Ezenkívül esetenként éppen a különösen úttörő jelentőségű felismerések vagy találmányok voltak azok, amelyeket csak bizonyos késéssel fogadtak, ismertek el, használtak fel vagy idéztek. A személyiség és teljesítmény, illetve ezek minden kifejeződése és árnyalata értékeléséhez ezért az adott – a bemutatott vagy várható teljesítménynek megfelelő – szakterület mérvadó képviselőinek tapasztalatára és személyes ítélőképességére van szükség (anélkül, hogy így teljesen elkerülhetők lennének a hibás értékelések).

⁽³⁴⁾ HL C 325., 2006.12.30.

⁽³⁵⁾ Lásd még: Günter Verheugen biztos beszéde: „Szellemi tulajdon – az európai innováció ösztönzője”, SPEECH/07/236, 2007. április 19.

⁽³⁶⁾ „Kutatók az európai kutatási térségben: egy szakma sokoldalú karrierlehetőségeivel”. HL C 110., 2004.4.30..

⁽³⁷⁾ Ezt segítené, ha még több kapcsolat alakulna ki az egyetemek és az egyetemeken kívül álló kutatóintézetek között, főként annak érdekében, hogy azok felszereléseit és infrastruktúráját be lehessen vonni a kutatás és oktatás összekötésébe, de azért is, hogy legújabb felfedezéseik is gazdagítsák a tananyagot.

⁽³⁸⁾ Lásd: Frankfurter Allgemeine Zeitung, 257. szám, 2005. november 4., C1.

⁽³⁹⁾ Lásd még: HL C 110., 2004.4.30.

7.6 *Részvétel a döntéshozatali folyamatokban.* Emellett szükség van arra, hogy a tapasztalt szakemberek és tudományos-technikai szereplők az eddigieknél jobban, mértékadóan vegyenek részt fontos kutatáspolitikai, vállalkozási és innovációpolitikai döntéshozatali folyamatokban és közigazgatási intézkedésekben. Az Európai Kutatási Tanács (EKT) létrehozása e téren nagyon biztató első lépés, amelyet az EGSZB nyomatékosan támogatott⁽⁴⁰⁾. Elegendő szaktudást kell azonban biztosítani a Közösség (különösen az Európai Bizottság!) és a tagállamok kutatási és innovációs támogatóintézkedéseinek adminisztrációjához is. Ebbe főként a sikeres fiatal mérnököket és kutatókat is be kell vonni. A kutatás és az innováció támogatása többet kell, hogy jelentsen, mint pusztán adminisztrációt.

7.7 *Mentesítés a túl nagy mennyiségű nem szakmai feladat alól.* A kutatás, fejlesztés és feltalálás, de a tudás feldolgozása és továbbadása is időigényes szellemi és labormunka, amelyhez zavartalan koncentrációs és gondolkodási időszakok is szükségesek. Az EGSZB 2000 óta több ízben utalt arra⁽⁴¹⁾, hogy az egyre növekvő, túlzott mértékű testületi munka, kérelmezési és jóváhagyási tevékenység, a jelentések írása, vagyis általában a bürokrácia stb. időközben számos szakértő esetében a munkaidő túlnyomó részét igénybe veszi, vagyis elvonja őket tulajdonképeni feladatuktól, és ezáltal éppen a kiemelkedő szakemberek innovációs erejének és teljesítőképességének árt. Ezt a félresiklást egyre inkább kipellengérezik a médiák is⁽⁴²⁾. Az EGSZB üdvözlí az Európai Bizottságnak azt a szándékát, hogy foglalkozni kezd ezzel a témával, és a tagállamokkal közösen lehetőséget keres a tehermentesítésre. A szakértők kutatáspolitikai döntési folyamatokban való részvételének követelménye nem mond ellent a bürokratikus feladatoktól való szükséges mentesítésnek; sőt még hasznára is válhat ennek. Konkrét célként kellene kitűzni a különböző

támogatók,

partnerintézetek, hálózatok, valamint felülvizsgálati és jóváhagyó testületek számára szükséges kérelmezési, jelentési és ellenőrzési eljárások egyszerűsítését és összevonását. Ezáltal jelentősen növekedne az átláthatóság is.

7.8 *„Agyelszívás” és mobilitás.* A mérnöki vagy kutatói szakma jó okkal (lásd a 4.1.5. pontot is) követeli meg a mobilitást és a rugalmasságot. Ez azonban nem mehet a személyes és családi életkörülmények, valamint a szociális biztonság rovására⁽⁴³⁾. Ezenkívül nem szabad, hogy ezáltal a legjobbak elvándoroljanak Európából. Európán belül tehát a munkakörülményeknek elég vonzóknak kell lenniük ennek megakadályozásához és ahhoz, hogy összességében legalábbis kiegyensúlyozott legyen a magasan képzett szakemberek globális mobilitása. Ugyanakkor egyes tagállamok amiatt is aggódnak, hogy az EU-n belül egyoldalú „agyelszívás” alakulhat ki. Amint az EGSZB már többször ajánlotta (lásd az 5.7. pontot is), a közösségi strukturális alapok jóval nagyobb részét kellene ezért a tudományos infrastruktúra kiépítésére fordítani annak érdekében, hogy minden tagállamban vonzó kutatóintézmények jöjjenek létre, amelyek aztán vonzerőt gyakorolhatnak a visszatérni szándékozókra, és ugyanakkor hálózati partnerekként is működhetnek.

7.9 *A vállalkozói életpálya.* Különleges kérdés a kutatás és fejlesztés innovatív termékeké és folyamatokká való alakítása. Nem alaptalanul követeli a lisszaboni cél, hogy a kutatás finanszírozásának 2/3 részét az ipar biztosítsa. Különösen fontos ennélfogva az is, hogy javuljon a vállalkozói életpálya megítélése, és a társadalomban tudatosuljon döntő jelentősége az innováció, a gazdasági fejlődés és az általános jólét szempontjából. A szervezett civil társadalomhoz vezető híd szerepét betöltő EGSZB ezért állította elkövetkező munkaprogramja középpontjába az emberarcú vállalkozói szféra témáját. A lisszaboni célok elérése csak a felelősségtudatos és tetterős, a lehető legjobban kibontakozni képes vállalkozói szféra révén lehetséges.

Kelt Brüsszelben, 2007. július 12-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁴⁰⁾ Lásd még: HL C 110., 2004.4.30.

⁽⁴¹⁾ Lásd különösen a HL C 204., 2000.7.18. vélemény 9.8. pontjait; a 9.8.2. pontban például ez áll: „Ebben az értelemben minden sikeres tudósnak csak korlátozott mértékben van lehetősége – és ideje – arra, hogy tudományos teljesítőképességének kára nélkül kapcsolatokat teremtsen más személyekkel, csoportokkal, testületekkel, bizottságokkal stb., és értelmes tartalommal töltsen meg ezeket. A túl sokféle és túl időigényes kérelmezési és jóváhagyási eljárás stb. – ha egyáltalán sikerrel járnak – elvonják a kutatástól az ahhoz szükséges személyek munkaerejét. Különösen igaz ez arra a tényre tekintettel, hogy számos olyan, egymást részben fedő támogatási eszköz és értékelési folyamat van, amelyeket csak egy-egy projekt esetében alkalmaznak.”

⁽⁴²⁾ Így pl. a Frankfurter Allgemeine Zeitung (FAZ) 2007. március 12-i, 60. számában („Ein Forscher geht”); valamint a 2007. március 20-i, 67. számában a Harald Uhliggal készült interjúban.

⁽⁴³⁾ Lásd még: HL C 110., 2004.4.30.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: Zöld könyv a fogyasztóvédelmi joganyag átvilágításáról

COM(2006) 744 final

(2007/C 256/05)

2007. február 8-án az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban: *Zöld könyv a fogyasztóvédelmi joganyag átvilágításáról*.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció 2007. június 4-én elfogadta véleményét. (Előadó: Richard ADAMS.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2007. július 11-12-én tartott, 437. plenáris ülésén (a július 12-i ülésnapon) 55 szavazattal, 2 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EGSZB tudomásul veszi a zöld könyvet, azonban kétli, hogy az abban javasolt megközelítés magas szintű és egységes fogyasztóvédelemhez vezethet EU-szerte. A fogyasztóvédelemnek a leegyszerűsített, következetes és végrehajtott közösségi vívmányokon keresztül történő biztosítása számos alkalommal képezte fogyasztóvédelemmel kapcsolatos EGSZB-velemény tárgyát, azonban az átvilágítási folyamat során bizonyos jelek arra mutatnak, hogy ennek megvalósítása nehézségekbe ütközik. A joganyag átvilágítása tehát a „jobb jogalkotás” kezdeményezés végrehajtásának szerves része. Épp ezért az átvilágítás világos alapot és célokat igényel, és ezeket előre egyeztetni kell az érdekelt felekkel.

1.2 A fogyasztóvédelemmel kapcsolatos felülvizsgált közösségi vívmányok tényleges, demokratikus legitimizálására, valamint egyértelmű jogi és fogalmi alapra van szükség.

1.3 Az EGSZB különösképpen üdvözlőné, ha a közösségi vívmányok elveit a gyorsan növekvő és kevésbé szabályozott digitális környezetre is alkalmaznák.

1.4 Az EGSZB véleménye szerint a fogyasztóvédelmi politika nemcsak az uniós belső piaci stratégia szerves részét képezi, hanem a polgárság fontos és meghatározó elemét is. Az EGSZB támogatja a jobb jogalkotásra vonatkozó elveknek a fogyasztóvédelemmel kapcsolatos jogszabályokra való alkalmazását. Valamennyi, e területen harmonizált szabályozásra vonatkozó javaslat mellé megfelelő hatásvizsgálatot kell végezni, és a meglévő jogszabályok egyszerűsítésére és egyértelművé tételére kell törekedni.

1.5 Hangsúlyozni kell, hogy kiemelt fontossággal bírnak a megfelelőbb végrehajtási intézkedések, valamint a helyzet orvoslását célzó világos és egyszerű eljárások megerősítése vagy bevezetése.

1.6 Az EGSZB arra ösztönzi az Európai Bizottságot, hogy vegye figyelembe a 2006. áprilisi, „A fogyasztói politika jogi kerete” tárgyú véleményét⁽¹⁾, amely arra vonatkozó javaslatot tartalmaz,

(¹) HLC 185., 2006.8.8.

hogy lehetőség legyen fogyasztói politikával kapcsolatos intézkedéseket hozni önmagukért, és nem csupán a belső piac létrehozásának melléktermékeként.

1.7 A fogyasztóvédelmi jogszabályok Uniószerte történő harmonizációjának vezérelve a tagállamokban a legjobb és legmagasabb fokú védelmet biztosító fogyasztóvédelem elfogadása kell, hogy legyen. Valamennyi „horizontális eszköznek” a legmagasabb színvonalú normákon kell alapulnia, míg a „vertikális integrációnak” a technikai kérdések tisztázására kell összpontosítania. Meghatározott területeken ugyanakkor a horizontális eszközök is tartalmazhatnak teljes mértékben harmonizált szabályokat, mint pl. az elállási jog és a fogyasztó meghatározása, valamint az egyik félnek egyoldalúan kedvező kikötések, a szállítás vagy a fogyasztók kártérítési joga, másutt viszont a minimális harmonizáció szabálya érvényesülne. Remélhetőleg mind az Európai Bizottság, mind pedig a tagállamok ezt a megközelítést fogják előnyben részesíteni.

2. Bevezetés

2.1 2007 februárjának elején az Európai Bizottság elfogadta régen várt **zöld könyvét a fogyasztóvédelmi joganyag átvilágításáról**. Ez lezárja az átvilágítás úgynevezett „feltáró szakaszát”. Jelenleg véleménygyűjtés folyik arról, hogyan lehet egyszerűsíteni, korszerűsíteni és összehangolni a hatályos közösségi fogyasztóvédelmi jogszabályokat. Az érvelések szerint a hatályos jogszabályok erős és gyenge oldalainak elemzése és megfelelő felülvizsgálata a fogyasztóknak és a vállalkozóknak is a javukra válik. Az Európai Bizottság úgy véli továbbá, hogy az átvilágítás lehetőséget nyújthat a tagállamok közötti konzisztencia biztosítására és általában az EU (részben 20 évvel ezelőtt alkotott) jogszabályainak tökéletesítésére – mindenekelőtt azért, hogy feltárja a szabályozások közötti eltéréseket és azt, hogy az eltérések a belső piacon mennyiben jelentenek akadályt a fogyasztók és a vállalkozók számára – mindeközben tiszteletben tartja a szubszidiaritás elvét. Ennélfogva a jelen vélemény arra összpontosít, hogy a dokumentum hogyan értelmezi és ábrázolja a fogyasztóvédelmi joganyag alapjául szolgáló témákat. Mind ez idáig csak módosító javaslatok hangzottak el.

2.2 A fogyasztók kiadásai az EU GDP-jének 58 %-át teszik ki, de még mindig erőteljesen szétaprózódnak a 27 országos piac között. A belső piac a világ legnagyobbja lehetne, és az Európai Bizottság úgy jellemezte stratégiáját, hogy az „egy alvó óriást: a belső piac kiskereskedelmét” hivatott felébreszteni⁽²⁾. Az Európai Bizottság jelenleg úgy határozza meg fogyasztóvédelmi politikáját, hogy az „az EU minden fogyasztója számára egyformán magas szintű fogyasztóvédelmet biztosítson, függetlenül attól, hogy a fogyasztó az EU-n belül hol lakik, hová utazik, és hol vásárol – mindezt a fogyasztók kockázatokkal és veszélyekkel szembeni védelmében és érdekképviseleti kapacitásuk növelésére”⁽³⁾.

2.3 A közös fogyasztóvédelmi jogi keret szavatolásának és egységes alkalmazásának célja az EU-ban széles körű támogatást élvez. Egy ilyen keret világos és megfelelő jogokat és védelmet biztosítana minden fogyasztónak, egyben egyenlő feltételeket teremtené az áru- és egyéb szolgáltatók részére. A fogyasztóvédelmi jogokról szóló zöld könyv nyíltan elismeri, hogy a szóban forgó célhoz vezető úton lassú és következetlen volt a haladás, amelyet még a különböző nemzeti prioritások és kivételek hosszú sora is akadályozott. Az új tagállamok üdvözlendő felvétele tovább nehezítette a fogyasztóvédelemmel kapcsolatos egyetértést. A fogyasztóvédelmi joganyag átvilágítása az Európai Bizottság álláspontját tükrözi egy olyan folyamatról, amely erősítheti a hatályos irányelvek egyértelműségét, konzisztenciáját és alkalmazását. Azonban számos fogyasztóvédelmi szervezet úgy érvel, hogy ez kérdéseket is felvet a fogyasztóvédelmi politika egészének irányával kapcsolatban.

2.4 Az átvilágításban érintett irányelvek számos fogyasztói szerződésjogi kérdésre kitérnek, például a hálaló kereskedelemre, az időmegosztásos ingatlanhasználati konstrukcióra, a szervezett utazásra, a távértékesítésre, az áruk adásvételére és a tisztességtelen szerződési feltételekre. Az átvilágítás nem tér ki azonban az összes fogyasztóvédelmi irányelvre, mivel néhányat túlságosan új keletűnek tekint, másokkal pedig az Európai Bizottság egyéb területek vonatkozásában foglalkozik. A felülvizsgálat sürgősségére való tekintettel a zöld könyvben kiemelt figyelmet kapott az időmegosztásos ingatlanhasználati konstrukciókról szóló irányelv. A felülvizsgált irányelv hamarosan várható. Fontos, a közösségi joganyag elveinek alkalmazását igénylő új területként jelenik meg a „digitális környezet”, amely az elektronikus kereskedelem globális kihívásait képviseli.

2.5 Az Európai Bizottság a következőképpen világította át az irányelveket:

- összehasonlító elemzést végzett a nemzeti jogba való áttünetésükről,
- megvizsgálta, hogy a fogyasztók és a vállalkozók hogyan ítélik meg őket,
- vitaműhelyeket szervezett tagállami szakértőkkel és a szerződésség által érintettekkel.

⁽²⁾ (Nem hivatalos fordítás.) Lásd (angol nyelven): <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/07/320&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>.

⁽³⁾ (Nem hivatalos fordítás.) Lásd (angol nyelven): http://ec.europa.eu/consumers/overview/cons_policy/index_en.htm.

2.6 Tekintve, hogy a fogyasztóvédelmi kérdésekkel foglalkozók által használt bevált terminológia adott esetben félreértésekhez vezethet, egyes kulcsfontosságú fogalmak korai magyarázatát beillesztettük a szövegbe. „Minimális harmonizáció”: egy irányelv bizonyos minimumkövetelmények betartására kötelezi a tagállamokat. Így megmarad annak lehetősége, hogy az irányelvben meghatározottaknál szigorúbbakat vezessenek be egy adott tagállamban. „Maximális (vagy teljes) harmonizáció”: a tagállam csak az irányelvben szereplő szabályokat alkalmazhatja, nem mehet azoknál messzebb („a harmonizáció küszöbe és plafonja”). Ezáltal számos fogyasztóvédelmi szervezet úgy tekint a teljes harmonizációra, mint a fogyasztóvédelem minimális szintjének szinonimájára és a minimális harmonizációra úgy, mint ami a fogyasztóvédelem magasabb szintjét teszi lehetővé.

2.7 A zöld könyv megjelentetése az Európai Bizottság által végzett átvilágítás feltáró szakaszának végét jelenti. Az Európai Bizottság 2007. május 15-re kérte a zöld könyvvel kapcsolatos álláspontok megfogalmazását. Az Európai Bizottság jelenleg kiértékeli a konzultáció során kapott válaszokat, és összefoglalót fog készíteni az álláspontokról, majd dönt arról, hogy van-e szükség jogi eszközre, ez azonban néhány hónapot is igénybe vesz. Minden ilyen jellegű jogalkotási javaslatot hatásvizsgálat fog kísérni. „E munka végén ideális esetben elmondható lesz, hogy függetlenül attól, hogy az európai fogyasztó hol tartózkodik, vagy hol vásárol az EU-n belül, az alapvető jogai mindenhol azonosak lesznek”⁽⁴⁾.

3. A zöld könyv összefoglalása

3.1 A zöld könyv olyan keret létrehozását célozza, amelyben össze lehet gyűjteni az érdekelt feleknek a fogyasztóvédelmi joganyagra és néhány egyéb specifikus kérdésre irányuló lehetséges politikákkal kapcsolatos álláspontjait. A következő főbb kérdésekre tér ki:

- új piaci fejlemények: a fogyasztóvédelmi joganyag részét képező irányelvek többsége nem felel meg „a manapság gyorsan fejlődő piacok követelményeinek”. Az Európai Bizottság példaként említi a zeneletöltést és az internetes árverést, valamint a szoftverek és adatok kivételét a fogyasztási cikkek adásvételéről szóló irányelv hatálya alól,
- a szabályozás széttagoltsága: a jelenlegi irányelvek megengedik a tagállamoknak, hogy nemzeti jogukban magasabb szintű fogyasztóvédelmet biztosítsanak. A nemzeti szabályozások számos kérdésben, például a szerződések megfontolási idejének hosszát illetően, nem koherensek,
- bizalomhiány: a fogyasztók többsége úgy véli, hogy a vállalkozások más tagállamokban kevésbé tartják tiszteltben a fogyasztóvédelmi jogszabályokat.

⁽⁴⁾ Lásd: http://ec.europa.eu/consumers/cons_int/safe_shop/acquis/greenpaper_cons_acquis_hu.pdf.

3.2 Az Európai Bizottság – korábbi munkái alapján – két előremutató stratégiát vázol fel a fogyasztóvédelmi joganyag felülvizsgálatára.

- I. alternatíva: vertikális megközelítés, amely a jelenlegi irányelveket külön-külön módosítaná, majd idővel összehangolná egymással,
- II. alternatíva: kombinált megközelítés, amely szükségessé tenné az összes irányelvben közös kérdések meghatározását és kiszűrését, majd egységes szabályozásukat egy „horizontális jellegű jogi aktusban”. Szükség lenne továbbá az egyes irányelvek bizonyos pontokat érintő „vertikális” kiigazítására is.

3.3 A dokumentum röviden említi egy harmadik stratégiát is („a jogalkotás mellőzése”), hangsúlyozza azonban, hogy ez valószínűleg nem oldaná meg a létező gondokat és erősítené a tagállamok közötti következetlenségeket.

3.4 A zöld könyv ezek után a horizontális jellegű jogi aktus lehetséges tárgyi hatályával foglalkozik. Három alternatívát vet fel.

- I. Keretjellegű jogi aktus, amely vonatkozna mind a belföldi, mind a határokon átnyúló ügyletekre, de nem lépne az ágazatspecifikus szabályok helyébe, amelyek tehát hatályban maradnának. A dokumentum a pénzügyi szolgáltatásokat és a biztosítókat említi példaként.
- II. Olyan eszköz, amely csak a határokon átnyúló szerződésekre vonatkozik. Ez nagyobb biztonságot és bizalmat biztosítana az olyan fogyasztók számára, akik külföldön vásárolnak árukat vagy szolgáltatásokat, de eltérésekhez vezethet a belföldi és a határokon átnyúló fogyasztóvédelmi normák között.
- III. Olyan horizontális jellegű jogi aktus, amely kizárólag a (határokon átnyúló vagy belföldi) távértékesítésre vonatkozik. Ez a távértékesítési irányelv helyébe lépne, de a távértékesítéssel és a személyes értékesítéssel kapcsolatos fogyasztóvédelem eltérései miatt széttagoltsághoz is vezethet.

3.5 A zöld könyv következő témája a fogyasztóvédelmi joganyag átvilágításának sokak számára valószínűleg legfontosabb eleme: a **harmonizáció foka**. Jelenleg a tagállamok az irányelvekben előírtnál magasabb szintű fogyasztóvédelmet is alkalmazhatnak. Ezt nevezik „minimális harmonizációnak”. A fogyasztóvédelmi kérdések súlya és prioritása tagállamról tagállamra jelentős mértékben különbözik, ami esetenként bizonytalanul teszi a fogyasztót, a vállalkozásokat pedig visszatartja a határokon átnyúló piaci tevékenységtől. A zöld könyv két megfontolandó alternatívát kínál fel.

1. Felülvizsgált és teljes mértékben harmonizált joganyag. Olyan esetekben, ahol a teljes körű harmonizáció nem lehetséges, olyan rendelkezés lépne érvénybe, amely gondoskodik „a javasolt jogszabályok által lefedett, de nem teljesen harmonizált egyes szempontok” kölcsönös elismeréséről.
2. Felülvizsgált jogszabályok, amelyek minimális harmonizáción alapulnak, kombinálva a kölcsönös elismerést előíró rendelkezéssel vagy a „származási ország”-elvel⁽⁵⁾.

3.6 I. melléklet: Konzultáció

A zöld könyv nagy része a részletes és nagymértékben strukturált konzultációs eljárásról szól, amelynek keretében arra kérték a résztvevőket, hogy számos kérdésben mondják el véleményüket. A kérdések az általános politikákhoz, a meghatározásokhoz, a szerződésjoghhoz és az alapelvekhez kapcsolódnak, de a hatályra és a részletekre is kiterjednek. A konzultáció az alábbiakban ismertetett három szakpolitikai kérdéssel kezdődik.

- Általános jogalkotási megközelítés
- A horizontális jogi eszközök hatálya
- A harmonizáció foka

Az Európai Bizottság valamennyi témával kapcsolatban egy fő kérdést tesz fel, és három vagy négy válaszlehetőséget kínál fel. Ezt követi 27, a vizsgált irányelvre vonatkozó egyedi kérdés. A formátum ismét hasonló: rövid bevezető után a fő kérdés következik, például: „Milyen mértékig terjedjen ki a tisztességtelen szerződési feltételekre vonatkozó szabályozás az egyénileg megállapodott feltételekre?” vagy „Szükség van-e a megfontolási idő harmonizálására a fogyasztóvédelmi joganyagban?”, amit három vagy négy lehetséges válasz követ.

4. Általános megjegyzések

4.1 Munkájával és véleményeivel az EGSZB hosszú évek óta támogatja az EU fogyasztóvédelmi politikájának elsődleges célját: a magas, egységes és következetes fogyasztóvédelmi szintet mindenki számára. Az EGSZB a második legfontosabb célt is támogatja, amely szerint segíteni kell a fogyasztókat abban, hogy tájékozottak legyenek, és a határok nélküli piacon információkon alapuló döntést hozhassanak. A zöld könyv felépítése egyértelműen rámutat e két cél maradéktalan megvalósításának nehézségeire.

⁽⁵⁾ A kölcsönös elismerés azt jelentené, hogy a tagállamoknak továbbra is lehetőségük lenne szigorúbb fogyasztóvédelmi szabályok bevezetésére saját nemzeti jogukban, de nem lenne joguk saját szigorúbb előírásaikat olyan vállalkozásokkal szemben érvényesíteni, melyek székhelye másik tagállamban van, ha azzal indokolatlanul korlátoznák az áruk szabad mozgását vagy a szolgáltatási szabadságot. A származási ország elvének alkalmazása azt jelentené, hogy a tagállamoknak továbbra is lehetőségük lenne szigorúbb fogyasztóvédelmi szabályok bevezetésére saját nemzeti jogukban, de az olyan vállalkozásoknak, amelyeknek más tagállamban van a székhelyük, csak a saját országukban hatályos jogszabályoknak kellene eleget tenniük.

4.2 Már most nyilvánvaló, hogy a fogyasztóvédelmi joganyag jelenlegi formájában való további alkalmazását nem szabad hosszú távú alternatívának tekinteni. Az egyes tagállami jogszabályok különbségei, a meghatározások következetlenségei, a hatályos fogyasztóvédelmi jogszabályok alkalmazási és végrehajtási módjainak jelentős eltérései, valamint a panasztételi és jogorvoslati eljárások egyértelműségének – vagy akár meglétének – hiánya mind akadályozzák valamelyest a belső piacot.

4.3 Nyilvánvaló az is, hogy az Európai Bizottság az átvilágításban lehetőséget lát arra, hogy megvizsgálja a fogyasztóvédelmi politika egyes, eddig alapvetőnek tekintett elemeit, és felderítse, hogy ezek összeegyeztethetők-e a dinamikus belső piaccal – méghozzá egy olyan belső piaccal, amely a globalizáció szempontjából versenyképes. Ebben az összefüggésben az átvilágítás hasonlít a lisszaboni menetrend megvalósításából következően elindított egyéb felülvizsgálatokhoz. Az egységes, magas fokú fogyasztóvédelem egyesek számára az európai szociális modell szerves részének tekinthető, és nehéz feladat áthelyezni a hangsúlyt „az EU fogyasztóvédelmi politikájának abból a szempontból történő újrafogalmazására, hogy minél hatékonyabban hozzájáruljon az EU két központi célkitűzéséhez, vagyis ahhoz, hogy egyfelől növekedjen a gazdaság és új munkahelyek jöjjenek létre, másfelől az EU újra közelebb kerüljön polgáraihoz”⁽⁶⁾.

4.4 Bár a feladat nehéznek ígérkezik, az EGSZB üdvözli a fogyasztóvédelmi joganyag átvilágítását, és támogatja az Európai Bizottságot a kitűzött célok elérésében, vagyis a belső piac akadályainak csökkentésében, a fogyasztóvédelem magas szintjének megőrzése mellett. Úgy véli azonban, hogy ezek az erőfeszítések nem szorítkozhatnak pusztán a jelenleg vizsgálat alatt álló nyolc irányelvre, hanem legalább az Európai Bizottság által 2003 májusában összeállított listán szereplő 22 irányelvre is kellene terjedniük.

4.5 Az EGSZB aktívan részt kíván venni ebben a vitában, amelynek célja a belső piac megszilárdítása valamennyi érintett – a fogyasztók, a szakemberek, a vállalkozások és a polgárok – előnyére.

5. Részletes megjegyzések

5.1 A zöld könyv a szakpolitikával, az elvekkel és a joggal kapcsolatos komplex kérdéseket vet fel. A tagállamok saját fogyasztóvédelmi joganyagot dolgoztak ki, amelyek gyakran megegyeznek az alapvető elvek szintjén az országok között,

azonban eltérnek a részletekben és alkalmazásukban. Az e dokumentum mellékletét képező rendszeres és kiterjesztett konzultációs eljárás tükrözi a kérdés összetettségét. Ez a részletes keret a részt vevő olyan szervezetek százaitól vár válaszokat, amelyek ismertetni kívánják álláspontjukat. Az EGSZB a jelen véleményben azonban csak a legfontosabb szakpolitikai kérdésekre szorítkozik, mivel úgy véli, hogy minden egyes felülvizsgálandó irányelvet külön-külön kellene véleményezni, ahogyan azt a távollevők között kötött szerződésekről szóló irányelv esetében is tette (INT/334 sz. vélemény az Európai Bizottság közleményéről COM(2006) 514 final, 2006. szeptember 21.).

5.2 A legfontosabb az lenne, hogy a meglévő irányelvekben fellelhető hiányosságokat pótoljuk, és az irányelveket egymáshoz hangoljuk.

5.3 A „minimális harmonizáció” és a tagállamok pozitív hozzáállása a következetesen magasabb szintű fogyasztóvédelmi normák elfogadásához feltehetően megteremtí az alapot az előre látható fogyasztóvédelmi joganyag nagy része számára. Számos (és eltérő) társadalmi és gazdasági okból kifolyólag a tagállamok fenn kívánják tartani fogyasztóvédelmük már meglévő szintjét, vagy a maguk által megszabott, visszafogott tempóban akarnak előrehaladni a fogyasztóvédelem más szintje irányába. Ez az álláspont tiszteletben tartja a szubszidiaritás elvét és jobban összeegyeztethető azzal. Mindazonáltal azt is elismeri, hogy Unió-szerte a fogyasztók különböző csoportjai hátrányos helyzetben vannak jelenlegi fogyasztóvédelmi szintjük vagy a jogorvoslati lehetőségek tekintetében, és mind az EU, mind pedig a tagállamok szintjén fellépésre van szükség.

5.3.1 Ez nem azt jelenti, hogy eseti alapon, konkrétan behatárolható területeken, ahol a belső piac teljes kiépítése elsőrendű kérdés, nem kellene mérlegelni a maximális harmonizáció lehetőségét, feltéve, hogy ez a magasabb fokú fogyasztóvédelem érdekében történik, lehetőleg rendelet segítségével.

5.4 A kitűzött célt, amely szerint a fogyasztó kezébe kell adni a gyeplőt – a fogyasztói jogok, valamint az ellátók elleni keresletek és jogorvoslati lehetőségek elérése tekintetében –, nem szabad úgy tekinteni, mint a világosan és konstruktívan alkalmazott uniós és nemzeti fogyasztóvédelmi jogszabályok alternatívája. A tájékoztatás távolról sem egyezik meg a védelemmel. A legtöbb kereskedelmi tranzakcióban ugyanis a hatalom a szolgáltató kezében van, míg a fogyasztóvédelmi jogszabályok nagy többségének célja a vásárló jogainak megőrzése.

Kelt Brüsszelben, 2007. július 12-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁶⁾ Idézet Meglena Kuneva fogyasztóvédelmi biztostól (nem hivatalos fordítás). Lásd (angol nyelven): <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/07/256&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a kerekes mezőgazdasági vagy erdészeti traktorok visszapillantó tükréről (kódifikált változat)

COM(2007) 236 final – 2007/0081 (COD)

(2007/C 256/06)

2007. május 29-én az Európai Unió Tanácsa úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 95. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a fenti tárgyban.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság úgy vélte, hogy a javaslat tartalma teljes mértékben kielégítő, és részéről nem igényel semmiféle kommentárt, ezért 2007. július 11-12-én tartott 437. plenáris ülésén (a július 11-i ülésnapon) 145 szavazattal 2 ellenében, 4 tartózkodás mellett úgy határozott, hogy kedvező véleményt bocsát ki a javasolt szövegről.

Kelt Brüsszelben, 2007. július 11-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Dimitris DIMITRIADIS

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: Európa energiapolitikájának meghatározása (lisszaboni stratégia)

(2007/C 256/07)

2006. szeptember 14-én az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság Eljárási Szabályzatának 31. cikke alapján úgy határozott (e döntését 2006. október 26-án megerősítve), hogy tájékoztató jelentést dolgoz ki a következő tárgyban: *Európa energiapolitikájának meghatározása*.

A 2007. március 14-15-én tartott plenáris ülésen úgy határoztak, hogy a tájékoztató jelentést saját kezdeményezésű véleménnyé dolgozzák át (az Eljárási Szabályzat 29. cikke (2) bekezdésének értelmében).

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció 2007. június 19-én elfogadta véleményét. (Előadó: Ulla Birgitta Sirkeinen.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2007. július 11-12-én tartott 437. plenáris ülésén (a július 12-i ülésnapon) 126 szavazattal, ellenszavazat nélkül, 4 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Ajánlások

1.1 Az energia olyan központi politikai kérdéssé vált, amely szorosan kapcsolódik a növekedést és a munkahelyteremtést célzó lisszaboni stratégiához.

– Az energia az európai gazdaság egyre nagyobb részére van meghatározó befolyással. Az olyan energiapolitikai kihívások megválaszolására, mint az éghajlatváltozás, az ellátás biztonsága vagy a versenyképesség, az EU-nak magas határfokú, alacsony széntartalmú energiaforrásokat felhasználó gazdaságra kell átállnia.

– Ehhez átfogó megközelítésre és annak uniós szintű átgondolására van szükség, hogy miként lehet kordában tartani az európai energiakeresletet, és diverzifikált források használa-

tával, a hálózatokhoz való hozzáférés biztosításával, valamint a külső energiaügyekben történő egységes fellépéssel és más lehetséges intézkedésekkel biztonságossá tenni az ellátást.

– Az átállást lehetővé tevő újítások létrehozása és alkalmazása bizonyos feltételek meglétét és egyes, konkrét intézkedések megtételét igényli uniós, tagállami, regionális és helyi szinten.

1.2 A munkahelyek mennyiségének és minőségének növelése a lisszaboni stratégia központi kérdése. A piaci feltételek változásakor a munkahelyek egy része megszűnik az energiaszektorban. Az új energetikai megoldások ugyanakkor a magas minőségű munkahelyek létrehozásának erőteljes mozgatórugói lehetnek. Az oktatás és a képzés az ezt legjobban elősegítő tényezők közé tartoznak.

1.2.1 A foglalkoztatáson kívül az energia társadalmi dimenzióinak egyéb vetületei is igen lényegesek a lisszaboni stratégia szempontjából. Ez elsősorban elérhető árú, magas minőségű közszolgáltatásokat jelent. Szükség van a civil társadalom és így a szociális partnerek tevékeny részvételére az energiapolitika kialakításában.

1.3 Az EGSZB – a nemzeti gazdasági és szociális tanácsokkal együtt – az alábbi ajánlásokat terjeszti elő az energiapolitikára vonatkozóan a lisszaboni stratégia keretében (*A tudásalapú társadalom energiapolitikája*):

- Alaposan megvizsgálandók az energiapolitikák és az egyéb, vonatkozó keretfeltételek a hatékony, alacsony széntartalmú energiaforrásokat felhasználó gazdaság uniós célkitűzésének tükrében.
- Képzett és erősen motivált munkaerő biztosítandó magas színvonalú oktatási rendszer elérhetővé tételén keresztül.
- Elegendő, a főbb versenytársakéval összemérhető, közpénzből történő kutatás-fejlesztés biztosítandó, a K + F magántőke általi finanszírozása pedig ösztönzendő.
- Nemzetközi energiatechnológiai együttműködés alakítandó ki, elsősorban a többi nagy szereplővel. Folyamatosan nyomon követendők a főbb versenytársak és partnerek által követett energiatechnológiai politikák és végrehajtott intézkedések.
- Kockázatfinanszírozás biztosítandó a kvv-k számára azok létrehozásának és beindításának szakaszában, továbbá az új technológiákba való beruházások esetén.
- Nyílt és egészséges verseny biztosítandó az energiapiacokon annak érdekében, hogy a vállalatokat újításra készítsük. A megújuló energiaforrások terén a sikeres innovációhoz döntő fontosságú lehet a hálózati hozzáférés.
- Lebontandók az akadályok az új technológiák használatbavételéhez megkívánt beruházások előtt. A tervezési és engedélyezési követelmények lelassítják, sőt, gátolják a beruházásokat. A beruházások kockázatának csökkentéséhez a szabályozási keretnek kiszámíthatónak és változatlanoknak kell lennie.
- Biztosítandó az új technológiák kijutása az uniós és világszintű piacokra.
- Globálisan egyenlő feltételek biztosítandók, így például globális szén-dioxid-díj vezetendő be. Mindeközben ügyelni kell arra, hogy a szén-dioxidot ne kezdjük el a többihez hasonló áruként kezelni, hiszen a szén-dioxid-kibocsátás valós csökkentése bolygónk túlélésének előfeltétele.
- A nagyra törő célkitűzések segíthetnek abban, hogy az EU erős pozíciót szerezzen a világszintű piacokon az energiahatékony és a megújuló energiaforrásokra épülő technológiák terén. A célkitűzések és határidők azonban gondosan jelölendők ki, hogy valójában teljesíthetők legyenek.

– Az innováció tevékeny támogatását célzó intézkedések nagy gonddal választandók ki az alábbiak közül annak érdekében, hogy az eredményeket költséghatékonyan érjük el:

- A kutatás-fejlesztés finanszírozása
- Oktatás és képzés
- A nagyközönség tájékoztatása
- Ármechanizmusok, adózás
- Támogatások
- Kötelező jellegű célok és egyéb kötelezettségek
- Szabályozás és kötelező erejű normák
- Önkéntes szabványok és megállapodások
- Közbeszerzések

1.4 Az energiaszektor szükséges, sürgős átalakítása érdekében fel kell gyorsítani az innováció ütemét. Az EGSZB sürgeti, hogy szenteljének különleges figyelmet:

- egyes intézkedéseknek, amelyek révén a szén-dioxid-kibocsátás gazdasági költsége a megfelelő szinten állapítható meg,
- a K + F közpénzből és magántőkeből történő finanszírozásának kiterjesztése új energiaformák és az energiahatékonyág támogatása érdekében,
- a szabályozás (vagy ha az költséghatékonyabb, más intézkedések) felhasználása annak érdekében, hogy gyorsabb legyen az előrelépés a termékek valamennyi fajtája energiahatékonyágának javításában,
- a közbeszerzés sokkal tevékenyebb felhasználása az energiahatékonyági szabványok emelése érdekében, különösen az építőipar területén.

2. Bevezetés

2.1 Az EGSZB – nemzeti gazdasági és szociális tanácsokkal együttműködve – 2008 elejére „összefoglaló jelentés” készítését tervezi a növekedést és munkahelyteremtést célzó lisszaboni stratégia tárgyában. Jelen energiapolitikai vélemény a fenti összefoglaló jelentés részét képezi. Nemzeti gazdasági és szociális tanácsok közreműködésével készült, különösen a francia, az olasz és a máltai tanács tevékeny részvételével.

2.2 A vélemény az „Integrált iránymutatások a növekedésről és a foglalkoztatásról (2005–2008)” című dokumentum „B” részén („Mikroökonómiai reformok Európa növekedési potenciáljának fokozására”) alapul. Elsősorban a 8. (a versenyképesség erősítése), a 12. (kutatás-fejlesztés), a 13. (innováció és IKT), valamint a 14. (az erőforrások fenntartható felhasználása) iránymutatásokkal függ össze ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ COM(2005) 141 final, Integrált iránymutatások a növekedésről és a foglalkoztatásról.

Az Európai Tanács 2006. márciusi ülése

2.3 Az Európai Tanács 2006. március 23-24-én Brüsszelben tartott ülésének következtetéseiben üdvözölte (a munkahelyteremtést és növekedést szolgáló újraindított lisszaboni stratégiáért való) „közösségi szintű felelősségvállalás növelése érdekében az Európai Parlament, a Régiók Bizottsága és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság által tett kezdeményezéseket. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságot és a Régiók Bizottságát munkájuk folytatására ösztönzi, és arra kéri őket, hogy a növekedési és foglalkoztatási partnerség támogatásához 2008 elején nyújtsanak be összefoglaló jelentéseket”. (Az elnökségi következtetések 12. pontja.)

2.4 Az Európai Tanács megjegyzi, hogy „Európát az erősödő külföldi verseny, az előregedett népesség, magasabb energiaárak és az energiabiztonság védelme iránti igény jellemzi” (az elnökségi következtetések 7. pontja). Ezenkívül „megerősíti, hogy a növekedésre és a foglalkoztatásra vonatkozó integrált, 2005–2008-as időszakra szóló iránymutatások továbbra is érvényesek. Ennek keretében megállapodik a következőkről: a tudásba és innovációba való beruházással, a különösen a kkv-kat érintő vállalkezési potenciállal és a kiemelt fontosságú csoportok foglalkoztatásával kapcsolatos kiemelt intézkedések konkrét területei; valamint az európai energiapolitika meghatározása” (16. pont).

2.5 Az energia témájában az Európai Tanács megállapítja, hogy Európa előtt az energiaügy területén számos kihívás áll: az olaj- és gázpiac folyamatosan nehéz helyzete, a behozataltól való egyre növekvő függőség, az eddig elért diverzifikáció korlátozott mértéke, a magas és ingadozó energiaárak, a világszerte növekvő energiakereslet, a termelő és tranzitországokat, valamint a szállítási útvonalakat érintő biztonsági kockázatok, az éghajlatváltozás okozta fokozódó fenyegetettség, az energiahatékonyság és a megújuló energiaforrások használata terén tapasztalható lassú előrehaladás, az energiapiac közeljövőben (2007. július) kiteljesedő liberalizációja mellett az energiapiacok fokozott átláthatóságának és a nemzeti energiapiacok további integrációjának és összekapcsolásának szükségessége, valamint az energiaágazat szereplői közötti korlátozott koordináció, miközben az energiainfrastruktúrában jelentős beruházásokra van szükség (43. pont).

2.6 E kihívásokra válaszolva és az „Európai stratégia az energiaellátás fenntarthatóságáért, versenyképességéért és biztonságáért” című európai bizottsági zöld könyv alapján az Európai Tanács olyan európai energiapolitikára szólított fel, amely a hatékony közösségi politika, a tagállamok közötti koherencia, valamint a különböző szakpolitikai területeken hozott intézkedések közötti összhang megteremtésére törekszik, valamint kiegyensúlyozott módon teljesíti a versenyképesség, az ellátási biztonság és a környezeti fenntarthatóság hármasságát (44. pont).

2.7 Az Európai Tanács hangsúlyozta, hogy ezen összhangnak az EU belső és külső politikáiban történő megvalósítása érdekében az energiapolitikának számos szakpolitikai terület igényeinek meg kell felelnie. A növekedési stratégia részeként és

a nyitott és versenyző piacok révén az energiapolitika ösztönzi a beruházásokat, a technológiai fejlődést, a bel- és külkereskedelmet. Szorosan kapcsolódik a környezetvédelmi politikához, a foglalkoztatáshoz, a regionális politikához és különösen a közlekedéspolitikához. Ezenfelül külpolitikai és fejlesztési politikai vonatkozásai egyre nagyobb jelentőséghez jutnak az energiapolitikai célkitűzések más országokkal kapcsolatban történő előmozdítása érdekében (45. pont).

2.8 Az európai energiapolitikanak a hosszú távú kereslet és kínálat közösen kialakított szempontjain, valamint valamennyi energiaforrás előnyeinek és hátrányainak tárgyilagos, átlátható értékelésén kell alapulnia, továbbá kiegyensúlyozott módon hozzá kell járulnia három fő célkitűzéséhez (46. és 47. pont):

- az energiaellátás biztonságának javítása,
- az európai gazdaságok versenyképességének, valamint a vállalkozások és a fogyasztók számára az energiaellátás megfizethetőségének szilárd szabályozási kereten belüli biztosítása,
- a környezeti fenntarthatóság elősegítése.

2.9 A felsorolt fő célkitűzések teljesítése érdekében az energiapolitikanak:

- biztosítani kell a piacokon az átláthatóságot és a megkülönböztetésmentességet,
- összhangban kell állnia a versenyszabályokkal,
- összhangban kell állnia a közszolgáltatási kötelezettségekkel,
- teljes mértékben tiszteletben kell tartania a tagállamok szuverenitását az elsődleges energiaforrások, valamint az energiaszerkezet megválasztása tekintetében.

2007. évi energiacsomag

2.10 Az Európai Bizottság 2007-től kezdődően várhatóan rendszeresen energiapolitikai stratégiai elemzést terjeszt majd elő. 2007. január 10-én az Európai Bizottság kiadta első elemzését, továbbá az Európai Tanácsnak és az Európai Parlamentnek szóló, „Európai energiapolitika” című közleményét, vagyis az „energiacsomagot”.

2.11 Az Európai Bizottság az európai energiapolitika kialakításakor három tényezőt vett figyelembe: az éghajlatváltozás elleni küzdelmet, a foglalkoztatás és a növekedés előmozdítását, továbbá az EU gáz- és olajimporttól való függőségének csökkentését.

2.12 Az Európai Bizottság Európa központi energiaügyi célkitűzéseiként azt mutatja be, hogy az EU-ban az üvegházhatású gázok kibocsátását 2020-ig 20 %-kal csökkenteni kell. Az EU célját annak összefüggésében kell szemlélni, hogy az ipari országoknak nemzetközileg kell fellépniük az éghajlatváltozással kapcsolatban. Amennyiben létrejön egy ilyen kötelezettségvállalás, akkor az EU-nak még tovább kell mennie. Azt kell ezért célul kitűzni, hogy az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése 2020-ig elérje a 30 %-ot, 2050-ig pedig a 60–80 %-ot.

2.13 Az aggodalom nemcsak az éghajlatváltozást érinti, hanem Európa energiaellátásának biztonságát, gazdaságát és polgárainak jólétét is. Az Európai Bizottság véleménye szerint a célkitűzés elérése korlátozhatja azt a növekvő kiszolgáltatottságot is, amelyet az olaj- és gázellátás fokozott bizonytalansága és az áringadozások jelentenek az EU-nak, versenyképesebb uniós energiapiacot eredményezhet, valamint ösztönözheti a technológiai fejlődést és a munkahelyteremtést.

2.14 Energiaügyi szempontból az üvegházhatású gázokra vonatkozó általános cél elérése azt fogja megkívánni az EU-tól, hogy az energiafelhasználásból eredő szén-dioxid mennyiségét legalább 20 %-kal – illetve valószínűleg még többel – csökkentse a következő 13 év alatt. Ez azt fogja jelenteni, hogy az EU globális vezető és katalizátorszerepet vállal egy új ipari forradalomban.

2.15 E célkitűzés elérése érdekében az Európai Bizottság javaslatot tesz arra is, hogy kapjon központi szerepet egy sor energiahoz kapcsolódó intézkedés: az energiahatékonyság javítása; a megújuló energia arányának növelése az energiaellátáson belül, illetve új intézkedések annak biztosítására, hogy a belső energiapiacból származó előnyök mindenkire eljussanak; a tagállamok közötti szolidaritás megerősítése hosszabb távú energiatechnológiai fejlesztési elképzelésekkel, a nukleáris biztonság újra középpontba helyezésével, valamint határozott erőfeszítésekkel annak érdekében, hogy az EU „egy hangon beszéljen” nemzetközi partnereivel, köztük az energiatermelőkkel, az energiainportőrökkel és a fejlődő országokkal.

2.16 Az elemzés tízpontos energiaügyi cselekvési tervet is tartalmaz az intézkedések menetrendjével. A cselekvési tervvel együtt az első, konkrét intézkedésekből álló csomagot is bemutatják. Ez az alábbiakat tartalmazza:

- a tagállamok által készített végrehajtási jelentés a gáz és a villamos energia belső piacáról, valamint egy vizsgálat eredményei a két ágazatban tapasztalható versenyhelyzetről;
- terv a tagállamok elektromos és gázvezeték-hálózatainak prioritást élvező összekapcsolásairól, hogy valósággá váljék az európai hálózat;
- javaslatok a fosszilis tüzelőanyagokból származó fenntartható energiatermelés előmozdítására;
- útiterv és más kezdeményezések a közlekedésben használt megújuló üzemanyagok, mindenképp a bioüzemanyagok támogatására;
- az európai atomenergia-helyzet elemzése;
- munkalap a leendő európai energiastratégiai technológiai tervhez.

2.17 A cselekvési terv részét képezi az Európai Bizottság által 2006. október 19-én elfogadott energiahatékonysági cselekvési terv is. Az Európai Bizottság „Az éghajlatváltozás 2 °C-ra korlátozása – politikai lehetőségek az EU és a világ számára 2020-ig és azon

túl” című közleménye és a stratégiai elemzés kiegészíti és megerősíti egymást.

2.18 Az Európai Tanács 2007. március 8-9-i, tavaszi csúcstalálkozóján teljes mértékben támogatta az Európai Bizottság javaslatát. Az Európai Bizottság részletes jogalkotási és más, vonatkozó javaslatokat fogalmaz meg a csúcstalálkozó következtetéseivel összhangban. Két év múlva egy második energiapolitikai stratégiai elemzés fog beszámolni az elért eredményekről, mert az állam- és kormányfők elkötelezték magukat amellett, hogy rendszeresen megvitatják az energiaügyeket.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság korábbi energiapolitikai véleményei

2.19 2002–2006 közötti hivatali időszaka során az EGSZB több véleményt is készített energiapolitikai kérdésekről, különösen a különféle energiaforrások és energiatermelési technológiák jellemzőiről és szerepéről. 2006. szeptemberi plenáris ülésén az EGSZB végül – nagymértékben e korábbi véleményeken alapuló – feltáró véleményt fogadott el „Az EU energiaellátása: stratégia az energiaforrások optimális arányának meghatározására”^(?) címmel. A vélemény a 2006. márciusi európai tanácsi ülésen felvetettek közül számos kérdéssel foglalkozott. Fő következtetései a következők voltak:

2.20 Az EGSZB úgy látta, hogy Európának stratégiai célként kell meghatároznia egy olyan, változatos energiaszerkezetet, amely optimálisan eleget tesz gazdasági, az ellátás biztonságával kapcsolatos és éghajlat-politikai célkitűzéseknek. Minden energiaforrásnak és energiatermelési technológiának megvannak az ezekhez a célkitűzésekhez mért előnyei és hátrányai, amelyeket nyílt és kiegyensúlyozott módon figyelembe kell venni.

2.21 A megújuló energiaforrások fokozott felhasználása olyan lehetőségeket rejt magában, amelyeket nem szabad kiaknázatlanul hagyni. Azonban még ha a megújuló energiaforrások használatának a 2020-ra rögzített 20 %-os célkitűzését sikerülne is elérni, nem tűnt valószínűnek, hogy a megújuló energiaforrások belátható időn belül teljesen kiválthatják a hagyományos energiaforrásokat.

2.22 Egyetlen lehetőség elől sem szabad elzárkózni. A véleményben hivatkozott, a 25 tagú Unióra szabott forgatókönyvek is egyértelműen ezt a következtetést támasztják alá. Még az energiahatékonyság legerősebb fejlődését és a megújuló energiaforrások fokozottabb felhasználását feltételező forgatókönyv szerint sem volt szabad elavultnak tekinteni semelyik energiatermelési technológiát, az ugyanis vagy környezetvédelmi vagy gazdasági szempontból negatív hatásokkal járna.

2.23 A jelenlegi energiaszerkezetet a külső forrásokra utaltság csökkentése és az Európában elérhető, káros anyagok kibocsátásától mentes források növelése irányába kellene politikai stratégiák útján továbbfejleszteni, szem előtt tartva azt is, hogy a különböző technológiákra irányuló beruházásokról a piaci résztvevők döntenek.

^(?) HL C 318., 2006.12.23., 185. o.

2.24 Az EGSZB az energiaforrások optimális arányának meghatározására irányuló stratégia kidolgozását ajánlotta. Ebben az összefüggésben fontos az Unió, a tagállamok, a független hatóságok és a piaci résztvevők szerepét világosan meghatározni.

Az energiaforrások optimális arányának meghatározására irányuló stratégia összetevőül a következőket javasoltuk:

- energiahatékonyság – a kombinált hő- és áramtermelést is beleértve,
- megújuló energiaforrások használata, a bioüzemanyagok közlekedésben való alkalmazását is beleértve,
- energiahatékonyság a közlekedésben,
- még nagyobb nukleáris biztonság és az elhasznált fűtőanyag problémájának megoldása,
- „tisztá szén” technológiák és az EU-n belüli széntartalmékok felhasználásának újbóli növekedésére való felkészülés,
- a cseppfolyógáz-terminálokra irányuló beruházások ösztönzése,
- a megfelelő keret ahhoz, hogy az energiatermelés és -szállítás terén a beruházások elegendőek legyenek,
- az EU-nak „egy hangon” és a nemzetközi szintén egy legerősebb résztvevőjeként való felszólalása,
- a jelenlegi és jövőbeli éghajlat- és környezetpolitikai intézkedések által az egyéb energiapolitikai célkitűzésekre kifejtett hatás értékelése,
- globális megoldás a Kiotó utáni éghajlati politikákra, legalább az összes nagy kibocsátó bevonásával,
- a kutatás-fejlesztési ráfordítások, valamint az energia terén folytatott kutatás-fejlesztés uniós támogatásának növelése, rövid és hosszú távon egyaránt.

3. Az EGSZB megjegyzései az európai energiapolitikáról a lisszaboni stratégia összefüggésében

3.1 Az energia alapvető szükséglet a modern társadalomban. Biztonságos energiaforrásra van szükségünk ahhoz, hogy kielégíthessük igényeinket a táplálék, hideg éghajlaton a fűtés, a világítás, a közlekedés, az árucikkek és a – napjainkban egyre fontosabb – távközlés és adatfeldolgozás iránt. Ezen igények kielégítésének módján azonban változtatni lehet és kell. A jelenlegi kihívásokkal (elsősorban az éghajlatváltozásával) szemben sürgősen paradigmaváltásra van szükségünk, hogy eljussunk az igen hatékony, alacsony széntartalmú energiaforrások felhasználó gazdasághoz.

3.2 Az energia szorosan kapcsolódik a növekedést és a munkahelyteremtést célzó lisszaboni stratégiához: a lisszaboni célkitűzések eléréséhez elegendő energiára van szükségünk megfizethető és versenyképes áron. Az új energetikai megoldások ugyanakkor – különösen ha sikeresek a nemzetközi piacon – Európai versenyképességének és a magas minőségű munkahelyek létrehozásának erőteljes mozgatórugói lehetnek.

3.3 Az energiapolitika általános célkitűzései – a versenyképesség, az ellátás biztonsága és a fenntarthatóság – továbbra is

érvényesek. Az éghajlatváltozás komoly kihívása azt igényli, hogy a növekvő energiaszükségletet sokkal nagyobb energiahatékonysággal, valamint a megújuló és egyéb, alacsony szénfelhasználású energiaelőállító technológiák (például a jövőben esetleg a szén-dioxid-megkötés és -tárolás) jelentősen megnövekedett részarányával egyenlítsük ki. Az energiaellátás biztonságát a nagyobb energiahatékonyság, a források diverzifikálása, továbbá az EU egységes külkapcsolati fellépése is szolgálja. A versenyképességet a nyitott piacnak kell fokoznia, amelyen jól működő és tisztességes verseny valósul meg, beleértve a hálózatokhoz való hozzáférést is, garantálva a magas színvonalú közszolgáltatást.

3.4 Az állások mennyiségének és minőségének növelése a lisszaboni stratégia központi kérdése. Mivel a piaci verseny általában nagyobb termelékenységet igényel, ezért az energiapiaci vállalatoknak is hatékonyabbnak kell lenniük. Ha munkahelyek szűnnek meg az energiaszektorban, akkor az érintett munkavállalókat megfelelően támogatni kell. Ugyanakkor az energiafelhasználó ágazatokban lévő állásoknak elsőbbség biztosítható, és számuk emelhető. Elsősorban a nagyobb energiahatékonyság, valamint a megújuló energiaforrások és egyéb fejlődő technológiák felé történő elmozdulás teremt majd számos – főként magas szintű – munkahelyet.

3.4.1 Az energiapolitika társadalmi vetülete kellő figyelmet igényel a lisszaboni stratégia keretében. Foglalkoztatási kérdésekről és az energia mindenki számára megfizethető áron való elérhetőségéről, vagyis magas minőségű közszolgáltatásokról van szó. Szükség van a civil társadalom és így a szociális partnerek tevékeny részvételére az energiapolitika kialakításában.

3.5 Az EGSZB közelmúltbeli véleményeiben részletesen ismertette nézeteit a fent említett kulcsfontosságú energiapolitikai kérdésekben, és kellő időben véleményeket fogalmazt meg majd Európai Bizottság által az Európai Tanács energiacsomaggal kapcsolatos következtetései alapján előterjesztendő jogalkotási és más, részletes javaslatok vonatkozásában.

3.6 A kettős munka elkerülése céljából, és annak érdekében, hogy optimális hozzáadott értéket nyújtson az energiáról folytatott vitához, az EGSZB ebben a véleményben arra a kapcsolatra összpontosít, amely az energiapolitika és Európa mint tudásalapú társadalom – a lisszaboni stratégiáját alátámasztó jövőkép – között fennáll. Konkrétan az energiacsomag innovációval kapcsolatos kérdéseire fűzünk észrevételeket.

A technológia és az innováció szerepe századunk energiaügyi kihívásainak megválaszolásában

3.7 Politikailag rögzített célok és intézkedések képezik a keretet, azonban a technológia és az egyéb innováció (így a magatartás megváltozása) a valódi haladás kulcsfontosságú feltételei. Ez érvényes a nagyobb energiahatékonyságra mind az átalakítás, mind a felhasználás terén. Az innováció jelentős szerepet játszhat a külső energiaforrásoktól való függés csökkentésében az energiaszerkezet diverzifikációjának elősegítése révén. Határozottan szükség van innovációra annak érdekében, hogy az üvegházhatású gázok kibocsátásai csökkenthetőek legyenek a megújuló energiaforrások, a tiszta szén és egyéb fosszilis tüzelőanyagok, valamint a biztonságos atomenergia fejlesztése és felhasználása által.

3.8 Az innováció tág értelemben vett „megújítást” jelent. Új elgondolások kialakításáról és széles körű felhasználásáról szól, gazdasági értéké alakítva azokat. Magában foglalja a technológiai innovációt, csakúgy mint az új vezetési és egyéb, szervezési megoldásokat. Elsősorban az iparban zajlik, ám történhet a szolgáltatások terén és az állami szektorban is. Az innováció forrása gyakran – bár egyáltalán nem mindig – a kutatás. Ennek kapcsán az EGSZB utal „A biztonságos és fenntartható energiaellátás kutatásigénye” című véleményére (INT/146) (3).

3.8.1 A figyelem középpontjában olyan energetikai technológiák állnak, mint a hatékonyabb belső égésű motorok, a szélerőművek, a napelemek, a jövőbeli üzemanyagcellák, a hidrogén-technológia vagy a fúziós energia. Ugyanilyen jelentőséggel bírnak a kísérő technológiák, így az anyagfejlesztés vagy a meteorológia, amely – a jobb előrejelzés révén – hatékony optimalizációt tesz lehetővé.

3.8.2 A hatékonyabb energiafelhasználás érdekében alkalmazható technológiák köre szinte korlátlan: jobb szigetelés, kevesebb energiát fogyasztó elektromos berendezések, könnyebb anyagok, jobb ipari termék- és folyamattervezés, valamint hatékonyabb gépek. Ezzel összefüggésben fontos az energiaintenzív iparágak szerepe: amennyiben ezek nem támasztanak igényt a beruházásra és a szakértelemre, az innováció „elhal” az energiahatékony ipari technológiák nagy részét illetően az EU-ban.

3.8.3 Az információs és kommunikációs technológiák (IKT-k) számottevő potenciált képviselnek. Az IKT-k – csakúgy, mint bármely folyamatban – az energia-előállításban, -átalakításban és -elosztásban alkalmazva is nagyobb hatékonyságot és termelékenységet biztosíthatnak. Ugyanez igaz a biztonságos működésre is, különösen az energiaszállítási hálózatok tekintetében. Az IKT-k segítik a felhasználókat és a fogyasztókat energiafelhasználásuk „kézben tartásában”. Többértékű előnnyel járhatna például a csúcsterhelések csökkentése azáltal, hogy elősegítjük a felhasználók számára az árjelzésekre való azonnali reakciót. Szélesebb összefüggésben elmondható, hogy az IKT-k alkalmazása közlekedési szükségleteket válthatna ki például a távmunka és a telekonferenciák segítségével.

3.8.4 Az energia kezelése és az energiával kapcsolatos rendszerek működtetése terén is szükségünk van új utakra, innovációra. A cél e tekintetben magas színvonalú szolgáltatások biztosítása megfizethető áron. Példaként erre az energia-előállítási és -szállítási rendszerek, valamint a karbantartás biztonságos irányítása, továbbá a piac működtetése (cserék), a csúcsterhelések kezelése és a nappali kiigazítás szolgál. Végül, de nem utolsósorban a hatékony logisztika sokat jelenthet mind az energiaigény, mint pedig az energiahordozókkal való jobb gazdálkodás szempontjából.

3.8.5 Magatartásunk megújítására is szükség van. A fogyasztó a kulcsszereplő: mindnyájan hozzájárulhatunk az intelligensebb energiafelhasználáshoz, ez pedig új ötleteket és nagyobb tudást igényel. Nagy kihívást jelent a fogyasztók megfelelő tájékoztatása választásaik eligazítása céljából. A regionális és városi tervezés, valamint az építészeti megoldások és az építési előírások sokat tehetnek a polgárok energiaügyi döntéseinek alátámasztásáért; ezért támogatni kell a hatékony energiafelhasz-

nálására és az energiatakarékosságra irányuló hivatalos tájékoztató kampányokat.

3.9 Gyökeresen új megoldásokra van szükség, és a sürgős a változás. A gyökeres változások időbe kerülnek, ezért fontos, hogy azonnal megkezdjük az erőforrások hozzárendelését a változásokhoz szükséges feladatokhoz. Mindeközben a létező, bevált technológiákat széles körűen használatba kell venni, például a háztartások energiafelhasználásának csökkentése érdekében.

3.10 Annak érdekében, hogy az innovációt és a beruházásokat költséghatékony irányba tereljük, mennyiségi szempontból fel kell mérni a terjedő technológiák költséghatékonyágát. Fontos példa erre azon különféle technológiák költsége, amelyekkel elkerülhető 1 tonna szén-dioxid termelődése (a szélmalomok építése például sokkal költségesebb, mint a házak szigetelése).

Feltételek és politikai intézkedések az innováció ösztönzésére

3.11. Az innovációk létrehozása és átvétele bizonyos feltételeket és meghatározott politikai intézkedéseket igényel helyi, regionális, nemzeti és uniós szinten egyaránt. Az EU arra törekszik, hogy világszintű vezetővé váljon az energiahatékonyság és az alacsony szén-dioxid-kibocsátású technológiák terén, döntő fontosságú tehát, hogy e célkitűzés tükrében alaposan megvizsgáljuk az energiapolitikákat és az egyéb, vonatkozó keretfeltételeket.

3.12 A sikeres innováció első előfeltétele a képzett és igen motivált munkaerő, amelyet magas szintű oktatási rendszer támogat. Az új technológiák kifejlesztése elegendő kutatásfejlesztést és kockázatfinanszírozást igényel a kkv-k létrehozásának és beindításának szakaszában. Az egészséges és nyílt verseny újításra kényszeríti a vállalkozásokat. Szükség van a piacra jutásra, globális szinten is. A megújuló energia esetén a hálózati hozzáférés döntő jelentőségű lehet a sikeres innováció szempontjából. A szabályozási keret úgy alakítandó ki, hogy elősegítse az innovációt, többek között az újítók külön „jutalmazásával” (a kibocsátás-kereskedelmi rendszer – ETS – például nem „díjazza” azokat, akik már korán intézkedéseket tettek a kibocsátások csökkentésére). A túlszabályozás megfojtja az innovációt.

3.12.1 Beruházásokra van szükség az új technológiák használatbavételéhez. A vállalatoknak nyereségeseknek kell lenniük ahhoz, hogy képesek legyenek beruházni. Ez igaz a nagyobb energiahatékonyságba történő beruházások esetén is, még akkor is, ha ekkor a megtérülési időszak rövid lehet. Az energiaszektor néhány év óta igen nyereséges, azonban továbbra is csak kismértékben zajlanak itt beruházások. Közismert, hogy a tervezési és engedélyezési követelmények, valamint az engedélyeztetések lelassítják, sőt gátolják a beruházásokat. A beruházási kockázat csökkentése érdekében a szabályozási keretnek kiszámíthatónak és változatlanoknak kell lennie. Mivel az energetikai infrastruktúrába történő beruházások megtérülési időszaka gyakran hosszú, ezért kedvező lenne bizonyos hosszú távú szerződések alkalmazásának lehetővé tétele.

(3) HLC 241., 2002.10.7., 13. o.

3.12.2 Ahhoz, hogy egy vállalat új technológiák kifejlesztésébe vagy felhasználásába ruházzon be, az szükséges, hogy a beruházás kellően nagy piacokon hozammal járjon a számára. Mivel a nemzeti piacok legtöbbször nem elegendően nagyok ehhez, ezért a világpiacra jutás egyre inkább előfeltétele a beruházásnak. Ugyanilyen fontos a világszintű kereslet megléte és az egyenlő feltételek biztosítása. Az egyoldalú európai uniós intézkedések egyelőre nem teremtenek keresletet máshol, bár ez idővel megtörténhet. A szén-dioxiddal kapcsolatos díjtétel például számottevő ösztönző lehet, azonban ehhez globálisnak kellene lennie.

3.12.3 Továbbfejlesztendő és erősítendő az EU szilárd pozíciója az energiahatékonysággal és a megújuló energiákkal összefüggő technológiák világszintű piacán. Elősegítheti e célkitűzés teljesülését az Unió azon törekvése, hogy az élvonalban járjon az éghajlati politikák terén ambiciózus célok meghatározásával, továbbá az energiahatékonyság és a megújulóenergia-felhasználás terén. Ez azonban nem működik automatikusan. A célok és a hozzájuk tartozó határidők gondosan választandók meg, hogy reális lehetőség legyen teljesítésükre, különben csupán többletköltség és – esetleg – munkahelyek megszűnése lehet az eredmény. Így például megfelelő, a kész állapothoz kellően közel álló technológiák kell, hogy elérhetőek legyenek a fejlesztési folyamatban, időben a határidők teljesítéséhez. A különböző ágazatokban zajló beruházási ciklusokat is figyelembe kell venni.

3.12.4 Az EU, úgy tűnik, a piaci beavatkozásra helyezi a súlyt az innováció serkentésének eszközeként, ami nem biztos, hogy kellően hatásos. Az USA és néhány egyéb ország inkább támaszkodik a kutatás-fejlesztés közpénzből történő finanszírozására. Európában az energetikai K + F állami és magántőke általi finanszírozásának növelésére egyaránt szükség van. Technológiai együttműködést kell kialakítani a többi nagy szereplővel, akiknek politikáit és intézkedéseit folyamatosan nyomon kell követni. A tagállamok közötti együttműködést is igencsak fokozni kell, a nemzeti és uniós erőfeszítéseket pedig jobban össze kell hangolni anélkül, hogy megszüntetnénk a versenyt. Ösztönözni kell a közpénzből folyó kutatás és a vállalatok közötti szorosabb együttműködést, mind a kutatási menetrendek tervezése, mind pedig azok kivitelezése terén, annak biztosítására, hogy a kutatási erőfeszítések innovációhoz vezessenek. A javasolt ETI szerepet játszhatna ebben.

3.13 Az újítás tevékeny támogatásához általában eszközök együttesére van szükség. A különböző fejlesztési szakaszokban és piaci helyzetekben eltérő intézkedésekre van szükség a hatékonysághoz. A technológiák – annak alapján, hogy milyen intézkedések szükségesek ahhoz, hogy sikeres újításokká váljanak a piacon – például az alábbi három kategóriába sorolhatók:

- 1) A piactól távol, kutatási-fejlesztési fázisban lévő technológia: célzott támogatás nyújtandó a kutatás-fejlesztési és demonstrációs tevékenységekhez. Az árjelzések (mint amilyen a szén-dioxiddal kapcsolatos díj) nem elegendők.
- 2) A piachoz közeli, működő technológia, amely azonban még túl drága a piac számára: a szén-dioxid-díj lehet a megfelelő

ösztönző, továbbá a kereslet gyors növekedését és ezáltal nagy termelési volument biztosító, különleges támogatás.

- 3) Jó termék a piacon, amelyre ugyanakkor kicsi a kereslet (példák erre az energiahatékony technológiák terén találhatóak): a kulcsfeladat a tudatosság növelése, ami többek között energetikai auditrendszerek révén segíthető elő.

3.14 Intézkedések és eszközök széles választéka áll rendelkezésre uniós, nemzeti és regionális szinten. Egy adott célkitűzés elérését célzó intézkedések nagy gonddal választandók ki annak érdekében, hogy az eredményt költséghatékonyan érjük el. Gondosan fel kell mérni az intézkedés gyorsaságát annak érdekében, hogy elkerüljük az erőforrás-pazarlást és a nem kívánt következményeket. A közvetlen és közvetett célokat egyértelműen egyaránt szolgáló intézkedéseket amint lehet végre kell hajtani. A bonyolultabb – gyakran újfajta – intézkedések (mint amilyenek például a szén-dioxid piaci árának meghatározását szolgálók) először alaposan tanulmányozandók. A bonyolultak, a nem kívánt mellékhatások és az optimálist el nem érő megoldások elkerülésére mellőzendők az egyetlen célkitűzésre alkalmazott többszörös intézkedések. Az alkalmazandó intézkedések kiválasztásakor az is fontos, hogy számításba vegyük a belső piac hatékony működését, ami eddig nem mindig történt így.

3.14.1 A kutatás-fejlesztés finanszírozása: idevonatkozóan az EGSZB főként „Beruházások a tudásba és az innovációba (lisszaboni stratégia)” című véleményére utal (INT/325). E téren az EU egésze egyértelműen el van maradva az USA és néhány egyéb, főbb versenytárs mögött. A hetedik kutatási és fejlesztési keretprogram hét éven át összesen mintegy 4 milliárd eurót rendel az energiaügyhöz (az ITER megépítésén kívül), míg az USA energiaügyi törvénye 4,4 milliárd dollárt javasol a szövetségi költségvetésből csupán 2007-re, és annak későbbi növelését. Az energetikai K + F közpénzből történő finanszírozásának fokozásán kívül a magántőke részvételének növelését ösztönző intézkedéseket is hozni kellene, ugyanakkor ösztönözni kell az EU-tagállamok közötti együttműködést.

3.14.2 Oktatás és képzés: az európai oktatás és képzés minőségének javítására irányuló erőfeszítéseken kívül az energia területét a fiatalok számára kedvező távlatokat nyitó, vonzó karrierlehetőséggé kell tenni. Mivel a technológiák minden eddiginél gyorsabban változnak, létfontosságú az egész életen át tartó tanulás.

3.14.3 A lakosság tudatossága: nagy kihívást jelent az, hogy minden egyes polgár magatartásán változtassunk az okosabb energiafelhasználás érdekében. Ennek kapcsán számottevő az iskolák és a tájékoztató kampányok szerepe. A jövő polgárainak e téren való nevelése már az általános iskolában megkezdődhetne, hiszen a gyerekek nagyon fogékonyak a bolygónk sorsát érintő kérdésekre, és készek a cselekvésre. A szakmai és vállalati körökben, többek között önkéntes megállapodások alapján végzett energetikai auditok jó eredményeket hoztak.

3.14.4 Ármechanizmusok, adók: a jól kialakított árjelzések eredményesen támogathatják az innovációt a felhasználók választásainak irányításával. A magasabb árak általában nem túlzottan hatásosak az energiafelhasználás csökkentésének eszközeként: jól ismert tény, hogy az energiaárak többnyire kevésbé rugalmasak.

3.14.5 Támogatások: a jól megtervezett támogatások hatásosan irányíthatják a választásokat. A tanulási görbék korai szakaszában gyakran támogatásra van szükség az egyébként túl magas kockázatok ellensúlyozására. Annak érdekében, hogy a versenyt ne torzítsák, csupán a piaci hiányosságok kiküszöbölésére létező uniós szabályok keretében alkalmazhatók. A támogatások időben korlátozandók, és fokozatosan „kifuttatandók”. Az energiahatékonyság fokozása érdekében megfelelő ösztönzők fejlesztendők ki a (gyakran rövid megtérülési idejű) energiahatékony berendezések kezdeti többletköltségei leküzdésének elősegítésére.

3.14.6 Politikailag kialakított célok és kötelezettségek: jelzik a fejlesztés kívánt irányát. A beruházási döntések szempontjából ugyanilyen jelentősek a célok eléréséhez ténylegesen alkalmazott politikai eszközök. A célok kitűzésekor szem előtt kell tartani, hogy általában a gazdaság egyes részei nyernek, míg mások veszítenek általuk, és a túlzottan ambiciózus célok több kárt okozhatnak, mint amennyi hasznot hajthatnak. Jelenleg tendencia látszik kibontakozni arra, hogy egyazon célkitűzés kapcsán az átfogó célok mellett részcélokat is megfogalmazzanak – ilyenek például a szén-dioxid-kibocsátás csökkentésére irányuló célok, valamint az annak teljesítéséhez szükséges, a megújuló energia felhasználásának fokozására vonatkozó célkitűzések. Ez az optimálist el nem érő megoldásokhoz vezethet az átfogó cél elérése terén. Mind a célkitűzések, mind pedig a specifikusan megválasztott eszközök alapos hatáselemzést igényelnek, mint például az iparral kötött megállapodások Németországban és Finnországban.

3.14.7 Kibocsátáskereskedelem, zöld/fehér bizonyítványok: hatásos eszközök, amelyek helyes tervezés esetén a kitűzött célokhoz vezetnek. A költségek azonban nehezen becsülhetők fel előre, és nagymértékben eltérőek lehetnek. Minél nagyobb a piac és a jogok, illetve bizonyítványok kereskedelmében részt vevő piaci szereplők száma, annál jobb. A világpiacra versenyző vállalatokra alkalmazva a rendszernek globálisnak kellene lennie annak érdekében, hogy ne torzítsa a versenyt.

Kelt Brüsszelben, 2007. július 12-én.

3.14.8 Szabályozás vagy kötelező erejű normák: a gondosan kialakított szabályozás elősegítheti az innovációt. A szabályozás különösen annak lehet eredményes eszköze, hogy megszabaduljunk az idejétmúlt technológiáktól. A hatékonysági szabványok emelésére vonatkozó ambiciózus középtávú célok kitűzése ösztönözheti az energiahatékony termékekre irányuló innovációt. Az újítás elfojtásának kockázata ugyanakkor mindig jelen van. Mindenesetre biztosítani kell, hogy a szabályozás ne állítson fel piaci korlátokat.

3.14.9 Önkéntes normák, önkéntes megállapodások, tanúsítás: ezek innovációbarát szakpolitikai eszközök. Lehetséges, hogy nem mindig vezetnek konkrét céljaik eléréséhez, azonban nagy előrelépést tesznek lehetővé az innovációban, gyakorlatilag káros mellékhatások kockázata nélkül.

3.14.10 Közbeszerzés: A közbeszerzés jelentős szerepet játszhat az energetikai innováció ösztönzésében. Ezt célzó módszereket kell kifejleszteni és széles körben elterjeszteni. A „zöldebb” beszerzés általában életciklus-elemzés lefolytatását igényli, ami – más, új eljárásokkal egyetemben – gyakran a hatóságok továbbképzését teszi szükségessé. A betartandó közösségi közbeszerzési szabályok a beszerzések „zöldebbé tételéről” rendelkeznek azáltal, hogy a technika jelenlegi fejlettségi szintjének megfelelő megoldásokat követelnek meg.

3.14.11 Az energiaszektor szükséges, sürgős átalakítása érdekében fel kell gyorsítani az innováció ütemét. Az EGSZB sürgeti, hogy szenteljének különleges figyelmet az alábbi intézkedéseknek:

- egyes intézkedések, amelyek révén a szén-dioxid-kibocsátás gazdasági ára a megfelelő szinten állapítható meg,
- a K + F közpénzből és magántőkeből történő finanszírozásának kiterjesztése új energiaformák és az energiahatékonyság támogatása érdekében,
- a szabályozás (vagy ha az költséghatékonyabb, más intézkedések) felhasználása annak érdekében, hogy gyorsabb legyen az előrelépés a termékek valamennyi fajtája energiahatékonyságának javításában,
- a közbeszerzés sokkal tevékenyebb felhasználása az energiahatékonysági szabványok emelése érdekében, különösen az építőipar területén.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Dimitris DIMITRIADIS

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy:

- **Javaslat európai parlamenti és a tanácsi irányelvre a közösségi vasúti rendszer kölcsönös átjárhatóságáról (egységes szerkezetbe foglalt változat)**
- **Javaslat európai parlamenti és a tanácsi rendeletre az Európai Vasúti Ügynökség létrehozásáról szóló 881/2004/EK rendelet módosításáról**
- **Javaslat európai parlamenti és a tanácsi irányelvre a közösségi vasutak biztonságáról szóló 2004/49/EK irányelv módosításáról**

COM(2006) 783 final – 2006/0273 (COD)

COM(2006) 785 final – 2006/0274 (COD)

COM(2006) 784 final – 2006/0272 (COD)

(2007/C 256/08)

2007. január 16-án a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 71. és 156. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a fenti tárgyokban.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció véleményét 2007. június 19-én elfogadta. (Előadó: Roberto CONFALONIERI.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2007. július 11-12-én tartott 437. plenáris ülésén (a július 11-i ülésnapon) 137 szavazattal, 2 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az alábbiakra vonatkozó javaslatok:

- az Európai Vasúti Ügynökség létrehozásáról szóló 881/2004/EK rendelet módosítása;
- a közösségi vasutak biztonságáról szóló 49/2004/EK irányelv módosítása;
- a közösségi vasúti rendszer kölcsönös átjárhatóságáról szóló európai parlamenti és tanácsi irányelv módosítása;

koherensnek tűnnek azon igénnyel, amely szerint meg kell könnyíteni az európai vasúti rendszerhez való hozzáférést az üzemeltetők számára.

E javaslatok:

- leegyszerűsítik a kölcsönösen átjárható vasúti rendszer járműveire vonatkozó tanúsítási eljárásokat;
- egységesítik a járművekre, karbantartási eljárásokra, a vasúti szállítás és karbantartás üzemeltetőire vonatkozó, nemzeti szinten elvégzett ellenőrzések nagy részét;
- létrehozzák a nemzeti tanúsítási szabályok átfogó összehasonlító rendszerét, az ÁME-k (a kölcsönös átjárhatóság műszaki előírásai) közé nem tartozó elemekre vonatkozóan is.

1.2 Az EGSZB egyetért az üzembe helyezési eljárás egyszerűsítésére vonatkozó célkitűzéssel.

1.3 Az EGSZB úgy véli, hogy az egyszerűsítések növelik majd az európai vasúti rendszer használatát, és ezáltal az egyéb közlekedési módok kereslete csökken, ami hozzájárul a környezet minőségének javításához és az uniós energiapolitikai tervek által kívánt energiaforrások használatához.

1.4 Az EGSZB azt javasolja, hogy az európai átjárhatósági normák jövőbeni alkalmazása és a tanúsítási ellenőrzések nemzeti és közösségi szervek közötti felosztása ne vezethessen biztonsági kockázatok előfordulásához.

1.5 Az EGSZB különösen azt javasolja, hogy ügyeljenek az új rendszer által bevezetett szervek hatáskörei közötti határvonalakra.

1.6 Az EGSZB úgy véli, hogy az ezen irányelv hatálybalépése után üzembe helyezett teherszállító vagonok és utasszállító kocsik esetében elegendő lesz egyetlen közösségi tagállam üzembe helyezési engedélye. Az Európai Ügynökségről szóló új rendelet lehetővé teszi a vasúti üzemeltetők, az infrastruktúra működtetői, a vagonok működtetői és főként a nemzeti tanúsítási szervek számára:

- a tanúsítási eljárás felgyorsítását;
- az ellenőrzések számának csökkentését a közös szabályokkal kapcsolatos nemzeti vizsgálatok elkerülése által;
- egyértelmű szabályozási keretben való működést és az Ügynökség műszaki iránymutatásainak használatára vonatkozó lehetőséget.

1.7 Az EGSZB tudomásul veszi, hogy a tervezett fellépés révén az Ügynökség vezető szerephez jut az európai vasúti rendszer felállításában (amely a nagysebességű vasúti hálózatból, a transzeurópai folyosókból és a jövőben valamennyi fennmaradó nemzeti hálózatból áll), az ERTMS (Egységes Európai Vasúti Közlekedésirányítási Rendszer) koordinációjának és kiszélesítésének köszönhetően, valamint a nemzeti szabályozások összehasonlító rendszerének közzétételével és a nemzeti tanúsítási szervek számára történő technikai segítségnyújtással.

1.8 Az Európai Ügynökségnek mint a vasúti átjárhatósági folyamat és a technológiai fejlődés iránymutató és ellenőrző szervének fokozatosan növekvő szerepe egyidejűleg a nemzeti tanúsítási szervek feladatainak részleges megváltozásához vezet.

1.9 Az EGSZB felkéri az Európai Bizottságot, hogy mérlegelje a vasúti forgalom biztonságával kapcsolatos hiányosságok – a tagállamok által közösen vezetendő – európai jegyzéke létrehozásának lehetőségét, hogy a közös paraméterek kidolgozásához szükséges adatok rendelkezésre álljanak.

1.10 Az elérni kívánt eredmény európai piacot teremteni a járművek, a vasúti rendszerek és a járművek karbantartási tevékenységei, valamint a közlekedési szolgáltatások kezelését ellátó humán erőforrások számára.

1.11 Ez egyedülálló lehetőséget jelent az európai járművek gyártói számára, különösen, ha az ÁME-kkel kapcsolatos technikai döntések megőrzik annak lehetőségét, hogy a járműgyártók (és karbantartók) versenyképes európai piacának biztosítása érdekében megfelelő választék álljon rendelkezésre.

1.12 Az EGSZB azt reméli, hogy az ezen irányelv hatálybalépése előtt üzembe helyezett járművek esetében, amelyek nem rendelkeznek „EK” ellenőrzési nyilatkozattal, a vasutak biztonságáról szóló irányelv alkalmazása adminisztratív szempontból nem érinti hátrányosan a vasúti üzemeltetőket.

1.13 Az EGSZB úgy véli, gondoskodni kell tanúsítási szervek létrehozásáról az európai statisztikai rendszer (SSE) országában.

1.14 Az ÁME-ktől való eltérések vizsgálatának magában kell foglalnia a projekt költség-hatékonysága tekintetében a közösségi társfinanszírozás konkrét hatásvizsgálatát a projekt gazdasági kivitelezhetőségével kapcsolatban.

1.15 Az EGSZB szerint az eltéréseket nem valamennyi ÁME esetében külön-külön, hanem az ÁME-k összességének rendszerére nézve együttesen kell megvizsgálni.

1.16 Az EGSZB azt javasolja, hogy az ÁME-k Ügynökség általi közzétételekor a jelenlegi nyelvi rendszert alkalmazzák.

Az EGSZB úgy véli, hogy az Ügynökség által készített értékeléseket és véleményeket valamennyi építési és felújítási intézkedéshez igényelni kell, még akkor is, ha azt nem az Európai

Közösség finanszírozza, annak érdekében, hogy mind a nemzeti, mind a közösségi intézkedéseket az európai biztonsági rendszer felé irányítsák.

1.17 Az EGSZB úgy véli, hogy valamennyi érintett félre ki kellene terjeszteni annak lehetőségét, hogy kikérjék az Európai Ügynökség véleményét, még akkor is, ha nézeteltérés áll fenn a nemzeti tanúsítási szervek értékelésével. Különösen a közösségi vasúti társaságok és az ágazatban dolgozó munkavállalók szervezetei számára kellene biztosítani ezt a lehetőséget.

2. Érvek és megjegyzések

2.1 A javaslat főbb elemei és általános háttere

2.1.1 A határok nélküli európai vasúti térség fokozatos kialakításához technikai szabályozásra van szükség a biztonsági, igazgatási szempontok, valamint a rendszerbe való belépési eljárások kezelésére.

2.1.2 A közösségi vasutak fejlesztéséről szóló, 1991. július 29-i 91/440/EGK tanácsi irányelv, valamint az 1995. június 19-i 95/18/EK tanácsi irányelv és a 2001. február 26-i 2001/14/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv előírja, hogy a közösségi infrastruktúrához fokozatosan hozzáférési jogot kell biztosítani azon közösségi vasúti társaságok számára, amelyek valamely tagállam által kiállított engedéllyel rendelkeznek, és áruszállítási szolgáltatást szeretnének nyújtani az új szabályozási keretben.

2.1.3 A biztonság és a kölcsönös átjárhatóság céljának egyidejű követése jelentős technikai munkát igényel, amelyet egy szakosodott szervnek kell irányítania. Ezért jött létre a biztonságért és a kölcsönös átjárhatóságért felelős Európai Vasúti Ügynökség.

2.1.4 Az Ügynökség főbb tevékenységi köreiből tartozóan:

- elősegíti az európai vasúti térség kialakítását, hozzájárul az ágazat fellendüléséhez, és megerősíti a biztonságot,
- közös biztonsági mutatókat, célokat és módszereket dolgoz ki,
- megkönnyíti a biztonsági tanúsítványok kiállítását a vasúti társaságok számára,
- maximális átláthatóságról és az információ hatékony áramlásáról gondoskodik,
- biztosítja a tevékenység folytonosságát, folyamatos technikai keretet nyújt az ÁME-k idővel történő fejlődéséhez,
- megerősíti a transzeurópai hálózat kölcsönös átjárhatóságát új, a Közösség által támogatott, a kölcsönös átjárhatóság célkitűzését tiszteletben tartó beruházási projektek elfogadása révén,

- segít a karbantartási műhelyek tanúsítási rendszerének létrehozásában,
- megfelelő technikai támogatást nyújt annak biztosításához, hogy a mozdonyvezetéshez szükséges szakmai képzést európai szinten figyelembe vegyék,
- technikai segítséget nyújt a járművek meghatározott feltételek melletti üzemeltetésére való alkalmasság elismerése nyilvántartási rendszerének létrehozásához,
- maximális átláthatóságot, valamint valamennyi fél számára a lényeges információkhoz való hozzáféréshez egyenlő esélyt biztosít,
- az innováció előmozdítására ösztönöz a vasúti biztonság és a kölcsönös átjárhatóság területén.

2.1.5 A mozdonyokra vonatkozó nemzeti jóváhagyási eljárásokra jelenleg úgy tekintenek, mint az áruszállítás terén új vasúti társaságok létrehozása, valamint az európai vasúti rendszer kölcsönös átjárhatósága előtti legfőbb akadályra.

2.1.6 Tekintve, hogy egyetlen tagállam sem határozhat önhatalmúlag arról, hogy az általa kiállított üzembe helyezési engedély érvényes legyen a többi tagállam területén, szükség van egy, a nemzeti eljárások harmonizációját célzó közösségi kezdeményezésre, amely leegyszerűsítene az eljárásokat, és lehetővé tenné, hogy rendszeresebben a kölcsönös elismerés elvét alkalmazzák.

2.1.7 Ezenfelül, a jogszabályok egyszerűsítési programja keretében az Európai Bizottság egységes szerkezetbe kívánja foglalni a vasúti rendszer kölcsönös átjárhatóságára vonatkozó irányelveket a célból, hogy az európai vasúti rendszer számára egységes szabályozási rendszert teremtsen.

2.1.8 Ezek a kezdeményezések lehetővé teszik, hogy versenyképesebbé váljon a közlekedés azáltal, hogy csökkennek a vasúti rendszer ágazatának költségei.

2.2 Európai Vasúti Ügynökség

2.2.1 Az Ügynökség megkönnyíti a meglévő járművek tanúsítási eljárását azáltal, hogy előállít egy referenciadokumentumot, amely lehetővé teszi az egyes nemzeti szabályok közötti megfeleltetést.

2.2.2 Az Ügynökség értékeli az infrastruktúrák és járművek területén benyújtott projektek közösségi finanszírozásra irányuló kérelmét, hogy ellenőrizze azok kölcsönös átjárhatóságát.

2.2.3 Az Ügynökség megvizsgálja a vagonok és kocsik működtetői és a vasúti társaságok között fennálló kapcsolatokat (a vasúti vállalatok között létrejött, a vagonok és kocsik cseréjére és használatára vonatkozó, volt RIV-egyezmény), különösen a

karbantartás terén, és ajánlásokat nyújt be az Európai Bizottsághoz azok szabályozására vonatkozóan.

2.2.4 Az Ügynökség ajánlásokat fogalmaz meg a szakmai képzés meghatározásához szükséges közös kritériumokra, valamint az irányítási és karbantartási tevékenységekhez szükséges személyzet értékelésére vonatkozóan.

2.2.5 Az Ügynökség az ERTMS-projekt tekintetében a hatóság szerepét tölti be.

2.3 Kölcsönös átjárhatóság

2.3.1 A javaslat célja az európai szabályozási keret egyszerűsítése és modernizálása. Ezért az Európai Bizottság újfent a vasúti rendszer kölcsönös átjárhatóságáról szóló irányelvek egységes szerkezetbe foglalását javasolja.

2.3.2 A kölcsönös átjárhatóságról szóló irányelvek alkalmazásában évtizedes tapasztalattal rendelkező Európai Bizottság ezenfelül a szabályozási keret technikai részének javítására is tesz javaslatokat.

2.4 Az európai vasutak biztonsága

2.4.1 A közösségi vasutak biztonságáról szóló irányelv 14. cikkének módosításában pontosítás szerepel arra vonatkozóan, hogy az engedély mely részét kell kölcsönösen elismerni, és mely része kapcsolódik szigorúan a szóban forgó járműnek a tervezett infrastruktúrával való kompatibilitásához.

2.4.2 A szabályozás módosításai következtében

- valahányszor egy járművet üzembe helyeznek, egyértelműen meg kell határozni a karbantartás felelőjét,
- a vasúti társaságnak bizonyítania kell, hogy az általa működtetett vagonokat és kocsikat a hatályban lévő szabályoknak megfelelően alkalmazzák és tartják karban,
- a vasúti társaságok bemutatják az általuk bevezetett rendszert és eljárásokat annak érdekében, hogy a különböző működtetőktől származó vagonok és kocsik használata ne jelentsen kockázatot a vasúti biztonságra nézve,
- az Ügynökség értékeli a vasúti társaságok által bevezetett eljárásokat, és kezeli a társaságok és a vagonok, illetve kocsik üzemeltetői közötti kapcsolatokat.

3. Általános megjegyzések

3.1 Európai Vasúti Ügynökség

3.1.1 A vasúti rendszer jellegéből adódóan valamennyi elem szerepet játszik a rendszer biztonságában.

3.1.2 Amennyiben az Ügynökség hatásköre a kölcsönös átjárhatósági rendszerről kiterjed a biztonsági rendszerre is, idővel a rendszer valamennyi alkotóelemével kapcsolatban illetékes lesz.

3.1.3 Elképzelhető, hogy a folyamat végére csak egyetlen közösségi rendszer és egyetlen vasúti ügynökség létezik majd.

3.1.4 A különböző szabályozások összehasonlítási szakaszát az ez irányban tett lépésként kell tekinteni.

3.1.5 Fel kell mérni az ÁME-kkel és az új tanúsítási eljárásokkal kapcsolatos döntések által a tagállamokra, az infrastruktúra üzemeltetőire, a vasúti társaságokra, valamint a vagonok üzemeltetőire és a végfelhasználókra gyakorolt eltérő hatást.

3.1.6 Figyelemmel kell lenni a különböző nemzeti hálózatok és a különböző piaci szereplők közötti gazdasági egyensúly megőrzésére, különösen a technikai szabályok és tanúsítási eljárások harmonizálásakor.

3.1.7 Az Ügynökséget hatáskörrel kell felruházni a kölcsönös átjárhatóságra nyitott jelenlegi és jövőbeni hálózat technológiai választásainak irányításához, és nem csupán pénzügyi kedvezmények által.

3.1.8 Számon kell tartani, hogy a kölcsönös átjárhatóságról szóló irányelvjavaslatban foglaltak értelmében az Ügynökség hatásköre ki fog terjedni az európai vasúti hálózat egészére.

3.2 Kölcsönös átjárhatóság

3.2.1 Az irányelvjavaslat előírja a nagysebességű és hagyományos rendszerekre vonatkozó ÁME-k egyszerűsítését, amennyiben azok összehasonlíthatók.

3.2.2 Az irányelvjavaslat előírja az ÁME-k érvényességének a nagysebességű hálózaton és a TEN (transzeurópai hálózat) folyosóin túlmenő kiterjesztését annak érdekében, hogy az néhány kivétellel lefedje valamennyi nemzeti hálózatot.

3.2.3 A hatáskör ily módon való kiterjesztése az európai vasúti rendszer technológiai fejlődésével kapcsolatos politika fordulópontját jelenti, az egységes európai hálózat irányába. Az ebből adódó gazdasági és stratégiai hatás jelentősebb, mint amilyenek azt a javaslat indokolásában olvashatjuk.

3.2.4 Az új projektek és a meglévő infrastruktúrák fontosabb felújításainak megvalósításakor alkalmazandó ÁME-k típusával kapcsolatos döntések nagymértékben közösségi hatáskör alá esnek majd.

3.2.5 Az ÁME-k meghatározására és azoknak az egyes tagállamokban való alakulására vonatkozó közösségi döntések jelentős gazdasági hatást gyakorolnak majd a különböző tagállamok technológiai és infrastrukturális beruházásainak ütemezésére.

3.2.6 Szükségesnek bizonyul felmérni az új ÁME-k gazdasági hatását valamennyi tagállam esetében, és e felmérés alapján kell dönteni azok elfogadásáról.

3.2.7 Ezt a felmérést eltérő módon kell elvégezni azon ÁME-k esetében, amelyek hatással vannak a tagállamok állami beruházásaira és azon ÁME-k esetében, amelyek hatással vannak a magánszektorban működő vasúti társaságok beruházásaira.

3.2.8 Az ÁME-k alkalmazási körének – néhány kivétellel – az európai vasúti hálózat egészére való kiterjesztése új kapcsolatrendszer kialakulását is eredményezi az Európai Vasúti Ügynökség és az egyes tagállamok tanúsítási szervei között.

3.2.9 Ez utóbbiakkal kapcsolatban várható, hogy erőfeszítéseiket a technológiai normák fejlődésének kezelése helyett a társaságokra és üzemeltetőkre vonatkozó tanúsítási tevékenységre fogják összpontosítani.

3.2.10 A vasúti biztonságról szóló irányelv módosítása képezi azon technikai módosítások egyikét, amelyeknek célja a kölcsönösen átjárható rendszer járműveinek üzemeltetését megkönnyíteni.

3.2.11 Ezzel egyidejűleg új szereplő jelenik meg a vasúti vagonok és kocsik üzembentartója képeben.

3.2.12 A járművek tanúsítási eljárását oly módon kell megszervezni, hogy a járműveket a különböző technikai szempontok szerint más-más szervek vizsgálják.

3.2.13 Az ÁME-k körébe tartozó szempontok értékelését bármely nemzeti tanúsítási szerv elvégezheti.

3.2.14 A nemzeti kiegészítő paramétereket az érintett hálózat nemzeti tanúsítási szerve ellenőrzi. A nemzeti tanúsítási szerv tudomásul veszi a „közösségi” tanúsítványokat, ellenőrzi a specifikus nemzeti tanúsítványokat, és kiállítja a biztonsági tanúsítványt. A nemzeti tanúsítási szerv elutasíthatja a tanúsítási kérelmet, így ő felel valamennyi tanúsított elem koherenciájáért.

3.2.15 A tanúsítási kérelem kimenetelének függvényében az Európai Vasúti Ügynökség független fellebbviteli szervként jár el.

3.2.16 Az előző bekezdésekben említettek kivételével (Kölcsönös átjárhatóság és Európai Vasúti Ügynökség) az EGSZB nem kíván egyéb általános megjegyzést hozzáfűzni.

4. Konkrét megjegyzések

4.1 Európai Vasúti Ügynökség

4.1.1 8a. cikk: Az Ügynökség egyfelől referenciadokumentumot készít a valamennyi paraméterre vonatkozó nemzeti szabályozások megfeleltetésére (2. pont), másfelől kizárólag műszaki szakvéleményt ad ki az alábbiakkal kapcsolatban:

- a műszaki szabályok egyenértékűsége
- kérésre kiegészítő tájékoztatás
- az engedély elutasításának indoklása.

Az Ügynökség tevékenysége hatékonyabb lenne, ha ezek a szakvélemények kötelező erővel bírnának, és betartásukat meg lehetne követelni az infrastruktúra irányítóitól, a vasúti társaságoktól és a járművek üzemben tartóitól is.

4.1.2 15. cikk: Az Ügynökség hatáskörét ki kell terjeszteni valamennyi, a jelenlegi és jövőbeni, az ÁME-knek alávetett infrastruktúra részeit érintő felújítási, átépítési és építési projektekre.

4.1.3 16a. cikk: Az Ügynökség számára értékelési paramétereket kell adni a tanúsítási rendszer „önkéntes vagy kötelező” módja közötti választással kapcsolatban, az alábbiak alapján:

- biztonsági szint
- a vállalatok közötti kapcsolatok átláthatósága
- átlátható piac és szabályozás.

Hangsúlyozni kell, hogy hatással van-e és milyen hatást gyakorol a tanúsítási rendszer a vagonok és kocsik üzemben tartó vasúti vállalataira.

4.1.4 18. cikk: Hangsúlyozni kell, hogy a nyilvántartásba vételi kérelem formanyomtatványainak előállítása során az Ügynökség arra törekszik, hogy minimálisra csökkentse a közös részekben nem szereplő előírásokat.

4.1.5 21b. cikk: Az Ügynökségre ruházott hatáskörök elegendőnek bizonyulnak a kitűzött célok eléréséhez. A szubsidiaritás elvét a javaslat nem tartja tiszteletben.

4.2 Kölcsönös átjárhatóság

4.2.1 1. cikk: Amennyiben az ÁME-k Európai Gazdasági Térségre történő kibővítését tervezik, azon esetekben magától értetődően a nemzeti tanúsítási szervet is elismerik.

4.2.2 6. cikk: Az ÁME-k technikai mellékleteinek közzétételéhez választandó nyelvi rendszer kapcsán az Ügynökségnek hagyott választási szabadság nem a kölcsönös átjárhatóságra vonatkozó közösségi szabályozáshoz való könnyű és megosztott hozzáférés irányába mutat.

4.2.3 7. cikk: különösen tágnak tűnik az eltérés fogalma, főként a gazdasági jellegű indokok esetében, ahol a gazdasági kivitelezhetőség vizsgálata során nem veszik figyelembe a közösségi finanszírozás hatását. Helyesebb lenne, ha az eltérések rendszerét a vizsgált projekttel kapcsolatos ÁME-k együttes rendszerére alkalmaznák, és nem az ÁME-kre egyenként.

Kelt Brüsszelben, 2007. július 11-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Dimitris DIMITRIADIS

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a veszélyes áruk szárazföldi szállításáról

COM(2006) 852 – 2006/0278 (COD)

(2007/C 256/09)

2007. január 19-én az Európai Unió Tanácsa úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 71. és 251. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a fenti tárgyban.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció 2007. június 19-én elfogadta véleményét. (Előadó: Krzysztof OSTROWSKI.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2007. július 11-12-én tartott, 437. plenáris ülésén (a július 11-i ülésnapon) 136 szavazattal, 4 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Az EGSZB álláspontja

1.1 Az EGSZB kedvezően fogadja a veszélyes áruk szárazföldi szállításáról szóló irányelvre irányuló bizottsági javaslatot, amelynek stratégiai célja az e területen elfogadott közösségi jogszabályok összehangolása. Egy ilyen intézkedés révén javíthatók a veszélyes áruk szállítását érintő biztonsági feltételek.

1.2 Az irányelvjavaslat a veszélyes áruk szállításával foglalkozó négy létező irányelvet és négy európai bizottsági határozatot mutat be, amelyeket egyetlen jogalkotási aktusba tömörít, és egyúttal kiterjeszti e közösségi szabályok alkalmazási körét – amely eredetileg csak a közúti és vasúti fuvarozásra terjedt ki – a belvízi szállításra is.

1.3 Az EGSZB osztja az Európai Bizottság véleményét, amely szerint nehéz a lehető legbiztonságosabb feltételeket megteremteni a veszélyes áruk szállításához anélkül, hogy elfogadnánk egy olyan közösségi jogszabályt, amely a szárazföldi szállítás valamennyi módjára (közúti, vasúti és belvízi szállításra) egyaránt vonatkozik.

1.4 Az EGSZB egyetért az Európai Bizottsággal abban, hogy a veszélyes áruk közúti és vasúti szállítására terén hatályban lévő szabályok összehangolása révén – anélkül, hogy lényegi változtatásokat végeznének a meglévő rendelkezéseken, és amellet, hogy egyúttal a közösségi jogszabály alkalmazási körét a belvízi szállításra is kiterjesztjük – az adminisztrációs szabályok és eljárások jelentős egyszerűsítését érjük el, ami a közjogi hatóságoknak és a magánszektor szereplőinek egyaránt érdekét szolgálja.

1.5 A szárazföldi szállítás mind a három módját magában foglaló, egyetlen jogszabály elfogadása, valamint azon lehetőség által, hogy az irányelv mellékletei egyszerűen csak hivatkoznak a veszélyes áruk szállítására vonatkozó nemzetközi megállapodásokra ahelyett, hogy a jelenlegi jogszabályokhoz hasonlóan tartalmaznák azok szövegét, jelentősen csökkenne a közösségi joganyag terjedelme is.

1.6 Az EGSZB úgy véli, hogy az új szabályok elfogadásához javasolt jogalkotási forma, vagyis az irányelv megfelelő megoldást kínál. Tekintettel azonban az e területen a tagállamok rendelkezésére álló kivételek és szabad választások nagy számára, az EGSZB felhívja a tagállamokat, hogy a lehető legszorosabban működjenek együtt e kérdésben az Európai Bizottsággal annak érdekében, hogy a szabályozás harmonizációjának hatékonysága garantált legyen.

1.7 Az EGSZB hangsúlyozni kívánja, hogy tekintettel a szövegtervezet rendelkezéseinek aprólékosságára, amelyek a veszélyes áruk szállítására vonatkozó műszaki előírásokra, valamint a veszélyes áruk típusaira vonatkoznak, csupán a javaslat általánosabb jellegű vonatkozásaira szorítkozik.

1.8 Az EGSZB örömmel veszi tudomásul, hogy az Európai Bizottságtól kapott információk szerint a javaslat tartalmát jelentősen befolyásolta a tagállamok, valamint az érintett felek – a veszélyes áruk fuvarozásával foglalkozó vállalkozásokat képviselő szakmai szövetségek – véleménye, továbbá hogy a konzultációs eljárás folyamán a lehetőségek szerint igyekeztek közös álláspontokat kialakítani.

1.9 Az EGSZB meglelégedéssel nyugtázza, hogy az Európai Bizottság munkáját a komitológiai eljárás keretében továbbra is egy, a veszélyes áruk szállításával kapcsolatos kérdésekért felelős szabályozási bizottság segíti.

1.10 Elégedettségének ad továbbá hangot azzal kapcsolatban, hogy a szakmai szövetségeknek lehetőségük volt kifejtetni véleményüket a javaslat előkészítésének kidolgozása során azáltal, hogy részt vehettek a szabályozási bizottság ülésein, valamint azzal kapcsolatban, hogy konzultációt folytattak az Európai Szabadkereskedelmi Szövetség (EFTA) tagállamaival is, és folyamatosan tájékoztatták az Európai Parlamentet.

1.11 Az EGSZB értékeli, hogy a Rajnai Hajózási Központi Bizottsággal is konzultáltak, tekintve, hogy az ilyen jellegű szállítmányok 80 %-a Európában a Rajna folyóra koncentrálódik.

1.12 Az EGSZB tudomásul veszi azt az Európai Bizottság által szolgáltatott információt is, amely szerint 2004–2005-ben külső tanácsadók elkészítették ennek a szakpolitikai területnek az értékelését „A veszélyes áruk szállítására vonatkozó európai uniós szakpolitika értékelése 1994-től” címmel, továbbá hogy ez a gyakorlat megerősítette a javaslatban képviselt megközelítés helytállóságát, valamint hogy a nyilvános konzultációk keretében megkérdezett személyek nagy többsége támogatja az Európai Bizottság által javasolt intézkedéseket.

1.13 Az irányelv technikai mellékleteinek szükség esetén történő fordításával és közzétételével járó, mindeddig a Közösség által vállalt terheknek a tagállamokra hárításával kapcsolatban az EGSZB úgy véli, hogy az Európai Bizottságnak pénzügyi támogatást kellene nyújtania a fordítások nemzeti szinten való kivitelezéséhez.

1.14 A fent említett megfontolások fényében az EGSZB meggyőződése, hogy támogatni kell az Európai Bizottság által benyújtott javaslatot, amelyet a veszélyes áruk szárazföldi szállítása területén tevékenykedő, különböző tagállamokból származó, magas színvonalú szakértők dolgoztak ki.

1.15 Az EGSZB azonban fel kívánja hívni a figyelmet az alábbi kérdéseket érintő pontokra, amelyeket véleménye szerint pontosítani vagy tisztázni kellene: a „veszélyes áruk” fogalom érvényes meghatározásának hiánya az irányelv alkalmazásában; a tagállamoknak megadott jog, hogy szigorúan a biztonságtól eltérő indokkal a veszélyes áruk országhatáraikon belüli szállítását megtiltsák, valamint a III.2. és a III.3. mellékletben az információ teljes hiánya.

Az EGSZB e kérdésekkel kapcsolatos észrevételeit a „Részletes megjegyzések” című rész tartalmazza.

2. A javaslat főbb elemei

2.1 A veszélyes áruk szárazföldi szállítása (vegyi anyagok, tisztítóanyagok, motorbenzin, robbanóanyagok, kézfegyverekhez való lőszer, aeroszolok, radioaktív anyagok, növényvédő szerek stb.) jelentős baleseti kockázattal jár. Ez a megállítás valamennyi szállítási módra érvényes, akár közúti, akár vasúti, akár belvízi utakról legyen szó. A szállítás veszélyezteteti a szállításban részt vevő személyek egészségét és életét, ezenkívül jelentős számú városi és vidéki lakosságot is.

2.2 Már születtek intézkedések annak biztosítására, hogy az ilyen típusú áruk szállítása a lehető legbiztonságosabb módon történjen. A veszélyes áruk nemzetközi szállítását jelenleg az ENSZ ajánlásai alapján megkötött nemzetközi egyezmények és megállapodások szabályozzák. A veszélyes áruk szállításának biztonsága, valamint a szabad és multimodális nemzetközi szállítási szolgáltatások garantálása érdekében az ENSZ „A veszélyes áruk szállítására vonatkozó ajánlások” címmel dokumentumot

dolgozott ki (majd később korszerűsített), amelyet mintaszabályzat formájában terjesztett elő.

2.3 A veszélyes áruk szállításának szabályozására nemcsak az ilyen áruk jellege miatt van szükség, hanem a szállítmányok terjedelme miatt is. Az Európai Unión belül szállított veszélyes áruk összességének tömege már eléri az évi 110 milliárd tonna-kilométert, ami az uniós áruforgalom 8 %-át teszi ki. Ez a szállítás 58 %-ban közutakon, 25 %-ban vasúton és 17 %-ban belvízi utakon történik, és a tendencia – a vasutat leszámítva – növekedést mutat.

2.4 Európában a szárazföldi szállítás ágazatában a nemzetközi egyezmények előírásait három jogi eszköz segítségével hajtották végre:

- a) „a veszélyes áruk nemzetközi közúti szállításáról szóló európai megállapodás” (ADR), amelyet 1957. szeptember 30-án kötöttek meg Genfben, és később módosításokon ment keresztül;
- b) „a veszélyes áruk nemzetközi vasúti szállításáról szóló előírás” (RID), amely a Nemzetközi Vasúti Áru fuvarozási Egyezmény (COTIF) C függelékét képezi, és amelyet 1999. június 3-án kötöttek Vilniusban, majd a későbbiekben módosítottak;
- c) „a veszélyes áruk nemzetközi belvízi szállításáról szóló európai megállapodás” (ADN), amelyet 2000. május 26-án kötöttek Genfben, és később módosítottak.

2.5 A veszélyes áruk szárazföldi szállítására vonatkozó uniós jogszabályok azonban csak a közúti és a vasúti forgalomra terjednek ki. E két szállítási mód esetében a hatályos jogszabályok már magas szintű biztonságot garantálnak, és rendelkeznek a szállítási szolgáltatások szabad nyújtásáról és a közlekedési eszközöknek az EU területén belüli szabad mozgásáról is. A közösségi jogban ezt a területet négy jogi aktus szabályozza, melyek a következők:

- a) a Tanács 1994. november 21-i 94/55/EK irányelve a veszélyes áruk közúti szállítására vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről,
- b) a Tanács 1996. július 23-i 96/49/EK irányelve a veszélyes áruk vasúti fuvarozására vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről,
- c) a Tanács 1996. június 3-i 96/35/EK irányelve a veszélyes áruk közúti, vasúti vagy belvízi szállításánál alkalmazandó biztonsági tanácsadók kinevezéséről és szakmai képzéséről,
- d) az Európai Parlament és a Tanács 2000. április 17-i 2000/18/EK irányelve a veszélyes áruk közúti, vasúti vagy belvízi szállításánál alkalmazandó biztonsági tanácsadók vizsgájának minimumkövetelményeiről.

2.6 A veszélyes áruk belvízi szállítására vonatkozóan viszont semmilyen közösségi szabályozás nem létezik. A veszélyes áruk belvízi szállítására vonatkozóan létezik ugyan két szabályrendszer, amelyek a rajnai, illetőleg a dunai szállítás szabályozzák (ADN-R, ADN-D), de ezek regionális mechanizmusok. Ezenkívül meg kell még említeni a belvárosi szállításra vonatkozó nemzeti rendelkezéseket is. A szabályozás hiánya ezen a területen mindezekelőtt annak tulajdonítható, hogy az ADN-t nem írták alá. Az Európai Bizottságnak a belvízi utak közlekedő hajókon megvalósuló veszélyesáru-szállításra vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló európai parlamenti és tanácsi irányelvre irányuló, 1997-ben közzétett javaslatát nem fogadták el, és a Bizottság 2004-ben visszavonta.

2.7 A belvízi szállításról szóló megállapodás ratifikálása jelenleg folyik, és a megállapodás várhatóan legkésőbb 2009-ben hatályba lép. Tekintettel erre a helyzetre, az EGSZB egyetért az Európai Bizottsággal abban, hogy a közösségi jogba a belvízi szállítás is ésszerű lenne beépíteni, már csak a harmonizáció érdekében is. Ezek a körülmények a hatályos jogszabályok korszerűsítésére és összehangolására is lehetőséget teremtenek. Ezenkívül el kell kerülni, hogy a nemzetközi és az országhatárokon belüli szállítás terén két, egymástól különböző szabályrendszer alakuljon ki. A módosításokat az is indokolja, hogy a veszélyes áruk szállítására irányadó hatályos uniós jog meglehetősen bonyolult. Az egyes szállítási módokra vonatkozó jogszabályok következetlenségeket tartalmaznak, egyes rendelkezések elavultak vagy hamarosan elavulnak. Két irányelv például feleslegesnek tekinthető, hiszen előírásaikat ma már az ADR, a RID és az ADN is tartalmazza. Egy technikai jellegű, a hatályos irányelvek jelenlegi felépítéséből fakadó probléma is fennáll. Amikor – két évente – a nemzetközi megállapodásokat felülvizsgálják, az irányelvek értelmében a terjedelmes mellékleteket hiánytalanul le kell fordítani, ami rendkívül nehéz és költséges feladat.

2.8 Ha nem történnek intézkedések, akkor az Európai Bizottság által szolgáltatott információk szerint a fentiekben felvázolt problémák megmaradnak, sőt, fokozódnak. A mostani bonyolult szabályozás a nemzetközi megállapodások és egyezmények minden módosítása nyomán minden bizonnyal még bonyolultabbá válik; az elavult szabályok egy része hatályban marad, ami megzavarja az érintetteket, és megnöveli a veszélyt, hogy nem tudnak megfelelni az előírásoknak. Féltő, hogy az uniós szabályok nemcsak hogy nem válnak felhasználóbarátabbá, hanem teljesen áttekinthetetlenek lesznek. A multimodális megoldások egyre gyakoribb igénybevétele folytán a különböző szállítási módok eltérő szabályozása tovább súlyosbíthatja a szállításban napi szinten felmerülő gyakorlati problémákat, és indokolatlan többletköltségeket eredményezhet. Ezenkívül a belvízi szállításban a nemzetközi és az országhatárokon belüli szállításra irányadó eltérő szabályok hátráltatják e közlekedési mód fejlődését, márpedig – a statisztikai adatok alapján – számos esetben ez a mód lenne a legelőnyösebb.

2.9 Az Európai Bizottság ezért tesz javaslatot egyetlen új irányelvre, amely korszerűsíti a veszélyes áruk közúti és vasúti szállítását szabályozó négy irányelvet és négy bizottsági határozatot

oly módon, hogy egyetlen jogi aktusba foglalja őket. A három földi szállítási módra egyetlen jogi aktus vonatkozna, az uniós előírások hatálya pedig a belvízi szállításra is kiterjedne.

2.10 Az új irányelv hatályaon kívül helyezné a veszélyes áruk szállítását szabályozó, módosított 94/55/EK és 96/49/EK irányelvet, a veszélyes árukkal foglalkozó biztonsági tanácsadókról szóló 96/35/EK és 2000/18/EK irányelvet, valamint a 94/55/EK és 96/49/EK irányelvtől való nemzeti eltérést engedélyező, módosított 2005/263/EK és 2005/180/EK bizottsági határozatot. Hozzá kell tenni, hogy a 96/35/EK és a 2000/18/EK irányelv rendelkezéseit a 94/55/EK és a 96/49/EK irányelv mellékletei is tartalmazzák, így az előbbieket a közúti és a vasúti szállítás tekintetében feleslegesek.

2.11 A javaslat beépíti a közösségi jogba a nemzetközi szállítás terén jelenleg hatályos szabályokat, és a nemzetközi szabályok alkalmazási körét kiterjeszti az országhatárokon belüli szállításra. Jelentős mértékben egyszerűsíti a veszélyes áruk szállítására irányadó közösségi jogi szabályozást annak ellenére, hogy a rendelkezések tárgyi hatálya kibővíül.

2.12 A javaslat továbbá a tagállamokra hárít egy olyan terhet, amelyet eddig a Közösség – voltaképpen az Európai Bizottság – vállalt –, azaz az irányelv két évente frissített technikai mellékleteinek fordítására és közzétételére vonatkozó kötelezettséget. Az erre magyarázatul szolgáló okok egyike, hogy a közösségi szinten elkészített fordítások minősége nem mindig volt kielégítő, ezért a tagállamok gyakran kénytelenek voltak saját fordításukat is elkészíteni, vagy adott esetben javításokat végezni. Az Európai Bizottságnak ezért pénzügyi támogatást kell nyújtania a nemzeti fordítások elkészítéséhez. Az Európai Bizottság meg van azonban győződve arról, hogy a fordítással és a közzététellel kapcsolatos közösségi megtakarítás meghaladja a tagállamoknak nyújtandó támogatás mértékét.

2.13 A javaslat olyan rendszer bevezetésére törekszik, amely alapján az irányelv mellékletei a veszélyes áruk szállítására irányadó nemzetközi megállapodásokra és egyezményekre csupán hivatkoznak, nem tartalmaznak teljes szövegüket, mint jelenleg. Ezzel a közösségi joganyag terjedelme várhatóan mintegy 2000 oldallal csökkenne.

2.14 A közösségi jog egyszerűsödése minden bizonnyal megkönnyítené a közösségi jog nemzeti jogba történő átültetését. A veszélyes áruk szállítására vonatkozó szabályok összehangolása egyszerűbbé és hatékonyabbá tenné az e szabályok alkalmazásával megbízott hatóságok munkáját – ideértve a jelentéstételt is.

2.15 Az egyszerűbb, összehangolt szabályok révén a feladótól a címzettig valamennyi érintett vonatkozásában egyszerűbbé válna a veszélyes áruk szállításával kapcsolatos adminisztráció.

2.16 Az összehangolt szabályozással a szállítási műveletek és a járművek okmányainak kiállítása is egyszerűsödne, csakhogy, mint az érintettek kiképzése és a veszélyes anyagok biztonságával foglalkozó tanácsadók munkája.

2.17 A javaslat szerepel mind az Európai Bizottságnak a közösségi joganyag korszerűsítésére és egyszerűsítésére irányuló, folyamatosan aktualizált programjában, mind munka- és jogalkotási programjában.

3. Részletes megjegyzések

Az EGSZB szeretné felhívni a figyelmet néhány olyan pontra, amellyel kapcsolatban bizonyos fenntartásai vannak:

3.1 Először is, az Európai Bizottság veszélyes áruk szárazföldi szállítására vonatkozó európai parlamenti és tanácsi irányelvre irányuló javaslata a fogalommeghatározásokat tartalmazó fejezetben ismerteti, milyen értelemben használ különböző fogalmakat vagy kifejezéseket (például ADR, RID, ADN jármű, vasúti kocs, hajó) az irányelvben. Azt azonban nem közli, hogy éppen a „veszélyes áruk” fogalmát hogyan kell értelmezni. A feladat kétségtelenül nehéz, hiszen nagyon sokféle áru létezik, és ezek köre a technikai haladással párhuzamosan egyre bővül. Az EGSZB mindazonáltal úgy véli, hogy a szövegben utalni kellene arra, hogyan értelmezendő a „veszélyes áruk” fogalma az irányelvben.

3.2 Másodszor, az irányelvjavaslat feljogosítja a tagállamokat, hogy – szigorúan a szállítás közbeni biztonságtól *eltérő indokkal* – szabályozzák, illetőleg megtiltsák a veszélyes áruk területükön történő szállítását. Bár azt sejtí az EGSZB, hogy a tagállamok e szabályozásra, sőt, tiltásra való felhatalmazásának melyek az indokai, nem érti, milyen megfontolásból engedélyezné a javaslat e jog érvényesítését „szigorúan a szállítás közbeni biztonságtól eltérő indokkal”. Megítélése szerint a vizsgált javaslatban – amely biztonságosabbá kívánja tenni a veszélyes áruk szállítását – szereplő megfogalmazásból az következik, hogy a szállítás biztonságával összefüggő okok miatt a tagállamok nem tilthatják meg a veszélyes áruk területükön történő szállítását: ez az álláspont nem tűnik ésszerűnek. Másfelől, az EGSZB nem látja tisztán, miként lehetne a határokon átnyúló szállításra vonatkozó tilalmakat koordinálni olyan esetekben, amelyekben a tagállamok eltérő tilalmakat fogadnának el.

3.3 Harmadszor, a harmadik melléklet III.2. és III.3. pontja (belvízi szállítás) semmilyen információt nem tartalmaz a tervezett kiegészítő átmeneti rendelkezésekről és kiegészítő nemzeti rendelkezésekről. Az EGSZB ezért annak tisztázását kéri, hogy valóban nem terveznek-e semmiféle ilyen jellegű intézkedéseket, vagy ezek az intézkedések éppen kidolgozás alatt állnak-e.

Kelt Brüsszelben, 2007. július 11-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Dimitris DIMITRIADIS

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: Zöld könyv a műholdas navigációs alkalmazásokról

COM(2006) 769 final

(2007/C 256/10)

2006. december 8-án az Európai Bizottság – az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján – úgy határozott, hogy kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban: *Zöld könyv a műholdas navigációs alkalmazásokról*.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció 2007. június 19-én elfogadta véleményét (előadó: Stéphane BUFFETAUT).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2007. július 11-12-én tartott, 437. plenáris ülésén (a július 11-i ülésnapon) 134 szavazattal, 5 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Bevezetés

1.1 A Galileo az európai űrpolitika zászlóshajója. A projekt kiterjedése és stratégiai jellege miatt az Európai Űrügynökség az Európai Unióval közösen végzi tevékenységét, így a kormányközi és közösségi politikavezetésnek is meg kell dolgoznia a projekt sikeréért. Az együttműködés szellemében a projektet a köz- és magánszféra partnerségének formájában kellene működtetni.

1.2 A 30 műholdból álló csoport előfutárát, az első – kísérleti – műholdat 2005 végén állították pályára. A projekt fejlesztése, bár nehézkesen és késedelmesen, de tovább folytatódik.

1.3 A Galileo egy globális műholdas navigációs rendszer, amely helymeghatározási, navigációs és időmérési szolgáltatásokat nyújt.

1.4 A Galileo 30 műholdból és földi állomásokból áll, amelyek a gazdaság különböző ágazatait látják el földrajzi elhelyezkedési információkkal: a szállítás (járművek, hajók, repülőgépek helymeghatározása, irányítási rendszerek, útvonalkeresők stb.); az igazságszolgáltatás, a rendőrség és vámhatóságok (határőrség) tevékenysége; a közérdekű munkálatok (topográfia, földmérés, földrajzi információs rendszerek); a szabadidős tevékenységek (tengeri és hegyi tájékozódás); szociális szolgáltatások (az idősek és a mozgáskorlátozottak ellátása); a kormányzintű biztonsági szolgáltatások, illetve – a szerencsétlenségek helymeghatározásának köszönhetően – a tengeri vagy egyéb, izolált régiókból történő mentés területén.

1.5 Egyes becslések szerint a műholdas navigációt alkalmazó termékek és szolgáltatások piaca 2025-ig 400 milliárd euróra nő.

1.6 Jelenleg a koncessziós szerződésről folytatott tárgyalások holtpontra jutottak, mivel az egyes partnerek között jelentős nézetkülönbség van a Galileo gazdasági modell tekintetében és az ipari konzorcium kormányzásával kapcsolatban. A felgyülemlett késedelmek és a tárgyalások előrehaladásának hiánya magára a tervre nézve is veszélyt jelent.

1.7 A fenti nehézségek kapcsán a márciusi közlekedési Tanács ülésén felkérték az Európai Bizottságot a koncessziós tárgyalások helyzetének tisztázására, illetve egyéb alternatív megoldások felkutatására. A Bizottság „A Galileo válaszút előtt” című közleményében, valamint az említett patthelyzet fényében arra kéri a Tanácsot és az Európai Parlamentet, hogy vegyen tudomást a koncessziós szerződésről jelenleg folyó tárgyalások kudarcáról, és határozzon azok berekesztéséről. Ezzel egyidejűleg azonban azt kéri tőlük, nyilvánítsák ki akaratukat a Galileo program megvalósítására és folytatására. Azt javasolja, hogy dolgozzanak ki alternatív forgatókönyvet, amelyben a fejlesztés és a kiépítés szakaszait államilag támogatnák és finanszíroznák, míg a koncessziós szerződés csak a működtetésre korlátozódna. Az Európai Úrügynökség kezében lenne a jog a munkáknak az Európai Unió nevében történő irányítására és kiadására.

2. A zöld könyv tartalma

2.1 Az Európai Bizottsági szöveg egyrészt a rendszert és annak előrelátható fejlesztését, másrészt a különböző alkalmazások innovációjának lehetőségét ismerteti röviden. Felsorolja továbbá a javasolt öt szolgáltatástípust: nyílt hozzáférésű szolgáltatás, kereskedelmi szolgáltatás hivatásos felhasználók számára, életmentő szolgáltatások, kutató és mentő szolgáltatások, valamint a „közszabályozás alá eső szolgáltatás”. Ez utóbbi szolgáltatás azonban nem tartozik a zöld könyv által tárgyalt körbe, hanem a tagállamokra bízák, hogy alkalmazzák-e vagy sem. Az Európai Bizottság a tagállamok közvetlen megkérdezését követően összefoglalót készít az egyes gyakorlatokról.

2.2 Az Európai Bizottság zöld könyve a következő érintett és esetlegesen érdekelt tevékenységi köröket sorolja fel:

- helymeghatározás alapú szolgáltatások (a nagyközönség számára) és segélykérő hívások,
- közúti szállítás,

- vasúti szállítás,
- tengerhajózás, belvízi hajózás és halászat,
- légi közlekedés,
- polgári védelem, veszélyhelyzetek kezelése és humanitárius segítségnyújtás,
- veszélyes áruk figyelemmel kísérése,
- élőállat-szállítás,
- mezőgazdaság, parcellamérések, geodézia és kataszteri felmérés,
- energia, olaj és gáz,
- kutatási és mentési szolgáltatások,
- logisztika,
- környezetvédelem,
- sport és turizmus,
- rendfenntartás.

2.3 A fenti lista a lehetséges alkalmazási területek kiterjedtségét és sokféleségét mutatja.

2.4 A zöld könyv, mint mindig, az érdekelt felekhez intézett kérdésekkel zárul. Az EGSZB-nek nem feladata ezekre a kérdésekre választ adni, ugyanakkor hangsúlyozza az általa fontosnak tartott kérdéseket, illetve kiegészíti azokkal, amelyek véleménye szerint kimaradtak a dokumentumból.

2.5 Az Európai Bizottság elvégzi a zöld könyv alapján az érdekelt felek hozzá beérkezett válaszainak elemzését. Ezek azonban gyakran csekély számúak és túl általánosak ahhoz, hogy következtetéseket lehessen levonni, ezért a Bizottság egy 2007 októberében megjelenő cselekvési tervvel egészíti ki a zöld könyvet, hogy részletesebb konzultációra adjon alkalmat. Mindaddig egyik nagy gazdasági ágazat sem mutatott különösebben érdeklődést a fizetős szolgáltatások iránt. Ebből adódóan meglehetősen nehéz egy nyílt, ingyenes – még ha nem is teljesen garantált – szolgáltatással versenyezni. Így megkérdőjelezhető az európai civil rendszer gazdasági és pénzügyi egyensúlya, amely – szemben az amerikai, katonai rendszerrel – nem rendelkezik állami támogatással.

3. A legfontosabb kérdések

3.1 A 2. – etikai és a magánélet védelmére vonatkozó – kérdés⁽¹⁾ különösen nagy jelentőségű, amelyet az EGSZB már figyelemmel kísért, és kérte a magánélet védelmére vonatkozó elv szigorú betartását. Felmerül a magánélet védelméhez való jog és a technika által biztosított lehetőségek közötti egyensúly megteremtésének kérdése. Mindenesetre hangsúlyozni kell, hogy a műholdas helymeghatározási/navigációs rendszerek segítségével a felhasználó meghatározhatja a tartózkodási helyét, ez azonban mások számára nem válik ismertté, hacsak a felhasználó nem kommunikálja azt – például GSM-típusú távközlési eszköz útján – harmadik fél irányába. Abból adódóan, hogy

⁽¹⁾ COM(2006) 769., 4. bekezdés.

ezek a rendszerek egyirányúan működnek, a navigációs rendszer – legyen az GPS, Galileo, vagy az orosz GLONASS – nem ismeri a felhasználókat, és nem képes arra, hogy meghatározza a navigációs jelek használóit, még kevésbé arra, hogy megállapítsa földrajzi helyzetüket. Következésképpen a magánélet védelmére vonatkozó kérdést a felhasználóknak nyújtandó egyéni alkalmazások szolgáltatásainak fényében kell megvizsgálni. Ezen szolgáltatások közül azonban sok úgy működik, hogy a felhasználó pillanatnyi földrajzi helyzetének adatait közölni kell egy szerverrel, amely aztán a kért – például a közúti forgalomra vonatkozó – információt szolgáltatja.

3.2 Az 5., a nemzetközi együttműködésre vonatkozó kérdés⁽²⁾ komoly kérdéseket vet fel. Az Európai Unió Kínával, Izraellel, Dél-Koreával, Marokkóval és Ukrajnával kötött eddig együttműködési megállapodást, illetve a következő országokkal tervezte: India, Brazília, Argentína és Ausztrália. A Galileo nemzetközivé válásához – különösen a szabványok, a piacok megnyitása, a tanúsítási kérdések, a frekvenciák, valamint a szellemi tulajdonjogok tekintetében – természetesen szükség van ezekre a megállapodásokra, ugyanakkor ügyelni kell arra, hogy bizonyos partnerek elsődleges indítéka az európai know-how megszerzésére irányul, hogy időt nyerjenek a saját technológia kidolgozásához, amely aztán a Galileo konkurenciájaként működhet majd. Ma már egyértelmű, hogy Kína 2003-ban ilyen céllal írta alá az Európai Unióval a Galileo együttműködési megállapodást. Egyébként pedig meglepő, hogy sem Norvégia, sem Svájc nem foglalta keretbe együttműködési szándékát az Európai Unióval a Galileo kapcsán, pedig az Európai Űrügynökségen keresztül részt vesznek a program fejlesztési és hitelesítési szakaszának finanszírozásában. Ebből adódóan egyelőre nem tisztázott a Galileo közsabályozás alá eső szolgáltatásához való esetleges hozzáférésük sem.

3.3 Mindenesetre általánosan elmondható, hogy az együttműködési megállapodások nem érintenék a közsabályozás alá eső szolgáltatásokat. Ráadásul a nemzetközi együttműködési tárgyalások lelassultak, mivel az európai projekt prioritását a nehézségekkel küzdő műholdas navigációs rendszer gyakorlati megvalósítására helyezték.

3.4 A 6. és 7. számú, a szabványokra és a tanúsításra vonatkozó kérdések⁽³⁾ tulajdonképpen a berendezések és maga a rendszer, valamint a telepített navigációs terminálok hitelesítésének problémáját vetik fel. Ez a kérdés különösen a légi és a vasúti közlekedés területén jelent gondot, ugyanis ezen a két területen a biztonsági és jelzőberendezéseket szigorú, nemzetközi tanúsítvány alapján elismert eljárás szerint kell hitelesíteni. A Galileo mint rendszer hitelesítésének csak egy adott ágazat – mint például a polgári légi közlekedés – alkalmazása vonatkozásában van értelme, amely az alkalmazandó szabványokat és hitelesítési eljárásokat maga határozza meg. A Galileo szolgáltatásait használó, mobil járművek fedélzetére telepített terminálok és berendezések hitelesítése több mindent foglal magába, mint egyedül a helymeghatározási terminál; ide tartozik minden egyéb, a helymeghatározási információt feldolgozó és azt a pilótának vagy a fedélzeti parancsnoknak visszajuttató berendezés is. Az alkalmazásra vonatkozó, szokásos hitelesítési eljárásokat kell tehát alkalmazni, továbbá minden egyes külön alkalmazásra vonatkozó kérdést is rendezni kell.

⁽²⁾ COM(2006) 769., 5.3. bekezdés.

⁽³⁾ COM(2006) 769., 5.4. bekezdés.

3.5 A kérdés másik, a felelősségre vonatkozó vetülete azonban csak nagy vonalakban szerepel, pedig szintén kiemelt fontosságú, összetett kérdésről van szó. Egyrészt a viszonylag egyszerű, szerződéses, másrészt a sokkal bonyolultabb, szerződésen kívüli felelősségre vonatkozó szabályokat is rendezni kell. Ezenkívül a felelősség mértéke attól függően is eltérő lehet, hogy nyílt, kereskedelmi vagy állami szolgáltatásról van-e szó. Az Európai Bizottság egy, a polgári légi közlekedés mintájára létrehozandó sémát fontolgat, vagyis bizonyos összegig a biztosító, azon felül pedig az állami hatóságok fedeznék a biztosítást. Ebben az esetben azt a határösszeget kell megállapítani, amelynél az állami felelősségvállalás bekapcsolódik. A jelenlegi határösszeg magas, egymilliárd euró körül van.

3.6 A jelzést szolgáltatónak milyen szinten kell garantálnia a teljesítményt? Ennek a kérdésnek különösen a légiközlekedési, a vasúti- és a tengeri szállítási területen van rendkívüli jelentősége.

3.7 Kit és milyen mértékben terhelne például a felelősség egy, a rossz minőségű jelzés miatt bekövetkező légi katasztrófa vagy egy, esetleg olajkiömlést okozó tengeri baleset esetében? Meg kell azonban különböztetni a szerződéses és a szerződésen kívüli felelősségvállalás esetét.

3.8 A Galileo rendszer üzemeltetője viselné a teljes felelősséget, vagy a tagállamokkal megosztva? Ez utóbbi esetben mely tagállamok jöhetnének szóba: a fellövő állam, az Európai Unió tagállamai, vagy a Galileo-projektben részt vevő tagállamok? Annak érdekében, hogy a Galileo kereskedelmi alkalmazásai megfelelő és biztonságos jogi keretben működhessenek, tisztázni kell ezeket a kérdéseket.

3.9 Léteznek precedensek, például az ARIANE esete. Az indítástól eredő, a harmadik feleknek okozott kár veszélyét 100 millió euróig az ARIANESPACE viseli, ezen túlmenően pedig a francia állam. A polgári légi közlekedés terén is találunk példákat a kereskedelmi partnerek és az állam között megosztott felelősségvállalásra, ezek szintén alkalmazhatóak lennének a Galileo esetében is. Mindenesetre – különösen, mivel új rendszerről van szó – a határ meghúzója a legkényesebb pont: hogyan lehet megfelelően megosztani az állam és a működtető felelősségét?

3.10 Amennyiben ez utóbbi (ARIANE) példát alkalmazzuk a Galileo esetében, ez azt jelentené, hogy világosan meg kell határozni, mely állami hatóságnak kellene adott esetben megosztania a felelősséget a Galileo üzemeltetőjével.

3.11 A szellemi tulajdonjogokra vonatkozó, 9. kérdés⁽⁴⁾ rendkívül fontos. Még akkor is, ha állami intézmények finanszírozzák a kezdeti kutatást, fontos, hogy a vállalatok, különösen a kvk-k szerezzék meg, érvényesítsék és alkalmazzák a fejlesztések szellemi tulajdonjogát.

⁽⁴⁾ COM(2006) 769., 5.6. bekezdés.

3.12 Végezetül néhány szó a Galileo katonai alkalmazásáról. A GPS rendszerrel ellentétben, amely katonai jellegű, de civileknek is szabadon hozzáférhető, a Galileo civil rendszer. Mint a GPS civil felhasználása esetében, semmi nem akadályozza valamely ország fegyveres erőit a Galileo nyílt szolgáltatásának alkalmazásában, bár a közszabályozás alá eső szolgáltatások alkalmazása – amelyhez való hozzáférést az Európai Unió tagállamai részletesen szabályozzák – a Galileo más szolgáltatásainál előnyösebb a rádióvétel zavarásával szembeni ellenállás és az önállóság tekintetében, mivel más frekvenciasávokat használ.

3.13 Anélkül, hogy vitába keverednénk a Galileo közszabályozás alá eső szolgáltatásainak katonai célú, különböző típusú felhasználásáról – ami egyrészt meghaladná a jelen vélemény kereteit, másrészt ez a kérdés a zöld könyvben sem szerepel – meg kell állapítani, hogy a Galileo kihasználtságának gazdasági egyensúlya részben ettől a szolgáltatástól függ. A Galileo projekt új, az Európai Bizottság által javasolt változatában ez a pont még kétségkívül vita tárgya lesz. Az Európai Bizottság közleményében egyébiránt kifejti: bár a rendszer civil jellegéhez nem fér kétség, el kell ismerni, hogy a legfontosabb bevételek a katonai felhasználók részéről adódhatnak majd.

4. Összegzés

4.1 A műholdas navigációs alkalmazásokról szóló zöld könyvet az érintett ágazatok alaposan át fogják tanulmányozni. Különösen a legfontosabb kérdések, így az esetlegesen megnyíló, új alkalmazási területek kapcsán érvényesítendő szellemi tulajdonjogok, a hitelesítési eljárások és a felelősségi rendszer vonatkozásában szükséges az érintett felek válasza.

4.2 A Galileónak az Európai Unió tagállamai által történő állami vagy katonai célú felhasználása – amelyet az Európai

Bizottság és a tagállamok, valamint a tagállamok egymás között közvetlen párbeszéd útján, a *Galileo security board* keretében kezelnek, rendkívül fontos kérdés a Galileo gazdasági modelljére gyakorolt hatása miatt. Világosan megmutatkozik, hogy ezzel a kérdéssel újfent foglalkozni kell, annál is inkább, mivel a köz- és magánszféra eredetileg tervezett partnerségének sikertelensége miatt a közsféra érzékelhetően nagyobb mértékű részvételére van szükség.

4.3 Összességében a műholdas navigációs alkalmazásokról tartandó konzultáció mindenképpen hasznos és érdekes. Meg kellene azonban arról is győződni, hogy a projekt végrehajtása is a tervezett ütemben halad-e. Az Európai Bizottság új javaslatai utolsó lehetőséget jelentenek a Galileo projekt számára. Az EGSZB tudatában van annak, hogy ez milyen pénzügyi terheket ró az egyes tagállamokra, azonban egy olyan időszakban, amikor az Európai Unióra az alkotmányszerződéssel kapcsolatos viták folyamánként népei szkeptikusan és bizonyos kiábrándultsággal tekintenek, a Galileo program feladása súlyos következményekkel járna Európában és Európán kívül egyaránt. Egy effajta kudarc azt jelentené a világ számára, hogy az Európai Unió képtelen mozgósítani forrásait egy kiemelt tudományos, technikai és gazdasági jelentőséggel bíró projekt érdekében. Elegendhetlen a Galileo befejezése, mely által bebizonyosodik: az Európai Unió képes újból erőre kapni és sikerre vinni a jövőre vonatkozó nagy terveit

4.4 A Galileo-projekt a fentiek miatt pillanatnyilag tehát nehézségekkel küzd. Az EGSZB egyetért azzal, hogy amennyiben az Európai Uniónak ez a kísérleti projektje esetleg kudarcra végződik, az komoly hitelvesztést okozna a polgárok szemében európai elkötelezettségük szempontjából, ezt pedig mindenképpen el kell kerülni.

Kelt Brüsszelben, 2007. július 11-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Dimitris DIMITRIADIS

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: A Bizottság közleménye a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek – Nukleáris tájékoztató program az Euratom-Szerződés 40. cikke alapján véleményezésre az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság elé terjesztve

COM(2006) 844 final

(2007/C 256/11)

2007. január 10-én az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Euratom-Szerződés 40. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a fenti tárgyban.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció véleményét 2007. június 19-én elfogadta. (Előadó: Ulla Birgitta SIRKEINEN.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a 2007. július 11-12-én tartott, 437. plenáris ülésén (a július 12-i ülésnapon) 81 szavazattal 28 ellenében, 15 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Összefoglaló

1.1 2004-ben az EGSZB „Az atomenergia sorsa az elektromos áram termelésében” című véleményében azt javasolta, hogy „erőfeszítéseket kell tenni a nukleáris ipar valódi kérdéseiről (az ellátás biztonsága, a szén-dioxid-kibocsátás csökkentése, versenyképes árak, az elhasznált fűtőanyag biztonságos kezelése) való tájékoztatás terén annak érdekében, hogy a szervezett civil társadalom kritikailag elemezhesse az e kérdésekben folytatott vitát”. Az új nukleáris tájékoztató programban szerepelnek ezen információk. Az EGSZB általában egyetért az európai bizottsági közleményben nyújtott elemzéssel és leírással. A közlemény tárgyalja, és, véleményünk szerint, helyesen írja le a nukleáris energiával kapcsolatos, lényegi szempontok többségét. Az EGSZB ezenkívül rámutat az atomenergia néhány figyelembe veendő szempontjára.

1.2 A nukleáris energia, amely 2004-ben az Európai Unióban az elektromos áram 31 %-át adta, és az összesen felhasznált elsődleges energia 15 %-át tette ki, döntő szerepet játszik az energiapiacban. A nukleáris energia az uniós energiapolitika célkitűzéseit is maradéktalanul teljesíti. A nukleáris energia költsége napjainkban egyértelműen versenyképes. Esetében kismértékű a külső függés; számos különféle, biztos üzemanyagforrás áll rendelkezésre, ami teljesíti az ellátás biztonságára vonatkozó követelményeket. A nukleáris energia ma a legjelentősebb lényegében szén-dioxid-mentes energiaforrás Európában.

1.3 Az Európai Tanács által a 2020-ig tartó és az azt követő időszakra, az üvegházhatású gázok kibocsátásaival kapcsolatos célkitűzésekre vonatkozóan hozott határozat alapján nyilvánvaló, hogy valamennyi további alacsony szén-dioxid-kibocsátású energiatermelő kapacitásnak – legyen szó akár megújuló energiaforrásokról, akár atomenergiáról, akár esetleg tisztaszén-technológiáról – helyettesítenie kell a magas szén-dioxid-kibocsátású kapacitásokat, és ezáltal hozzá kell adódnia az alacsony szén-dioxid-kibocsátással járó teljes villamosenergia-termeléshez. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy ha az atomenergiának legalább a jelenlegi részarányát nem tartjuk fenn addig, amíg teljesen új, tiszta energetikai megoldások nem állnak rendelkezésre, akkor az éghajlati és egyéb energiapolitikai célkitűzések nem teljesíthetők.

1.4 Az EGSZB hangsúlyozza az EU folyamatosan jelentős szerepét abban, hogy továbbfejlődjön az atomenergia jogi szabá-

lyozása az atomenergiát választó tagállamokban, az Euratom-Szerződés által megkívánt legmagasabb szintű biztonsági elvárásoknak és a nukleáris anyagok illegális forgalma elleni előírásoknak megfelelően.

1.5 A legfontosabb feladat a radioaktív hulladék – és különösen a kiégett nukleáris fűtőelemek végső elhelyezése – problémájának megoldása, amelyre technológia létezik, a politikai döntések azonban hiányoznak. Az EGSZB szintén egyetért az Európai Bizottsággal a következő, továbbra is EU-szintű figyelmet igénylő kérdésekben: a nukleáris biztonság és a sugárvédelem, amelynek európai mutatói igen jók, valamint a leszerelés biztonságos hosszú távú finanszírozása.

1.6 Az EGSZB felhívja a figyelmet az atomenergia néhány egyéb, olyan szempontjára, amelyre nem vonatkozik a nukleáris tájékoztató program tervezete. Ezek: a terrorizmus veszélye és néhány erőműben az elegendő hűtővíz rendelkezésre állásának kérdése.

1.7 A továbbra is az atomenergiára összpontosítani kívánó tagállamok számára szintén aggodalomra adhat okot az ágazat vonzereje munkáltatóként és kutatási témaként. Az EGSZB egyetért az Európai Bizottság azon nézetével, amely szerint a sugárvédelmi és nukleáris technológiai szakértelem alapvető fontosságú az EU számára, ezért az ez irányú oktatás, képzés és kutatás figyelmet igényel.

1.8 Végül az EGSZB kiemeli, hogy valamennyi tagállamnak joga van saját energiaszerkezetét meghatározni, az atomenergia abban elfoglalt részarányát is beleértve, amint az a nukleáris tájékoztató program tervezetében is olvasható.

2. Bevezetés

2.1 Az Euratom-Szerződés 40. cikke értelmében az Európai Bizottságnak „rendszeres időközönként tájékoztató programokat kell közzétennie, elsősorban a nukleárisenergia-termelési célkitűzéseket és az azok eléréséhez megkívánt valamennyi beruházástípust adva meg. Az Európai Bizottságnak meg kell ismernie az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét az ilyen programok kapcsán azok közzétételét megelőzően.” 1958 óta négy ilyen tájékoztató program és egy naprakészé tett változat jelent meg, az utolsó 1997-ben.

2.2 A nukleáris tájékoztató program ezen tervezetét 2007. január 10-én tette közzé az Európai Bizottság az energiaügyi és éghajlati csomaggal (*Európa energiapolitikája*) összefüggésben. A végső változat akkor készül el és jelenik meg, amikor az Európai Bizottság megkapja az EGSZB véleményét.

2.3 A csomag többi része elsősorban arra az éghajlat-változási célkitűzésre tesz javaslatot, hogy az üvegházhatású gázok kibocsátását a fejlett országok 2020-ig az 1990-es szinthez képest 30 %-kal, az uniós tagállamok maguk pedig 20 %-kal csökkentsék. A csomag ezenkívül az alábbiakkal foglalkozik: a gáz és a villamos energia belső piaca; a gáz- és elektromos hálózatok összekapcsolásai; a fosszilis tüzelőanyagokból származó fenntartható energiatermelés ösztönzését célzó javaslatok; a megújuló energiaforrások alkalmazásának támogatására irányuló útitervezet, amely azt a kötelező erejű célt is magában foglalja, hogy 2020-ig 20 %-ra kell emelni a megújuló energiaforrások arányát az EU teljes energiaszerkezetében, az energiamegtakarítások terén pedig szintén 2020-ig ugyancsak 20 %-os hatékonyságnövelést kell megvalósítani; továbbá a leendő európai stratégiai energiatechnológiai terv. Az Európai Tanács 2007. március 9-én támogatását adta a csomag célkitűzéseire és főbb politikai tartalmához.

2.4 Az EGSZB – a Szerződésben előírtaknak megfelelően – véleményt készített valamennyi nukleáris tájékoztató programról. Az EGSZB több, más véleményében is érintette a nukleáris energia témáját, a közelmúltban elsősorban a 2004-ben a nukleáris energia szerepéről készített saját kezdeményezésű véleményben, amelynek következtetései között az alábbiakat rögzítette: „az EGSZB úgy véli, hogy a nukleáris energia az EU több lábon álló, kiegyensúlyozott, gazdaságos és fenntartható energiapolitikájának egyik eleme kell, hogy legyen. Az általa felvetett kérdéseket figyelembe véve elmondható, hogy meg sem fontolandó az a lehetőség, amely szerint mindent a nukleáris energiára alapozunk; másrészt viszont az EGSZB úgy látja, hogy a nukleáris energia felhasználásának teljes vagy részleges elhagyása csökkentené annak esélyét, hogy az EU eleget tudjon tenni az éghajlatváltozással kapcsolatos kötelezettségeinek”.

3. Az európai bizottsági dokumentum

3.1 Az európai bizottsági dokumentum áttekinti a nukleáris energia terén az elmúlt tíz év során végrehajtott beruházásokat, leírja a nukleárisenergia-előállítás pénzügyi vonatkozásait, az energiaszerkezetre gyakorolt hatásait, továbbá társadalmi elfogadásának feltételeit. Tartalmát az alábbiakban részletezzük.

3.2 Minden egyes tagállam maga döntheti el, hogy mennyire támaszkodik a nukleáris energiára az áramtermelés terén. A közelmúltban a nukleáris energia alkalmazásának növeléséről döntött Finnország és Franciaország is. Hollandia, Lengyelország, Svédország, a Cseh Köztársaság, Litvánia, Észtország, Lettország, Szlovákia, az Egyesült Királyság, Bulgária és Románia újraindi-

totta a nukleáris energiára vonatkozó politikájáról szóló vitát. Németország, Spanyolország és Belgium egyelőre – az állandó viták ellenére – folytatja az atomenergia-termelés fokozatos leállítására irányuló politikáját. A 27 EU-tagállam közül 12 teljesen lemond az atomenergia termeléséről.

3.3 Napjainkban a 27 EU-tagállam területén üzemelő összesen 152 reaktor által termelt nukleáris energia adja Európában az áram 30 %-át, ugyanakkor, ha egyes tagállamok továbbra is az atomenergia-felhasználás leállítását tervezik, e részarány számottevően csökkeni fog. Az energiaigény kielégítése, valamint Európa behozataltól való függésének mérséklése érdekében új beruházásokról vagy egyes erőművek élettartamának meghosszabbításáról lehetne dönteni.

3.4 Az Európai Bizottság szerint a nukleárisenergia-termelés fokozása a szén-dioxid-kibocsátások csökkentésének egyik eszközét jelenthetné, és fontos szerepet játszhatna a globális éghajlatváltozás kezelésében. A nukleáris energia lényegileg nem jár szén-dioxid-kibocsátással, és az Európai Bizottság kibocsátáscsökkentési forgatókönyvének része. Ez fontos szempont lehet a jövőbeli kibocsátáskereskedelmi-rendszerek tárgyalásakor is.

3.5 A nukleáris energia növekedési lehetőségeit érintő, döntő tényező annak pénzügyi vonatkozása, mivel egy atomerőmű 2–3,5 milliárd euró összegű induló beruházást igényel. A nukleáris eredetű energiatermelés magasabb építési költségekkel jár, mint a fossziliztüzelőanyag-eredetű, a kezdeti beruházásokat követő működési költségek azonban jelentősen alacsonyabbak. Az Európai Bizottság részletesen így fogalmaz:

3.5.1 „Az atomerőművek gazdasági kockázatai a kezdeti nagy tőkebefektetéshez kapcsolódnak, és az erőműveknek 40–60 éves élettartamukból az első 15–20 évben szinte hibátlanul kell működniük ahhoz, hogy a kezdeti befektetés megtérüljön. Ráadásul a reaktor leállításától számítva 50–100 évig pénzeszközöknek kell rendelkezésre állniuk a leszerelésre és a hulladékkezelésre.”

3.5.2 „A 27 tagú EU ⁽¹⁾ 15 tagállamában összesen 152 atomreaktor működik. Az atomerőművek átlagos kora majdnem 25 év ⁽²⁾. Franciaországban, a legtöbb (59) atomreaktorral rendelkező tagállamban, ahol a villamosenergia-termelés közel 80 %-át nukleáris energia adja, és Litvániában, ahol egyetlen atomerőmű van, ám ez a villamosenergia-termelés 70 %-át teszi ki, az erőművek átlagos kora 20 év körüli. Az Egyesült Királyság 23 atomerőművének átlagos kora 30 évhez közelít, míg Németországban a 17 működő atomerőmű átlagos kora 25 év.”

3.5.3 „A nukleáris energia hagyományosan nagyobb építési költségeket és alacsonyabb működtetési költségeket jelent, mint a fosszilis tüzelőanyagokon alapuló energiatermelés, amely alacsonyabb tőkeköltségekkel, de a magas és változó üzemanyagáraktól függő működtetési költséggel jár.”

⁽¹⁾ 2. melléklet: adatok országonként a jelenleg folytatott, nukleáris üzemanyagciklushoz kapcsolódó tevékenységekről.

⁽²⁾ 1. melléklet: lásd az atomerőműveket kor szerint és az országonkénti koreloszlást mutató 6. és 7. ábrát.

3.6 A nukleárisenergia-előállítás nagymértékben független a nyersanyagellátás költségének változásától, hiszen kis mennyiségű uránium – amely többnyire a világ stabil régióiból származik – évtizedekig működtethet egy reaktort. Az ésszerűen biztosított és versenyképes áron kitermelhető, ismert uránforrások a nukleáris ipar szükségleteit a jelenlegi fogyasztási szint mellett legalább 85 évig biztosítani tudják. Ezért a legtöbb iparosodott országban az új atomerőművek gazdaságos villamosenergia-termelési lehetőséget kínálnak az alapterhelés biztosítására.

3.7 A nukleáris ipar jelentős beruházásokat hajtott végre 1997 óta. Az Európai Bizottság tisztában van annak fontosságával, hogy meg kell tartani a technológiai vezető szerepet az atomenergia területén, és támogatja az atomenergia jogi szabályozásának továbbfejlesztését, ideértve a nukleáris anyagok illegális forgalma elleni küzdelmet, a hulladékkezelést és az erőművek leszerelését. Az Euratom-Szerződés létrejötte óta a nukleáris biztonság és a lakosság sugárvédelme az egyik fő gondot jelentette az Európai Közösségben, és ezek olyan kérdések, amelyek fontossága az Unió korábbi és jelenlegi bővítésével egyre növekszik.

3.8 Közösségi szinten azt kell elérni, hogy továbbfejlődjön az atomenergia jogi szabályozása az atomenergiát választó tagállamokban, az Euratom-Szerződés által megkívánt legmagasabb szintű biztonsági elvárásoknak és a nukleáris anyagok illegális forgalma elleni előírásoknak megfelelően. Ide tartozik a nukleáris hulladék kezelése és az erőművek leszerelése is.

3.9 Az Európai Bizottság azt javasolja, hogy a további lépésekről szóló vita az alábbiakra összpontosítson:

- közös nukleáris biztonsági referenciaszintek elismerése az EU-ban való alkalmazás céljából, a tagállamok nukleáris biztonsági hatóságainak nagyfokú szakértelmére építve;
- magas szintű, a nukleáris biztonsággal és védelemmel foglalkozó csoport létrehozása, amelynek feladata fokozatosan közös elképzelést kidolgozni és esetleg további európai szabályokat alkotni a nukleáris biztonság és védelem területén;
- annak biztosítása, hogy a tagállamok nemzeti tervet vezessenek be a radioaktív hulladék kezelésére;
- technológiai platformoknak a hetedik keretprogram korai szakaszában való létrehozása, ezzel biztosítva a kutatási tevékenységek szorosabb összehangolását a nemzeti, ipari és közösségi programokban a fenntartható atomenergia-használat és geológiai formációkban való hulladékelhelyezés kérdéseiben;
- a leszerelési alapok kezelésére vonatkozó nemzeti szemléletek összehangolására irányuló ajánlás megvalósulásának figyelemmel kísérése, a kielégítő pénzforrások rendelkezésre állását biztosítandó;
- az engedélyezési eljárások egyszerűsítése és összehangolása a nemzeti szabályozó hatóságok közötti szorosabb koordináció alapján, a legszigorúbb biztonsági előírások fenntartásával;

- az Euratom-hitelekhez való hozzáférés növelése, a felső határoknak a piac igényei szerinti, az Európai Bizottság által javasolt aktualizálása után;
- harmonizált felelősségi rendszer, valamint nukleáris baleset által okozott károk esetére pénzügyi alapok rendelkezésre állását biztosító mechanizmusok kidolgozása;
- új lendületvétel a nemzetközi együttműködésben, többek között a NAÜ-vel és a NEA-val való szorosabb együttműködés, az EU-n kívüli országokkal kötött kétoldalú megállapodások és a szomszédos országoknak való segítségnyújtás felújítása révén.

4. Általános megjegyzések

4.1 Az EGSZB üdvözlözi az Európai Bizottság új nukleáris tájékoztató programjának tervezetét. Az energetikai környezet sokat változott a program legutóbbi, tíz évvel ezelőtti kiadása óta. Különösen az elmúlt néhány év során új, drámai események irányították a figyelmet nagymértékben az energiapolitika mindhárom összetevőjére, amelyek a következők: az ellátás biztonsága, a versenyképesség és az ésszerű árak, valamint a környezeti kérdések, és azon belül is elsősorban az éghajlatváltozás. Az EU a nyilvánvaló problémákra és kihívásokra az európai energiapolitikára tett javaslatokkal válaszolt. Ebben az összefüggésben a nukleáris energia helyzetének elemzésére és az arra irányuló javaslatlételre van szükség. Ez elhelyezné a nukleáris energiát az átfogó energetikai képen, és megadná az európai energiapolitika megvitatásához és meghatározásához szükséges információkat.

4.2 2004-ben az EGSZB „Az atomenergia sorsa az elektromos áram termelésében” című véleményében azt javasolta, hogy „erőfeszítéseket kell tenni a nukleáris ipar valódi kérdéseiről (az ellátás biztonsága, a szén-dioxid-kibocsátás csökkentése, versenyképes árak, az elhasznált fűtőanyag biztonságos kezelése) való tájékoztatás terén annak érdekében, hogy a szervezett civil társadalom kritikailag elemezhesse az e kérdésekben folytatott vitát”. Az új nukleáris tájékoztató programban szerepelnek ezen információk, és az EGSZB általában egyetért az európai bizottsági közleményben nyújtott elemzéssel és leírással. A közlemény tárgyalja, és – véleményünk szerint – helyesen írja le a nukleáris energiával kapcsolatos, lényegi szempontok többségét. Az EGSZB ezenkívül rámutat az atomenergia néhány figyelembe veendő szempontjára.

4.3 A nukleáris energia, amely 2004-ben az Európai Unióban az elektromos áram 31 %-át adta, és az összesen felhasznált elsődleges energia 15 %-át tette ki, döntő szerepet játszik az energiapiacban. A nukleáris energia az uniós energiapolitika célkitűzéseit is maradéktalanul teljesíti. A nukleáris energia költsége napjainkban egyértelműen versenyképes, különösen akkor, ha az alapterhelés biztosítására használják fel. Esetében kismértékű a külső függés; számos különféle, biztos üzemanyagforrás áll rendelkezésre, ami teljesíti az ellátás biztonságára vonatkozó követelményeket. A nukleáris energia ma a legjelentősebb lényegében szén-dioxid-mentes energiaforrás Európában (lásd a 4.8. pontot).

4.4 A nagyobb energiahatékonyság (a kombinált hő- és áramtermelésre vonatkozóan is) és így a csökkenő energiaigény az energiapolitikai napirenden lévő elsődleges célkitűzést alkotják. További jelentős energiatermelési beruházásokra van szükség az EU-ban a régi erőművek helyettesítésére, és esetleg a további kereslet kielégítésére is, mivel a piaci és technológiai fejlődés a villamos energia növekvő arányához vezethet a teljes energiaszükségleten belül.

4.4.1 Közép- és hosszú távon lehetséges, hogy az olyan új energetikai technológiák, mint a hidrogéntechnológia, a hőszivattyúk, vagy az elektromos gépkocsik a teljes energiaszükséglet részeként gyorsabban növelik majd az elektromos energia iránti igényt, mint ahogyan mi azt most forgatókönyveinkben becsüljük. E változás a jelenleginél jóval fontosabbá tehetné az atomenergia szerepét az EU energiafeltöltésében.

4.5 Az EGSZB tudomásul veszi az erőművek üzemeltetésének a 30–40 éves kereskedelmi felhasználás időtartamán túlmenő meghosszabbítására irányuló aktuális terveket. Az Európai Bizottság által kidolgozott dokumentum nem foglalkozik mélyrehatóan az európai erőművek előregedésének problémájával, amely kérdéskör kiegészítésre szorul. Mivel az Európai Bizottság azt írja, hogy „egy tagállamokban bizonyos pénzügyi és környezeti kockázatok – mint például a hosszú távú hulladék-tárolás és -kezelés létesítményeinek felelőssége – továbbra is a kormányok hatáskörében maradnak”, a jövőben idevonatkozó szabályozásokat kell majd kidolgozni.

4.6 Ezen új beruházások ideális esetben megfelelnek az ellátás biztonságával, a versenyképességgel és az éghajlatváltozás elleni küzdelemmel összefüggő célkitűzéseknek. Az energia-előállítás egyéb formáinak jellemzőire és az azokban rejlő lehetőségekre tekintettel a meglévő atomerőművek élettartamának meghosszabbítására és új beruházásokra van szükség. Ebben egyetértünk az Európai Bizottsággal.

4.7 Az Európai Bizottság szerint az uránkészletek 85 éven át tartanak ki a fogyasztás jelenlegi szintje mellett. Különböző információforrások eltérő adatokkal szolgálnak a kérdésben, amelyek 85 és 500 év között változnak. Mivel a fűtőanyagok rendelkezésre állása jelentős az energiaellátás biztonsága szempontjából, ezért az Európai Bizottságnak részletesebb tájékoztatást kellene nyújtania a rendelkezésre álló nukleáris fűtőanyagok mennyiségéről.

4.8 A különböző energiaforrások környezeti hatásainak összehasonlításakor fontos felmérni a teljes folyamat valamennyi környezeti hatását a nyersanyagellátástól, a termelésen, a szállításon és az energia-előállításon át az újrahasznosítási és a hulladékkezelési szakaszokig. Az Energia Világtanács (WEC) összefoglaló jelentést adott ki („Energiarendszerek összehasonlítása életciklus-elemzés segítségével”, 2004. július), amelyben számos, létező életciklus-elemzési tanulmányt sorolt fel és tekintett át. A jelentés azt bizonyítja, hogy az atomenergiával előállított áram egy kilowattjára eső szén-dioxid-kibocsátás alacsony, és ugyanolyan szintű, mint a szél- vagy vízenergiával, vagy biomasszából

nyert energiával előállított áram esetében. Ez a szint egyébként 1–5 %-a a szénerőművek kibocsátási szintjének.

4.9 Ezért igen lényeges számításba venni az atomenergia értékes hozzájárulását az üvegházhatást okozó gázok termelődésének megelőzéséhez. Napjainkban az atomenergia EU-beli felhasználása révén évente mintegy 600 millió tonnával kevesebb szén-dioxid termelődik a jelenlegi energiaszerkezet alapján. Az egész világon pedig mintegy 2 milliárd tonna szén-dioxid előállítás válik elkerülhetővé általa. Ez Franciaország, Németország és az Egyesült Királyság jelenlegi teljes, együttes szén-dioxid-kibocsátásának felel meg. Ha egyes tagállamok továbbra is az atomenergia-felhasználás fokozatos leállítását tervezik, az Európában ma létező atomerőművek nagy része más, szén-dioxidot ki nem bocsátó energiaforrásokkal helyettesítendő. Ezenkívül ha a meglévő atomerőműveket nem helyettesítik újjakkal élettartamuk végén, akkor az atomenergia maradéktalanul más, kibocsátást nem okozó energiaforrásokkal helyettesítendő közép- és hosszú távon.

4.10 Az Európai Tanács által a 2020-ig tartó és az azt követő időszakra, az üvegházhatású gázokkal kapcsolatos célkitűzésekre vonatkozóan hozott határozat alapján nyilvánvaló, hogy valamennyi további alacsony szén-dioxid-kibocsátású energiatermelő kapacitásnak – legyen szó akár megújuló energiaforrásokról, akár atomenergiáról, akár esetleg tisztaszén-technológiáról – helyettesítenie kell a magas szén-dioxid-kibocsátású energiatermelő kapacitásokat, és ezáltal hozzá kell adódnia az alacsony szén-dioxid-kibocsátással járó teljes villamosenergia-termeléshez. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy ha az atomenergiának legalább a jelenlegi részarányát nem tartjuk fenn addig, amíg teljesen új energetikai megoldások nem állnak rendelkezésre, akkor az éghajlati és egyéb energiapolitikai célkitűzések nem teljesíthetők gazdaságilag elfogadhatóan. Másrésztől nyilvánvaló, hogy a növekvő részarányú atomenergia a megújuló energiaforrásokkal együtt nagyobb költséghatékonyságot jelentene az éghajlatváltozás elleni küzdelemben.

4.11 Az EGSZB támogatja az externális költségek energia-árakba és egyéb piaci tevékenységek árába való beépítésére irányuló célkitűzést. Az Európai Bizottság által az externális költségekről készített tanulmány (ExternE) ⁽³⁾ szerint az atomenergia externális költsége kb. 0,4 cent/kWh. A szénerőművekből származó energia externális költsége becslések szerint ennek több mint tízszerese, a biomasszából eredő energiáé ennek néhányszorosa, a szélenergiáé ennél alacsonyabb, a vízenergiáé pedig az atomenergiáéval azonos szintű.

4.12 Az Európai Bizottság véleménye szerint az egyik fő kérdés az, hogy szükség van-e az atomenergia terén szakpolitikai beavatkozásra. Meg kellene határozni a mechanizmusokat a reaktorok következő generációjával és az ahhoz kapcsolódó nukleáris fűtőelem ciklussal kapcsolatos kutatások ösztönzésére. Valamennyi „tisztá energia” technológiát egyenlően kell kezelni. Támogatni lehetne a teljesen új, kísérleti jellegű fejlesztéseket. A hagyományos atomenergia nem igényel támogatást, és nem is támogatandó.

⁽³⁾ Externális költségek – Kutatási eredmények az elektromos áram és a szállítás által okozott társadalmi-környezeti károkról, Európai Bizottság, 2003.

4.13 Az atomenergia közvélemény általi megítélése az Európai Bizottság szerint létfontosságú a nukleáris politika jövője szempontjából. Ezzel egyetértünk, emlékeztetünk azonban arra, hogy az atomenergia elfogadottsága nagyarányban eltér az egyes tagállamokban. Növelni kell a lakosság információhoz való hozzáférési lehetőségeit, és a döntéshozatali eljárások átláthatóságát, mivel felmérések azt mutatják, hogy az EU lakossága nem kellően tájékozott nukleáris kérdésekben. Az Európai Bizottság fontos szerepet tölthetne be ebben. Ugyanakkor a lakosság aggodalmaira válaszoló, konkrét intézkedésekre is szükség van, amint azt az EGSZB már számos alkalommal jelezte.

4.14 Hangsúlyozzuk az EU folyamatosan jelentős szerepét abban, hogy továbbfejlődjön az atomenergia jogi szabályozása az atomenergiát választó tagállamokban, az Euratom-Szerződés által megkívánt legmagasabb szintű biztonsági elvárásoknak és a nukleáris anyagok illegális forgalma elleni előírásoknak megfelelően.

4.15 A legsürgetőbb feladat a radioaktív hulladék – és különösen a kiégett nukleáris fűtőelemek végső elhelyezése – problémájának megoldása, amelyre technológia létezik, a politikai döntések azonban hiányoznak. Ez az atomenergia környezetre és egészségre gyakorolt hatásával, valamint közvélemény általi elfogadottságával kapcsolatos, számottevő kérdés. A nukleáris tájékoztató programban szerepel, hogy még egyetlen ország sem valósította meg a javasolt végső megoldást. Ugyanakkor előrehaladás figyelhető meg Finnországban, ahol kiválasztották egy nukleáris hulladék-lerakó helyét, valamint Svédországban és Franciaországban, ahol nagy lépéseket tettek előre ilyen lerakóhelyek kiválasztása felé.

4.16 Szintén egyetértünk az Európai Bizottsággal a következő, továbbra is EU-szintű figyelmet igénylő kérdésekben: nukleáris és sugárbiztonság, amelynek európai mutatói igen jók, valamint a leszerelés finanszírozásának biztosítása.

4.17 A terrorizmus új fenyegetése nem szerepel a nukleáris tájékoztató programban. Ez komoly veszélyt jelent az atomerőművekre nézve, csakúgy, mint sok más ipari létesítmény és középület számára szerte a világon. Valamennyi új atomerőmű úgy tervezendő, hogy kibírja azt, ha egy nagy utasszállító repülőgép nekiütközik, anélkül, hogy radioaktív sugárzás érné az erőművön kívüli területeket. A műszaki és emberi biztonsági rendszereket is úgy kell megtervezni és kivitelezni, hogy mindenfajta terrortámadást kivédjenek az atomerőműveken belül. Az Európai Bizottságnak az illetékes hatóságokkal és üzemeltetőkkel együttműködve kezdeményezéseket kellene szorgalmaznia annak biztosítására, hogy valamennyi atomerőműnél megfelelő terrorizmusmegelőző intézkedések legyenek érvényben.

4.18 A közelmúltbeli forró és száraz nyarak során az a kérdés is a figyelem középpontjába került, hogy elegendő hűtővíz áll-e rendelkezésre a folyókban a kondenzációs erőművekhez. E probléma eddig igen lokális jellegű volt, és nem jelentkezett sem

gyakran, sem pedig hosszan, azonban komolyabbá válhat az idő folyamán egyes esetekben. Ez figyelembe veendő az erőművek helyszínének kiválasztásakor és megtervezésükkor.

4.19 Szintén aggodalomra ad okot az atomenergiái terület vonzereje munkáltatóként és kutatási témaként a mintegy húsz éves európai kvázi moratóriumot követően. A diákok és szakemberek érdeklődésének ebből eredő hiánya az atomenergia általános fejlődésének szűk keresztmetszete, amely biztonsági kockázatot is jelenthet. Az EGSZB egyetért az Európai Bizottság azon nézetével, amely szerint a sugárvédelmi és nukleáris technológiai szakértelem alapvető fontosságú az EU számára, ezért az ez irányú oktatás, képzés és kutatás figyelmet igényel. Ugyanez érvényes a jelenlegi európai erőműparkot építő tudós- és mérnöknemzedék tudásának megőrzésére és átadására is, hozzáátéve, hogy számos országban sok éven át nem lépett be fiatal szakértő az ágazatba.

4.20 Az Európai Bizottság emlékeztet arra, hogy az egyes tagállamok illetékességébe tartozik annak eldöntése, hogy használnak-e atomenergiát vagy sem. Az EGSZB támogatja, hogy valamennyi tagállamnak joga legyen saját energiaszerkezetét meghatározni, az atomenergia abban elfoglalt részarányát is beleértve. Az egyes tagállamok e jogát nemcsak az EU-nak, hanem a többi tagállamnak is tiszteletben kell tartania. Ugyanakkor az egyes tagállamok döntései többféleképpen is hatással vannak a többi tagállam helyzetére, és e kölcsönös függés csak fokozódik majd a nyitottabb belső piacokkal.

5. Az intézkedési javaslatokra tett megjegyzések

5.1 A nukleáris tájékoztató program 6.5. fejezetében (*Előretételezés*) az Európai Bizottság (elsősorban EU-szintű) intézkedési javaslatokat bocsát vitára (lásd a 3.9. pontot). Az EGSZB véleménye a bemutatott javaslatok kapcsán a következő:

5.1.1 Az EGSZB egyetért az Európai Bizottság azon nézetével, amely szerint a közös nukleáris biztonsági referenciaszintek és azok megfelelő alkalmazása a tagállami nukleáris biztonsági hatóságok jelentős tapasztalatára és a WENRA (*)-val való együttműködésre kell, hogy épüljön. Minden egyéb megközelítés kockára tehetné néhány tagállamban a jelenlegi magas szintű biztonsági teljesítményt.

5.1.2 Az illetékes nemzeti hatóságok képviselőiből álló magas szintű nukleáris biztonsági csoport hozzájárulhatna a harmonizációs folyamathoz, és elősegíthetné a nemzetközi nukleáris biztonsági egyezményekhez való kapcsolódás javulását.

5.1.3 Az EGSZB szerint sürgető szükség van arra, hogy az atomenergiát alkalmazó tagállamok nemzeti tervet vezessenek be a nukleáris fűtőelem és a radioaktív hulladék kezelésére. A nemzeti tervek tartalmazhatnak pusztán nemzeti megközelítést, nemzetközi megközelítést vagy kettős megközelítést. Amennyiben ezt nem teszik meg, akkor ezzel felelőtlenül áthárítják a jelenlegi generációk kötelezettségeit a következőkre

(*) Nyugat-európai nukleáris szabályozó hatóságok.

5.1.4 A technológiai platformok igen sikeres eszköznek bizonyultak a köz- és a magánszféra partneri együttműködéseinek létrehozására az Európai stratégiai kutatási menetrendek kialakítása céljából. Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság azon gondolatát, hogy ezt az eszközt használják fel a fenntartható atomenergia-használat és geológiai formációkban való hulladék-elhelyezés terén. Erre igencsak szükség lenne ahhoz, hogy fiatal tudósokat az iparágba vonzzunk.

5.1.5 A teljes élettartam működési költségeinek maradéktalan fedezése és az egyenlő feltételek biztosítása érdekében alapvetően fontos, hogy az üzemeltetők leszerelési alapokon keresztül megfelelő erőforrásokat bocsássonak rendelkezésre az EU-ban és világszerte. Az EGSZB ugyanakkor nem tartja szükségesnek ezen alapok kezelésének teljes körű harmonizációját, amíg a hiánytalan és biztos pénzügyi fedezet és az átláthatóság elve érvényesül.

5.1.6 Szükség van a legszigorúbb biztonsági előírások betartására, valamint az engedélyezési eljárások egyszerűsítésére és – a nemzeti szabályozó hatóságok közötti együttműködés révén megvalósuló – fokozatos harmonizációjára annak érdekében, hogy előreláthatóbb legyen az építési projektek beindulási ideje, továbbá, hogy ezáltal pontosabb tervezés és költségszámítás váljon lehetővé. A biztonság terén sohasem szabad engedelmeket tenni.

5.1.7 Az EGSZB egyetért az Európai Bizottság arra irányuló javaslatával, hogy aktualizálják az EURATOM-hitelek felső határértékeit, és biztosítsák azok nagyobb fokú elérhetőségét. Elméletben minden energiatípusba való beruházás esetén egyenlő feltételekkel azonos hozzáférést kell biztosítani a finanszírozási eszközökhöz, amelyeket egyébként az EBB nyújt.

5.1.8 Az EGSZB véleménye szerint az atomenergia jobb elfogadhatóságához alapvetően fontos a harmonizált felelősségi rendszer is, amely közpénzeket nem igénylő forrásokat biztosító mechanizmust is magában foglal nukleáris baleset által okozott károk esetére. A jelenlegi rendszer (700 millió dolláros felelősségbiztosítási összeg) nem felel meg ennek a követelménynek. Nyílt, építő jellegű és gyakorlatias módon kezelendő az a bizto-

sítási probléma, amely a baleset szélsőségesen kicsi valószínűségének és az esetlegesen igen komoly és nagy értékű kárnak az együtteséből adódik. Megoldás lehet erre a „közös alap” rendszere.

5.1.9 Az EGSZB üdvözli azt a javaslatot, amely szerint új lendületet kell adni a NAÜ-vel és a NEA-val folytatott nemzetközi együttműködésnek, valamint a kétoldalú megállapodásoknak. Nagy súlyt helyezendő a szomszédos országoknak nyújtott segítségre.

5.2 Az Európai Bizottság által tett javaslatokon kívül az EGSZB véleménye szerint az EB-nek az alábbi témákra kellene figyelmet fordítania a következő lépések előkészítésekor:

5.2.1 A tagállamok figyelmének felhívása arra, hogy valószínűleg ismét növekednek majd az oktatási és képzési szükségletek az atomenergia és a nukleáris technológia tágabb összefüggésében, és azon belül is elsősorban a nukleáris biztonság terén. Az oktatás nem csupán új szakértők képzését teszi lehetővé a nukleáris energia területén, hanem a tudatosság fokozását is, ami alapvető fontosságú a közvélemény formálásához.

5.2.2 A nyílt energiapiacra az atomenergiába való beruházás terén további lehetséges problémák azonosítása és piaci alapú megoldási lehetőségek felkutatása, tekintettel az ilyen beruházások méretére és hosszú beindulási idejére.

5.2.3 Az európai nukleáris technológiai ipar globális vezető szerepet szerzett, ami remek álláslehetőségeket nyújt, ugyanakkor világszerte kedvező a nukleáris biztonság szempontjából, hiszen kiváló biztonsági mutatókkal bír. E vezető szerep megőrzése érdekében – mivel a nukleáris beruházások várhatóan az egész világon növekednek majd – az iparág (beszállító iparát is ideértve) az Európai Bizottság új ágazati iparpolitikai megközelítése egyik célterületének tekintendő.

5.3 Végül az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság azon szándékát is, hogy növeli a nukleáris tájékoztató programok kiadásának gyakoriságát, frissebb képet adva ezáltal az uniós helyzetről.

Kelt Brüsszelben, 2007. július 12-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Dimitris DIMITRIADIS

MELLÉKLET

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményéhez

A következő módosító indítványokat – amelyeket a leadott szavazatok legalább egynegyede támogatott – a vita folyamán elutasították:

1.1. pont

A szöveg a következőképpen módosítandó:

„2004-ben az EGSZB »Az atomenergia sorsa az elektromos áram termelésében« című véleményében azt javasolta, hogy »erőfeszítéseket kell tenni a nukleáris ipar valódi kérdéseiről (az ellátás biztonsága, a szén-dioxid-kibocsátás csökkentése, versenyképes árak, az elhasznált fűtőanyag biztonságos kezelése) való tájékoztatás terén annak érdekében, hogy a szervezett civil társadalom kritikailag elemezhesse az e kérdésekben folytatott vitát«. Az új nukleáris tájékoztató programban szerepelnek ezen néhány erre alkalmas információk. Az EGSZB általában részben egyetért az európai bizottsági közleményben nyújtott elemzéssel és leírással, megállapítja azonban, hogy néhány fontos kérdést figyelmen kívül hagytak (lásd többek között az 1.6. pontot). A közlemény tárgyalja, és, véleményünk szerint, helyesen írja le a nukleáris energiával kapcsolatos, lényegi szempontok többségét. Az EGSZB utal arra, hogy az atomenergia néhány további szempontját is figyelembe kellene venni.”

Indokolás

A többi módosító indítványból, valamint a véleménytervezet 1.6. pontjából adódik. A pont utal rá, hogy a nukleáris tájékoztató program tervezete egyes szempontokra (terrorizmus, hűtővíz) nem tér ki megfelelően.

A szavazás eredménye

Mellette: 49

Ellene: 52

Tartózkodás: 11

1.2. pont

A szöveg a következőképpen módosítandó:

„A nukleáris energia, amely 2004-ben az Európai Unióban az elektromos áram 31 %-át adta, és az összesen felhasznált elsődleges energia 15 %-át tette ki, döntő szerepet játszik az energiapiacra. A nukleáris energia az uniós energiapolitika célkitűzéseit is maradéktalanul teljesíti. A nukleáris energia költsége napjainkban egyértelműen versenyképes. Esetében kismértékű a külső függés; számos különféle, biztos üzemanyagforrás áll rendelkezésre, ami teljesíti az ellátás biztonságára vonatkozó követelményeket. A nukleáris energia ma az egyik legjelentősebb lényegében szén-dioxid-mentes energiaforrás Európában. Egyéb környezeti kihatásai pedig korlátozottak és szabályozottak.”

Indokolás

Az európai bizottsági dokumentum nem „a legjelentősebb”, hanem „az egyik legjelentősebb” lényegében szén-dioxid-mentes energiaforrásról beszél. Fontos, hogy pontosan idézzünk.

Az egyéb környezeti hatások vonatkozásában lásd a többi módosító indítványt.

A szavazás eredménye (megjegyzés: a módosító indítvány második részét, azaz az utolsó mondat törlését a Közgyűlés elfogadta):

Mellette: 57

Ellene: 60

Tartózkodás: 3

1.3. pont

A szöveg a következőképpen módosítandó:

„Az Európai Tanács által a 2020-ig tartó és az azt követő időszakra, az üvegházhatású gázokkal kapcsolatos célkitűzésekre vonatkozóan hozott határozat alapján nyilvánvaló, hogy valamennyi további alacsony szén-dioxid-kibocsátású energiatermelő kapacitásnak – legyen szó akár megújuló energiaforrásokról, akár atomenergiáról, akár esetleg tisztaszén-technológiáról – helyettesítenie kell a magas szén-dioxid-kibocsátású kapacitásokat, és ezáltal hozzá kell adódnia az alacsony szén-dioxid-kibocsátással járó teljes villamosenergia-termeléshez. Az EGSZB tudomásul veszi az európai bizottsági közlemény megállapításait, miszerint jelenleg az Unióban több mint 110 nukleáris létesítmény van a leszerelés valamely szakaszában. Az előrejelzések szerint a kibővült Európai Unióban jelenleg működő 152 atomerőműnek legalább egyharmadát kell 2025-ig leszerelni (nem véve figyelembe az atomerőművek esetleges élettartam-hosszabbítását).» Mivel az Európai Bizottságnál eddig mindössze egy új reaktor építését jelezték, az atomenergiának a villamosenergia-termeléshez való hozzájárulása valószínűleg erőteljesen csökkenni fog. Ahogy azonban a Német Szövetségi Köztársaság Kancellári Hivatalának egyik tanulmánya rámutat, az éghajlati célok mégis betarthatók, ami azonban további erőfeszítéseket tesz szükségessé az árammegtakarítás, valamint az megújuló energiák hatékonyságának és alkalmazásának területén. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy ha az atomenergiának legalább a jelenlegi részarányát nem tartjuk fenn addig, amíg teljesen új, tiszta energetikai megoldások nem állnak rendelkezésre, akkor az éghajlati és egyéb energiapolitikai célkitűzések nem teljesíthetők.”

Indokolás

Az európai bizottsági dokumentumból és az említett tanulmányból adódik.

A szavazás eredménye

Mellette: 49

Ellene: 65

Tartózkodás: 6

1.7. pont

A szöveg a következőképpen módosítandó:

„A továbbra is az atomenergiára összpontosítani kívánó tagállamok számára szintén aggodalomra adhat okot az ágazat vonzereje munkáltatóként és kutatási témaként a mintegy húsz éves európai kvázi moratóriumot követően. Az EGSZB egyetért az Európai Bizottság azon nézetével, amely szerint a sugárvédelmi és nukleáris technológiai szakértelem alapvető fontosságú az EU számára, ezért az ez irányú oktatás, képzés és kutatás figyelmet igényel. Ezért elsősorban a létesítmények üzemeltetői felelősek.”

Indokolás

„Moratóriumról” egyrészt nem lehet szó, másrészt a képzés stb. iránt elsősorban a vállalatok felelősek, nem az állam/államközösség.

A szavazás eredménye (csak az indítvány második részéről szavaztak, az első részét elfogadták)

Mellette: 45

Ellene: 71

Tartózkodás: 2

3.6.1. pont

Új, 3.6.1. pont illesztendő be:

„Az uránkészletek rendelkezésre állásával kapcsolatban az EGSZB megállapítja, hogy az európai bizottsági közlemény eltér a Nemzetközi Atomenergia Ügynökség (NAU) legutóbbi »Red Data Books« című kiadványának összefoglalásától. A kiadványban az áll, hogy az aktuális előrejelzések szerint a természetes uránnal történő ellátás kapacitása – beleértve az azonosított készletek alapján összes létező, kijelölt, tervezett és lehetséges bányát – elegendő arra, hogy a 2010. évre prognosztizált globális uránszükségletet fedezze, amennyiben a bányák bővítése és az új bányák megnyitása a tervek szerint, a kitermelés pedig mindenhol teljes üzemben zajlik ... Mivel azonban a másodlagos készletek jelentősége különösen 2015 után valószínűleg csökkenni fog, a reaktor-szükségletet egyre inkább a meglévő bányák bővítése és új bányák megnyitása révén, vagy alternatív nukleáris tüzelőanyag-ciklusokkal kell fedezni. Mindkét megoldás költséges és hosszadalmas. A szükséges azonosított készletek időben történő feltárásának ösztönzésére a közeljövőben folyamatosan nagy uránkeresletre van szükség. Mivel az új készletek felderítéséhez és feltárásához sok időre (általában legalább 10 évre) van szükség, az uránellátásban fennakadások jelentkezhetnek. Ebből és a másodlagos készletek kimerüléséből adódóan az uránárak folyamatos emelkedésével lehet számolni. Az EGSZB kéri, hogy az Európai Bizottság adjon felvilágosítást ebben a kérdésben.”

Indokolás

A nyilvánvaló eltéréseket megnevezni, és nem elhallgatni kell.

A szavazás eredménye

Mellette: 49

Ellene: 65

Tartózkodás: 5

4.1. pont

A szöveg a következőképpen módosítandó:

„Az EGSZB ~~adva~~ tudomásul veszi az Európai Bizottság új nukleáris tájékoztató programjának tervezetét. Az energetikai környezet sokat változott a program legutóbbi, tíz évvel ezelőtti kiadása óta. Különösen az elmúlt néhány év során új, drámai események irányították a figyelmet nagymértékben az energiapolitika mindhárom összetevőjére, amelyek a következők: az ellátás biztonsága, a versenyképesség és az ésszerű árak, valamint a környezeti kérdések, és azon belül is elsősorban az éghajlatváltozás. Az EU a nyilvánvaló problémákra és kihívásokra az európai energiapolitikára tett javaslatokkal válaszolt. Ebben az összefüggésben a nukleáris energia helyzetének elemzésére és az arra irányuló javaslattételre van szükség. Ez elhelyezné a nukleáris energiát az átfogó energetikai képen, és megadná az európai energiapolitika megvitatásához és meghatározásához szükséges információkat egy részét.”

Indokolás

Maga az előadó is azt írja, hogy nem tárgyalnak minden szempontot (pl. terror stb.).

A szavazás eredménye

Mellette: 50

Ellene: 69

Tartózkodás: 2

4.5. pont

A szöveg a következőképpen módosítandó:

„Ezen új beruházások ideális esetben megfelelnek az ellátás biztonságával, a versenyképességgel és az éghajlatváltozás elleni küzdelemmel összefüggő célkitűzéseknek. Az energia-előállítás egyéb formáinak jellemzőire és az azokban rejlő lehetőségekre tekintettel az EGSZB tudomásul veszi a néhány tagállamban folyó vitát a meglévő atomerőművek élettartamának meghosszabbításáról és az új beruházásokra is van szükség. Ebben egyetértünk az Európai Bizottsággal.”

Indokolás

Az előterjesztő nem tudja, hogy az Európai Bizottság mikor jelentette ki azt, hogy „atomerőművek élettartamának meghosszabbítására van szükség.” Ez csupán spekuláció.

Lásd a szekcióülés során módosított 1.5. pontot is, amelyben az atomerőművek élettartamának lehetséges meghosszabbításával kapcsolatos aggályainknak adunk hangot.

A szavazás eredménye

Mellette: 50

Ellene: 67

Tartózkodás: 6

4.6. pont

(A pont így megfelel a vélemény többi részének, amennyiben elfogadják a 3.6.1. ponthoz írt módosítást.)

A pont vége az alábbiakkal egészítendő ki:

„Az Európai Bizottság szerint az urániumforrások uránkészletek 85 éven át tartanak ki a fogyasztás jelenlegi szintje mellett. Különböző információforrások eltérő adatokkal szolgálnak a kérdésben, amelyek 85 és 500 év között változnak. Mivel a fűtőanyagok rendelkezésre állása számtalán jelentős kérdés az energiaellátás biztonsága szempontjából, ezért az Európai Bizottságnak részletesebb tájékoztatást kellene nyújtania a rendelkezésre álló nukleáris fűtőanyagok mennyiségéről. Emellett ismételten utalni kell arra, hogy jelentős különbségek vannak annak kérdésében, hogy meddig tartanak ki az uránkészletek.”

Indokolás

Magától értetődik.

A szavazás eredménye

Mellette: 55

Ellene: 68

Tartózkodás: 0

4.8. pont

A szöveg a következőképpen módosítandó:

„Ezért igen lényeges számításba venni az atomenergia értékes hozzájárulását az üvegházhatást okozó gázok termelődésének megelőzéséhez. Napjainkban az atomenergia EU-beli felhasználása révén évente mintegy 600 millió tonna szén-dioxid termelődése kerülhető el, a jelenlegi energiaszerkezet alapján. Az egész világon pedig mintegy 2 milliárd tonna szén-dioxid előállítás válik elkerülhetővé általa. Ez Franciaország, Németország és az Egyesült Királyság jelenlegi teljes, együttes szén-dioxid-kibocsátásának felel meg. Ha egyes tagállamok továbbra is az atomenergia-felhasználás fokozatos leállítását tervezik, az Európában ma létező atomerőművek nagy része más, szén-dioxidot ki nem bocsátó energiaforrásokkal, energiahatékonysági, illetve takarékosági intézkedésekkel helyettesítendő váltandó ki. Ezenkívül, ha a meglévő atomerőműveket nem helyettesítik újakkal élettartamuk végén, akkor az atomenergia maradéktalanul más, kibocsátást nem okozó energiaforrásokkal, energiahatékonysági, illetve takarékosági intézkedésekkel helyettesítendő váltandó ki középtávon.”

Indokolás

Jóval szélesebb távlatokban kell gondolkoznunk, mint pusztán abban, hogy az egyik áramtermelőt egy másikkal helyettesítsük. Az EGSZB többször utalt erre.

Az előterjesztő további megjegyzése: kértem az előadót, hogy hivatkozásokkal is támassza alá a szén-dioxid-kibocsátás csökkentésével kapcsolatos számadatokat, miután a munkadokumentumban – a forrás megadása mellett – 300 millió tonna szerepelt. Ez sajnos nem történt meg.

A szavazás eredménye

Mellette: 61

Ellene: 61

Tartózkodás: 2

4.9. pont

A pont vége az alábbiakkal egészítendő ki:

„Az Európai Tanács által a 2020-ig tartó és az azt követő időszakra, az üvegházhatású gázokkal kapcsolatos célkitűzésekre vonatkozóan hozott határozat alapján nyilvánvaló, hogy valamennyi további alacsony szén-dioxid-kibocsátású energiatermelő kapacitásnak – legyen szó akár megújuló energiaforrásokról, akár atomenergiáról, akár esetleg tisztaszén-technológiáról – helyettesítenie kell a magas szén-dioxid-kibocsátású energiatermelő kapacitásokat, és ezáltal hozzá kell adódnia az alacsony szén-dioxid-kibocsátással járó teljes villamosenergia-termeléshez. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy ha az atomenergiának legalább a jelenlegi részarányát nem tartjuk fenn addig, amíg teljesen új energetikai megoldások nem állnak rendelkezésre, akkor az éghajlati és egyéb energiapolitikai célkitűzések nem teljesíthetők gazdaságilag elfogadhatóan. Másrészt nyilvánvaló, hogy a növekvő részarányú atomenergia a megújuló energiaforrásokkal együtt nagyobb költséghatékonyságot jelentene az éghajlatváltozás elleni küzdelemben. Ugyanakkor a Német Szövetségi Köztársaság Kancellári Hivatalának tanulmányai bizonyítják, hogy az éghajlati célok betartathatók, ami azonban további erőfeszítéseket tesz szükségessé az áram-megtakarítás, valamint az újrahasznosítható energiák hatékonyságának és alkalmazásának területén.”

Indokolás

Magától értetődik.

A szavazás eredménye

Mellette: 58

Ellene: 65

Tartózkodás: 1

4.11.1. pont

Új, 4.11.1. pont illesztendő be:

„Az Európai Bizottság megfogalmazása szerint »a 15 tagú EU tagállamaiban bekövetkező nukleáris balesetknél fennálló felelősséget az 1960. évi párizsi egyezmény szabályozza, amely harmonizált nemzetközi felelősségi rendszert hoz létre a nukleáris balesetekre, amely jelenleg az üzemeltetők nukleáris balesetek esetén fennálló felelősségét körülbelül 700 millió dollárra korlátozza.« Az EGSZB szerint ez már az atomenergia közvetett támogatásának tekinthető, és felszólít, hogy kötelezzék az üzemeket arra, hogy kielégítő biztosítás révén fedezzenek minden lehetséges kárral kapcsolatos költséget.»

Indokolás

A tanulmányozócsoport ülésein az előadó arra utalt, hogy „megoldást lehet és kell is találni”. Ez nem jelenik meg egyértelműen a szövegben. A módosító indítvány célja e hiány orvoslása.

Egy adalék: a németországi autók felelősségbiztosítása 100 millió eurós összegről szól, ezzel szemben az atomerőműveké a lehetséges károkhoz képest nevétséges 700 millió dollár!!!

A szavazás eredménye

Mellette: 41

Ellene: 44

Tartózkodás: 3

4.14. pont

A szöveg a következőképpen módosítandó:

~~„A legsürgetőbb feladat a radioaktív hulladék – és különösen a kiegészítő nukleáris fűtőelemek végső elhelyezése – problémájának megoldása, amelyre technológia létezik, a politikai döntések azonban hiányoznak.~~ Ez az atomenergia környezetre és egészségre gyakorolt hatásával, valamint közvélemény általi elfogadottságával kapcsolatos, számottevő kérdés. A nukleáris tájékoztató programban szerepel, hogy még egyetlen ország sem valósította meg a javasolt végső megoldást. Ugyanakkor előrehaladás figyelhető meg Finnországban, ahol kiválasztották egy nukleáris hulladék-lerakó helyét, valamint Svédországban és Franciaországban, ahol nagy lépéseket tettek előre ilyen lerakóhelyek kiválasztása felé.”

Indokolás

A probléma sehol nincs megoldva technológiai szempontból.

A szavazás eredménye

Mellette: 55

Ellene: 69

Tartózkodás: 4

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: Vonalhajózási konferenciák – ENSZ-egyezmény

COM(2006) 869 final – 2006/0308 (COD)

(2007/C 256/12)

2007. március 20-án a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 80. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a fenti tárgyban.

Az EGSZB Elnöksége 2007. február 14-én megbízta a „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekciót a bizottsági munka előkészítésével.

A munka sürgősségére való tekintettel az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2007. július 11-12-én tartott, 437. plenáris ülésén (a 2007. július 11-i ülésnapon) főelőadót jelölt ki Dr. Anna BREDIMA-SAVO-POULOU személyében, továbbá 86 szavazattal, 3 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések

1.1 Az EGSZB egyetért a 954/79/EGK rendelet hatályon kívül helyezésével, mivel az elkerülhetetlen következménye a vonalhajózási konferenciák csoportmentességét előíró 4056/86/EGK rendelet hatályon kívül helyezésének. Az EGSZB megállapítja, hogy ez a két rendelet jogi csomagot alkotott.

1.2 A 954/79/EGK rendelet a vonalhajózási konferenciák magatartási kódexéről szóló ENSZ-egyezmény (a továbbiakban: UNCTAD vonalhajózási magatartási kódex vagy kódex) tagállamok által történő megerősítéséről vagy ahhoz való csatlakozásáról szól. Az UNCTAD vonalhajózási magatartási kódexet 81 ország ratifikálta, köztük a világkereskedelem új motorjai (így például Kína, India, Oroszország és Brazília), valamint Ausztrália, Kanada, Japán, Nigéria, Mexikó, Indonézia, Szaúd-Arábia és Szingapúr. A kódexet 16 uniós tagállam is ratifikálta. Ezenkívül a vonalhajózási biztosítja a nemzetközi kereskedelem összértékének 60 %-át, főként konténerszállítás révén. Ezért a 954/79/EGK (valamint a 4056/86/EGK) rendelet hatályon kívül helyezése vitathatatlanul olyan következményekkel fog járni, amelyeket nem szabad alábecsülni.

1.3 Az EGSZB kifejezetten kéri az Európai Bizottságot, hogy tisztázza az EU nemzetközi vonalhajózásának jogi helyzetét a 954/79/EGK rendelet hatályon kívül helyezését követően. Tekintettel arra, hogy mennyire fontos egy integrált uniós tengerpolitika az EU világgazdaságban betöltött szerepével kapcsolatban, valamint tekintettel a hajózás – ideértve az uniós hajózást az EU-ban és a világkereskedelemben – fontosságára, az EGSZB úgy ítéli meg, hogy kiemelt figyelemmel kell kísérni a hatályon kívül helyezés kezelését és a következmények gondos mérlegelése szükséges mind európai, mind pedig nemzetközi szinten. Ami a 954/79/EGK rendelet hatályon kívül helyezésére vonatkozó európai bizottsági javaslatot illeti, az EGSZB úgy ítéli meg, hogy az nem veszi tekintetbe a következő két paramétert: a) az uniós vonalhajózási fuvarozók közötti megkülönböztetést, mely a hatályon kívül helyezésből következhet és amelyet el kellene kerülni (az EK-Szerződés 12. cikkének megfelelően) és b) az uniós vonalhajózási fuvarozók (köztük a rövid távú tengeri szállítást működtetők) versenyképességét, melyet meg kellene őrizni (a felülvizsgált lisszaboni stratégiának megfelelően).

1.4 Az Európai Parlament, illetve saját korábbi véleményeivel összhangban az EGSZB sürgeti az Európai Bizottságot, hogy foglalkozzon a 4056/86/EGK, valamint a 954/79/EGK rendelet hatályon kívül helyezéséből eredő (politikai, jogi és gyakorlati) következményekkel annak érdekében, hogy elkerülhetőek legyenek az európai hajózási érdekekkel ellentétes hatások nemzetközi szinten.

1.5 Az iránymutatás az EK-versenyszabályok tengeri szállításra történő alkalmazását világítja meg, mely 2008. október 18-án – a vonalhajózási szállítás tekintetében az EU-ba irányuló vagy onnan kiinduló vonalhajózási konferenciák tilalmával – lép hatályba a vonalhajózási szolgáltatásokra vonatkozóan, és elsősorban azt teszi lehetővé a vonalhajózási üzemeltetők számára, hogy elvégezzék megállapodásaik EK-versenyjog tekintetében történő önértékelését. Ezért az EGSZB úgy véli, hogy nem valószínű, hogy ezek az iránymutatások foglalkozni fognak a 4056/86/EGK és a 954/79/EGK rendelet hatályon kívül helyezéséből eredő nemzetközi (politikai, jogi és gyakorlati) következményekkel. Márpedig korábbi véleményeiben mind az EGSZB, mind pedig az Európai Parlament több alkalommal is kérte az Európai Bizottságot, hogy elemezze ezeket a következményeket, és a jövőben vegye figyelembe azokat az új rendszer felállításakor. Az EGSZB ezért szeretné, ha kellő időben konzultálnának vele az EK-versenyszabályok tengeri szállításra történő alkalmazására vonatkozó iránymutatás-tervezetről, és lehetőséget szeretne kapni arra, hogy véleményt nyilváníthasson a tárgyban.

1.6 Jóllehet egyetért a 954/79/EGK rendelet hatályon kívül helyezésével, az EGSZB nem érti a hatályon kívül helyezéshez való fordulás sürgősségét, mielőtt a vonalhajózásra vonatkozó legutóbbi európai politikák nemzetközi következményeinek megfelelő felmérése és tanulmányozása megtörtént volna.

2. Bevezetés

2.1 A konténeres vonalhajózási ipar alapvető fontosságú tényező az európai gazdaság számára. A tengeri konténerforgalom értékét tekintve az EU-25-ök külkereskedelmének megközelítőleg 40 %-át képviseli. Az egész világon a három legnagyobb vonalhajózási üzemeltető társaság európai, és az Ázsiát és Európát összekötő utak az Ázsiát és az USA-t összekötő utakkal

együtt messze a legfontosabb kereskedelmi utak ⁽¹⁾. Ezen túlmenően jelenleg közel 150 nemzetközi vonalhajózási konferencia működik a világon, közülük 28 foglalkozik az EU-ba irányuló és onnan kiinduló kereskedelemmel. A menetrend szerinti vonalhajózási szolgáltatásokban részt vevő tagállamok többek között a következők: Dánia, Németország, Franciaország, Olaszország, Egyesült Királyság, a balti államok és Ciprus. A legfrissebb adatok szerint ⁽²⁾ a nemzetközi tengeri kereskedelem összértékének 60 %-át és a tengeren szállított 5,9 milliárd tonna 25 %-át a menetrend szerinti szolgáltatások, köztük a vonalhajózási konferenciák biztosítják.

2.2 A javaslat célja a vonalhajózási konferenciák magatartási kódexéről szóló ENSZ-egyezmény tagállamok által történő megerősítéséről vagy ahhoz való csatlakozásáról szóló 1979. május 15-i 954/79/EGK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezése. A javaslat a 2006. szeptember 25-i 1419/2006/EK tanácsi rendelet elfogadását követően a vonalhajózási konferenciák csoportmentességét előíró 4056/86/EGK rendelet hatályon kívül helyezéséből következik. Az 1419/2006/EK rendelet az 1/2003/EK rendelet hatályát is módosítja azzal, hogy kiterjeszti azt a kabotázsra és a nemzetközi trumphajózási szolgáltatásokra.

2.3 A vonalhajózási konferenciák magatartási kódexéről szóló ENSZ-egyezményt (Genf, 1974. április 6.) az ENSZ Kereskedelmi és Fejlesztési Konferenciája (UNCTAD) keretében dolgozták ki azzal a céllal, hogy összehangolt nemzetközi rendszert teremtsenek a hajózási konferenciák működésére. Az UNCTAD vonalhajózási magatartási kódex elfogadásával eleget kívántak tenni a fejlődő országok arra irányuló legitím törekvéseinek, hogy fuvarozótársaságaik nagyobb mértékben vehessenek részt a vonalhajózási rakományok szállításában. Elfogadása a fejlett és a fejlődő országok közötti, elhúzódó többoldalú tárgyalások eredménye volt ⁽³⁾. A kereskedelem két végpontján lévő országok fuvarozótársaságai és harmadik országok fuvarozótársaságai között a rakományok elosztásakor a protekcionista tendenciák letörését tartották szem előtt. A 954/79/EGK rendelet azt célozta, hogy a kódex mechanizmusai összhangban legyenek az EK-Szerződés elveivel.

2.4 Azok a tagállamok, amelyek ratifikálták vagy csatlakoztak az UNCTAD vonalhajózási magatartási kódexéhez: Belgium, Bulgária, Cseh Köztársaság, Dánia, Finnország, Franciaország, Németország, Olaszország, Málta, Hollandia, Portugália, Románia, Szlovákia, Spanyolország, Svédország és az Egyesült Királyság. Norvégia EGT-tagként szintén csatlakozott a kódexhez.

2.5 A vonalhajózási konferenciák rendszerének az EU-ban történő hatályon kívül helyezése tárgyában az Európai Parlament két (2005-ös és 2006-os) véleményében a következőket emelte ki: „Mivel e rendelet alkalmazása ⁽⁴⁾ (a 4056/86/EGK rendelet hatályon kívül helyezése) jogi kollíziót idéz elő bizonyos tagállamoknak az UNCTAD vonalhajózási konferenciáinak magatartási

kódexéhez való csatlakozása tekintetében, ajánlott, hogy e tagállamok lépjenek ki, mindazonáltal erre nem kötelezhetők. E helyzetből következően szükség van egy pontos eljárásra, amely lehetővé teszi az esetlegesen felmerülő nemzetközi jogi kollíziók kezelését. A Bizottság átlátható áttekintést nyújt az Európai Parlamentnek a harmadik országokban (Kína, USA, Kanada, Japán, Szingapúr és India) a vonalhajózási szolgáltatásokról szóló új EU-politikával kapcsolatban kialakított álláspontról (elfogadás, alkalmazkodás, ellenzés, negatív hatások stb.), illetve azon hajlandóságukról, hogy átalakítsák saját rendszerüket. A Bizottságnak alaposan meg kell vizsgálnia az UNCTAD-kódex felmondásának kereskedelmi és politikai vonzatait. A Bizottságnak meg kell vizsgálnia, hogy szükséges-e módosítani vagy hatályon kívül helyezni más EK-jogszabályokat, mint például a tagállamok közötti, illetve a tagállamok és harmadik országok közötti tengeri szállításban a szolgáltatásnyújtás szabadsága elvének alkalmazásáról szóló 1986. december 22-i 4055/86/EGK rendeletet.” ⁽⁵⁾ Ezen túlmenően az Európai Parlament „felhívja a Bizottságot ⁽⁶⁾, hogy ne folytassa a 4056/86/EK rendeletnek a közösségi jog és harmadik országok joga közötti kollízió esetén tárgyalások tartását előíró 9. cikke megszüntetésének javaslatát, különösen a Bizottság azon szándékának fényében, hogy felülvizsgálja a versenyjogot a tengeri szállítás tekintetében.” Az Európai Parlament ajánlásaival szemben a 9. cikket mégis hatályon kívül helyezték a 4056/86/EGK rendelettel együtt, míg a vonalhajózási konferenciák rendszerének az EU-ban történő hatályon kívül helyezéséből eredő jogi és politikai hatások tárgyában kért gondos tanulmányozás, úgy látszik, még mindig nem történt meg.

2.6 Az EGSZB is megvitatta a 4056/86/EGK rendelet hatályon kívül helyezését, és e témában két véleményt fogadott el: 2004-ben, illetve 2006-ban. Emellett 2006-ban az EGSZB fenntartotta arra vonatkozó álláspontját, hogy a 4056/86/EGK rendelet javasolt hatályon kívül helyezésének lesz-e hatása hosszútávra. E szerint: „A konferenciarendszerre még mindig az EU tagállamai és a Közösség között létrejött többoldalú és kétoldalú megállapodások az irányadók”. Az EGSZB azt is megjegyezte, hogy „az Európai Bizottság elismerte, hogy e megállapodások következményeként a 4056/86/EGK rendelet következő rendelkezéseinek (az 1. cikk (3) bekezdésének b) és c) pontja, a 3–8. cikk és a 26. cikk) hatályon kívül helyezését két évre el kell halasztani, hogy lehetőség nyíljon e harmadik országokkal kötött megállapodások megszüntetésére vagy felülvizsgálatára”. Az EGSZB úgy vélte továbbá, hogy „a 4056/86/EGK rendelet hatályon kívül helyezése során az Európai Bizottságnak figyelembe kell vennie a kis- és középvállalkozások érdekeit is. A kis- és középvállalkozások az EU gazdaságának gerincét alkotják, és fontos szerepet játszanak a felülvizsgált lisszaboni stratégiában is. A piacnak nyitottnak kell maradnia a jelenlegi és a potenciális versennyel szemben, amelybe a kis- és középvállalkozások is beletartoznak.” Az EGSZB végül fenntartotta azt az álláspontját, mely szerint „a konszolidáció ugyan pozitív hatást gyakorolhat az EU iparára (hatékonyságnövekedés, méretgazdaságosság, költségmegtakarítás), azonban óvatosságra van szükség annak elkerülése érdekében, hogy a konszolidáció – amelyhez a 4056/86/EGK rendelet hatályon kívül helyezése vezethet – következtében kevesebb szereplő, és ezáltal kisebb verseny legyen a szóban forgó piacokon.”

⁽¹⁾ *Global Insight final report on the application of competition rules to liner shipping*, 2005. október.

⁽²⁾ UNCTAD – 2003, Clarksons – 2003.

⁽³⁾ HL C 157., 2005.6.28.

⁽⁴⁾ Európai parlamenti jelentés: A6-0217/2006., 2006.6.22.

⁽⁵⁾ HL L 378., 1986.12.31., 1. o.

⁽⁶⁾ Európai parlamenti jelentés: A6-0314/2005., 2005.10.24.

3. Az Európai Bizottság javaslata

3.1 A javasolt rendelet csupán két cikket tartalmaz, az 1. cikk a 954/79/EGK rendelet hatályon kívül helyezését, a 2. cikk az új rendelet 2008. október 18-i hatályba lépését írja elő.

4. Általános megjegyzések

4.1 Az EGSZB több mint két évtizede kíséri figyelemmel a tengeri közlekedés versenyszabályait, ezen belül pedig a vonalhajózási konferenciák kérdését; ez idő alatt eltérő nézetek jutottak kifejezésre a vonalhajózási konferenciák csoportmentessége visszavonásának előnyeiről. Azonban a 4056/86/EGK rendeletnek az 1419/2006/EK rendelettel történő hatályon kívül helyezését követően 2008. október 18-tól a vonalhajózási konferenciák tilossá válnak mind az EU-ból kifelé, mind az EU irányába.

4.2 A 4056/86/EGK és a 954/79/EGK rendelet jogi csomagot képez; utóbbit az UNCTAD vonalhajózási magatartási kódex bizonyos uniós tagállamok általi ratifikálásának köszönhetően fogadták el. Következésképp a 4059/86/EGK rendelet hatályon kívül helyezése miatt a 954/79/EGK rendeletet is hatályon kívül kell helyezni. Ebből következik, hogy az EGSZB – amely eredetileg ellenezte a 4056/86/EGK rendelet hatályon kívül helyezését, de később kénytelen volt elfogadni annak következményei miatt – nem ért egyet a 954/79/EGK rendeletnek az uniós jogalkotás egyszerűsítése céljából javasolt hatályon kívül helyezésével. Mindazonáltal a 4056/86/EGK rendelet hatályon kívül helyezésével kapcsolatban az EGSZB újfent hangsúlyozni kívánja, hogy komolyan át kell gondolni a 954/79/EGK rendelet javasolt hatályon kívül helyezésének minden egyes lehetséges jogi, illetve politikai (várhatóan negatív) következményét. Az EGSZB ugyanakkor megjegyzi, hogy a 954/79/EGK rendelet hatályon kívül helyezését célzó javaslat esetén úgy tűnik, hogy – megint csak – nem történt meg a hatályon kívül helyezésből adódható politikai, jogi és gyakorlati problémák értékelése. Jóllehet a hatályon kívül helyezés szükségességét nem kérdőjelezi meg – hiszen az elkerülhetetlen a 4056/86/EGK rendelet hatályon kívül helyezése miatt –, az EGSZB fenntartja és megismétli azt a nézetét, mely szerint az EU-nak bármely lehetséges – politikai, jogi vagy gyakorlati – következménnyel foglalkoznia kell.

4.3 Az UNCTAD vonalhajózási magatartási kódex és a vonalhajózási konferenciák egyaránt szerepelnek az *acquis communautaire*-ben és az EU által elfogadott más jogi eszközökben. Például ez az elv adja a vonalhajózási konzorciumokról szóló 4055/86/EGK, 4058/86/EGK (?) és 823/2000/EGK rendelet alapját. Ezenkívül a kódexet külön említi néhány kétoldalú

(?) Az 1986. december 22-i 4055/86/EGK rendelet (a szolgáltatásnyújtás szabadságának tagállamok, valamint tagállamok és harmadik országok közötti tengeri szállításra történő alkalmazása) az UNCTAD vonalhajózási magatartási kódexen alapul. A 4. cikk (1) bekezdésének a) és b) pontja a létező rakománymegosztási megállapodások megszüntetéséről intézkedik a vonalhajózási kódexre történő közvetlen hivatkozással. – Az 1986. december 22-i 4058/86/EGK rendelet (az óceánokon lebonyolódó kereskedelemben a rakományokhoz való szabad hozzáférés biztosítását szolgáló összehangolt intézkedésekről) a vonalhajózási kódexen alapul. Az 1. cikk az intézkedések szempontjából megkülönbözteti azokat a járatokat, amelyekre vonatkozik a kódex, és azokat, amelyekre nem. – HL L 378., 1986.12.31., 4. o.

egyezmény, mint például az EU-Oroszország Egyezmény (39. cikk (1) bekezdés a) pont) és a 2005-ös EU-Algéria Társulási Megállapodás (34. cikk (3) bekezdés).

4.4 A 4056/86/EGK rendelet hatályon kívül helyezésekor az Európai Bizottság jelezte, hogy iránymutatást fog kiadni arra vonatkozóan, hogy az uniós versenyszabályok miként alkalmazandók a tengeri közlekedésre, ezen belül pedig a vonalhajózási szolgáltatásokra. 2008. október 18. után (vagyis miután a vonalhajózási konferenciák tilossá válnak mind az EU-ból kifelé, mind az EU irányába) az iránymutatásnak segítséget kellene nyújtania a vonalhajózási üzemeltetők számára, hogy elvégezzék megállapodásaik uniós versenyjog tekintetében történő önértékelését. Ugyanakkor még nem egyértelmű, hogy az iránymutatás kínál-e majd megoldást a 954/79/EGK rendelet hatályon kívül helyezéséből adódható összes nemzetközi szintű jogi problémára. Amíg ez kiderül, az EGSZB megértéssel fogadja, hogy az iránymutatás-tervezet igen általános természetű, és így nem biztosítja azt a jogi bizonyosságot, amelyre a hajóiparnak szüksége lenne az önértékelés elvégzéséhez. Sőt, azt is elfogadja, hogy az iránymutatás-tervezet nem foglalkozik a 4056/86/EGK vagy a 954/79/EGK rendelet hatályon kívül helyezésének nemzetközi következményeivel. Éppen ezért szeretné, ha megfelelő időben felkérnék a további fejlemények figyelemmel kísérésére, és amennyiben szükséges, arra, hogy nyújtson segítséget, illetve szakértelmet a végleges iránymutatás megfogalmazásához.

4.5 Az EGSZB úgy véli, hogy a kulcskérdés, amelyet meg kell vizsgálni, az, hogy a 954/79/EGK rendelet hatályon kívül helyezése miatt fennáll-e jogi kötelezettség az UNCTAD vonalhajózási kódex érvénytelenítésére is. Az EGSZB megjegyzi, hogy az Európai Bizottság nem vizsgálta ezt a kérdést a 954/79/EGK rendelet hatályon kívül helyezését célzó javaslat *Általános háttér* fejezetében. Ugyanakkor érthető, hogy az Európai Bizottság nézete szerint azoknak a tagállamoknak, amelyek a magatartási kódex szerződő felei, nincs jogi kötelezettségük a kódex érvénytelenítésére. Ebben az esetben a 954/79/EGK rendelet hatályon kívül helyezését követően a következő lenne a jogi helyzet: az EU-tagállamoknak nem kellene érvényteleníteniük a magatartási kódexet, de nem alkalmazhatnák azt az EU-ból és az EU-ba irányuló kereskedelemre. Más országokban viszont továbbra is alkalmazható lenne a kódex. Ugyanakkor a magatartási kódexet még nem ratifikáló EU-tagállamok 2008. október 18. után már nem erősíthetik azt meg, ahogyan az *Általános háttér* fejezet és a 954/79/EGK rendelet hatályon kívül helyezését célzó javaslat (5) preambulumbekzdése írja. Következésképp egy olyan tagállam, amely nem tartozik az UNCTAD vonalhajózási magatartási kódex szerződő felei közé, és e dátum után szeretne hozzá csatlakozni az Unión kívüli kereskedelemben tevékenykedő vonalhajózási fuvarozói érdekeinek védelmében, ezt már nem teheti meg.

4.6 Ilyen háttér mellett a következő jogi ellentmondás fordulhat elő 2008. október 18. után: azon tagállamok fuvarozói, amelyek aláírták a vonalhajózási kódexet, és nem érvénytelenítették azt, továbbra is élvezik azon rendelkezések előnyeit, amelyek a 2. cikk (4) bekezdésének a) és b) pontja, valamint a 2. állásfoglalás alapján a harmadik országok hajózási társaságaira vonatkoznak. Másrészt pedig a kódexet alá nem író tagállamok fuvarozói, akik 2008. október 18. után már nem is erősíthetik

azt meg és nem csatlakozhatnak hozzá, nem lennének e rendelkezések haszonélvezői. Így felmerül a következő kérdés: lehetséges-e olyan javaslat elfogadása, amely – az EK-Szerződés 12. cikkével ellentétben – diszkriminációt vezetne be az uniós fuvarozók között? Ezenkívül – a megújított lisszaboni stratégiával ellentétes szellemben – az ilyen helyzet nem befolyásolná-e az uniós vállalkozások versenyképességét Európában és a világon? Egy ilyen helyzet nem példázna-e jól az uniós politikák horizontális megközelítésének szükségességét, különösen a közlekedési és a versenypolitikát illetően a tengeri szállítás tekintetében, ahogyan azt a jövőbeli tengerészeti politikáról szóló zöld könyv is előirányozza?

4.7 Az EGSZB nyomatékosan figyelmezteti az EU-t, hogy ne becsülje alá a vonalhajózási konferenciák rendszerének hatályon kívül helyezéséből adódó nemzetközi következményeket. Megjegyzi, hogy más joghatóságok fenntartják a kartelltilalom elleni mentességre vonatkozó rendszereiket. Néhány Unión kívüli ország kifejezte aggodalmát az EU vonalhajózási konferenciákra vonatkozó rendszerének hatályon kívül helyezésével kapcsolatban. Ezzel kapcsolatban utalhatunk az Ázsiai Hajótulajdonosok Fórumának legutóbbi kijelentéseire (Bussan, Korea, 2007. május 29.):

„A tagok tudomásul vették a legfrissebb ausztráliai, kínai, hongkongi, japán és szingapúri fejleményeket, de aggodalommal tölti el őket az EU döntése a vonalhajózási konferenciák csoportmentességének eltörléséről. A küldöttek megerősítették az ASF régóta fenntartott álláspontját, mely szerint a kartelltilalom alóli mentességre vonatkozó rendszer elkerülhetetlen a hajóipar megfelelő működése szempontjából, és a nemzetközi kereskedelem növekvő igényeinek kielégítése érdekében szükség van a befektetésekre gyakorolt jótékony hatására, továbbá a kereskedelem egésze profitál a rendszerből. Megállapodás született arról, hogy a fuvarozóknak folyamatos erőfeszítéseket kell tenniük azért, hogy az érdekelt felek (hajótulajdonosok és kormányok) megértsék a fuvarozási megállapodások szerepét a kereskedelem támogatásában. Az ASF megjegyezte, hogy tagszervezetei, nevezetesen a KSA, a JSA és az SSA írásban fordultak az Európai Bizottsághoz és az érintett szervekhez, és kifejezésre juttatták ellenzésüket a kartelltilalom alóli mentességre vonatkozó rendszer eltörlésével kapcsolatban. A KSA választ kapott az Európai Bizottságtól, mely szerint az hatályon kívül helyezi ugyan a 4056/86/EGK rendeletet, de alternatívát készít elő, és változatlanul hagyja a konzorciumra vonatkozó

rendeletet, amely a kartelltilalom alóli mentességre vonatkozó rendszerek két fő tengelye közül az egyik.” Az EGSZB úgy tekinti az Ázsiai Hajótulajdonosok Fórumának kijelentéseit, mint annak illusztrációját, hogy értékelni kell, vagy legalábbis megfelelően át kell gondolni a vonalhajózási konferenciák rendszere EU-beli hatályon kívül helyezésének nemzetközi következményeit a globalizált gazdaságra. Számos hasonló kérés érkezett már az EGSZB-től és az Európai Parlamenttől.

4.8 A fenti megfontolások fényében az EGSZB határozottan úgy véli, hogy ez a kérdés nem vizsgálható kizárólag a versenyjog szemszögéből. Nem becsülhetők alá a vonalhajózási konferencia rendszere és ebből következően a 954/79/EGK rendelet EU-beli hatályon kívül helyezésének politikai és a tengeri szállításra vonatkozó következményei. Ezért az EGSZB nem érti, miért olyan sürgős a 954/79/EGK rendelet hatályon kívül helyezésére vonatkozó európai bizottsági javaslat, hiszen az EU tengeri szállításra vonatkozó versenypolitikájának, azon belül is a vonalhajózási konferenciák rendszere hatályon kívül helyezésének nemzetközi következményeivel nem foglalkoztak még megfelelően az eddig – köztük az EGSZB-től is – érkezett számos kérés ellenére.

5. Részletes megjegyzések

5.1 A vonalhajózási kódex ratifikálásának jelenlegi helyzetével kapcsolatban az EGSZB megjegyzi, hogy a 954/79/EGK rendelet hatályon kívül helyezésére irányuló bizottsági javaslat *Általános háttér* fejezete tizenhárom EU-tagállamról beszél mint az UNCTAD vonalhajózási kódex szerződő feleiről, holott a valóságban – a Románia, Bulgária és Málta által történt megerősítést követően – tizenhat ilyen tagállamról beszélhetünk.

A 954/79/EGK rendelet tartalmazott bizonyos kitételeket a harmadik országok hajózási társaságai érdekeinek védelmében. Az e rendelkezés hatályon kívül helyezésére irányuló javaslat ugyanakkor nem vezet be ilyen védelmi intézkedéseket. E tekintetben nem szabad alábecsülni a más kontinensek között (ahol a vonalhajózási kódex alkalmazható) működő EU-fuvarozók vonalhajózási érdekeit. Érdemes megjegyezni, hogy az UNCTAD vonalhajózási magatartási kódexet 81 ország ratifikálta, köztük a világkereskedelem új motorjai, így például Kína, India, Oroszország és Brazília, csakúgy mint Ausztrália, Kanada, Japán, Nigéria, Mexikó, Indonézia, Szaúd-Arábia és Szingapúr.

Kelt Brüsszelben, 2007. július 11-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Dimitris DIMITRIADIS

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: Rádiófrekvenciás azonosítás (RFID)

(2007/C 256/13)

2007. február 26-i levelében az Európai Bizottság az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján felkérte az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságot, hogy készítsen véleményt a következő tárgyban: *Rádiófrekvenciás azonosítás (RFID)*.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció a véleményt 2007. június 19-én elfogadta. (Előadó: Peter MORGAN.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a 2007. július 11-12-én tartott 437. plenáris ülésén (a július 11-i ülésnapon) 138 szavazattal 1 ellenében, 6 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 A rádiófrekvenciás azonosítás (RFID) jelentős technológia, amely idővel igen fontossá válik majd. Jelenlegi és jövőbeli alkalmazásaiban benne rejlik a lehetőség, hogy a magán- és közszféra üzleti folyamatainak egész sorát pozitív irányba fejlessze, komoly előnyöket hozva az egyének és vállalkozások számára. Az internetes alkalmazások nagyarányú fejlődésének ösztönzésére is képes lehet, lehetővé téve azt, amit az ENSZ egyik szerve a „tárgyak internete” névvel illetett. Igen gondos ellenőrzés nélkül azonban az RFID a magánélet megsértésének és a polgári szabadságjogok sérülésének veszélyét is magában rejt, emellett egyének és vállalkozások biztonságát veszélyeztetheti.

1.2 A közlemény teljes címe: „Rádiófrekvenciás azonosítás (RFID) Európában: lépések egy politikai keret felé”. Az Európai Bizottság már eddig is széles körű konzultációkat folytatott; ezek szolgáltatták a közlemény alapját. Most az EGSZB-t kérték fel feltáró vélemény elkészítésére. A közleményre érkező reakciók alapján az Európai Bizottság az év végén ajánlást dolgoz majd ki a tagállamok számára. A kidolgozásukhoz hosszabb időt igénylő jogszabályok később következnek. Ennek a véleménynek így az említett ajánlás tartalmára kell koncentrálnia.

1.3 Az Európai Bizottság úgy döntött, hogy az ajánlások megfogalmazását segítő tesztcsoporthoz létre hoz létre az érintettek közül. Az EGSZB örömmel venné, ha lehetőséget kapna arra, hogy a jelen véleményt ismertesse az érintettek e csoportjával.

1.4 Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság által a rádiófrekvenciák, szabványok, egészségügy, biztonság és környezetvédelem terén javasolt lépéseket. Kiemeljük, hogy sürgető szükség van a szabványokkal foglalkozó fórum munkájában való hatékony ipari részvétel kialakítására.

1.5 Mivel az Európai Bizottság ez év végén közlésezi a tagállamoknak szóló ajánlásait, feltételezhető, hogy az adatbiztonságot és a magánélet védelmét szolgáló infrastruktúrát a mai formájában fogja elfogadni. Ez mindenképp arra utal, hogy az

egyes tagállamokban már létező adatvédelmi szervek lesznek az RFID magánélet- és adatvédelmi kérdései terén illetékes hatóságok. E témák állnak e vélemény középpontjában.

1.6 Az RFID komoly veszélyeket jelent a magánélet védelme és a polgári szabadságjogok szempontjából:

- Az RFID-címkéket úgy lehet tárgyra és dokumentumokra helyezni, illetve ezekbe ágyazni, hogy a tárgyakat, dokumentumokat megszerző egyén nem is tud róluk. Mivel a rádióhullámok könnyen és hang nélkül áthaladnak a szöveteken, műanyagokon és egyéb anyagokon, a ruházatba varrt vagy például pénztárcában, bevásárlótáskában, bőröndben elhelyezett tárgyra rögzített RFID-címkék leolvashatók.
- Az elektronikus termékkód lehetővé tehetné, hogy a Földön bármely tárgynak saját azonosítója legyen. Az egyedi azonosítószámok révén globális regisztrációs rendszer alakítható ki, amelyben minden fizikai tárgy azonosítva van, és a vásárlás vagy átruházás helyén adatkapcsolatba kerül a vásárlójával vagy tulajdonosával.
- Az RFID széles körű elterjedéséhez az egyedi címkeadatok hatalmas adatbázisait kell létrehozni. Ezek a rekordok személyazonosító adatokkal összekapcsolhatók, különösen, ahogy a számítógépek memória- és feldolgozókapacitása növekszik.
- A címkéket távolról is lehet olvasni, olyan leolvasókkal, amelyek láthatatlanul elhelyezhetők szinte minden olyan környezetben, ahol sok ember gyűlik össze. Ehhez a címkéknek nem kell szemmel is láthatóknak lenniük. Leolvasókat be lehet építeni a padlócsempékbe, bele lehet szőni a szőnyegekbe, elrejtteni az ajtónyílásokban vagy a polcokban, így az egyén gyakorlatilag nem tudhatja, mikor olvassák le.
- Ha személyazonosító adatok kapcsolódnak az RFID-címkeszámokhoz, akkor az egyéneket tudomásuk és hozzájárulásuk nélkül nyomon lehet követni, illetve profiljukat össze lehet állítani.

– Elképzelhető egy olyan világ, ahol az RFID-leolvasók átfogó globális hálózatot alkotnak. Egy ilyen hálózathoz nem lenne szükség arra, hogy mindenütt leolvasókat helyezzenek el. A közlekedési dugók ellen bevezetett londoni behajtásiadó-rendszer viszonylag kevés, stratégiai pontokon elhelyezett kamerával nyomon tudja követni a London központjába belépő autókat. Ugyanígy stratégiai pontokon elhelyezett RFID-címkeleolvasókból is hálózatot lehet létrehozni. Nem szabad hagyni, hogy ez megtörténjen.

1.7 E veszélyek az alábbiakat teszik szükségessé:

- Az RFID-t alkalmazóknak nyilvánosságra kell hozniuk, milyen politikát és gyakorlatot követnek, és nem lehetnek személyes jellegű információkat tartalmazó, titkos adatbázisok.
- Az egyéneknek joguk van tudni arról, ha a kiskereskedelmi környezetben RFID-címkek vagy -leolvasók találhatóak. A kiskereskedelmi környezetben végbemenő minden címkeleolvasásnak valamennyi fél számára világosnak kell lennie.
- Az RFID-t alkalmazóknak tájékoztatást kell adniuk arról, hogy milyen célra használják a címkeket és leolvasókat. Az információgyűjtést az aktuális célhoz szükséges mértékűre kell korlátozni.
- Az RFID alkalmazói felelősek a technológia telepítéséért és az adatbiztonsági jogszabályoknak és iránymutatásoknak megfelelő működésért. A rendszer és az adatbázis biztonsága és integritása is az ő felelősségi körükbe tartozik.

1.8 Hogy ezeket az elveket miként lehet a gyakorlatba átültetni, az egyelőre eldöntetlen. Az ideális az volna, ha az üzletek és fogyasztók közötti tranzakciókban érintett valamennyi üzletág, úgymint kiskereskedelem, jegykiadás, beléptetés-ellenőrzés és szállítási szolgáltatások, „vevői charta” formájában egyfajta garanciát nyújtának a vevőknek arra, hogy ezeket az elveket betartják. Fogalmi szempontból ez a charta tartalmazhatná a bevált gyakorlat valamennyi, a 4.5. pontban részletezett adatvédelmi elvét. Emellett az EGSZB a következő irányelveket javasolja:

- a) A kereskedők számára meg kell tiltani, hogy arra kényszerítsék a vevőket, hogy elfogadják, hogy az általuk vásárolt termékekben élő vagy alvó címkek legyenek. Az árcédulákhoz hasonlóan például a csomagoláshoz lehetne a címkeket rögzíteni vagy eltávolítható címkeket lehetne használni.
- b) A vevők számára lehetővé kell tenni, hogy eltávolíthassanak vagy inaktívvá tehessenek minden olyan címkét, amely a tulajdonukban lévő tárgyakon található.
- c) Az RFID-t elvben nem szabad egyének nyomon követésére használni. Emberek helyzetét nem szabad például a ruházaton, árukon, jegyeken vagy más tárgyakon keresztül nyomon követni.
- d) Az RFID-t soha nem lehet olyan módon alkalmazni, ami megszüntetheti vagy korlátozhatja az anonimitást.
- e) Az illetékes hatóságnak világos útmutatást kell adnia arról, hogy a (c) és (d) módszerek csak kivételes körülmények

között és a hatóság előzetes, hivatalos értesítése esetén engedhetők meg.

1.9 Fontolóra lehet venni bizonyos kivételeket a fenti irányelvek alól, arra az esetre, ha

- magánszemélyek választják azt a lehetőséget, hogy személyes kényelmük érdekében aktív címkeket őriznek meg;
- magánszemélyek hozzájárulásukat adják ahhoz, hogy kritikus környezetekben, például szigorú biztonságot igénylő köz- és magánlétesítményekben és -intézetekben nyomon követhessék őket;
- magánszemélyek döntenek úgy, hogy olyan alkalmazásokat használnak, amelyek révén azonosíthatók és tartózkodási helyük megállapítható ugyanolyan módon, ahogy már most is nyomon követhetők és azonosíthatók a mobiltelefonok, bankkártyák és internetcímek stb. révén;

Minden ehhez hasonló kivételről értesíteni kell az illetékes hatóságot.

1.10 Az RFID nem kiérlelt technológia, így még nem vagyunk teljesen tisztában azzal, hogy mire képes. Egyrészt hihetetlenül nagy előnyöket hozhat technológizálódott társadalmunkban, másrészt a legnagyobb technológiai jellegű veszélyt jelentheti a magánélet védelmére és a szabadságra. Az EGSZB úgy véli, hogy az RFID-alkalmazásokat a magánélet és a szabadság védelmére és az adatbiztonságra vonatkozó szigorú etikai kódex alapján kell fejleszteni, de az alkalmazásfejlesztésnek – a megfelelő biztosítékok mellett – folytatódnia kell.

1.11 Azt mondhatjuk tehát, hogy ahol engedélyezik az RFID-alkalmazásokat, a megvalósításnak minden érintett számára átláthatónak kell lennie. Az árukezelés javítására szolgáló alkalmazások általában elfogadhatók. Az emberek „felcímkezésével” járó alkalmazások rendszerint nem fogadhatók el, azon környezetek kivételével, ahol a személyek csupán átmenetileg tartózkodnak. Marketingcélokból elfogadhatók lehetnek az olyan alkalmazások, amelyek embereket árukkal kapcsolnak össze. Az olyan alkalmazások azonban, amelyek az embereket az általuk vásárolt cikkek alapján azonosítják, rendszerint elfogadhatatlanok. Emellett van némely alkalmazás, amely nem egyeztethető össze a szabad társadalommal, ezért soha nem engedélyezhető. Az Európai Bizottság tagállamoknak szóló ajánlásainak középpontjában a magánélet védelmének és az anonimitás megőrzésének alapvető igénye kell, hogy álljon.

2. Mi az az RFID, és miért kell foglalkoznunk vele?

2.1 A rádiófrekvenciás azonosítás (RFID) olyan technológia, amely rádiófrekvenciák révén automatikus azonosítást és adattárolást tesz lehetővé. E technológia legkiemelkedőbb jellemzője, hogy egy elektronikus címke segítségével lehetővé teszi egy egyedi azonosító és egyéb információk hozzárendelését egy tárgyhöz, állathoz vagy akár egy személyhez is, valamint ezen információknak a leolvasását egy vezeték nélküli berendezés segítségével.

2.2 Maga a címke egy adattároló elektronikus áramkörből és egy, az adatokat rádióhullámok révén továbbító antennából áll. Az RFID-leolvasó a címkéket lekérdezve jut hozzá a tárolt információhoz. Amikor a leolvasó rádióhullámokat bocsát ki, bizonyos hatókörön belül valamennyi címke kommunikációs kapcsolatba lép vele. A leolvasó működtetéséhez, valamint az információ összegyűjtéséhez és szűréséhez szoftverre van szükség.

2.3 Különböző típusú RFID-rendszerek állnak rendelkezésre. A címkék lehetnek aktívak vagy passzívak. Az aktív címkék beépített elemet tartalmaznak a belső áramkörök működtetésére és rádióhullámok generálására. Ezek RFID-leolvasó nélkül is adni tudnak. A passzív címkéket a leolvasó által kibocsátott rádióhullám látja el energiával, saját áramellátásuk nincs. A címkék lehetnek „csak olvashatók”, illetve „olvashatók és írhatók”. A csak olvasható címkék olcsóbban előállíthatók; a legelterjedtebb alkalmazásokban ezeket használják.

2.4 Az RFID-rendszerek hatótávolsága a rádiófrekvenciától, a leolvasó teljesítményétől, valamint a címke és a leolvasó közötti anyagoktól függ; néhány métertől (passzív rendszerek esetén) akár 100 méternél nagyobb távolságig (aktív rendszereknél) terjedhet.

2.5 Az RFID a vezeték nélküli technológiák hierarchiájának alján található. Ha aszerint állítunk fel rangsort, hogy a jelek mekkora utat tesznek meg, az első helyet a műholdas kommunikációs rendszerek – ilyen például a GPS – foglalják el. Ezt a nagy területre kiterjedő mobiltelefon-technológiák, például a GSM vagy a GPRS követik, majd a rövidebb, épületen belüli hatósugarú jelekkel működők (ilyen például a Wi-Fi) következnek, majd a személyi hálózatok, például a Bluetooth, és végül a sort az RFID zárja. Minden ilyen technológia különálló és önálló, azaz nem áll fenn például annak a veszélye, hogy műholdas rendszerek leolvassák az RFID-címkéket. Az adatok azonban – például mobiltelefonokkal – így is átvihetők az egyes rendszerek között.

2.6 Néhány példa az RFID-alkalmazások potenciális előnyeire:

- az egyén számára biztonságot jelenthet (pl. élelmiszerbiztonság, egészségügyi ellátás, hamisítások kiszűrése), kényelmesebbé teheti az életet (rövidebb sorok a pénztárnál, jobb poggyászkezelés a repülőtereken, automatikus fizetés), emellett javíthatja a betegek gondozását, különösen olyan, krónikus betegségek esetén, mint a demencia;
- a közlekedésben az RFID várhatóan javítja majd a hatékonyságot, a biztonságot, illetve a személyeket és árukat érintő szolgálatok minőségét;
- az egészségügyi ellátásban az RFID növelheti az ellátás színvonalát és a betegek biztonságát, javíthatja a gyógykezelések megfelelését és logisztikáját. Az egy-egy tablettára helyezhető RFID-címkék megvalósításán jelenleg dolgoznak;

- a kiskereskedelemben az RFID segíthet csökkenteni az áruhiányt, a készletmennyiséget és a lopások számát.
- sok olyan iparágban, ahol elterjedt a hamisítás, az RFID használata segíthet annak kimutatásában, hogy hol kerülnek a szállítási láncba a jogellenesen gyártott áruk;
- az RFID-címkézés emellett javíthatja a termékek alkatrészainak és alapanyagainak válogatását és újrahasznosítását is, ami kedvező volna a hulladékkezelés és a fenntartható fejlődés szempontjából.

2.7 Az RFID használatának számos oldala jól bemutatható a könyvek életciklusa során történő alkalmazásán. A kinyomtatott könyvek, hatalmas számuk miatt, logisztikai rémálmot jelentenek a kiadók, terjesztők, könyvtárak és kiskereskedők számára. A szállítási lánc logisztikája mellett nyomon kell követni a polcra kikerült könyveket is, egyrészt hogy meg lehessen találni, másrészt hogy fel lehessen tölteni őket. Emellett a könyvtárakban is figyelemmel kell kísérni a kölcsönzési ciklust, és a könyvvásárlóknak is nehézséget okozhat saját könyveik nyomon követése. A könyveken elhelyezett RFID-címkék megoldást nyújtanak mindezen problémákra. A könyvtári könyvek ellenőrzéséhez hasonló módon történhet bármilyen más újrahasznosított vagy bérelt tárgy nyomon követése is.

2.8 A technológiában rejlő veszélyek jellegének illusztrálására íme egy kivonat az IBM 2002. novemberi, 20020615758-as számú szabadalmi bejelentéséből, amely az RFID-címkével ellátott tárgyakat használó személyek azonosítását és nyomon követését érinti:

„RFID-címkével ellátott tárgyakat használó és azokat magukkal vivő személyek azonosítására és nyomon követésére szolgáló módszer és rendszer. Az eladás helyén található termináloknál összegyűjtik a kiskereskedelmi egységben vásárló minden személy korábbi vásárlásainak adatait, és egy tranzakciós adatbázisban tárolják. Amikor RFID-címkével ellátott tárgyakat viselő vagy magával hordó személy lép be a boltba vagy más kijelölt területre, egy ott elhelyezett RFID-címkeleolvasó letapogatja a rajta lévő RFID-címkéket, és kiolvassa a bennük lévő információt. Az összegyűjtött RFID-címkeinformációkat ismert korrelációs algoritmusok révén összevetik a tranzakciós adatbázisban található tranzakciós rekordokkal. A korrelációs eredmények alapján meghatározható a személy pontos kiléte vagy bizonyos jellemzői. Ez az információ a személy boltban vagy más helyen történő mozgásának figyelésére használható fel.”

Az American Express 20050038718-as számú szabadalmi bejelentése is hasonló jellegű.

2.9 Az RFID nyilvánvalóan jóval több egyszerű elektronikus vonalkódnál. A szabadalmi bejelentés kivonata az alábbi fő különbségeket említi:

- (a) a címke nem csupán a cikk leírását tartalmazza, hanem egy egyedi cikkazonosítót is, amelynek révén azonosítható a cikk vásárlója;

- (b) a címkének nem kell fizikailag mikrocsipnek lennie: az áramköröket a legtöbb anyagra, például ruházati cikkekre közvetlenül rá lehet nyomtatni;
- (c) a címke az eladás után is aktív maradhat, így újra meg újra leolvasható;
- (d) címkeleolvasókat nemcsak az eladás helyén lehet elhelyezni, hanem bárhol, nem is feltétlenül az eladó helyiségeiben;
- (e) az adatbázisok útján történő összevetés új dimenziót jelent az adatgyűjtés, a magánélet védelme és az adatbiztonság szempontjából.

2.10 Vita tárgyát képezheti, hogy a címke a kasszánál történő fizetés után is aktív maradjon-e. Egyrészt ez fenyegetést jelent a magánélet védelme szempontjából, másrészt azonban hasznos is lehet a vásárló számára. Ha például van otthon RFID-leolvasónk, az segíthet a borospincék, hűtőszekrények, ruhásszekrények és könyvtárak tartalmának rendezésében. Érthető módon tehát a választásnak az egyén kezében kell maradnia, de a technológiának és az adott alkalmazásnak is lehetővé kell tennie a számára ezt a választást.

2.11 Az RFID-nek a kiskereskedelmi termékek azonosítása mellett még igen sok egyéb alkalmazása van. Az EGSZB-nél alkalmazott személyi belépőkártya is RFID-eszköz. A londoni metróban kiterjedten alkalmazzák az RFID-kártyákat, fizetésre és beléptetésre. Nemsokára a hitelkártyákba is RFID-eszközt építenek majd a kis összegű tranzakciók PIN-kód nélküli kezeléséhez. RFID-táblákat használnak útdíjfizetési és járművezető-azonosítási alkalmazásokban. A síliftekhöz való hozzáférés néhány európai síterepen a síruha zsebében hordott RFID-lapokkal szabályozható. E vélemény előadója nap mint nap három RFID-kártyát és egy RFID-táblát használ. Kutyáját a bőr alá ültetett RFID-csip azonosítja. Az ilyen csipeket világszerte egyre elterjedtebben alkalmazzák az állatok jelölésében, hogy későbbi útjuk az élelmiszerláncban nyomon követhető legyen. Innen már nem sok választ el minket attól, hogy a kutyákhoz hasonlóan a bűnözőket és a problémás betegeket is megjelöljük.

2.12 Az EGSZB-nél alkalmazott személyazonosító kártya egy ártalmatlan RFID-eszköz. Sokkal problematikusabb a személyazonosítás akkor, ha az RFID-címkéket a munka- vagy egyenruhákba építik be, hogy az egyenruhát viselő személy mozgása a létesítmény stratégiai pontjain elhelyezett leolvasókkal folyamatosan nyomon követhető legyen. Ugyanakkor el kell ismerni, hogy ez bizonyos esetekben kívánatos lehet, például biztonsági célokból. Mindenesetre egy adott személy tartózkodási helyének nyomon követése – amennyiben nem kísérik megfelelő biztosítékok – a magánülethez való jog jelentős megsértését jelentené, amelyhez alapos indok és igen gondos ellenőrzés szükséges.

2.13 A *The Economist* című újság a jövőbeli alkalmazások bizarr előfutáraként beszámol arról, hogy a barcelonai Beach Clubban a VIP-területhez a belépőjegy a vendégek karjába beültetett mikrocsip. Ez a rizsszemnél alig nagyobb, üvege és szili-

konba ágyazott csip szolgál az emberek azonosítására belépéskor és akkor, amikor az italokért fizetnek. Helyi érzéstelelnítés mellett nővér injektálja be őket. Lényegében ezek is RFID-címkék.

3. A közlemény lényegi tartalma

3.1 Az RFID azért érdekes politikai szempontból, mert a benne rejlő lehetőségek révén a növekedés és a munkahelyteremtés új motorjává válhat, és így jelentős szerepet játszhat a lisszaboni stratégia megvalósításában, amennyiben az innovációs akadályok leküzdhetőek.

3.2 2006-ban az Európai Bizottság nyilvános konzultációt szervezett az RFID-ről, amely a legelső felhasználók tapasztalataiból kiindulva rámutatott a technológiával szembeni elvárásokra, ugyanakkor az állampolgárok RFID-alkalmazások iránti aggodalmaira is, amelyek között szerepel a személyek azonosítása és/vagy nyomon követése.

3.3 A további fejlesztések és az RFID széles körű elterjedése tovább erősítheti az információs és kommunikációs technológiák (IKT) szerepét az innováció ösztönzésében és a gazdasági növekedés elősegítésében.

3.4 Ahhoz, hogy a felhasználók elfogadják ezt az új technológiát, átlátható és következetes jogi és politikai keretszabályozást kell kialakítani. Mivel az RFID-technológia lényegénél fogva határokon átnyúló, a keretszabályozásnak biztosítania kell a belső piacon belüli összhangot.

3.5 Biztonság, magánélet és etika

3.5.1 Komoly aggodalmak merülnek fel arra vonatkozóan, hogy ez a mindent átható és tág lehetőségeket nyújtó technológia veszélyeztetheti a magánéletet: az RFID-technológia használható az azonosítható vagy a már azonosított személyekhez közvetlenül vagy közvetve kapcsolódó – és ezért személyes adatnak minősülő – információk gyűjtésére; az RFID-címkék személyes adatok tárolására is használhatók; az RFID-technológia személyek mozgásának nyomon követésére/visszakeresésére, vagy egy-egy személy viselkedési profiljának meghatározására is használható. Az RFID betolakodhat az emberek magánéletébe. Felhívták a figyelmet az alapvető értékek és a magánélet megsértésének lehetőségére, valamint a kiterjedtebb megfigyelés veszélyeire, különösen a munkahelyen, ahol ez diszkriminációhoz, kirekesztéshez, áldozattá váláshoz, sőt, akár a munkahely elvesztéséhez is vezethet.

3.5.2 Egyértelmű, hogy az RFID alkalmazásának társadalmilag, politikailag és etikailag is elfogadhatónak, valamint jogszerűnek kell lennie. Az RFID csak akkor válthatja valóra a benne rejlő számos gazdasági és társadalmi előnyt, ha hatékony garanciák vannak az adatvédelemre, a magánélet biztonságára és a kapcsolódó etikai szempontokra vonatkozóan, amelyek az RFID nyilvános elfogadásáról folytatott vita központjában állnak.

3.5.3 Az adatvédelemre és a magánélet védelmére vonatkozó közösségi keretszabályozást olyan stabilra tervezték, hogy az innováció ne tudja megkerülni. A személyes adatok védelméről az általános adatvédelmi irányelv⁽¹⁾ rendelkezik, amelyet minden technológiára alkalmazni kell, így az RFID-re is. Az általános adatvédelmi irányelvet kiegészíti az elektronikus hírközlési adatvédelmi irányelv⁽²⁾. Ezeknek az irányelveknek az értelmében a tagállamok hatóságainak biztosítaniuk kell, hogy az RFID-alkalmazások bevezetése összhangban álljon a magánélet védelmére és az adatvédelemre vonatkozó jogszabályokkal. Ezért az RFID-alkalmazások gyakorlati megvalósításához részletes útmutatás kidolgozására és ehhez kapcsolódó eljárási szabályzat összeállítására lehet szükség.

3.5.4 Ami a biztonságot illeti, az iparágak, a tagállamoknak és az Európai Bizottságnak közös erőfeszítéseket kell tennie az RFID-technológiák és -rendszerek kiterjedt alkalmazása kapcsán esetlegesen felmerülő rendszerszintű kérdések és az ezekkel összefüggő biztonsági veszélyek megértésének elmélyítésére. A fent említett kihívások megválaszolásának fontos elemeként olyan tervezési kritériumokat kell meghatározni és elfogadni, amelyek segítségével megszüntethetők a magánélettel és a biztonsággal kapcsolatos kockázatok, nemcsak a technológia, hanem a szervezetek és az üzleti folyamatok szintjén is. Ezért az RFID-rendszerek kiválasztása és az RFID-alkalmazások üzembe helyezése előtt gondosan meg kell vizsgálni a biztonsággal és a magánélet védelmével kapcsolatos kockázatok hasznait és költségeit.

3.5.5 Kétségek merültek fel az RFID-rendszer központi elemét jelentő, egyedi azonosítókat nyilvántartó adatbázisok nyilvánosságával és semlegességével, illetve az összegyűjtött adatok tárolásával és kezelésével kapcsolatban is, beleértve a harmadik fél általi felhasználást is. Márpedig ez jelentős kérdés, tekintettel arra, hogy az RFID fontos szerepet játszik az internet új fejlődési hulláma szempontjából, amelynek eredményeképpen végül intelligens készülékek és bonyolult érzékelőeszközök milliárdjai fognak összekapcsolódni egyetlen globális hálózati kommunikációs infrastruktúrává. Az internet fejlődésének ez az új szakasza a „tárgyak internete”.

3.5.6 A jövőbeli „tárgyak internetében” az identitások nyilvántartását és névadását végző rendszernek védelmet kell nyújtania az üzemzavar és a nem rendeltetésszerű használat ellen, amelyek komoly problémákat okozhatnak. El kell kerülni, hogy az adatok olyan egyedi érdekeket képviselő személyek kezébe kerüljenek, akik ezeket az adatbázisokat és rendszereket saját céljaikra használhatnák. A biztonsági, etikai és magánéletvédelmi követelményeket minden olyan érdekelt számára biztosítani kell, az egyéntől a vállalatig, akinek szenzitív kereskedelmi adatai megtalálhatóak az RFID-alapú üzleti folyamatokban.

3.5.7 Az RFID információs rendszer kialakítása során figyelembe kell venni a folyamatban tevékenyen részt vevő felek (például gazdasági szervezetek, közigazgatási szervek, kórházak) és a rendszernek alávetett végfelhasználók (polgárok, fogyasztók, betegek, alkalmazottak) igényeit is. Mivel a végfelhasználók általában nem vesznek részt a technológiai tervezés szakaszában, az

Európai Bizottság egy olyan alkalmazáspecifikus iránymutatás-készlet (magatartási kódex, helyes gyakorlati megoldások) kialakítását támogatja, amelyet az összes felet képviselő belső szakértői csoport dolgozna ki. 2007 végéig az Európai Bizottság ajánlást tesz közzé azon alapelvek meghatározására, amelyeket a hatóságoknak és egyéb érdekelt feleknek az RFID használata tekintetében alkalmazniuk célszerű.

3.5.8 Az Európai Bizottság ezenkívül azt is fontolóra veszi, hogy az elektronikus hírközlési adatvédelmi irányelv jövőbeli módosítási javaslatába megfelelő rendelkezéseket illesszen, és ezzel párhuzamosan a megalakítandó RFID-érdekcsoporttól, a 29. cikk szerinti adatvédelmi munkacsoporttól és egyéb érintett kezdeményezésektől – amilyen például a tudomány és az új technológiák etikájával foglalkozó európai csoport – származó információkat is figyelembe veszi. Ezek alapján az Európai Bizottság felméri az adatok és a magánélet védelmét biztosító további jogalkotási lépések szükségességét.

3.5.9 Az Európai Bizottság szorosan figyelemmel kíséri a „tárgyak internetéhez” vezető fejlődést, amelynek várhatóan az RFID is fontos eleme lesz. 2008 végén az Európai Bizottság közlése egy közleményt, amely az említett fejlemények természetét és hatásait elemzi, különös tekintettel a magánélet védelmére, a bizalom és az irányítás problematikájára. Értékelné fogja a szakpolitikai alternatívákat, beleértve további jogalkotási intézkedések lehetőségét az adatok és a magánélet védelmének biztosítása, illetve az egyéb közpolitikai célkitűzések tárgyalása céljából.

3.5.10 A biztonsági, a magánélet védelmével kapcsolatos és az etikai kérdésekre vonatkozó megjegyzések a vélemény negyedik pontjában olvashatók.

3.6 Az RFID-vel kapcsolatos politikák egyéb kérdései

3.6.1 A biztonság, a magánélet védelme és az etika teljes szféráján kívül az RFID a rádióspektrumra, a szabványokra, az egészségre, a biztonságra és a környezetvédelemre vonatkozó politikákkal kapcsolatos kérdéseket is felvet.

3.6.2 A spektrumhasználat feltételeinek a harmonizációja fontos a könnyű mobilitás és az alacsony költségek lehetővé tételéhez. Az Európai Bizottság nemrég határozatot (2006/808/EK) fogadott el az UHF frekvenciasávban található RFID-frekvenciákról. Ezt a kiosztást egy háromtól tíz évig terjedő időszakra elegendőnek tartják, de amennyiben szükség lenne további frekvenciákra, az Európai Bizottság cselekedni fog, él a rádióspektrum-határozat (676/2002/EK) értelmében rá ruházott hatáskörrel. Az EGSZB elfogadja ezt az álláspontot.

3.6.3 Az új nemzetközi ISO szabványok egyszerűsített elfogadása és a regionális szabványok harmonizálása alapvető fontosságú a szolgáltatások zökkenőmentes használatba vételéhez. Az érintett európai szabványügyi testületek – a CEN és az ETSI – teljes mértékben részt vesznek a folyamatban. Az Európai Bizottság felkéri e testületeket – az iparral együtt –, hogy biztosítsák azt, hogy a létrejövő szabványok megfeleljenek az európai

(1) 95/46/EK irányelv a személyes adatok feldolgozása vonatkozásában az egyének védelméről.

(2) 2002/58/EK irányelv az elektronikus hírközlési ágazatban a személyes adatok kezeléséről, feldolgozásáról és a magánélet védelméről.

követelményeknek (különösen a magánélet védelmére, a biztonságra, a szellemi tulajdonjogra, valamint az engedélyeztetési kérdésekre vonatkozóan). Mivel az ipari szabványok és az egyéni szabadalmak gyakran egymással párhuzamosan fejlődnek, az EGSZB sürgeti az Európai Bizottságot, hogy tegyen meg mindent annak érdekében, hogy az ipar és a szabványügyi testületek gyors fellépéssel vegyék elejét annak, hogy az RFID európai alkalmazásai túlságosan függővé váljanak költséges, máshol birtokolt szellemi tulajdonoktól.

3.6.4 Ami a környezetet illeti, az RFID-eszközökre teljes mértékben vonatkozik a WEEE és a RoHS irányelv. Az egészséggel kapcsolatban az RFID-eszközök elektromágneses mezőinek (EMF) kérdése merülhet fel. Az RFID-vel kapcsolatos EMF-ek általában gyengék, így a lakosság és a munkavállalók várhatóan jóval kisebb mértékben vannak kitéve e-sugárzásnak, mint amit a hatályos szabványok megengednek. Tekintettel azonban a vezeték nélküli alkalmazások számának általános növekedésére, az Európai Bizottság felül fogja vizsgálni a jogi keretszabályozást. Az EGSZB elfogadja ezt az álláspontot.

4. Megjegyzések

4.1 Mivel az Európai Bizottság ez év végén közzéteszi a tagállamoknak szóló ajánlásait, feltételezhető, hogy az adatbiztonságot és a magánélet védelmét szolgáló infrastruktúrát a mai formájában fogja elfogadni. Ez mindenekelőtt arra is utal, hogy az egyes tagállamokban már létező adatvédelmi szervek lesznek az RFID magánélet- és adatvédelmi kérdései terén illetékes hatóságok.

4.2 Közleményében az Európai Bizottság többek között kijelentette, hogy új csoportot hoz létre az érdekeltekből, és konzultál vele. Az EGSZB szeretné ismertetni ezt a véleményt a csoporttal.

4.3 Az RFID komoly veszélyeket jelent a magánélet védelmére és a polgári szabadságjogok szempontjából.

(a) Az RFID-címkéket úgy lehet tárgyra és dokumentumokra helyezni, illetve ezekbe ágyazni, hogy a tárgyakat, dokumentumokat megszerző egyén nem is tud róluk. Mivel a rádióhullámok könnyen és hang nélkül áthaladnak a szöveteken, műanyagokon és egyéb anyagokon, a ruházatba varrt vagy például pénztárcában, bevásárlótáskában, bőröndben elhelyezett tárgyra rögzített RFID-címkék leolvashatók.

(b) Az elektronikus termékkód lehetővé tehetné, hogy a Földön bármely tárgynak saját azonosítója legyen. Az egyedi azonosítószámok révén globális regisztrációs rendszer alakítható ki, amelyben minden fizikai tárgy azonosítva van, és a vásárlás vagy átruházás helyén adatkapcsolatba kerül a vásárlójával vagy tulajdonosával.

(c) Az RFID széles körű elterjedéséhez az egyedi címkeadatok hatalmas adatbázisait kell létrehozni. Ezek a rekordok személyazonosító adatokkal összekapcsolhatók, különösen, ahogy a számítógépek memória- és feldolgozókapacitása növekszik.

(d) A címkéket távolról is le lehet olvasni, olyan leolvasókkal, amelyek láthatatlanul elhelyezhetők szinte minden olyan

környezetben, ahol sok ember gyűlik össze. Ehhez a címkéknek nem kell szemmel is láthatóknak lenniük. Leolvasókat be lehet építeni a padlócsempékbe, bele lehet szőni a szőnyegekbe, elrejteti az ajtónyílásokban vagy a polcokban, így az egyén gyakorlatilag nem tudhatja, mikor olvassák le.

(e) Ha személyazonosító adatok kapcsolódnak az RFID-címkeszámokhoz, akkor az egyéneket tudomásuk és hozzájárulásuk nélkül nyomon lehet követni, illetve profiljukat össze lehet állítani.

(f) Elképzelhető egy olyan világ, ahol az RFID-leolvasók átfogó globális hálózatot alkotnak. Egy ilyen hálózathoz nem lenne szükség arra, hogy mindenütt leolvasókat helyezzenek el. A közlekedési dugók ellen bevezetett londoni behajtásiadórendszer viszonylag kevés, stratégiai pontokon elhelyezett kamerával nyomon tudja követni a London központjába belépő autókat. Ugyanígy stratégiai pontokon elhelyezett RFID-címkeleolvasókból is hálózatot lehet létrehozni. Nem szabad hagyni, hogy ez megtörténjen.

4.4 A hetedik kutatási és fejlesztési keretprogramban az Európai Bizottság már útmutatót adott az adatbiztonságot és a magánélet védelmét érintő technológiák etikus alkalmazásához (Pályázati útmutató közös projektekhez, 54. o.)⁽³⁾ Az RFID nagyon jó példa arra, hogyan alakul a kapcsolat a technológia és a magánélet védelméhez fűződő jog, illetve a közvélemény erre vonatkozó elvárásai között az adatgyűjtés és -megosztás területén. A magánélet védelmének problémái minden olyan esetben felmerülnek, amikor egy vagy több személyre vonatkozó egyedi, azonosítható adatokat gyűjtenek és tárolnak digitális vagy egyéb formában. A magánélet védelmére vonatkozó problémák fő oka az adatok nyilvánosságra hozatalának nem megfelelő ellenőrzése vagy ennek hiánya lehet. Adatvédelmi problémák leggyakrabban az egészségügy, a büntetőjog, a pénzügy, a genetika és a helymeghatározás területén kialakított adatforrásokkal kapcsolatban adódnak. Az RFID esetében a helymeghatározás a lényeg.

4.5 Az adatok és a magánélet védelmére vonatkozó útmutatásában⁽⁴⁾ az Európai Bizottság a bevált gyakorlatok nyolc alkalmazandó elvét ismertetette. Ennek értelmében arra van szükség, hogy:

- az adatokat méltányosan és törvényesen dolgozzák fel,
- korlátozott célokra dolgozzák fel,
- az adatok adekvátak, a tárgyhoz tartozók, a szükséges mértéket nem meghaladják
- és pontosak legyenek,
- tárolásuk csak a szükséges ideig történjék,
- feldolgozásuk során tartsák tiszteltben az adatalany jogait,
- biztonságosak legyenek,
- és ne adják át őket olyan országoknak, ahol nem áll rendelkezésre megfelelő védelem.

Ezek az iránymutatások teljes mértékben érvényesek az RFID-alkalmazásokkal kapcsolatos magánélet-védelmi és adatbiztonsági kérdések esetében.

⁽³⁾ http://cordis.europa.eu/fp7/dc/index.cfm?fuseaction=UserSite.CooperationDetailsCallPage&call_id=11.

⁽⁴⁾ A személyes adatok védelméről szóló 95/46/EK irányelv 6. cikke.

4.6 Az EGSZB véleménye szerint a bevált gyakorlatok alapelvei a következők:

- Az RFID-t alkalmazóknak nyilvánosságra kell hozniuk, milyen politikát és gyakorlatot követnek, és nem lehetnek személyes jellegű információkat tartalmazó, titkos adatbázisok.
- Az egyéneknek joguk van tudni arról, ha a kiskereskedelmi környezetben RFID-címkék vagy -leolvasók találhatóak. A kiskereskedelmi környezetben végbemenő minden címkeleolvasásnak valamennyi fél számára világosnak kell lennie.
- Az RFID-t alkalmazóknak tájékoztatást kell adniuk arról, hogy milyen célra használják a címkéket és leolvasókat. Az információgyűjtést az aktuális célhoz szükséges mértékűre kell korlátozni.
- Az RFID alkalmazói felelősek a technológia telepítéséért és az adatbiztonsági jogszabályoknak és iránymutatásoknak megfelelő működéssért. A rendszer és az adatbázis biztonsága és integritása is az ő felelősségi körükbe tartozik.

4.7 Hogy ezeket az elveket miként lehet a gyakorlatba átültetni, az egyelőre eldöntetlen. Az ideális az volna, ha az üzletek és fogyasztók közötti tranzakciókban érintett valamennyi üzletág, úgymint kiskereskedelem, jegykiadás, beléptetés-ellenőrzés és szállítási szolgáltatások, „vevői charta” formájában egyfajta garanciát nyújtanának a vevőknek arra, hogy ezeket az elveket betartják. Fogalmi szempontból ez a charta tartalmazhatná a bevált gyakorlat valamennyi, a 4.5. pontban részletezett adatvédelmi elvét. Emellett az EGSZB a következő irányelveket javasolja:

- a) A kereskedők számára meg kell tiltani, hogy arra kényszerítsék a vevőket, hogy elfogadják, hogy az általuk vásárolt termékekben élő vagy alvó címkék legyenek. Az árcédulákhoz hasonlóan például a csomagoláshoz lehetne a címkéket rögzíteni, vagy eltávolítható címkéket lehetne használni.
- b) A vevők számára lehetővé kell tenni, hogy eltávolíthassanak vagy inaktívvá tehessenek minden olyan címkét, amely a tulajdonukban lévő tárgyakon található.
- c) Az RFID-t elvben nem szabad egyének nyomon követésére használni. Emberek helyzetét nem szabad például a ruházatokon, árukon, jegyeken vagy más tárgyakon keresztül nyomon követni.
- d) Az RFID-t soha nem szabad olyan módon alkalmazni, ami megszüntetheti vagy korlátozhatja az anonimitást.
- e) Az illetékes hatóságnak világos útmutatást kell adnia arról, hogy a (c) és (d) módszerek csak kivételes körülmények között és a hatóság előzetes, hivatalos értesítése esetén engedhetők meg.

4.8 Fontolóra lehet venni bizonyos kivételeket a fenti irányelvek alól, arra az esetre, ha

- magánszemélyek választják azt a lehetőséget, hogy személyes kényelmük érdekében aktív címkéket őrizzenek meg;

- magánszemélyek hozzájárulásukat adják ahhoz, hogy kritikus környezetekben, például szigorú biztonságot igénylő köz- és magánlétesítményekben és -intézetekben nyomon követhessék őket;
- magánszemélyek döntenek úgy, hogy olyan alkalmazásokat használjanak, amelyek révén azonosíthatók, és tartózkodási helyük megállapítható ugyanolyan módon, ahogy már most is nyomon követhető és azonosítható a mobiltelefonok, bankkártyák és internetcímekek stb. révén;

Minden ehhez hasonló kivételről értesíteni kell az illetékes hatóságot.

4.9 Az emberek vagy áruk nyomon követésével járó alkalmazásokra olyan környezetek esetében lehetne általános mentességet adni, ahol a személyek vagy áruk csupán átmenetileg tartózkodnak. A légi közlekedésben a csomagokat az utasfelvétel (check-in) során a csomagkezelés biztonságának javítása érdekében lehetne címkével ellátni, az utasokra pedig azért lehetne címkét elhelyezni, hogy ezzel is hozzá lehessen járulni a járatok pontos indulásához, és gyorsabbak legyenek a biztonsági eljárások. Egy másik szóba jöhető alkalmazás a műtét céljából kórházi felvételre felvett betegek nyomon követése lehetne. Ez a fajta alkalmazás akkor fogadható el, ha az említett átmeneti műveletek végén a címkéket minden kétséget kizáróan megsemmisítik.

4.10 Az RFID nem kérielt technológia, így még nem vagyunk teljesen tisztában azzal, hogy mire képes. Egyrészt hihetetlenül nagy előnyöket hozhat technológizálódott társadalomban, másrészt soha nem látott mértékű technológiai jellegű veszélyt jelenthet a magánélet védelmére és a szabadságra. Az EGSZB úgy véli, hogy az RFID-alkalmazásokat a magánélet és a szabadság védelmére és az adatbiztonságra vonatkozó szigorú etikai kódex alapján kell fejleszteni, de az alkalmazásfejlesztésnek – a megfelelő biztosítékok mellett – folytatódnia kell.

4.11 Azt mondhatjuk tehát, hogy ahol engedélyezik az RFID-alkalmazásokat, a megvalósításnak minden érintett számára átláthatónak kell lennie. Az árukezelés javítására szolgáló alkalmazások általában elfogadhatók. Az emberek „felcímkezésével” járó alkalmazások rendszerint nem fogadhatók el, azon környezetek kivételével, ahol a személyek csupán átmenetileg tartózkodnak. Marketingcélokból elfogadhatók lehetnek az olyan alkalmazások, amelyek embereket árukkal kapcsolnak össze. Az olyan alkalmazások azonban, amelyek az embereket az általuk vásárolt cikkek alapján azonosítják, rendszerint elfogadhatatlanok. Emellett van némely alkalmazás, amely nem egyeztethető össze a szabad társadalommal, ezért soha nem engedélyezhető. Az Európai Bizottság tagállamoknak szóló ajánlásainak középpontjában a magánélet védelmének és az anonimitás megőrzésének alapvető igénye kell, hogy álljon.

Kelt Brüsszelben, 2007. július 11-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Dimitris DIMITRIADIS

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Válaszút előtt a GALILEO: Az európai GNSS-programok végrehajtása

COM(2007) 261 final

(2007/C 256/14)

2007. május 16-án az Európai Bizottság az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján úgy határozott, hogy kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a fenti tárgyban.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság elnöksége 2007. május 29-én megbízta a „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekciót a tárgyban folytatandó munka előkészítésével.

A munka sürgősségére való tekintettel az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2007. július 11-12-én tartott, 437. plenáris ülésén (a július 11-i ülésnapon) Stéphane BUFFETAUT-t bízta meg a főelőadói teendők ellátásával, és 95 szavazattal, 1 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság üdvözli az Európai Bizottság realitásérzékét és bátorságát, amiért a *Válaszút előtt a Galileo: az európai GNSS-programok végrehajtása* c. közleményében (COM(2007) 261) le tudta vonni a következtetéseket a Galileo rendszer koncessziós szerződéséről folytatott tárgyalások megtorpanásából.

1.2 Teljes mértékben egyetért a zsákutcába jutott tárgyalások berekesztésével, valamint a mentesítő stratégia életbe léptetésével.

1.3 Támogatja a Tanács, az Európai Parlament és az Európai Bizottság szándékát, hogy sikerre vigyék a Galileo-tervet, annak eredeti célkitűzésével és definíciójával.

1.4 Úgy véli, hogy a Galileo-program stratégiai jelentőséggel bír az Európai Unió számára, mert arról tanúskodik, hogy Európa képes összefogni e csodálatos emberi, tudományos, technikai és gazdasági kaland érdekében.

1.5 Úgy ítéli meg, hogy súlyos következményekkel járna az Európai Unió számára e projekt eltemetése.

1.6 Hangsúlyozza, hogy az Európai Bizottság által javasolt forgatókönyv érdekes és realiztikus lehetőséget kínál a projekt sikerre viteléhez, és úgy véli, hogy a fejlesztési és üzemeltetési szakasz felelősségének és finanszírozásának az államra ruházása a valós helyzet reális szemléletének megfelelő.

1.7 Tekintve, hogy ez a forgatókönyv pénzügyi téren jelentős következményekkel jár, és bizonyos erőfeszítést igényel az államkasszák részéről, az EGSZB hangsúlyozza, hogy az előítéleteket félretéve el kell gondolkodni annak lehetőségén, hogy az Európai Unió tagállamai a Galileo rendszert katonai, pontosabban védelmi célra felhasználnák, valamint kisebb adó kivetésén a rendszer termináljainak árára, ezáltal hozzájárulva a projekt pénzügyi egyensúlyához.

1.8 Az EGSZB azt javasolja, hogy az amerikai GPS rendszer európai regionális kiegészítése, az EGNOS rendszer számára a

koncesszió odaítélésének feltételeit és módját a lehető leghamarabb tisztázzák, és hogy e programot jól hangolják össze a Galileo rendszerrel.

1.9 Egyetért azzal a döntéssel, hogy az Európai Űrügynökség kezében legyen a projekt irányítása és a munkák kiadása.

1.10 Óva int attól a kísértéstől, hogy a Galileo-projektre a „tisztá visszafizetés” elvét alkalmazzák, annak ellenére, hogy ez az elv magában foglalja a tagállamok jogos aggodalmait a tudományos, technikai és gazdasági fejlődés terén.

1.11 Emlékeztet arra, hogy az irányítással és a gazdasági és technikai felelősségek elosztásával kapcsolatos kérdések igen veszélyesnek bizonyulhatnak, amennyiben rosszul kezelik azokat, amint azt nemrégiben az Airbus esete is megmutatta.

1.12 Arra kéri a tagállamokat, hogy tegyenek meg mindent a Galileo-projekt sikeres kimenetele érdekében.

2. A közlemény háttere

2.1 Öt hónappal azután, hogy közzétette a műholdas navigációs alkalmazásokról szóló zöld könyvet, az Európai Bizottság újabb közleményt adott ki a következő, riadalmat keltő címmel: „Válaszút előtt a GALILEO: az európai GNSS-programok végrehajtása”.

2.2 E meghökkentő címválasztás a koncessziós tárgyalások megtorpanásának tudható be. Lehetetlennek bizonyult bármiféle megállapodást elérni a koncessziós szerződésre ajánlatot tevő ipari konzorciummal. A projekt gazdasági modelljével kapcsolatban alapvető nézeteltérések álltak fenn.

2.3 Ezért az Európai Bizottságnak nem volt más választása, mint tudomásul venni a kudarcot, amely – mivel a Galileo-terv végrehajtásának többszörös késedelmét követően következett be – a projekt nagyszabású átalakítását tette szükségessé mind gazdasági, mind jogi téren.

2.4 Ráadásul a környezetvédelmi miniszterek Tanácsa 2007. március 22-én felkérte az Európai Bizottságot, hogy mérje fel a helyzetet, és javasoljon részletes alternatív forgatókönyvet a koncessziós szerződésre, valamint az amerikai GPS rendszer európai regionális kiegészítésének, az EGNOS navigációs rendszernek mint a Galileo előfutárának rövid határidőn belüli rendelkezésre bocsátására.

2.5 Az Európai Parlament, miközben újfent a Galileo-projekt támogatásáról biztosított, aggódni kezdett a fejlesztés folyamán jelentkező többszöri fennakadás miatt, és felkérte az Európai Bizottságot, hogy dolgozzon ki a helyzet megoldására irányuló javaslatot.

2.6 Az Európai Bizottság közleménye az Európai Unió döntéshozó intézményeinek e kettős felkérésére igyekszik válaszolni.

3. A közlemény lényegi tartalma

3.1 Az egyik legfontosabb pont, hogy az Európai Bizottság arra kéri a Tanácsot és az Európai Parlamentet, hogy vegyen tudomást a koncessziós szerződésről jelenleg folyó tárgyalások kudarcáról, és következképpen határozzon azok berekesztéséről. A tárgyalások elakadása miatt valójában nem is igen volt más választása.

3.2 Kéri azonban a Tanácsot és az Európai Parlamentet, hogy újfent álljon ki a független műholdas helymeghatározó rendszer létrehozása mellett, és támogassa a Galileo-program folytatását. Így a koncessziós tárgyalások jelenlegi kudarcra nem jelenen a Galileo feladását. Éppen ellenkezőleg, az Európai Bizottság azt szeretné, ha a projekt Európai Unió számára való stratégiai jellege, illetve gazdasági jelentősége megerősítést nyerne.

3.3 A Galileo-program folytatását az Európai Bizottság a jelenlegi programmal azonos program szerint képzeli el. A program műszaki jellemzőinek ugyanazoknak kell maradniuk, vagyis egy 30 műholdból álló konstellációt kell tartalmazniuk, amely kitűnő minőségű jelek segítségével öt különböző szolgáltatást képes nyújtani.

3.4 Nem lehet szó tehát engedményekről egy szerényebb Galileo javára.

3.5 Az Európai Bizottság két alternatív forgatókönyvet javasol:

a. A) forgatókönyv: eleinte a közszféra finanszíroz és szerez be egy korlátozott működési kapacitású rendszert. Ez az alpinfrastruktúra 18 műholdból állna, a hozzá tartozó földi egységekkel. Elegendő helymeghatározási pontosságot és földrajzi lefedettséget nyújtana ahhoz, hogy a szolgáltatásokat piacra lehessen dobni, ugyanakkor a Galileo technikai hozzáadott értékét még nem aknázza ki teljes mértékben.

A hátralevő 12 műholdat ezt követően a magánszféra helyezi majd üzembe egy koncessziós szerződés keretében.

b. B) forgatókönyv: a közszféra finanszírozza és szerzi be a működőképes rendszer egészét. Az alpinfrastruktúra 30 műholdból állna, a hozzá tartozó földi egységekkel. Az

összes Galileo-szolgáltatást elérhetővé tenné az összes potenciális felhasználó számára, miközben demonstrálná a jövőbeni koncesszióbirtokos számára a rendszer koncepciójának megbízhatóságát. A PPP – koncessziós szolgáltatási szerződés formájában – lefedné a rendszer üzemeltetését, hasznosítását és a 30 műholdból álló konstelláció karbantartását. A teljes üzembe helyezés 2012 végére lenne megvalósítható, és a koncessziós szerződés a 2010–2030 közötti időszakra szólna.

3.6 Az Európai Bizottság a második forgatókönyv elfogadását két szakaszban tervezi:

- az EGNOS azonnali működésbe helyezésének megkezdése 2008-ra, egy különleges koncesszió keretében, a Galileo előfutáraként. A teljes Galileo-konstelláció kiépítését követően a működésbe helyezésnek 2012 végére kell megvalósulnia.
- ezzel párhuzamosan koncessziós formában PPP letárgyalása és létrehozása az EGNOS és a Galileo 2010 és 2030 közötti hasznosítási szakaszára.

3.7 Kívánatosnak tartja, hogy a Tanács és az Európai Parlament az alábbi elvek alapján támogassa e két programot:

- az EGNOS rendszer üzemképessé tétele 2008-tól kezdődően,
- határozat hozása arra vonatkozóan, hogy az európai műholdas navigációs programokat valamennyi tagállam érdekében uniós szinten határozzák meg, fogadják el, irányítsák és ellenőrizzék,
- a Galileo stratégiai jellegének elismerése,
- az Európai Űrügynökség kiválasztása mint az **Európai Unió nevében eljáró és annak irányítása és szabályai szerint működő** hatóság a projekt irányítására és a munkák kiadására,
- tisztességes verseny teremtése a programban – ahol lehetséges,
- a programok közirányításának megerősítése és újjászervezése az Európai Bizottság politikai felelőssége és vezető szerepe mellett,
- a beruházói bizalom növelése.

3.8 Egy ilyen program jelentős pénzügyi források mobilizálását teszi szükségessé: a jelenleg javasolt programhoz rendelt pénzügyi terv keretében előirányzott összegek mellett kiegészítő finanszírozás biztosítása is szükségessé válik.

3.9 A 2007-től 2013-ig terjedő pénzügyi időszakban 2,4 milliárd euróra lenne szükség a jelenlegi program folytatásához, kockázatsökkentő intézkedésekkel történő kiegészítés mellett. Ha az első teljes konstelláció (30 műhold) beszerzése és azt a 2010–2013-as működési időszakban követő PPP esetét vesszük, 3,4 milliárd eurót kellene előteremteni.

4. Általános megjegyzések

4.1 Józanságra vall, hogy az Európai Bizottság tudomást vett a koncessziós szerződéssel kapcsolatos tárgyalások jelenlegi keretek között történt megrekedéséről, és szükségesnek látja azokat berekeszteni. A látszat csak fenntartana egy kellemetlen helyzetet, és tovább késleltetné a program megvalósítását.

4.2 A Tanács ebben a kérdésben az Európai Bizottsággal megegyező következtetésre jutott, és úgy határozott, hogy lezárja a tárgyalásokat annak érdekében, hogy új alapokról lehessen újratekinteni. Fontosnak tartotta továbbá, hogy újra kiálljon a Galileo-projekt kiemelten kezelendő jellege mellett, amit üdvözlő az EGSZB.

4.3 Ezenkívül az Eurobarométer egyik legutóbbi (2007. május-júniusi), az Energiaügyi és Közlekedési Főigazgatóság megrendelésére a Galileo-programról készült tanulmánya utal arra, hogy az Európai Unió lakosságának 80 %-a támogatja egy független műholdas navigációs rendszer gondolatát, és 63 %-uk kedvezően fogadná a kiegészítő finanszírozást a projekt megvalósításához. A Galileo feladásának az Európai Unió imázsára gyakorolt hatásával kapcsolatos megítélés ugyanakkor meglehetősen ellentétes. A megkérdezett személyek 44 %-a úgy ítéli meg, hogy a projekt feladása károsan hatna, 41 % azon a véleményen van, hogy semmilyen hatással sem lenne.

4.4 Az EGSZB üdvözlő, hogy a Tanács és a közvélemény támogatja a Galileo-projektet, ugyanakkor úgy ítéli meg, hogy a projekt feladása katasztrofális hatással lenne az Európai Unióról kialakított képre és az európai projektekbe vetendő bizalomra. Ez azt jelenti, hogy az Európai Unió képtelen megvalósítani egy jövőbeli tudományos és technikai projektet, mely mozgósítaná legjobb kutatási, innovációs és technikai természetű képességeiket, és jelentős piaci lehetőségeket nyitna meg.

4.5 Az erre való utalás mellett a közlemény nyitva hagy számos kérdést. Nagy hangsúlyt fektet az EGNOS rendszerre és annak szükségességére, hogy azt a lehető leghamarabb üzembe helyezték, ugyanakkor az Európai Bizottság nem foglalkozik azzal a kérdéssel, hogy ki fogja majd azt működtetni. Megelégszik annak jelzésével, hogy koncesszióba adáshoz folyamodik, azonban semmilyen hivatkozással sem szolgál sem annak formájára, sem az esetleges partnerekre (vállalkozás, a légi közlekedés irányításával megbízott szervezetek vagy társaságok konzorciuma stb.?) vonatkozóan. Állami vagy magánüzemeltetőről lesz-e szó? Melyek lesznek a végrehajtási eljárások és a határidők?

4.6 A GPS-szolgáltatás minőségének javítását lehetővé tevő kiegészítő rendszerek (az EGNOS-on kívül létezik egy – a WAAS – Észak-Amerikában és egy másik Indiában) regionális alapúak. Milyen kapcsolatban állnak egymással ezek a regionális rendszerek, és milyen nemzetközi megállapodásokra van szükség?

4.7 A Galileo-koncesszióra ajánlatot tevő konzorciummal kapcsolatban felmerült nehézségeket illetően vigyázni kell, nehogy hasonló nehézségekkel találjuk magunkat szembe a javasolt új foratókönyvekben. A konzorcium tagjai mögött ugyanis gyakran nemzeti irányelvek rajzolódtak ki. Sok érintett társaság valójában állami megrendelésektől függ, vagy pedig maguk is

állami társaságok, és naivitásra vallana azt hinni, hogy klasszikus értelemben vett „magán-” konzorciumról lenne szó. Ez a felállítás megismétlődhet az új foratókönyvekben. Ennek ismeretében valódi, szigorú versenyztetés szervezésére lesz szükség.

4.8 Az EGSZB üdvözlő, hogy a projekt általános kerete, így a javasolt szolgáltatások skálája sem módosult. Az Európai Bizottság javaslata a legésszerűbb javaslat. A projekt gazdálkodásának megváltoztatása további késéseket, magasabb pénzügyi költségeket, illetve szükségtelen kockázatvállalást vont volna maga után.

4.9 Az EGSZB úgy véli továbbá, hogy az Európai Bizottság okkal hangsúlyozta, hogy „bár a rendszer civil jellegéhez nem fér kétség, el kell ismerni, hogy a legfontosabb bevételek a katonai felhasználók részéről adódhatnak majd”. Tudatában e kérdés érzékeny jellegének, úgy ítéli meg, hogy folytatni kell e téren a megbeszéléseket az uniós tagállamok között. Azon a véleményen van, hogy az uniós tagállamok szabadon dönthessenek arról, hogy használni kívánják-e a katonai védelmi felhasználási célú, közszabályozás alá eső szolgáltatásokat – megfelelő finanszírozás mellett.

4.10 Mivel a projekt finanszírozásának kérdése alapvető fontosságú, az EGSZB felteszi a kérdést, hogy nem kellene-e tervbe venni egy igen szerény illeték levonását a terminálok eladása után a Galileo finanszírozásához való hozzájárulás érdekében.

4.11 Az EGSZB támogatja ugyan annak gondolatát, hogy az Európai Ürügynökség a projekt irányítójává és a munkák kiadójává váljon, hangsúlyozza azonban, hogy az ügynökségnek nem szabad a Galileo-projektet a „tisztá visszafizetés” elvének alárendelnie, még ha tökéletesen tisztában van is azzal, hogy az előző foratókönyvben szereplő államközi megállapodások a tagállamok közötti finom gazdasági egyensúly gyümölcsei voltak. Hangsúlyozza annak szükségességét, hogy a projektnek a főbb résztvevő tagállamokra gyakorolt gazdasági következményeitől való félelem miatt ne kerüljön veszélybe ez az Európai Unió számára fontos és egyben emblemikus projekt. Emlékeztet arra, hogy azok a nehézségek, amelyekkel az EADS ma szemben találja magát, az ilyen típusú értelmezésből eredeztethetők. A partnerek közötti gazdasági egyensúlyra való törekvés legitim, azonban ha tényleges cselekvésképtelenséghez vagy a projektek megvalósításában késedelmekhez vezet, azzal e jelképes európai projekt egésze kérdőjeleződik meg, ipari és tudományos dimenzióival, valamint gazdasági vonzataival együtt.

4.12 Végül az EGSZB feltételezi, hogy a közösségi kormányzás elveinek megőrzésére irányuló akarata miatt az Európai Bizottság – talán kevésbé diplomatikus módon és az Európai Ürügynökség fontos szerepét alábecsülve – erőltette a projekt politikai irányítását.

Kelt Brüsszelben, 2007. július 11-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Dimitris DIMITRIADIS

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: Kétéves értékelő jelentés az EU fenntartható fejlődési stratégiájáról

(2007/C 256/15)

Az Európai Bizottság 2006. december 11-én kelt, Dimitris DIMITRIADISNAK írt levelében az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján felkérte az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságot egy vélemény kidolgozására a következő tárgyban: *Kétéves értékelő jelentés az EU fenntartható fejlődési stratégiájáról.*

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció (a Fenntartható Fejlődés Megfigyelőközpontja) véleményét 2007. június 8-án elfogadta. (Előadó: Lutz RIBBE.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2007. július 11-12-én tartott 437. plenáris ülésén (a július 11-i ülésnapon) 70 szavazattal 21 ellenében, 10 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Az EGSZB következtetései és ajánlásainak összefoglalása

1.1 Az EGSZB üdvözli, hogy a 2006. júniusi EU-csúcson elfogadott „új” fenntarthatósági stratégiával látványos lendületet kapott az erről folyó vita. Kiváltképp a kétéves értékelő jelentések benyújtásának kötelezővé tétele járul majd hozzá ahhoz, hogy a politikát és a társadalmat konkrétabban tájékoztassák arról, hogy milyen pozitív fejleményekkel lehet számolni, és hogy mely területeken vannak még megvalósítási gondok.

1.2 Az EGSZB a fenntarthatóságról írt korábbi véleményeiben lényegében mindig üdvözölte az Európai Bizottság, a Tanács, illetve az Európai Tanács által előterjesztett dokumentumokat, mindazonáltal bírálókat tartalmazó kérdéseket is feltett, és helyenként messzemenő javaslatokat is kidolgozott, amelyeket az intézmények gyakran nem vettek figyelembe. Az EGSZB most is bírálja, hogy a legtöbb kiemelt fontosságúnak tekintett területen még mindig túl általánosan vannak megfogalmazva a célkitűzések, illetve különösen sérelmezi azt, hogy nem teremtenek elég tiszta helyzetet az eszközöket illetően.

1.3 Az EGSZB főként az új stratégiában lefektetett fő célokat és a politikai irányvonalakat üdvözli, és felszólítja az Európai Bizottságot, a Tanácsot és az Európai Parlamentet, hogy vegyék ezeket komolyan és legyenek rájuk tekintettel.

1.4 Az EGSZB reméli, hogy a 2007. szeptemberben nyilvánosságra hozandó első értékelő jelentés többek között pontosabb tájékoztatást nyújt majd az alábbiakról:

- az Európai Bizottság milyen gazdasági eszközöket kíván használni „a piaci átláthatóság elősegítésére, valamint arra, hogy az árak a termékek és a szolgáltatások valós gazdasági, társadalmi és környezetvédelmi költségeit tükrözzék (helyes árak)”,
- hogyan kívánják konkrétan átültetni a gyakorlatba az Európai Tanács arra irányuló elvárását, hogy „további lépéseket kell mérlegelni, amelyek lehetővé tennék az adózásnak a munkaerőről az erőforrások igénybevételére és az energiafogyasztásra és/vagy a környezetszennyezésre való áttételét, a foglalkoztatás növelésére és a

káros környezeti hatások költséghatékony módon történő csökkentésére irányuló uniós célokhoz való hozzájárulás érdekében”,

- az Európai Bizottság milyen konkrét menetrendet tűzött ki maga elé, amely az Európai Tanács azon céljának megvalósítására vonatkozik, mely szerint a környezetre káros hatással levő támogatásokat fokozatosan meg kell szüntetni; és hogy vajon figyelembe vehető-e az EGSZB arra vonatkozó felvetése, hogy ezeket az eszközöket legalább részben átcsoportosítsák egy „EU-s fenntarthatósági alapba”,

- az Európai Bizottság hogyan kerüli el a jövőben a fenntarthatósági politika kapcsán az igények és a valóság között még mindig nyilvánvalóan fennálló ellentmondásokat, amelyek például a közlekedési szektor területén egyértelműen tapasztalhatók (lásd a 4.15. és 4.16. pontot) és

- hogyan kezeljék azokat a tagállamokat, melyek nem nyújtottak be minőségi nemzeti fenntarthatósági stratégiát.

1.5 Érthető, hogy – a drámaivá vált éghajlati hatások miatt – az éghajlat és energia témakörnek kiemelt figyelmet szentelnek. Az EGSZB azonban úgy véli, hogy

- mindez kedvező fejleménynek tekinthető, nem szabad azonban ahhoz vezetnie, hogy a stratégia egyéb központi elemeit elhanyagolják,

- a jelenlegi sürgős politikai cselekvéskényszer ellenére minden határozatot az új stratégiában lefektetett „politikai irányvonalak” alapján kellene meghozni; azaz a polgárok, a vállalkozások és a szociális partnerek részvételével, a rendelkezésre álló legjobb ismeretek felhasználásával stb. Az „energia-csomag” keretében hozott határozat, melynek értelmében a korábban meghatározott 5,75 % helyett a jövőben az Európában használt üzemanyagok 10 %-át biomasszából kell előállítani, nem követte ezt az elvet. Az EGSZB potenciálisan nagy problémákat lát ebben, amelyeket az Európai Bizottság megfelelő értékelő jelentéséhez ⁽¹⁾ készítendő véleményében fog megfogalmazni.

⁽¹⁾ COM(2006) 845 final.

2. A vélemény főbb elemei és háttere

2.1 2001-ben a Tanács Göteborgban elfogadta az „EU fenntartható fejlődési stratégiáját”. 2005 decemberében az Európai Bizottság a következő közleményt terjesztette az Európai Parlament és a Tanács elé: „A fenntartható fejlődés stratégiájának felülvizsgálata – Cselekvési program” ⁽²⁾. Ebben „a következő évekre vonatkozó további konkrét intézkedéseket” kellene meghatározni.

2.2 Az elmúlt években az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság számos véleményben foglalkozott a fenntarthatósági stratégiával. Ennek során újra és újra kiemelte, hogy a fenntartható fejlődésnek nagy jelentősége van társadalmunk szempontjából. Az EGSZB alapján véve támogatta az Európai Bizottság módszereit, és egyetértett a Tanács kijelentéseivel, melyek szerint a fenntarthatósági stratégia az EU kiemelt stratégiája, melynek céljaihoz a lisszaboni stratégiának is igazodnia kell.

2.3 Az EGSZB azonban a fenntartható fejlődésről szóló véleményeiben gyakran kritikákat is megfogalmazott és konstruktív kérdéseket vetett fel, melyek egy részét az Európai Bizottság és a Tanács a mai napig nem válaszolta meg.

2.4 A témához kapcsolódó legutóbbi véleményében az EGSZB az Európai Bizottság fenti, 2005. decemberi közleményével foglalkozott. Ebben bírálta, hogy az Európai Bizottság „ambiciózusnak” leírt cselekvési programja nem tett eleget sem az EGSZB 2004. áprilisi ajánlásainak, sem az Európai Bizottság saját, 2005. júniusi ígéreteinek. Az Európai Bizottság ugyanis, ígéretével ellentétben, megint nem nevezett meg világos, a fenntarthatósági stratégia keretében elérni szándékozott célokat.

2.4.1 Az EGSZB annak idején emlékeztetett arra, hogy egy stratégia a célok eléréséhez vezető utat mutatja be. A konkrét célok hiánya szükségszerűen gondokat eredményez az eszközök megnevezését illetően. Hiszen ha nem tudjuk pontosan, hova szeretnénk eljutni, azt sem tudjuk meghatározni, hogyan jussunk el oda. Az EGSZB véleménye szerint a közlemény így több kérdést hagyott nyitva, mint amennyit megválaszolt és mint amennyi iránymutatást adott.

2.4.2 Ha azonban sem a célokat, sem az eszközöket nem közlik a társadalom széles körével, illetve az érintett szociális partnerekkel, ha tehát nem világos, hogy *gyakorlatilag mit is jelent a fenntartható fejlődés, és hogy mi különbözteti majd meg a jövőbeli fejlődést a mai élethelyzettől, akkor a potenciálisan érintett szektorok részéről féltelmek és ellenállás várható* ⁽³⁾ írta az EGSZB már egy 2004-es véleményében. Az EGSZB-nek sajnálattal kell megállapítania, hogy az elmúlt 3 évben sem lett igazán világosabb a kérdés, ami bizonyára károsan befolyásolja a fenntartható politika hitelességét.

2.5 A 2006 első félévében soros osztrák elnökség feltehetően hasonlóan látta mindezt. Ezért a 2005-ös európai bizottsági közleményt többé-kevésbé félretette, és egy új, önálló anyagot

dolgozott ki, amellyel aztán az állam- és kormányfők foglalkoztak a 2006. júniusi csúcstalálkozón. Ezt az anyagot fogadták ott el „új stratégiaként” ⁽⁴⁾

2.6 Ebben az új stratégiában – nyilván a témát érintő eddigi szerepvállalása alapján – fontos szerepet szánunk az EGSZB-nek. A 39. cikk értelmében *„a szerepvállalás kialakításában az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságra tevékeny szerep vár, többek között a katalizátor feladata az uniós szintű viták ösztönzésében, emellett felkérést kap, hogy készítsen elő anyagokat az elért eredményekről szóló bizottsági jelentéshez.”*

2.7 Az EGSZB ezzel a véleménnyel szeretne eleget tenni ennek a feladatnak és kérésnek. Először néhány kevésbé alapvető, általános megjegyzést fog tenni az „új” stratégiával kapcsolatban (3. pont), majd röviden kitér az új stratégiában megemlített témakörökre (4. pont). Ezt követően pedig megfogalmazza majd a 2007 szeptemberéig elkészítendő értékelő jelentés bizonyos tartalmi részeit érintő elképzeléseit (5. pont).

3. Általános megjegyzések az „új” stratégiáról

3.1 Ha az EU legfontosabb politikai intézménye felülvizsgálja és aktualizálja egyik politikáját, mint ahogy ezt a Tanács tette a „fenntartható fejlődési EU-stratégiával”, akkor a civil társadalom elvárja, hogy az iratban közöljék, hogy

- miért volt egyáltalán szükség a felülvizsgálatra,
- mi volt az eredménye ennek a problémaelemzésnek, tehát mely területeken észleltek gondokat,
- milyen konkrét módosításokra van szükség a jövőben (mely területeket nem kell már, vagy kell máshogy kezelni, illetve milyen további területek bevonása szükséges és miért), illetve
- hogyan akarják elérni például azt az elengedhetetlen célt, hogy a fenntarthatóság gondolatát minden főigazgatóság munkájába beágyazzák.

3.2 A dokumentumban azonban sajnos hiába keressük egy ilyen jellegű felülvizsgálat hátterét és eredményét. Egyszerűen egy „új stratégiát” terjesztenek elő.

3.3 A göteborgi stratégiába – egy európai bizottsági közlemény alapján – az alábbi 4 fő tematikát építették be:

- éghajlatváltozások,
- közlekedés,
- közegészségügy, valamint
- természeti erőforrások.

⁽²⁾ COM(2005) 658 final, 2005.12.13.

⁽³⁾ HL C 117., 2004.4.30., 22. o., 2.2.1. pont (magyarul nem érhető el).

⁽⁴⁾ Az Európai Unió Tanácsa, 10117/2006. sz. dokumentum (2006. június 9.): „Az EU fenntartható fejlődési stratégiájának (EU SDS) felülvizsgálata – a megújult stratégia”.

3.4 Két további, annak idején az Európai Bizottság által az előterjesztésben javasolt téma, úgymint a „szegénység leküzdése” és az „előregedés”, nem került be a göteborgi stratégiába, anélkül, hogy ezt a Tanács megindokolta volna. Az EGSZB ezt mint „nem megfelelő jelet” bírálta 2004. áprilisi véleményében ⁽⁵⁾. Általános kritika volt az is, hogy a stratégiát nem foglalták egyetlen dokumentumba, amelyet kommunikálni lehetne és meg lehetne ismertetni a nyilvánossággal, illetve hogy a külső dimenziót elkülönítve kezelték, ami külön dokumentumot eredményezett.

3.5 Az „új stratégia” most 7 központi kihívást tartalmaz, és ehhez operatív célokat és előírásokat nevez meg. Az alábbi területekről van szó:

- éghajlatváltozás és környezetbarát energia,
- fenntartható közlekedés,
- fenntartható fogyasztás és termelés,
- a természeti erőforrások megtartása és kiaknázása,
- egészségügy,
- társadalmi beilleszkedés, demográfia és migráció, valamint
- a szegénységet és a fenntartható fejlődést érintő globális kihívások.

3.6 Az eredeti stratégiának az újjal történő egybevetése mutatja, hogy az „új stratégia” alapjában véve nem eredményez hangsúlyeltolódást. Csupán kiegészíti a göteborgi stratégia témáit a már a 2001-es európai bizottsági közleményben felismert szükségességekkel (a „szegénység leküzdése” és az „előregedés”), valamint a „fenntartható fogyasztás és termelés” témájával.

3.7 Ez nagyon is érthető az EGSZB számára, mivel mind a 2001-ben felvetett, mind pedig az akkor elvetett kérdések megoldatlanok, és a konzekvens politikai fellépés ma égetőbb, mint valaha. De épp az eddig elégtelen politikai szerepvállalásból kiindulva érdekes annak a kérdésnek a megválaszolása, hogy tulajdonképpen mi különbözteti meg az új stratégiát a régítől, és hogy hogyan értékelik a régi stratégia eddigi eredményeit. Mindenekelőtt azért fontos ez a kérdés, hogy elkerüljük azt a szemrehányást, miszerint az újabb és újabb iratok folyamatos betervezése sokkal inkább zavart okoz, semmint egy szükségszerű folyamat politikai megerősítéséhez járul hozzá. Az EGSZB többször utalt arra, hogy a fenntartható politika mércéje nem az adminisztráció és a politika által gyártott iratok mennyisége, hanem a konkrét, hatékony intézkedések.

3.8 Ez az új stratégia a fenntartható fejlődés kiváló elvein alapul, és megkísérli beágyazni őket a kiválasztott hét prioritási területet érintő célok és intézkedések közé; emellett több területet magukban foglaló témákra vonatkozó intézkedéseket, az alkalmazási folyamat kifejlesztését és az eredmények nyomon követését is tervezi. Ebből a szempontból az új stratégia nyilvánvalóan javulást jelent az előzőkhöz képest.

3.9 Az első jelek arra utalnak, hogy jelenleg kiemelten kezelik a stratégia azon részeit, melyek az éghajlatváltozással és az energia témakörével foglalkoznak. Mindez kedvező fejleménynek tekinthető, nem szabad azonban ahhoz vezetnie, hogy a stratégia egyéb központi elemeit elhanyagolják. Az alkalmazás

jelenlegi felülvizsgálata jó lehetőséget teremt arra, hogy utánajárjanak ennek a kérdésnek, és hogy kísérletet tegyenek arra, hogy a stratégiát annak minden központi területén fajsúlyosabbá tegyék, és lendületet adjanak neki. Az EGSZB szeretné még egyszer kihangsúlyozni, hogy a fenntartható fejlődés kapcsán átfogó, integrált megközelítésről van szó, nem pedig egyes lehetőségek felsorolásáról, melyekből tetszés szerinti „étlap” állítható össze. Az éghajlatváltozás vonatkozásában kitűzött célok és elvárások nagyon egyértelműek, precízek és megfelelően sürgősek ahhoz, hogy valóban intézkedéseket ösztönözhessenek. A fenntarthatósági stratégia legtöbb egyéb témája azonban nem rendelkezik időkorláttal, és túl megfoghatatlan ahhoz, hogy nagyobb változások kiváltói lehessen.

3.10 A stratégia hatóköre. Az új stratégia hét témája javulást jelent az előző verzió elégtelen négy témájával szemben. Azonban még így is vannak olyan fontos területek, melyeket nem fed le. Az EGSZB egyébként már a 2004. áprilisi feltárási véleményében ⁽⁶⁾ arra szólított fel, hogy külön fejezetet szenteljenek a mezőgazdaságnak. Az EGSZB ismételten felszólít erre, abból kiindulva, hogy többször komoly kételyének adott hangot, miszerint az „európai agrármodell” által is megkövetelt fenntartható mezőgazdaság világgpiaci feltételek mellett egyáltalán megvalósítható-e. Az irányú kételyét, hogy a KAP valóban a helyes irányba megy-e, tovább erősíti, hogy az állam- és kormányfők jelentősen megkurtították a KAP a fenntartható mezőgazdaság fejlesztése szempontjából különösen fontos 2. oszlopának a 2007–2013-as pénzügyi időszakra elkülönített eszközeit. Az EGSZB többször bírálta ezt, és felteszi a kérdést, hogyan egyeztethető össze ez a döntés a fenntartható mezőgazdaság politikájával. A „mezőgazdaság” témájának az új stratégiában a „természeti erőforrások” pontban történő tárgyalása nem felel meg a problematikának.

3.11 Az a kérdés, hogy a globális, nyitott piacokra irányuló európai agrárpolitika fenntartható lehet-e, automatikusan felveti a termelés és a kereskedelem globális játékszabályainak általános kérdését. A WTO a szabad világkereskedelmet ösztönözni szándékozó megállapodásokon nyugvó szervezet. A szabad, liberalizált kereskedelemnek azonban semmiképp nem kell automatikusan fenntarthatónak lennie, ahogy azt az EGSZB többször megjegyezte. Az új stratégia sajnos nem közöl semmit arra vonatkozóan, hogy a szabad kereskedelemből hogyan lehet a fenntarthatóság elveivel összeegyeztethető kereskedelem. Ez nagy hiányosság! Az EGSZB-nek sajnos ismét arra kell utalnia, hogy az EU felelősei mind ez idáig elmulasztották ennek az általa már 3 éve felvetett kérdésnek ⁽⁷⁾ a megválaszolását. Még akkor is, ha az EGSZB örömmel veszi tudomásul, hogy az elmúlt években az EU kétségtelenül erőfeszítéseket tett, hogy a globalizált kereskedelem új szabályairól, valamint a Nemzetközi Valutaalappal és a Világbankkal tárgyaljon.

3.11.1 Az európai fenntarthatósági stratégia szempontjából természetesen nagy jelentőséggel bír a globális dimenzió, mivel az európai gazdaságot értelemszerűen a gazdasági térségünkön kívül zajló fejlődések is érintik. Bármilyen EU-s stratégiának összhangban kell lennie a fenntartható fejlődés globális szintű megközelítésével, és aktívan támogatnia kell azt. Az „Ezredfordulós fejlesztési célok”, a Kiotói Jegyzőkönyv, az UNEP és egyéb világméretű kezdeményezések támogatására vonatkozó

⁽⁵⁾ HL C 117., 2004.4.30.

⁽⁷⁾ HL C 117., 2004.4.30., többek között 0.8., 6.4. és az azt követő pontok.

⁽⁵⁾ HLC 117., 2004.4.30.

utalások révén ezt el is ismerik az új stratégiában. A stratégia azt is elismeri, hogy világméretű szerepvállalásra van szükség a fenntartható fejlődés érdekében. Megjegyzi, hogy kidolgozás alatt áll az Európai Bizottság 2007-es „Fenntartható fogyasztás és termelés” cselekvési terve, de az EGSZB szerint a világméretű egyenlőtlenségek kezelése érdekében kiterjedtebb elemzésre van szükség. A jogosan magasabb életszínvonalra törekvő, újonnan iparosodó országokban tapasztalható növekedési hullám szinte biztosan katasztrofális hatással lesz a globális készletekre és rendszerekre. A stratégia ennél fogva jó fórum lehet arra, hogy foglalkozzanak bolygónk „eltartókéességének” határaival, amelyet már 200 éve leterhel az egyenlőtlenül elosztott iparosodás.

3.11.2 Az EGSZB ezért azt javasolja, hogy az Európai Bizottság dolgozzon ki közleményt a közös globális erőforrások kezelésének és elosztásának módszereiről. Ez egy hosszú távú keretre helyezné a hangsúlyt, hogy a szerződésben vállalt globális gázkibocsátásokra vonatkozó költségvetés nemzetközi megosztása mellett biztosítsák a légkörbe kerülő üvegházhatású gázok koncentrációjának „biztonságos” szintjét. Egy egyeztetett időkeret végén, mely során az egy főre eső kibocsátások kiegyenlítődnének, mindenkit egyforma jogok illetnének meg. Egy ilyen jellegű megközelítés, amely már széles körű vita tárgya és C&C egyezményként (Contraction and Convergence) is ismert, alkalmas arra, hogy figyelembe vegye mind a népesség-növekedés, mind az ipari kapacitás, mind pedig a globalizáció hatásait, valamint a bolygónkat övező, közös erőforrást jelentő légkör igazságos és célszerű újraelosztására vonatkozó igényeket.

3.12 A célok egyértelműsége. A fenntartható fejlődés mint összecsél a társadalom számára messzemenően elfogadott. Annak érdekében azonban, hogy a fenntartható fejlődés stratégiája valóban gondolatébresztőként szolgálhasson, a stratégiát konkrét, mérhető célokra és elvárásokra építve, szigorú elemzés alapján kell a gyakorlatba átültetni. Igaz ugyan, hogy az új stratégia számos célt és intézkedést tartalmaz, de nem társít ezekhez adatokat és tendenciákat vizsgáló kvantitatív elemzést vagy kérdésekkel és problémákkal foglalkozó kvalitatív elemzést. Ezáltal gyakran nem világos, hogy miért kerültek kiválasztásra bizonyos célok és intézkedések, hogy hogyan értékelendők a megfelelő eredmények és hogy ezek milyen mértékben tudnak egyáltalán hozzájárulni az általános fenntarthatósághoz. A szóban forgó értékelésnek lehetőséget kellene biztosítania az említettek javítására és egyértelművé tételére, hogy a jövőben valóban lehetővé váljon az elért eredmények szisztematikusan értékelése.

3.13 Az inkább kritikai hangvételű megjegyzések után az EGSZB azonban pozitív észrevételeket is szeretne tenni. Az „új stratégia” az Európai Bizottság 2005 decemberében beterjesztett „cselekvési programjához” viszonyítva egyértelműen több konkrét célkitűzést fogalmaz meg, például az éghajlat szempontjából fontos gázkibocsátás korlátozását vagy az energiahatékonyságot illetően. Kiváltképp az Európai Tanács 2007. márciusi ülésén levont, kimondottan az éghajlatot és részben az energia-politikát is érintő következtetései révén válik érthetőbbé néhány cél.

3.14 A stratégia megvalósításának eszközei. Azonban az új stratégia (mint ahogy az Európai Tanács 2007. márciusi követ-

ketései) sem teszi kellőképpen világossá, hogy ezeket a már konkrétan megfogalmazott célokat milyen eszközökkel kell elérni, azaz, hogy milyen „stratégiát” választanak majd. Érdekes mindenesetre, hogy a lehetséges eszközökre vonatkozóan – inkább csak a sorok közt olvasva – legalább néhány utalást lehet találni. Ezek az EGSZB számára még mindig messze nem elég konkrétak, így az értékelő jelentést lehetne és kellene használni konkrét idevonatkozó kijelentések megtételére és ezáltal segítség és orientáció nyújtására (lásd az 5. pontot).

4. Specifikus megjegyzések az „új stratégiáról”

4.1 Az átdolgozott stratégia hangsúlyozza, hogy a liszaboni stratégia folyamatának dinamikáját mindenképpen be kell illeszteni a fenntartható fejlődés átfogóbb céljai közé. Ezt követően azonban nem terveznek komolyan veendő elemzést arról, hogy a jövőben a világ fenntarthatóbb kialakítása érdekében hogyan kell világszerte megváltozniuk a növekedési és fejlődési mintáknak. A nem fenntartható fejlemények következményei egyre nyilvánvalóbbak. Teljesen egyértelműen megmutatkoznak az éghajlatváltozás drámai következményeiben, de a biodiverzitás továbbra is globális csökkenésében, a szegények és gazdagok közti egyre szélesebb szakadékban, a nyersanyagok várható eltűnésében stb. is.

4.2 A következmények drámai gazdasági hatásokkal járnak majd. Egyes régiókban a mai gazdasági alap teljes összeomlása fenyeget. Svájcban például a bankok már nem adnak hitelt azoknak a befektetőknek, akik a télisport-infrastruktúrába akarnak beruházni, ha a létesítés helye a tengerszint felett 1 500 méternél alacsonyabban fekszik. Egyre nagyobb a bizonytalanság a Földközi-tenger térségének mezőgazdasága és turizmusa további sorsát illetően, ha az ottani időjárás még melegebbre és szárazabbra fordul.

4.3 Az „állami kiadások, melyeket az EU-ban a tengerpartok erózió- és árvízvédelmére költenek, becslések szerint, az 1986-os 2,5 milliárd euróval szemben 3,2 milliárd euróra rúgnak. Tanulmányok szerint a tengerparti erózió az 1990–2020 közötti időszakban átlagosan évi 5,4 milliárd eurós kiadást okoz majd.” Ezzel a magas összeggel azonban a megmutatkozó negatív következményeknek csak egy részét lehet elhárítani, illetve csökkenteni.

4.4 Elképesztő, hogy olyan gazdasági rendszerben élünk, amelyben például a betegségek okozta költségeket és a környezeti károkat, példának okáért azokat a milliárdokat, amelyeket 2007 elején a Kyrill ciklon okozott, összgazdaságilag nézve pozitívan értékelik, mert hiszen a bruttó hazai termék (GDP) növekedését eredményezik. Az EGSZB üdvözli, hogy az Európai Tanács az új stratégiájában végre – még ha csak érintőlegesen is – komolyabban foglalkozni kezd ezzel az ellentmondással. A Tanácsnak teljesen igaza van, amikor új stratégiájának 20. pontjában arra szólít fel, hogy „a nemzetijövedelem-számvitel alaprendszerét többek között az állományi és forgalmi koncepciók, valamint a nem piaci működés integrálása révén ki lehetne terjeszteni, és a szatellit-számlák segítségével, pl. környezetvédelmi kiadásokkal, az anyagárammal, valamint a nemzetközi legjobb gyakorlat figyelembevételével tovább lehetne fejleszteni”.

4.5 Az EGSZB itt emlékeztet 2004-es kijelentésére, amely szerint *helyénvalónak tartja, hogy a fenntarthatósági stratégia keretében mindenképpen megtárgyaljanak olyan kérdéseket, amelyeket eddig szinte tabuként kezeltek. Ezek egyike az elsődleges célt és minden politika fő szempontját jelentő tartós gazdasági növekedés kérdése* ⁽⁸⁾. Az EGSZB ezzel kifejezésre juttatta, hogy nem lehet szó pusztán mennyiségi növekedésről, hanem egy új „növekedési értelmezésnek” kell teret nyernie, amely minőségi, a fenntarthatósági szempontokhoz igazodó célokra helyezi a hangsúlyt. Az Európai Bizottságnak és a Tanácsnak fel kellene használnia az előterjesztendő értékelő jelentést

– annak tisztázása érdekében, hogy nem pont a GDP mint a társadalmi jólét és a gazdasági prosperitás mércéje mentén húzódik-e egy eddig fel nem ismert, illetve ki nem mondott törésvonal is a fenntarthatósági és a lisszaboni stratégia között, és

– annak bemutatására, hogy hogyan kellene konkrétan kinéznie egy, a fenntarthatósági elvekhez igazodó, új „jóléti mutatóknak”.

4.6 Számos példa egyértelműen mutatja, hogy a gazdasági és a környezetpolitikai eredményeknek nem kell feltétlenül a GDP növekedését eredményezniük, nagyban elősegítik azonban a munkahelyteremtést és a környezet tehermentesítését. Amennyiben az energiatakarékos égők felváltják a hagyományos, kevésbé hatékony villanykörtéket, akkor kevesebb áram fogy, a GDP viszont ezáltal – a megvalósítandó befektetéseket is beleértve – inkább csökken. Az EGSZB mégis nagyobb „növekedést” szeretne ezen a területen, mint ahogy az épületszigetelés, a kisebb üzemanyag-felhasználású motorok, az energiatakarékos berendezések stb. terén is.

4.7 Következésképpen az EGSZB üdvözli, hogy az Európai Bizottság a társadalmi jólét mérésére szolgáló alternatívákat vizsgál meg a GDP-vel szemben. Az EGSZB nagy érdeklődéssel követi ezt a munkát.

4.8 A fenntartható fejlődésnek – ahogy ezt az EGSZB már többször hangsúlyozta – ára van. Ráadásul azt is többször hangsúlyozta, hogy makrogazdasági szinten sort kell keríteni a mélyreható szerkezeti változásokra, és ezek akarva-akaratlanul be is következnek majd. A nagyobb törések elkerülése és a leg súlyosabb káros következmények csökkentése érdekében a politika feladatául kellene szabni a szükséges változás óvatosságot.

4.9 Ezen problémák megoldásának felelősségét illetően az EGSZB a mikrogazdasági szint szem előtt tartásával emlékeztet arra, hogy nem csak a politikának kell megteremtenie a megfelelő keretfeltételeket. A gazdaságnak is és minden egyes polgárnak részt kell ebben vennie. Az Európai Bizottság joggal emlékeztet évek óta a vállalatok társadalmi felelősségére; és a társadalmi párbeszéd keretében ez a felelősség magában foglalja a gazdaság, a társadalom és a környezet területét.

⁽⁸⁾ HL C 117., 2004.4.30., 22. o., 2.3.9. pont (magyarul nem érhető el).

4.10 Az Európai Tanács új stratégiájában arra utal ⁽⁹⁾, hogy ez „... átfogó keretet teremt, amelyen belül [...] a gazdasági, szociális és környezeti célok erősíthetik egymást.” Az Európai Tanács továbbá azon a véleményen van, hogy az EU minden politikai döntése előtt a fenntartható fejlődés szociális, környezeti és gazdasági vetületének „kiegyensúlyozott” értékelése szükséges, amelynek során *figyelembe kell venni a fenntartható fejlődés külső vetületét, valamint a tételességből eredő költségeket.* Azonban amint a megújult stratégia kapcsán az eszközök kerülnek szóba, a termékekre és a folyamatokra vonatkozó teljesítménycélok meghatározása érdekében már nem társadalmi párbeszédéről, hanem egyik oldalon az Európai Bizottság és a tagállamok, a másik oldalon pedig „a gazdaság” közötti intézményesített párbeszédéről van szó.

4.11 Az EGSZB hangsúlyozza, milyen fontos, hogy a meghozandó politikai intézkedések kérdését valóban széles körűen, minden társadalmi szereplővel megvitassák, és hogy az új stratégiában lefektetett „fő célokat” és „irányelveket” mindig szem előtt tartsák és valóban komolyan vegyék. Csak így kerülhető el a lehetséges, rossz irányba történő fejlődés, érhető el a széles körű társadalmi elfogadás, és a fenntarthatóság csak így válhat valódi cselekvési elvvé.

4.11.1 Az energiacsomagra vonatkozó határozatok keretében a bioüzemanyagok korábban meghatározott 5,75 %-os érték helyetti 10 %-os bekeveréséről hozott európai tanácsi határozatok jó példái annak, hogy hogyan nem lenne szabad eljárni. Az EGSZB határozottan támogatja a Tanács által kitűzött célt, mely szerint a szén-dioxid-kibocsátást 2020-ig (az Európán kívüli partnerek elkötelezettségének függvényében) 20, illetve 30 %-kal kell csökkenteni, és elismeri a távolabbi célkitűzést (2050-ig 60-tól 80 %-ig terjedő csökkentés) is. A bioüzemanyagok bekeverésének nemcsak ezt a célt kell támogatnia, hanem meg kell felelnie a többi vezérelvnek is.

4.11.2 Ebből következik, hogy mind az energia-, mind pedig a természeti és a környezeti mérlegeket is figyelembe kell venni, valamint (akár a belföldi, akár a globális szintű) lehetséges területi verseny hatásait is. A jelenleg például az állítólag széndioxid-mentes bioüzemanyagok termelése során rendkívül nagymértékben alkalmazott fosszilis energiahordozókról ⁽¹⁰⁾, az ilyen üzemanyagok tényleges éghajlati hatásairól ⁽¹¹⁾ vagy az élelmiszer-termelésre gyakorolt hatásokról ⁽¹²⁾ folyó, egyre hevesebb viták azt mutatják, hogy még messze nem került kielégítően megválaszolóásra minden „fenntarthatósági kérdés”. Az EGSZB külön véleményt fog szentelni ennek a rendkívül fontos témának.

4.12 Az EGSZB örömet fejez ki annak kapcsán, hogy a fenntarthatóság gazdaságpolitikai és pénzügyi vonzatairól folyó vita többek között a Stern-jelentés révén még inkább szakmaibbá vált. Mint ismeretes, a Stern-jelentés kiszámolja, hogy a

⁽⁹⁾ Lásd a 8. pontot.

⁽¹⁰⁾ A kukoricából előállított etanol energiatartalmának 83 %-a fosszilis energiahordozókból származik.

⁽¹¹⁾ A repcetermesztés során keletkező magas kéjgáz-koncentráció (a tanulmány még a nyári szünet előtt, tehát a plenáris ülésig elkészült).

⁽¹²⁾ Lásd Mexikót, ahol zavargások törtek ki a növekvő tortillo-árak miatt, mivel a kukorica egyre nagyobb része kerül az autók üzemanyag-tartályába.

GDP „csupán” 1 %-ára van szükség az éghajlati következmények széles körű elhárításához; a davosi világgazdasági csúcsra előterjesztett Vattenfall-tanulmány arra a következtetésre jut, hogy ez még „olcsóbban” is megoldható lenne. Még ha a GDP 1 %-a konkrét pénzüsszegben kifejezve rendkívül magas értéknek is tűnik, ezt össze kell hasonlítani más politikaterületekkel, amelyek szintén sokba kerülnek. Példának okáért a közlekedés területén az ún. TINA-projektek ⁽¹³⁾ 2015-ig történő megvalósítása a bruttó hazai termék mintegy 1,5 %-át kitevő évi befektetéseket tenne szükségessé csak a meghatározott közlekedési folyosókon. Drágább lenne tehát, mint az, amit Stern számolt ki az éghajlati hatások csökkentésére.

4.13 Ahogy azonban már említésre került, nemcsak pénzről van szó, hanem sokkal inkább szerkezeti átalakításokról. Az „új stratégia” felszólít például a „környezeti hatások csökkentése céljából a gazdasági növekedés elválasztására a szállítás iránti igénytől”. Az EGSZB üdvözli ezt. Ez azonban azt is jelenti, hogy kritikusan kell szemlélni például azt az úgynevezett „just in time” termelést, amellyel a vállalkozások felszámolták a raktári készletek fenntartását és az ezzel járó költségeket, és ennek megfelelően a kamionokat és a tehervonatokat új szereppel – a mozgó raktár szerepével – ruházták fel.

4.14 Az EGSZB azonban sajnos kénytelen megállapítani, hogy rendkívül gyorsan eltérések mutatkoznak az igény és a vélt valóság között. Mindössze pontosan 13 nappal azután ugyanis, hogy a Tanács meghatározta ezt az operatív célt és ezt az előírást, az Európai Bizottság benyújtotta „Az Európai Bizottság 2001. évi közlekedéspolitikai fehér könyvének félidei felülvizsgálatát” ⁽¹⁴⁾. Ebben a 2000–2020-ig terjedő időszakra vonatkozóan a bruttó hazai termék 52 %-os, a közúti teherfuvarozás 55 %-os és a légi közlekedés 108 %-os valószínű növekedéséről beszélnek. A szándékolt szétválasztás főként a vasúti teherszállítás (+ 13 %), valamint a vasúti személyszállítás (+ 19 %) területén jelentkezik.

4.15 Az EGSZB megdöbbenve állapítja meg, hogy valószínűleg nem történt egyeztetés a közlekedéspolitikai fehér könyv félidei felülvizsgálatának elkészítése és az új fenntarthatósági stratégia között, mivel nem kezelik az igény és a politikai valóság közti nyilvánvaló ellentmondást. Úgy tűnik, hogy a közlekedési ágazatban az Európai Bizottság tulajdonképpen feladta az első specifikus célt, azaz a gazdasági növekedés és a mobilitás növekedésének szétválasztását. Az Európai Bizottságnak a jövőben minden elképzelhető meg kell tennie annak érdekében, hogy ne fordulhassanak elő ilyen ellentmondások. A közlekedési ágazatban ismételen meg kell keresni annak a lehetőségeit, hogy miként lehet a városokat és községeket, valamint a különböző aktivitásokat úgy kialakítani, hogy a szállítási és a közlekedési útvonalak rendszerint rövidebbé váljanak, ahelyett hogy az embereknek és az áruknak úti céljuk eléréséhez egyre nagyobb távolságokat kelljen megtenniük. Ehhez pénzügyi és területrendezési politika elfogadására van szükség, illetve az EU-s adminisztrációtól kezdve a helyi szervekig bezárólag minden szinten megfelelő koordinációra.

4.16 Az egyre súlyosbodó közlekedési problémák megoldásának szempontjából az új stratégia inkább csalódást okoz. Az EGSZB-nek meg kell állapítania, hogy a megoldásokat illetően az EU az energiapolitika szempontjából időközben lényegesen konkrétabb lett, mint a közlekedés területén, melynek az éghajlatra, valamint a környezet- és természetvédelemre gyakorolt negatív hatása tovább erősödik majd.

4.17 A fenntarthatósági stratégia értékelő jelentésében meg kellene említeni és – más eszközökkel is összehasonlítva – a lehetséges hatások szempontjából értékelni kellene az Európai Tanács 2007. márciusi következtetését ⁽¹⁵⁾, amely szerint a kibocsátáskereskedelmi rendszert esetleg ki lehetne terjeszteni a szárazföldi és a tengeri közlekedésre.

5. Az értékelő jelentés tartalma

5.1 Az EGSZB üdvözli, hogy az új stratégia 33. pontja értelmében az Európai Bizottság a jövőben két évente (először 2007 szeptemberében) elő fog terjeszteni egy, a fenntartható fejlődési stratégiának az EU-ban és a tagállamokban történő megvalósításáról szóló értékelő jelentést, amely tartalmazza majd az elkövetkező prioritásokat, irányvonalakat és intézkedéseket. Az EGSZB reméli, hogy ezáltal megválaszolásra kerülnek az eddig nyitva hagyott kérdések.

5.2 Ez éppen az inkább csak érintőlegesen említett adóztatási és gazdasági eszközök esetében nagyon fontos. A 22. pontban megemlíti például, hogy „a legmegfelelőbb gazdasági eszközöket a piaci átláthatóság elősegítésére kell használni, valamint arra, hogy az árak a termékek és a szolgáltatások valós gazdasági, társadalmi és környezetvédelmi költségeit tükrözzék (helyes árak)”. Ezzel elérkeztünk az EGSZB által is többször megfogalmazott, az externális költségek internalizálására vonatkozó követelményhez és az ahhoz szükséges eszközökhöz. Az EGSZB emlékeztet rá, hogy ez a vita hosszú évek óta többé-kevésbé eredménytelenül folyik. Az Európai Bizottság hároméves késéssel, 2007 márciusában terjesztette elő „a környezetvédelmi és a kapcsolódó politikai célokra szolgáló piaci alapú eszközökről” szóló zöld könyvét, mely újabb lendületet adott a vitának. Az EGSZB ügyelni fog arra, hogy az értékelő jelentések keretén belül végre történjen valami elmozdulás ebben a fenntarthatóság szempontjából központi kérdésben.

5.3 A 23. pontban a Tanács, azaz az állam- és kormányfők felszólítják a tagállamokat, hogy „további lépéseket kell mérlegelniük, amelyek lehetővé tennék az adózásnak a munkaerőtől az erőforrások igénybevételére és az energiafogyasztásra és/vagy a környezet-szennyezésre való áttételét, a foglalkoztatás növelésére és a káros környezeti hatások költséghatékony módon történő csökkentésére irányuló uniós célokhoz való hozzájárulás érdekében”. Az EGSZB üdvözli mindezt, és arra kéri az Európai Bizottságot, hogy az értékelő jelentésben szenteljen nagy figyelmet ennek a fejezetnek, és hogy terjesszen elő konkrét javaslatokat arról, hogy mindez milyen módon valósítható meg. Ennek során pontosan meg kell vizsgálni mind a környezeti hatásokat, mind pedig a terhek elosztását annak érdekében, hogy az adók újraelosztása ne éppen a szociálisan hátrányos helyzetben levőket érintse érzékenyen.

⁽¹³⁾ TINA = Transport Infrastructure Needs Assessment.

⁽¹⁴⁾ COM(2006) 314 final.

⁽¹⁵⁾ Lásd a 35. pontot.

5.4 Az EGSZB annak bejelentését is üdvözli, hogy „az Európai Bizottság 2008-ig ágazati lebontású ütemtervet terjeszt elő az olyan támogatások reformjaira, amelyeknek jelentős káros befolyásuk van a környezetre és a fenntartható fejlődéssel összeférhetetlenek”. Az EGSZB „a támogatások fokozatos megszüntetésére” vonatkozólag megfogalmazott célt is támogatja, ugyanakkor hasznosnak tartaná a fokozatos megszüntetésre vonatkozó konkrét ütemterv megnevezését, egyúttal annak a lehetőségnek a megvizsgálását is, hogy az így megtakarított eszközöket esetleg egy új „EU-s fenntarthatósági alapba” csoportosítsanak át, amelyhez a tagállamok folyamodhatnak, ha egy, a környezet megőrzését szolgáló intézkedés aránytalanul magas költséggel járna költségvetésük szempontjából (Nizzai Szerződés 175. cikk (5) bekezdés és 174. cikk (1) bekezdés).

5.5 Az EGSZB többször is megfogalmazta már korábbi véleményeiben, hogy a polgárok, a vállalkozások és a többi érdekelt fél számára fontos, hogy rálátásuk legyen arra, hogy politikailag konkrétan milyen tervek születnek és miért. Az emberek csak ekkor lesznek hajlandók aktívan figyelemmel kísérni és támogatni ezt a szükségszerű folyamatot. Ezért helyénvaló az Európai Bizottság Tanács általi felkérése: „a Bizottságnak a stratégiához tartozó, laikusoknak szóló ismertetőt kell készítenie, beleértve a tagállami bevált gyakorlatot és bevált politikákat is” (lásd a 26. pontot). Sajnos itt is hiányzik a konkrét menetrend. Az értékelő jelentésnek ki kellene térnie erre.

5.6 A stratégia kötelezővé teszi, hogy hatásvizsgálatok intenzívebb alkalmazásával és az érdekelt felek erőteljesebb bevonásával javítsanak a politika kialakítására irányuló folyamaton. Az EGSZB üdvözli ezt a kötelezettséget és felszólítja az Európai Bizottságot és a tagállamokat, hogy értékeljék a fenntartható fejlődésre vonatkozó hatásvizsgálatok módszertanának területén szerzett tapasztalatokat és biztosítsák, hogy ezeket minden politika- és intézkedési területen hatékonyan felhasználják.

5.7 Az EGSZB nagyon fontosnak tartja azt a megközelítést, hogy „konkrét és reális távlati elképzelést kell kidolgozni az elkövetkező 50 év alatt a fenntartható fejlődés felé vezető uniós útról” (27. pont). Itt is felvetődik azonban a kérdés, hogy konkrétan mit és mikorra terjesztenek elő. Az EGSZB már most arra szólít fel, hogy ilyen távlatban a határt 2060 utánra is ki kellene terjeszteni, hiszen a megújult stratégiáról készült dokumentumban bejelentett kötelezettségek és fő célok⁽¹⁶⁾ alapján a társadalomnak még az ilyen hosszú távú időszakokra vonatkozóan is a lehető leghamarabb rá kell állnia a helyes útra. Az Európai Tanács lényegében azzal kezdte a 2007. márciusi csúcsot, hogy kijelentette, hogy „a kibocsátások kollektív csökkenésének mértéke 2050-ig érje el az 1990-hez viszonyított 60–80 %-ot⁽¹⁷⁾.” Egyes fosszilis, illetve nem újratermelődő nyersanyagok biztosan kitarthatnak 50 évnél tovább is, ám mivel a készletek végesek, ha komolyan gondoljuk a generációs felelőséget, akkor már most helyénvaló olyan politikán gondolkodni, amely túlmutat az 50 éves időszakon.

⁽¹⁶⁾ Azaz a „jövő generációit” képessé tenni „igényeinek kielégítésére”, a „társadalmi igazságosság és kohézió”, a „magas életszínvonal” és a „teljes foglalkoztatottság” biztosítására, valamint az ismertetett vezérelvek megvalósítására, nevezetesen „Az embereknek az uniós politikák középpontjába helyezésére az alapvető jogok támogatása, a hátrányos megkülönböztetés valamennyi formája elleni küzdelem, a szegénység visszaszorításának elősegítése, valamint a társadalmi kirekesztés megszüntetése révén”.

⁽¹⁷⁾ Lásd a következtetések 30. pontját.

5.8 Az EGSZB üdvözölné, ha ezeket a keresztirányú szempontokat, amelyeknek a politikai tervezés minden szintjén (EU-s és tagállami) érvényesülniük kell, a stratégia elemei során is figyelembe vennék annak érdekében, hogy kifejthessék hatásukat. Ugyanakkor nem jelzik, hogy mindez hogyan biztosítható. Feltehetően azért, mert a szövegeknek az európai Alkotmány szerződés által megerősített jelenlegi állásánál az Unió e területre vonatkozó illetékessége megosztott, és a környezetpolitika finanszírozásáról és végrehajtásáról a tagállamok gondoskodnak (Nizzai Szerződés 175. cikk (4) bekezdés). Ezáltal nincs pontosítva a szereplők köre.

5.9 Az új stratégia szerint minden tagállam ki fog nevezni egy képviselőt, aki kapcsolattartóként működik majd. Az EGSZB abból indul ki, hogy az értékelő jelentés tájékoztat majd arról, hogy megtörtént-e ez a kinevezés és hogyan alakult az együttműködés.

5.10 Az első értékelő jelentésnek arról is tájékoztatnia kellene, hogy minden tagállam elkészítette-e (első) nemzeti stratégiáját, ami 2007-re volt meghirdetve. Az EGSZB szerint felvetődik a kérdés, hogy ki és milyen szempontok alapján végzi ezeknek a nemzeti stratégiáknak az ellenőrzését, és hogy milyen következményekkel jár, ha a tagállamok nem készültek el a stratégiával, illetve ha az „nem megfelelő minőségű”.

5.11 A 41. pontban az Európai Tanács a nemzeti stratégiák „önkéntes, kölcsönös véleményezéséről” beszél, amelyet 2006-tól a tagállamok egy első csoportjával kellene megkezdeni. Az értékelő jelentésnek tájékoztatnia kellene arról, hogy milyen eredményeket hozott ez a véleményezés és milyen következtetéseket lehet ebből levonni az európai stratégia szempontjából.

5.12 Az EGSZB teljes mértékben elismeri, hogy a tagállamok, valamint a regionális és helyi szintű közigazgatás a fenntartható fejlődés számos kérdésében rendelkezik jogkörrel, és hogy sok problémára saját módszert és feladatkört kell kialakítani. Mindazonáltal úgy véli, hogy amennyiben a fenntartható fejlődés terén elért eredményeket a szükséges szinten akarjuk tartani, akkor az Európai Bizottságon belül is biztosítani kell az erőforrásokat, hogy az eredményeket összességükben nyomon lehessen követni és ott, ahol a megvalósításban kétsédelem mutatkozik és ahol közösségi megközelítésre van szükség, új intézkedéseket lehessen bevezetni. Az EGSZB kételkedik abban, hogy a bevált módszerek cseréje és összehangolása önmagában elegendő lenne. Üdvözölné, ha minden évben megkaphatná a tagállamok ellenőrizendő eredményeinek listáját.

5.13 A stratégiában ajánlják a fenntartható fejlődés nemzeti tanácsainak létrehozását, illetve megerősítését. A nemzeti tanácsok fontos szerepet játszanak a nemzeti fenntartható fejlődési stratégiák előkészítésében és hozzájárulhatnak ahhoz is, hogy a tagállamokban olyan intézkedések szülessenek, amelyekkel bevonják a civil társadalmat a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos intézkedésekbe és nyomon követik az elért eredményeket. Feladatukhoz tartozik a fenntartható fejlődés elvének alkalmazása is, ugyanakkor továbbra is meg kell tartaniuk az ezen elv gazdasági, társadalmi és környezeti összetevői közötti dinamikus egyensúlyt. Az EGSZB szerint nem tapasztalható nagy előrelépés ezzel az ajánlással kapcsolatban. A témát az idei év egy későbbi időpontjában szándékozik megvizsgálni. Elgondolja azt javasolja, hogy a stratégia alkalmazásának felülvizsgálata keretében vitassák meg a kérdést a tagállamokkal.

5.14 Fontos az is, hogy a tagállamok és az Európai Bizottság átgondolják, hogy saját rendszerükön belül hogyan fogják biztosítani a továbbiakban a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos kérdések összehangolását. A fenntartható fejlődés több területre kiterjedő, integrált koncepció, melynek túl kell mutatnia az egyes minisztériumok és ügynökségek többnyire szektorális érdekeltségein és esetenként módosítania is kell azokat. A tapasztalat azt mutatja, hogy mindez csak operatív módon valósítható meg, vagyis akkor, ha létezik egy erős központi szerv, amely a kormányon belül ösztönzi a fenntartható fejlődést és rendelkezik azzal a tudással és jogosítvánnyal, hogy ellenszegüljön és vitassa a szektorális vagy minisztériumi szintű vaskalaposágot. Az értékelő jelentésnek felvilágosítást kellene adnia arról, hogy az Európai Bizottság saját szervein belül hol tartja szükségesnek a javítást. Az EGSZB biztos benne, hogy van erre vonatkozó igény (lásd a 4.15. és 4.16. pontot).

5.15 A stratégia jogosan utal arra, hogy a fenntartható fejlődésnek minden szinten a regionális és helyi önkormányzat

feladatkörének és gyakorlatának szerves részét kell képeznie. Egyes európai helyi és regionális szervek vezető szerepet játszanak egyrészt munkájuknak a fenntartható fejlődésen alapuló kezelésében, másrészt az éghajlatváltozásra és egyéb fenntarthatósági kihívásra adott ötletes válaszok kidolgozásában. A stratégia alkalmazásának felülvizsgálata jó alkalmat teremt arra, hogy számba vegyék a fenntartható fejlődés regionális és helyi szinten elért eredményeit, és hogy átgondolják, hogyan lehet még szélesebb körben elterjeszteni a legsikeresebb szereplők gyakorlatát.

5.16 A 45. pontban arról van szó, hogy 2011-ben kell döntést hozni arról, hogy mikor van szükség a fenntarthatósági stratégia „felülvizsgálatára”. Az EGSZB nem ért egyet ezzel az eljárással. Ha az értékelő jelentés révén kiderül, hogy Európának gondjai vannak a fenntarthatóság elérésében, akkor nem jó a stratégia (a cél eléréséhez vezető út). Ebben az esetben azonnal szükség van a felülvizsgálatra, nem csak 2011-ben.

Kelt Brüsszelben, 2007. július 11-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Dimitris DIMITRIADIS

MELLÉKLET

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményéhez

A következő módosító indítványokat, amelyeknél a támogató szavazatok száma az összes leadott szavazat több mint egynegyede volt, elutasították.

2.4. pont

A következőképpen módosítandó:

„A témához kapcsolódó legutóbbi véleményében az EGSZB az Európai Bizottság fenti, 2005. decemberi közleményével foglalkozott. Ebben bírálta, hogy az Európai Bizottság »ambiciózusnak« leírt cselekvési programja nem tett eleget sem az EGSZB 2004. áprilisi ajánlásainak, sem az Európai Bizottság saját, 2005. júniusi ígéreteinek. Az Európai Bizottság ugyanis, ~~ígéretével ellentétben, megint nem nevezett meg világos, a fenntarthatósági stratégia keretében elérni szándékozott célokat.~~”

A szavazás eredménye:

Mellette: 35

Ellene: 61

Tartózkodott: 4

2.4.1. pont

A következőképpen módosítandó:

„Az EGSZB annak idején emlékeztetett arra, hogy egy stratégia a célok eléréséhez vezető utat mutatja be. A konkrét célok hiánya – amelyeket nehéz úgy meghatározni, hogy megfeleljenek annak az igénynek, hogy figyelembe vegyék a fenntarthatóság különböző aspektusait – szükségszerűen gondokat eredményez az eszközök megnevezését illetően. ~~Hiszen ha nem tudjuk pontosan, hova szeretnénk eljutni, azt sem tudjuk meghatározni, hogyan jussunk el oda. Az EGSZB véleménye szerint a közlemény így több kérdést hagyott nyitva, mint amennyit megválaszolt és mint amennyi iránymutatást adott.~~”

A szavazás eredménye:

Mellette: 34

Ellene: 63

Tartózkodott: 3

3.11. pont

A következőképpen módosítandó:

„Az a kérdés, hogy a globális, nyitott piacokra irányuló európai agrárpolitika fenntartható lehet-e, automatikusan felveti a termelés és a kereskedelem globális játékszabályainak általános kérdését. A WTO a szabad világerkedelmet ösztönözni szándékozó megállapodásokon nyugvó szervezet. ~~A szabad, liberalizált kereskedelemnek azonban semmiképp nem kell automatikusan fenntarthatónak lennie, ahogy azt az EGSZB többször megjegyezte.~~ Az új stratégia ~~sajnos nem közöl semmit~~ arra vonatkozóan, hogy a szabad kereskedelem ~~ből~~ ~~hogyan lehet formálható a fenntarthatóság elveivel egyre inkább összeegyeztethetővé kereskedelem.~~ ~~Ez nagy hiányosság!~~ Az EGSZB-nek ~~sajnos ismét~~ ~~arra kell utalnia, hogy az EU felelősei mind ez ideig elmulasztották ennek az általa már 3 éve felvetett kérdésnek a megválaszolását.~~ Még akkor is, ha az EGSZB örömmel veszi tudomásul, hogy az elmúlt években az EU kétségtelenül erőfeszítéseket tett, hogy a globalizált kereskedelem új szabályairól, valamint a Nemzetközi Valutaalappal és a Világbankkal tárgyaljon.”

A szavazás eredménye:

Mellette: 35

Ellene: 63

Tartózkodott: 8

3.11.2. pont

Törlendő.

A szavazás eredménye:

Mellette: 38

Ellene: 63

Tartózkodott: 3

4.2. pont

A következőképpen módosítandó:

„A következmények drámai gazdasági hatásokkal járhatnak majd. Egyes régiókban a mai gazdasági alap ~~forog kockán teljes összeomlása fenyeget.~~ Svájcban például a bankok már nem adnak hitelt azoknak a befektetőknek, akik a téli sport-infrastruktúrába akarnak beruházni, ha a létesítés helye a tengerszint felett 1 500 méternél alacsonyabban fekszik. Egyre nagyobb a bizonytalanság a Földközi-tenger térségének mezőgazdasága és turizmusa további sorsát illetően, ha az ottani időjárás még melegebbre és szárazabbra fordul.”

A szavazás eredménye:

Mellette: 41

Ellene: 57

Tartózkodott: 3

4.4. pont

A következőképpen módosítandó:

„Elképesztő, hogy olyan gazdasági rendszerben élünk, amelyben például Közismert probléma, hogy a betegségek okozta költségeket és bizonyos esetekben a környezeti károkat, példáulnak okáért azokat a milliárdokat, amelyeket 2007 elején a Kyrill ciklon okozott, ~~összegzésül nézve pozitívan értékelik, mert hiszen a bruttó hazai termék (GDP) növekedését eredményezik, miközben ez a mutató egyes jelentős tevékenységeket nem takar.~~ Az EGSZB üdvözli, hogy az Európai Tanács az új stratégiájában végre ~~még ha csak érintőlegesen is~~ ~~komolyabban foglalkozni kezd~~ ezzel az ellentmondással. A Tanácsnak teljesen igaza van, amikor új stratégiájának 20. pontjában arra szólít fel, hogy a nemzetijövedelem-számvitel alaprendszerét többek között az állományi és forgalmi koncepciók, valamint a nem piaci működés integrálása révén ki lehetne terjeszteni, és a szatellit számlák segítségével, pl. környezetvédelmi kiadásokkal, az anyagdrammával, valamint a nemzetközi legjobb gyakorlat figyelembevételével tovább lehetne fejleszteni.”

A szavazás eredménye:

Mellette: 35

Ellene: 56

Tartózkodott: 8

4.10. pont

A következőképpen módosítandó:

„Az Európai Tanács új stratégiájában arra utal, hogy ez »... átfogó keretet teremt, amelyen belül [...] a gazdasági, szociális és környezeti célok erősíthetik egymást«. Az Európai Tanács továbbá azon a véleményen van, hogy az EU minden politikai döntése előtt a fenntartható fejlődés szociális, környezeti és gazdasági vetületének »kiegyensúlyozott« értékelése szükséges, amelynek során figyelembe kell venni a fenntartható fejlődés külső vetületét, valamint a tételekből eredő költségeket. Azonban ~~amint a megújult stratégiában~~ ~~kapcsán az eszközök kerülnek szóba, a termékekre és a folyamatokra vonatkozó teljesítménycélok meghatározása érdekében már nem~~ ~~nincs szó társadalmi párbeszédéről, hanem az Európai Bizottság és egyik oldalán a tagállamok, a másik oldalán pedig a gazdaság-~~ ~~közötti intézményesített párbeszédéről van szó.~~”

A szavazás eredménye:

Mellette: 41

Ellene: 55

Tartózkodott: 3

4.14. pont

A következőképpen módosítandó:

„Ahogy azonban már említésre került, nemcsak pénzről van szó, hanem sokkal inkább szerkezeti átalakításokról. Az »új stratégia« felszólít például a »környezeti hatások csökkentése céljából a gazdasági növekedés elválasztására a szállítás iránti igénytől«. Az EGSZB üdvözli ezt. ~~Ez azonban azt is jelenti, hogy kritikusan kell szemlélni például azt az úgynevezett »just in time« termelést, amellyel a vállalkozások felszámolták a raktári készletek fenntartását és az ezzel járó költségeket, és ennek megfelelően a kamionokat és a teherautókat új, azaz a mozgó raktár szerepével ruházták fel.~~”

A szavazás eredménye:

Mellette: 39

Ellene: 56

Tartózkodott: 6

4.16. pont

A következőképpen módosítandó:

„Az EGSZB megdöbbenve állapítja meg, hogy valószínűleg nem történt egyeztetés a közlekedéspolitikai fehér könyv felülvizsgálatának elkészítése és az új fenntarthatósági stratégia között, mivel nem kezelik az igény és a politikai valóság közti nyilvánvaló ellentmondást. ~~Úgy tűnik, hogy a közlekedési ágazatban az Európai Bizottság tulajdonképpen feladta az első specifikus célt, azaz a gazdasági növekedés és a mobilitás növekedésének szétválasztását.~~ Az Európai Bizottságnak a jövőben minden elképzelhetőt meg kell tennie annak érdekében, hogy ne fordulhassanak elő ilyen ellentmondások. A közlekedési ágazatban ismételen meg kell keresni annak a lehetőségeit, hogy miként lehet a városokat és községeket, valamint a különböző aktivitásokat úgy kialakítani, hogy a szállítási és a közlekedési útvonalak rendszerint rövidebbé váljanak, ~~ahelyett hogy az embereknek és az áruknak úti céljuk eléréséhez egyre nagyobb távolságokat kelljen megtenniük.~~ Ehhez pénzügyi és területrendezési politika elfogadására van szükség, illetve az EU-s adminisztrációtól kezdve a helyi szervekig bezárólag minden szinten megfelelő koordinációra.”

A szavazás eredménye:

Mellette: 36

Ellene: 63

Tartózkodott: 4

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a növényvédő szerekre vonatkozó statisztikáról

COM(2006) 778 final – 2006/0258 (COD)

(2007/C 256/16)

2007. május 16-án a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 285. cikkének (1) bekezdése alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a fenti tárgyban.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció 2007. június 8-án elfogadta véleményét. (Előadó: Frank VAN OORSCHOT)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2007. július 11-12-én tartott 437. plenáris ülésén (a július 11-i ülésnapon) 138 szavazattal 1 ellenében, 3 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. A következtetések összefoglalása és ajánlások

1.1 Az EGSZB üdvözlöi a növényvédő szerekre vonatkozó statisztikákról szóló rendeletet mint olyan eszközt, amely felméri a tagállamok által elért haladást a növényvédő szerek fenntartható használatára vonatkozó keretirányelv⁽¹⁾ célkitűzéseinek elérését illetően.

1.2 Az EGSZB ugyanakkor sajnálatát fejezi ki amiatt, hogy kizárólag a mezőgazdaságban való szakmai felhasználás képezi a statisztikáról szóló rendelet tárgyát, és a növényvédő szerek beépített felszíneken történő használatának potenciálisan környezetkárosító hatása figyelmen kívül marad.

1.3 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy amikor a használatra vonatkozó adatok és a növényvédőszer-maradékok határértékére vonatkozó adatok összekapcsolásáról van szó, nemcsak a felhasznált szerek mennyisége és a kezelt növények területe fontos szempontok, hanem a növények terméshozamára vonatkozó adatok is. Annak érdekében, hogy a használatra vonatkozó adatoknak a növényekre, és főként a növények terméshozamára vonatkozó jelenlegi közösségi statisztikákkal való összekapcsolása biztosított legyen, a szóban forgó növénystatisztikák felhasználását külön meg kell említeni a rendeletben.

2. A bizottsági javaslat szövege

2.1 A rendeletjavaslat célja, hogy a növényvédő szerek forgalomba hozatalára és felhasználására vonatkozó közösségi statisztikák előállítására irányuló keretet hozzon létre oly módon, hogy a tagállamok számára részletes statisztikák rendszeres időközönként történő kidolgozásának kötelezettségét írja elő. Annak érdekében, hogy a tagállamok és a közösségi szintű statisztikák egybevetetősége biztosított legyen, a rendelet meghatározza a statisztikák alkalmazási körét, melyet a mezőgazdaságban történő szakmai felhasználásra korlátoz, és összehangolt szabályokat állapít meg az adatgyűjtés és -összeállítás tekintetében.

2.2 Ezek a statisztikák kulcsfontosságú szerepet játszanak a növényvédő szerek használatával kapcsolatos humán-egészségügyi és környezeti kockázatok felmérésében, valamint a peszticidek fenntartható használatáról szóló keretirányelvben megfo-

galmazott célkitűzések megvalósításában elért haladás értékelését illetően.

2.3 A fenti intézkedésből származó előnyöket a keretirányelv fényében kell mérlegelni. A keretirányelvben meghatározott intézkedések végrehajtásának általános célja a környezetvédelem és az egészségügy terén bekövetkező haladásnak és más társadalmi előnyöknek a peszticidek fenntarthatóbb használatára történő megvalósítása, mint például a külső költségeknek a növényvédő szerek használatára történő csökkentése. Az elért haladás felmérése csak megbízható adatokon és megfelelő mutatókon alapulhat. Nemzeti és közösségi szinten a rendelet közvetlenül profitálhat a peszticidek használatának jobb ismeretéből, úgymint a hatékonyabb ellenőrzési rendszerekből és a célirányosabb, hatékonyabb politikákból. Ezenkívül az egész Európában rendelkezésre álló hivatalos statisztikák olyan átláthatóbb piachoz vezethetnek, amely elősegítheti a peszticidipar versenyképességének javulását.

3. Hatályos jogi keret

3.1 A növényi és állati eredetű élelmiszerekben és takarmányokban, illetve azok felületén található megengedett növényvédőszer-maradékok határértékéről, valamint a 91/414/EGK tanácsi irányelv módosításáról szóló, 2005. február 23-i 396/2005/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet.

3.2 Az élelmiszer-higiénéről szóló, 2004. április 29-i 852/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet, különösen az I. melléklet A. részének 9. pontja, amely a növényi termékeket előállító vagy betakarító élelmiszeripari vállalkozókat arra kötelezi, hogy nyilvántartást vezessenek a növényvédő szerek vagy biocidok felhasználásáról.

3.3 A vízvédelmi politika terén a közösségi fellépés kereteinek meghatározásáról szóló, 2000. október 23-i 2000/60/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv.

3.4 A növényvédő szerek forgalomba hozataláról szóló, 1991. július 15-i 91/414/EGK tanácsi irányelv, amely jelenleg felülvizsgálat alatt áll.

⁽¹⁾ „Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a peszticidek fenntartható használatának elérését célzó közösségi fellépés kereteinek meghatározásáról” (COM(2006) 373 final).

4. A javaslat rövid tartalma

4.1 A javasolt rendelet létrehoz egy jogi keretet és a növényvédő szerek forgalomba hozatalára és felhasználására vonatkozó adatok összegyűjtését és terjesztését illetően harmonizált szabályokat határoz meg. A tagállamokat különösen a következők tekintetében utasítja:

- végezzék el az adatok rendszeres összegyűjtését (a forgalomba hozatalra vonatkozóan évente – a felhasználásra vonatkozóan ötévente),
- hogyan történjen az adatgyűjtés: történhet reprezentatív felmérések, szakértői véleményeken vagy modelleken alapuló statisztikai becslési eljárások, a növényvédő szerek értékesítési láncára rótt jelentési kötelezettségek és a szakmai felhasználókra rótt jelentési kötelezettségek segítségével, adminisztratív források alapján, vagy ezek kombinációjával,
- hogyan továbbítsák az adatokat az Európai Bizottságnak.

4.2 Megbízza továbbá az Európai Bizottságot egyes technikai szempontok kiigazításával, valamint a minőségértékelés kritériumainak és az adattovábbítás formátumának meghatározásával.

5. Általános megjegyzések

5.1 Az EGSZB üdvözlöi a növényvédő szerekre vonatkozó statisztikákról szóló rendeletet mint olyan eszközt, amely felméri a tagállamok által elért haladást a növényvédő szerek fenntartható használatáról szóló keretirányelv célkitűzéseinek elérését illetően.

6. Részletes megjegyzések

6.1 A mezőgazdaságon kívüli szakmai felhasználás

6.1.1 A holland ivóvízágazat ellenőrzési adatai azt mutatják, hogy az ivóvíznorma növényvédő szerek által történő megsértése az esetek több mint 50 %-ában a beépített felszíneken történő, mezőgazdaságon kívüli felhasználásra vezethető vissza.

6.1.2 A statisztikákról szóló rendelet a mezőgazdaságon kívüli felhasználás mértékének hozzávetőleges felbecslését teszi lehetővé oly módon, hogy egy adott növényvédő szer évente forgalomba került teljes mennyiségéből levonjuk a szóban forgó

szer mezőgazdaságban történő szakmai felhasználásának teljes mennyiségét.

6.1.3 Az EGSZB úgy véli, hogy a mezőgazdaságon kívüli felhasználás ilyen módon történő, közvetett kiszámítása túlságosan is pontatlan a keretirányelv eredményeképpen létrejövő politika megfelelő értékeléséhez.

6.1.4 Az EGSZB ezért amellet száll síkra, hogy a statisztikákra vonatkozó rendeletet a mezőgazdaságban való szakmai felhasználásra vonatkozó adatok gyűjtésén túl a következő területeken is alkalmazzák: a növényvédő szerek erdőgazdálkodási ágazatban történő szakmai felhasználása, a beépített felszíneken történő szakmai felhasználás és a nem szakmai felhasználás.

6.2 Statisztikáról szóló rendeletek és MRL-adatok

6.2.1 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy amikor a használatra vonatkozó adatok és a növényvédőszer-maradékok határértékére vonatkozó (MRL) adatok összekapcsolásáról van szó, nemcsak a felhasznált szerek mennyisége és a kezelt növények területe fontos szempontok, hanem a növények terméshozamára vonatkozó adatok is. Azonos mennyiségű növényvédő szer azonos területen, kisebb terméshozam esetén, kisebb mértékű ökológiai hatékonyságot és az MRL megsértésének nagyobb kockázatát eredményezi.

6.2.2 A javaslat II. mellékletében utalás történik a mezőgazdasági üzemek szerkezetére vonatkozó közösségi felmérések szervezéséről szóló 571/88/EGK tanácsi rendeletre. A szóban forgó utalás célja, hogy ugyanazt a növénybesorolást használják az üzemek szerkezetére vonatkozó felméréseknél, mint a növényvédő szerek használatára vonatkozó adatok esetében. Így a növényvédő szerek használatára vonatkozó adatokat hatékonyan össze lehet kapcsolni a növények terméshozamára vonatkozó statisztikákkal.

6.2.3 Az EGSZB elismeri, hogy az 571/88/EGK rendeletre történő utalás lehetővé teszi növényvédő szerek használatára vonatkozó adatoknak a szóban forgó növények terméshozamára vonatkozó adatokkal történő összekapcsolását. E lehetőség biztosítása érdekében az adott növenystatisztikák felhasználását – különösen a növények terméshozamának vonatkozásában – külön meg kell említeni a rendeletben a használatra vonatkozó adatok elemzése során.

Kelt Brüsszelben, 2007. július 11-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Dimitris DIMITRIADIS

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: Az innováció hatása az ipari szerkezetváltásra és az EBB szerepe

(2007/C 256/17)

2006. július 6-án az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság Működési Szabályzata 29. cikkének (2) bekezdésében biztosított hatáskörében eljárva úgy határozott, hogy saját kezdeményezésű véleményt dolgoz ki a következő témában: *Az innováció hatása az ipari szerkezetváltásra és az EBB szerepe*

Az EGSZB idevonatkozó munkájának előkészítésével megbízott Ipari Szerkezetváltás Konzultatív Bizottsága véleményét 2007. június 20-án elfogadta. Az előadó TÓTH János volt. Társelőadó: Enrique CALVET CHAMBON.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2007. július 11-12-én tartott 437. plenáris ülésén (a július 11-i ülésnapon) 138 szavazattal 1 ellenében, 3 tartózkodással elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EGSZB, áttekintve az innováció és az ipari szerkezetváltás összefüggéseit, az ezzel kapcsolatos számos uniós és nemzeti kezdeményezést, úgy döntött, hogy saját kezdeményezésű véleményével az innovációs rendszer azon kérdésköreit teszi vizsgálat tárgyává és tesz rájuk ajánlásokat, amelyek az elért kutatási eredmények közvetlen üzleti megvalósítását, Európa iparának, gazdaságának erősödését, növekedését segíthetik elő.

1.2 Az EGSZB figyelemreméltónak tartja, hogy az innováció sikeressége számos országban és régióban szoros összefüggést mutat a társadalom és az oktatási rendszerek nyitottságával. Tekintettel arra, hogy századunkban az innováció nem csupán a gazdaságban, hanem minden tevékenységnél nem csupán jelen van, hanem meghatározóvá is válik: a humán erőforrások egyértelmű növekedési tényezővé válhatnak. Az EGSZB úgy véli, hogy ez a tényező egyre inkább meghatározó lesz a fejlődés katalizátoraként, ezért az innováció mindenekelőtt széles oktatási és képzési alapon kell álljon, megfelelő az élethosszig tartó tanulási kritériumainak, mindehhez nyílt forrású, nyílt tartalmú tudásbázishoz való egyenlő esélyű hozzáférést felhasználva.

1.3 Az EGSZB fontosnak tartja, hogy a vállalatoknál az innováció a „humán” tudásiparral szinergiát alkosson, az innovációnak ne csak az alapját, hanem a kiteljesedését is szolgálja. Egyidejűleg meg kell találni a módszereket arra, hogy az ipar szerkezetének átalakulását rugalmasan kövesse a foglalkoztatás szerkezetének alakulása és az ehhez szükséges pénzügyi feltételek biztosítottak legyenek.

1.4 Az EGSZB nagy jelentőséget tulajdonít annak, hogy növekedjen a sikeres innovációs kezdeményezések láthatósága, jelenléte és pozitív visszaigazolása a közvéleményben. A társadalmi innováció szerepe kulcsfontosságú a teljes innovációs láncban. A technológiai innováció mellett legalább olyan fontos a nem technológiai innováció, mint pl. új üzleti modellek, jobb tervezés, minőségfejlesztés a munkaszervezésben és a képességekben (competencies). A szervezetfejlesztési, szervezeti innováció általában szükséges ahhoz, hogy a technológiai innováció lehetőségei a legjobban érvényre jussanak.

1.5 Az innováció modernizációs tartalmú üzeneteinek érzékelésében, felerősítésében, befogadásában a szociális partnerek, továbbá a szervezett civil társadalom szereplői és intézményei igen jelentős szerepet játszanak már ma is, de ezt a funkciójukat erősíteni javasoljuk, beleértve ebbe a stratégiai prioritások, policy kialakítását is.

1.6 Az EGSZB meg van győződve arról, hogy az európai paradoxon – mely szerint erősek vagyunk az alap kutatások terén, de lemaradtunk az elért eredmények gyakorlati, piaci hasznosításában – megoldása során a hangsúlyt a K + F ráfordítások GDP-hez viszonyított arányának növeléséről a ráfordítások struktúrájának alakítására célszerű helyezni. Miközben a ráfordítások terén is növelni szükséges erőfeszítéseinket, az új megközelítésekre is fokozott figyelmet célszerű fordítani.

1.6.1 Az EU tagállamaiban a K + F terén még mindig sok helyen a kínálati piac jellemző: a K + F szféra kutatási eredményeinek kínálata nagyobb, mint a vállalkozói kör kereslete. A vállalati kockázatok mérséklésével, a vállalati kutatás kedvezményeinek javításával, a vállalkozói környezet átalakításával az egyetemek, tudományos intézmények, vállalatok együttműködésének ösztönzésével erősíteni szükséges a keresleti piacot.

1.6.2 A vállalatok fenntartható innovációs képességének növelése összehangolt erőfeszítést igényel a finanszírozás, a K + F, az ipar, az adóügyek, az oktatás, a környezetvédelem, a média és kommunikáció terén, EU-, nemzeti, és regionális szinten egyaránt.

1.6.3 Megfontolandónak tartjuk azt a tagállami gyakorlatban már alkalmazott megoldást, hogy a vállalkozások – amennyiben fejlesztenek, illetve ilyen megbízatást adnak kutatóműhelyeknek – pályázat útján juthassanak hozzá addicionális pénzügyi forrásokhoz költségvetési és magán pénzügyi forrásból.

1.7 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a szellemi tulajdon értékének elismerése és védelme az EU-ban mind kevésbé felel meg a fokozódó globális verseny követelményeinek. Továbbra is

elismerve a tudományos teljesítmények publikálásának fontosságát, az ezen alapuló értékelés szerepét – a „tudomány piacának” jelentőségét – fokozott figyelmet és átfogó intézkedéseket igényel a kutatási eredmények üzleti hasznosításának, szabadalmaztatásának megoldása, a szellemi tulajdonhoz fűződő jogok érvényesítése, a közösségi érdekek fokozott érvényre juttatása. Az EGSZB az uniós jog fejlesztése mellett fontosnak tartja, hogy a tagországok vizsgálják felül: a politika terén milyen eszközökkel tudják továbbfejleszteni a szellemi tulajdonhoz fűződő jogok védelmét, kiterjeszteni ezt a szabadalomhasznosítás intézményes figyelemmel kísérésére is, javítva ugyanakkor az EU-n belüli együttműködést.

1.8 Az EGSZB meggyőződése az, hogy az innováció előtérbe állítása, a versenyképesség dinamikus növelése a fenntartható fejlődés irányában nem nélkülözheti a stratégiai innovációs menedzsment funkciók ellátását, kutatók, vállalati szakemberek ez irányú képzésének megoldását. Különösen fontos, hogy az információs és kommunikációs technológiák oktatásba történő integrálása révén⁽¹⁾ az e-tanulás nagy figyelmet fordítson az innovációmenedzsment képzésére, ennek ösztönzési rendszerére, szervezeti feltételeinek kiépülésére.

1.9 Az EGSZB véleménye szerint az innováció érdekében törekedni kell arra, hogy az ipari szerkezetváltás és a képzés, továbbképzés prioritástengelyei megfeleljenek egymásnak, a piaci igényekre, változásokra a képzésben is időben lehessen reagálni. Elő kell segíteni, hogy a kutatók szabad mozgása mellett az innovációmenedzsment mobilitása megfelelő legyen, széles körű együttműködés alakulhasson ki az innovációs intézmények, tudományos, technológiai parkok menedzserei között.

1.10 Az EGSZB az ipari szerkezetváltozás előmozdításában megkülönböztetett szerepet tulajdonít azoknak az irányítási, szervezeti struktúráknak, amelyek révén a technológiai transzfer hatékonyabbá tehető. Az ipari, tudományos, technológiai parkok, technológiai központok rendkívül fontos eszközök ahhoz, hogy a kis és közepes vállalkozások indítása, letelepedése, beszállítói pozíciók elfoglalása (elnyerése), a fejlett technológiákkal való lépéstartáshoz nélkülözhetetlen tanácsadás és segítségnyújtás, a legszükségesebb laboratóriumok rendelkezésre álljanak. Az innováció feltételeinek a vállalkozások számára viszonylag alacsony költségszinten és színvonalas tartalommal való biztosítása, az infokommunikációs technológiák révén a logisztikai feladatok ellátására egyre inkább feltételezi a technológiai transzfer intézményeinek hálózatos működését. Fontos, hogy ezen struktúrák továbbfejlesztéséről az Európai Bizottság sokoldalúan gondoskodjon, különösen a tudományos technológiai (versenyképességi) pólusok, tudásközpontok fejlődésének előmozdításával. Az egyetemeket, tudományos, technológiai parkokat, inkubációs, technológiai központokat átfogó tudományos (versenyképességi) pólusoknak kitüntetett módon az EU fejlesztési prioritásainak érvényre juttatásában célszerű szerepet adni, illetve létesítésüket szorgalmazni.

⁽¹⁾ „Az informatikai eszközökkel támogatott, egész életen át tartó tanulás hozzájárulása Európa versenyképességéhez, az ipari szerkezetváltáshoz és a társadalmi tőke fejlesztéséhez”, CCM/034, 2006.9.21.

1.11 Az EGSZB úgy látja, hogy az EU erőteljesen hangsúlyozott céljai, így a lisszaboni stratégia azon törekvése, hogy belátható időn belül a világ legversenyképesebb térsége legyen Európa – nem jelennek meg a költségvetés vitáiban, s főként annak elfogadott számaiban. Az Európai Bizottság jelentős eszközöket fordít a K + F programokra, de ezek szerepe, súlya nem növekszik a kívánt mértékben. Ezek a programok akkor töltenék be igazán eredményesen a funkciójukat, ha a tagállamokban hatásuk többszöröződné, az egyes országok adottságainak megfelelő programokat generálnának. Ez nincs így. Az EGSZB szükségesnek tartja, hogy az Európai Bizottság tekintse át az innováció rendszerét, s adjon támogatást ahhoz, hogy a tagországok erőfeszítéseiket jobban hangolják össze, a K + F erőforrások multiplikatív szerepe fokozottabban érvényesüljön, különös tekintettel az EU fejlesztési prioritásaira.

1.12 Az EGSZB örömmel üdvözli a finanszírozás tárgykörében az Európai Beruházási Bank (EBB-csoport) sokoldalú erőfeszítéseit az európai gazdaság erejének, innovativitásának keresleti és kínálati oldalon egyaránt történő megerősítése érdekében. Az EGSZB rámutat arra, hogy ez a finanszírozási eszközrendszernek csak egy eleme: szükség van arra, hogy az EU költségvetése a lisszaboni stratégiában meghatározott mértéknek megfelelően biztosítsa az innováció forrásait. Ezen felül pedig a tagállami és regionális költségvetések hasonló arányú hozzájárulása is szükséges.

1.13 Az EGSZB megítélése szerint az EBB-csoport működése alapvető többszöröző (leverage) hatással jár az eddigi tapasztalatok szerint. Éppen ezért az EGSZB felhívja az EBB-csoportot a többszöröző hatás folyamatos felülvizsgálatára, figyelemmel kísérésére és a koordinációra az Európai Bizottsággal, valamint az egyéb pénzügyi intézetekkel általánosságban annak az érdekében, hogy a többszöröző hatás az elérhető legnagyobb mértékű legyen.

1.14 Az EGSZB megítélése szerint az EBB-csoport hatalmas lehetőségekkel rendelkezik úgy is mint a közszektorba tartozó bank, és úgy is mint szolgáltató. Az EGSZB javasolja az EBB-csoportnak, hogy tevékenységét terjessze ki a pénzügyi alapkezelés terén a Közösség forrásain felül a magánpiaci pénzforrások bevonására is.

2. Egy innovációbarát, modern Európa

2.1 Az európai állam- és kormányfők 2006. október 20-án, a finn elnökség alatt Lahtiban tartott informális értekezletére az Európai Bizottság által kiadott COM(2006) 589 számú közlemény számos területen érinti az innovációnak az ipari szerkezet átalakulására gyakorolt hatása kérdéseit. Megállapítása szerint Európa és tagállamai számos innovációs értéket birtokolnak. De

több ellentmondástól is szenvedünk: feltalálunk és újítunk, de az újításainkat nem váltjuk át új termékekre, munkahelyekre és védjegyekre, továbbá számos kisméretű, kimagaslóan innovatív vállalkozás alakul, de ezek nem válnak könnyen nagy, globális méretben sikeres vállalattá, ezenfelül pedig bizonyos ágazatokban, mint a telekommunikáció (IKT), az innováció adaptálása komoly termelékenységi előnyöket hozott, de másutt, mint például mutatják, ez nem következett be. Az innováció és az ipari szerkezetváltás nem működhet jól átgondolt és könnyen kezelhető jogszabályok nélkül a szabadalmak bejegyzése és a szellemi tulajdon tárgyában. E célból felül kellene vizsgálni a közösségi szabadalomról szóló 2000. augusztus 1-jei tanácsi rendeletjavaslatot, hogy jobban a gyors átalakulásban lévő gazdasági viszonyokhoz lehessen igazítani azt (főként a kötelező licencekkel és a közösségi szabadalmi oltalom megszűnésének okaival kapcsolatban). Ehhez szükség van a bejegyzett szabadalmak különböző ipari és/vagy kereskedelmi alkalmazásainak megkönnyítésére, valamint az egyes szereplők – kutató, vezető beosztású alkalmazott, mérnök – vagy csoportok által létrehozott innováció szellemi tulajdonának elismerésére alkalmas eljárásokra, akkor is, ha az említettek egy olyan vállalati vagy közgazgatási struktúra részét képezik, amely struktúráról az adott innováció idegen.

2.2 Az innováció akkor fejthet ki optimális hatást az ipari szerkezet átalakulásában, ha vállalati, ágazati, regionális, tagállami és uniós eszközök összehangolt rendszere működik, és könnyen hozzáférhető „felhasználóbarát” eszközöket biztosít a folyamatokban részes vállalkozások, munkavállalók, tudományos és oktatási intézmények és egyéb stakeholder szervezetek számára.

2.3 Vállalati szinten az innovációt előremozdító – proaktív – eszközök különösen (i) a stratégiai innovációmenedzsment, (ii) a stratégiai emberierőforrás-menedzsment, (iii) a kompetenciafejlesztés, (iv) az új munkaszervezési módszerek alkalmazása, (v) a vállalati innovációs megállapodások. A statikusról a dinamikusabb munkaszervezésre való áttérés, amely az egyes dolgozók és szakemberek szakértelmének és képességeinek tiszteletben tartására és valorizálására helyezi a hangsúlyt, és ennek érdekében segíti választásukat az egész életen át tartó tanulás és/vagy átképzés különböző formái között, csakis a tudás és az innováció, valamint az innovatív elképzelések számának növekedését, létrehozásuk általánossá válását szolgálhatja.

2.4 A vállalati szinten a változások kezelését tevélegesen elősegítő – aktív – eszközök elsősorban (i) a kompetenciaértékelések és személyi előmeneteli tervek, (ii) a szolgáltatások kihegyezése, (iii) a továbbképzés és átképzés, (iv) a vállalati reorganizációra vonatkozó kollektív szerződések, szociális tervek.

2.5 Ágazati és regionális területen is működtethető proaktív eszköznek tekinthetők elsősorban (i) a klaszterfejlesztések, (ii) az innovációorientált hálózatok és partnerségek, (iii) a tudó-

mányos-technológiai és ipari parkok, az innovációs pólusok, (iv) a regionális innovációs stratégiák és fejlesztési tervek, valamint ennek végrehajtó intézményei, (v) a tudásregiók.

2.6 Az Európai Bizottság folyamatosan vizsgálja, mely ágazatokban mutatkozik leginkább eredményesnek az európai innováció.

2.7 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság ezek mellett rámutat arra, hogy egyetlen ágazatnál sem lehet kizárni a hirtelen megnövő innovációs képességet és a hozzáadott érték arányának növekedését. Ajánlatos támogatni minden olyan innovatív ötletet, amely az anyagok új felhasználási módjaira, a technológiák fejlesztésére, az új termékek kifejlesztésére, valamint új minőségek és hozzáadott érték létrehozására irányul.

2.8 Az innováció hatását a tagállami kormányok proaktív módon mindenekelőtt saját nemzeti foglalkoztatási, ipar-, innovációs, környezetvédelmi, oktatási és kereskedelempolitikájuk összehangolása és a közigazgatás teljes spektrumában való együtt működtetése útján segíthetik elő. Ennek során a szociális partnerek és a szervezett civil társadalom szereplőivel fenntartott partnerség hozzáadott értéke nyilvánvaló. Indokolt továbbá nemzeti szintű (i) kutatás és előrejelzési rendszer a munkahelyteremtés új forrásainak feltárására, (ii) szakképzési, átképzési programok, (iii) élethosszig tartó tanulási stratégia, (iv) a munkaerőpiaci szabályozásban kedvező feltételek a kompetenciaépítéshez, mobilitáshoz.

2.9 Különösen fontos és sajátos katalizátor szerepe lehet a tagállami határon átnyúló innovatív együttműködési formáknak az innováció és az ipari szerkezet átalakulása területén. Ebben a körben a „Közös Technológiai Kezdeményezések”-nek (JTI) a nanotechnológia, innovatív gyógyszerek, hidrogén- és üzemanyagcellák, a beépített számítógépes rendszerek, az aeronautika és légi közlekedés, a környezet és biztonság globális monitoringja terén. Ezenfelül az Európai Technológiai Platformoknak a jelentőségére és továbbfejlesztésük fontosságára indokolt rámutatni. Különösen jó példa lehet a már komoly múlttal rendelkező „Európai Acélipari Technológiai Platform” és a „Tiszta Szén Platform” továbbá a „Waterborne” Platform tapasztalatainak széles körben történő megismertetése.

2.10 Az Európai Unió intézményei szintjén a következők összehangolt, proaktív működtetése és továbbfejlesztése indokolt: (i) a Lisszaboni Stratégia, (ii) Fenntartható Fejlődés Stratégia, (iii) Partnerség a növekedésért és munkahelyekért, (iv) európai szociális párbeszéd (ágazati és ágazatokon átnyúló), (v) K + F, innovációs, foglalkoztatási, élethosszig tartó tanulási közösségi programok, (vi) közösségi regionális politika, (vii) Európai Szociális Alap (ESZA), Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA), (viii) Változások Európai Megfigyelőközpontja, (ix) európai előrejelzési rendszer a munkahelyteremtés új forrásaiért.

2.11 Ígéretes az Európai Technológiai Intézet (ETI) alapítására vonatkozó kezdeményezés ⁽²⁾. A jelen vélemény keretein belül arra indokolt rámutatni, hogy a működési keretek kialakításának jelen, kezdeti szakasza a legalkalmasabb annak biztosítására, hogy az intézet valóban hozzájáruljon az innováció termékké, munkahelyekké való átalakításához.

2.12 Az Európai Bizottság kezdeményezései közül ki kell emelni a 2006. november 21-én COM(2006) 728 végleges szám alatt megjelent közleményt az adójogi eszközöknek a K + F érdekében történő jobb kihasználása tárgyában.

2.13 Hasonló jelentőséggel bír a K + F és innováció előmozdítása érdekében az állami támogatásokra vonatkozó szabályok tárgyában az Európai Bizottság által tett kezdeményezés ⁽³⁾.

2.14 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság egyetért azzal, hogy kiemelten fontos: (i) Európa vezető szerepének megalapozása a jövő stratégiai technológiáiban, (ii) érdemi intézkedések szükségesek abból a célból, hogy sokkal erősebb legyen a kapcsolat az egyetemek, a kutatás és az üzlet között, (iii) fejleszteni kell a keretfeltételeket.

2.15 Az általános keretfeltételek körében különös figyelmet kell fordítani a következőkre: (i) egységes belső piac, (ii) az innováció finanszírozása, (iii) szellemi tulajdonjog a 21. században, (iv) az unió vállalatai külkereskedelmi, külgazdasági kapcsolatainak, harmadik országok piacához való hozzáféréseinek támogatása.

2.16 Ezen túlmenően mielőbb el kell végezni az ágazati felméréseket is az ágazatspecifikus feltételek minél kedvezőbbé tétele érdekében. Érdemes ennek során különös figyelmet fordítani a következőkre: (i) kkv-szempontok, (ii) a lisszaboni stratégia megvalósításához való hozzájárulás, (iii) regionális kapcsolódások.

3. Az Európai Beruházási Bank (EBB) csoport szerepe

3.1 Az EGSZB rámutat, hogy az innováció ipari változásokkal összefüggő legkedvezőbb hatásai eléréséhez a finanszírozási eszközök teljes spektrumára és az eszközök összehangolt működésére van szükség. Hozzáférhető kell legyen a pénz- és tőkepiac minden adekvát terméke, függetlenül attól, hogy azt klasszikus pénzügyi vállalkozás, regionális vagy tagállami kormányzat, illetve az Európai Unió hozta létre. Az innováció teljes folyamatában, a teljes végrehajtásig hozzáférhetőnek kell lennie finanszírozási eszközöknek, forrást biztosítva a push/market pullhoz. A jelen vélemény a finanszírozás széles tárgyköréből az egyik kulcsszereplőre, az Európai Beruházási Bank Csoportra terjed ki, összekapcsolván ilyen módon az Európai Beruházási Bank (EBB) és az Európai Beruházási Alap (EBA) eszközzeit.

3.2 Az EBB és az EBA elsődleges céljaként az európai gazdaság erejének növelését és az innovációt tűzte ki célul. A lisszaboni stratégiához és a növekedéssel kapcsolatos európai cselekvési tervhez való hozzájárulást célirányos pénzügyi lehetőségek kihasználása és kifejlesztése révén igyekszik megvalósítani. Az EBB legnagyobbbrészt az „Innovation 2010 Initiative” (i2i)

programmal járul hozzá Európa innovatívabbá és versenyképesebbé tételéhez: a program 50 milliárd eurót irányzott elő az elkövetkezendő évtizedre beruházási projektek finanszírozására egész Európában az oktatás és a képzés; a kutatás, a fejlesztés és az innováció (K + F + I); valamint a fejlett információs és kommunikációs technológiák és az e-szolgáltatás területén, beleértve a tartalomszolgáltatást, az audiovizuális és a multimédia szolgáltatásokat is.

3.2.1 A 2000 óta támogatott i2i-projektek leszerződött értéke 2006 végére elérte a 46 milliárd eurót, ami azt mutatja, hogy a 2010-re tervezett 50 milliárd eurós célkitűzés túlteljesíthető. Az EBB továbbá a – nem csak K + F célra felhasználható – strukturált pénzügyi hitel lehetőségén (Structured Finance Facility, SFF) keresztül megnövelte a beruházásokra igénybe vehető finanszírozási kapacitását, annak érdekében, hogy pénzügyi forrásokat biztosítson élvonalbeli és innovációs termékek, eljárások és rendszerek számára. Olyan projektek és cégalapításban részt vevő személyek támogatásáról van szó, ahol magasabb a hitelkockázat, mivel a projektek nem beruházás értékűek. A kkv-k által kifejtett beruházási tevékenységek finanszírozására az EBB hitelkonstrukciókat hozott létre megfelelő pénzügyi közvetítők révén.

3.2.2 Továbbá innovatív tranzakciókat fejlesztenek ki, többek között kockázatmegosztási mechanizmusokat és/vagy olyan EBB-termékekkel összekapcsolt nemzeti és helyi támogatási eszközöket, amelyek kielégítik a kkv-k sajátos igényeit. Az EBB kockázati tőke és garanciák rendelkezésre bocsátása révén összpontosít a kis- és középvállalkozásokra (a kkv-kre). Az EBA intézkedései kiegészítik az EBB által a kkv-k számára biztosított támogatásokat.

3.2.3 A kkv-k hitelhez való hozzáférést illetően meg kell említenünk a Basel II megállapodás hátrányos kihatását. Összességében véve ez a megállapodás sajátos kötelezettségeket fogalmaz meg a bankrendszerre vonatkozóan azzal, hogy a bankok minden egyes hitelt kérelmező kkv-t minősíteni kötelesek. A minősítés elkészítéséhez a kkv-knak az eddigieknél mind minőségi, mind pedig mennyiségi szempontból szélesebb körű információkat kell szolgáltatniuk. Azok a kkv-k, amelyek nem rendelkeznek ERP (vállalati forrástervezés) típusú információs rendszerekkel, nem tudnak majd minden szükséges információt megadni. Az ERP-rendszerek rendkívül költségesek és a kkv-k nagy többsége nem rendelkezik ezekkel, így jogosulatlanul tehetik magukat a kedvező feltételekkel történő hitelfelvételre, ami hátrányosan fog hatni a fejlődésükre. Az EBB és az Európai Bizottság kísérje figyelemmel és ellenőrizze a kkv-k számára szükséges finanszírozáshoz való hozzájutás szintjét, illetve ezen hozzáférés és a Basel II megállapodás hatása közötti kapcsolatot.

3.3 Az EBB-csoport innovációs támogatása szükségessé teszi az új és a műveletek kockázati profiljához igazodó finanszírozási módokat és termékek fejlesztését. Ezzel párhuzamosan az érték és a közösségi finanszírozási eszközök közötti szinergiák növelése érdekében az EBB-csoport és az Európai Bizottság között új közös kezdeményezések valósulnak meg partnerkapcsolat kialakítása révén olyan EU-költségvetési támogatásokkal,

⁽²⁾ COM(2006) 604 final.

⁽³⁾ A 70/2001/EK bizottsági rendeletet módosító 2004. február 25-i 364/2004/EK bizottsági rendelet, HL L 63., 2004.2.28.

mint a 7. keretprogram (FP7) és a versenyképességi és innovációs keretprogram (CIP). Az ilyen közös kezdeményezések nem korlátozódnak a 2007-től életbe lépő kockázatmegosztási pénzügyi mechanizmusra (risk sharing financial facility, RSFF), és a legjobban például a folyamatban lévő bevezetéseknél mutatkoznak meg, melyeket az EBA a CIP keretében kezdeményezett.

3.4 A kockázatmegosztási pénzügyi mechanizmus

3.4.1 A kockázatmegosztási pénzügyi mechanizmus (RSFF) egy új és innovatív kezdeményezés, amelyet az Európai Bizottság és az Európai Beruházási Bank közösen hozott létre annak érdekében, hogy támogassa Európában az – elsősorban a magán-szektor révén megvalósuló – kutatást, a technológiafejlesztési és demonstrációs tevékenységeket, valamint az innovációt olyan módon, hogy megfelelő hitelgaranciákat biztosít nagyobb kockázattal járó európai projektekhez az innováció terén. Az új rendszer célja az, hogy jobb hozzáférési lehetőséget kínáljon az adósság finanszírozásához az átlagosnál magasabb kockázati jelleggel rendelkező kapcsolódó tevékenységek számára, a kockázatot pedig közösen vállalja az Európai Unió és az EBB, a kutatásfejlesztési projektek támogatóival együtt. Az RSFF keretében biztosított EBB-támogatás az európai kutatók számára az FP7 keretéből származó támogatások kiegészítése gyanánt áll majd rendelkezésre.

3.4.2 Az RSFF ugyanolyan rendszerben fog működni, mint azt az EBB jelenlegi SFF-szabályai lehetővé teszik. Két keret lesz, az egyiket az Európai Bizottság (FP7), míg a másikat az EBB finanszírozza, mindkettő esetében 1 milliárd eurós a keret a 2007–2013-as időszakra. Az FP7 forrásai kutatási, fejlesztési és szemléltetési projektek finanszírozására is felhasználhatóak lesznek, míg az EBB-pénzeszközök innovációs projektek finanszírozására. Ebből a két keretből 2 milliárd euróig terjedő összeg használható fel kockázatvállalási célokra, ami lehetővé teszi majd, hogy nagyobb mértékben finanszírozhatók legyenek az átlagnál magasabb kockázati profilú kutatási, fejlesztési és újítási programok, az EBB pedig várhatóan egészen a komoly fellendítő hatás kiváltására képes 10 milliárd eurós összegig támogatja a finanszírozást. Az RSFF támogatni kívánja az európai kutatási kezdeményezéseket, úgymint a kutatási infrastruktúrát, az Európai Technológiai Platformot, a közös technológiai kezdeményezéseket vagy az EUREKA (Európai Kutatási Koordinációs Ügynökség) keretében elindult projekteket.

3.4.3 A Közösség, az EBB és kedvezményezettjei közti kockázatmegosztás gondolata alapján az RSFF további eszközt nyújt a kutatás, fejlesztés és innováció finanszírozásához, ily módon a magánszféra és a kutatók közössége felé egységesen megnyitja a lehetőségek széles tárházát, valamint teljesebbé teszi a már rendelkezésre álló, a kutatás és fejlesztés finanszírozását szolgáló eszközök portfólióját. Az RSFF lehetővé teszi, hogy az EBB olyan pénzügyi termékeket dolgozzon ki, amelyek egy adott ágazat és projektgazdák sajátos igényeinek megfelelően ellensúlyozzák a piac hiányosságait, szélesítve ilyen módon a potenciális kedvezményezettek körét. Az RSFF hozzáférhető lesz méretétől függetlenül minden jogi személy és vállalkozás számára, beleértve a nagy és a közepes nagyságú vállalatokat, a kkv-kat, kutatóintézeteket, egyetemeket, együttműködési megállapodáson alapuló konstrukciókat, vegyes vállalatokat és speci-

ális célú joganyagokat. Az RSFF azáltal, hogy kockázatmegosztási megállapodásokat köt a bankszektorral, hozzájárul ahhoz, hogy a pénzügyi világ is részt vehessen a kutatásfejlesztési tevékenységek támogatásában, különös tekintettel a kkv-kre.

3.4.4 A 2006 júliusában összeült Versenyképességi Tanács úgy döntött, hogy 500 millió eurónyi összeget utal ki kezdetben az RSFF számára a 7. keretprogram időközi felülvizsgálatáig, annak érdekében, hogy ily módon biztosítsa a hitelprogram gyors elindulását a pénzeszközök szintjén a megfelelő kritikus tömeggel. Lehetséges lesz egy további 500 millió eurós összeg lehívása 2013-ig a közösségi költségvetés terhére, az időközi értékelés és az új eszközre irányuló potenciális igények kiértékelésének függvényében. Miközben a felhasználást és az RSFF vezetését szabályozó általános feltételek – beleértve az alkalmassági követelményeket, a szabályozást és az intézmények közti kockázatviselést – az FP7 együttműködési és kapacitási egyedi programjának keretében vannak meghatározva, a részletes intézkedések kérdésében az Európai Bizottság és az EBB között kétoldalú megállapodás jött létre, amelyet 2007. június 5-én írtak alá.

3.5 Az Európai Beruházási Alap innovációtámogatása

3.5.1 Az EBA a részvényesektől (EBB, Európai Bizottság) vagy egyéb harmadik személyektől (tagállami szinten) kapott mandátuma alapján támogatja az innovációt és a kkv-k finanszírozását a közösségi célkitűzések szellemében. 2006 végére az EBA-ügyletek teljes volumene elérte a 15 milliárd eurót, ezen összegből 11,1 milliárd euró kis- és középvállalkozások fedezeteként, a maradék kb. 3,7 milliárd pedig kockázati tőkeként szolgált.

3.5.2 Az európai versenyképesség erősítését megcélzó lisszaboni stratégia továbbra is az EBA fő tevékenységét adja (az EBA így az egyetlen olyan uniós szerv, melynek a kis- és középvállalkozások pénzügyi támogatása a feladata). 3,7 milliárd eurós befektetésállományú 224 kockázattitőke-alapjával az EBA hozzájárult az innovációs úr kitöltéséhez azzal, hogy körülbelül 20 milliárd eurót tett hozzáférhetővé gyorsan fejlődő kkv-k és induló cégek számára (ami hozzásegítette az olyan, kategóriájukban világelső cégek felemelkedését, mint a Skype, Bluetooth/Cambridge Silicon Radio vagy a Kelkoo). A 2005. márciusi Európai Tanács elnökségi következtetéseiben az EBA-nak azt javasolta, hogy a tevékenységeit diverzifikálja, különösképpen előnyben részesítve a technológiaátadás finanszírozását. 2006-ban aláírták az első technológiaátadási megállapodásokat licenc- és spin-off tevékenységekhez.

3.5.3 Az új időszakra szóló pénzügyi terv értelmében az EBA irányítja a Versenyképességi és innovációs keretprogramot (CIP) és kulcsszerepet játszik a JEREMIE programban. Mindkét program célja a kkv-k finanszírozásának támogatása és a pénzügyi tervezés elősegítése.

3.5.3.1 A CIP, mely az EU egyik legfontosabb kkv- és innovációspolitikai eszköze, kockázati tőkét (beleértve a technológiaátadási tevékenységeknek, az „üzleti angyalok” hálózatának, valamint az ökoinnovációknak a finanszírozását) és fedezeti mechanizmusokhoz való hozzáférést biztosít a kkv-k számára.

3.5.3.2 A JEREMIE program (mikro-, kis- és középvállalkozásokat támogató közös európai források) feljogosítja az európai tagállamokat és régiókat, hogy az ERFA-forrásokat piaci okokból testre szabott pénzügyi eszközökön keresztül használják fel, például alaptőke, kockázati tőke, fedezet vagy hitel formájában. A JEREMIE program segít az ERFA-támogatások optimális felhasználásában azáltal, hogy további források bevonására ösztönöz, míg a megvalósítást a rugalmasabb keretszabályok révén könnyíti meg. 2007-ben az EBA alaptőkéjének emelése biztosítja a CIP és a JEREMIE forrásait. Becslések szerint 2013-ra már több mint egymillió lesz az olyan kkv-k száma, amelyek igénybe vették az EBA pénzügyi eszközeit.

3.5.3.3 A lisszaboni menetrend szellemében jó gyakorlatnak bizonyul az, amikor a közösségi pénzügyi eszközök nagyon ösztönző (például a közösségi költségvetésből származó 1 euróból 50 euróhoz juthat hozzá egy kkv a fedezeteknek köszönhetően) és fontos, katalizátori szerepet játszanak a pénz-

ügyi világ szereplői felé (kockázati tőke támogatása). Ahhoz, hogy a CIP alatt a technológiai alkalmazásokat szélesebb körben vegyék igénybe, az egyetemeket és a kkv-kat kell célba venni, és nagyobb súlyt kell fektetni a projektek finanszírozására, a szellemi tőke meghatározásának elősegítésére szolgáló propagandára, az engedélyezésre és az engedélyek kiadására, az együttműködési megállapodásokra és az eredő haszonra; b) a sikeres kivitelezést a JEREMIE program révén kell biztosítani, a finanszírozási és állami segélyekre vonatkozó szabályokhoz hasonló módon.

3.5.4 Az EBB és az EBA 2006-ban együttműködési megállapodást írt alá, mely lehetővé teszi innovatív kkv-k számára az EBB hitelkonstrukciók és az EBA által biztosított fedezetek összekapcsolását. Várható, hogy a továbbiakban is hasonló módon együttműködik még a két intézmény, főleg a JEREMIE keretében.

Kelt Brüsszelben, 2007. július 11-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Dimitris DIMITRIADIS

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: Foglalkoztatás a kiemelt népességcsoportokban (lisszaboni stratégia)

(2007/C 256/18)

2006. szeptember 14-én az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság úgy határozott (ezt 2006. október 26-án megerősítették), hogy Eljárási Szabályzatának 31. cikke alapján (az EGSZB munkáinak keretében, az Európai Tanács 2006. március 23-24-i felkérésére) tájékoztató jelentést dolgoz ki a következő tárgyban: *Foglalkoztatás a kiemelt népességcsoportokban (lisszaboni stratégia)*.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2007. március 15-i ülésén Eljárási Szabályzata 29. cikkének (2) bekezdése alapján úgy határozott, hogy ezt a tájékoztató jelentést saját kezdeményezésű véleménynyé alakítja.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Foglalkoztatáspolitikai, szociálpolitikai és uniós polgárság” szekció véleményét 2007. június 18-án elfogadta. (Előadó: Wolfgang GREIF.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2007. július 11-12-én tartott 437. plenáris ülésén (a július 12-i ülésnapon) 122 szavazattal, 2 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt:

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az alábbi vélemény azt fejt ki, hogy az ambiciózus lisszaboni foglalkoztatási célokat mennyiségi szempontból – bár az egyes országok között jelentős és mindig szem előtt tartandó különbségek vannak – csak korlátozottan sikerült elérni. A foglalkoztatás minőségét illetően is ellentétes a kép: egyes tagállamok foglalkoztatáspolitikájában tapasztalható öröndetes példák, amelyeket az EGSZB szerint a jövőben rendszeresebben kell összegyűjteni és értékelni, EU-szerte továbbra is kijózanító tények állnak szemben:

– Bár a munkaviszonyok többsége EU-szerte többnyire szabványos munkaviszony, meg kell állapítanunk, hogy a foglalkoz-

tatásnak az utóbbi években megfigyelhető növekedése főként a nők esetében túlnyomórészt a részmunkaidős munkaviszonyok növekedéséből adódik, az idősebb munkavállalók esetében továbbra is kirívóan nagy a megfelelő munkahelyek hiánya, valamint hogy elsősorban a fiatalok esetében az atipikus (nem szabványos) foglalkoztatási formák erős növekedése figyelhető meg, amelyek közül több nem kellőképpen biztosított jogilag és szociális szempontból.

– A hátrányos helyzetű csoportok esetében a munkaerő-piaci integrációs esélyek alig javultak (ez a továbbra is magas tartós munkanélküliségből látható, valamint a viszonylag magas

munkanélküliségi rátákból főként a fiatalok és alacsony képzettségűek esetében, illetve elsősorban az idősebbek alacsony foglalkoztatási arányából); a társadalmilag kirekesztett csoportok esetében továbbra is rendkívül problematikus a munkaerő-piaci helyzet.

1.2 Ennek kapcsán a rugalmas biztonság koncepciójáról jelenleg folyó viták során az EGSZB szerint fontos leszögezni, hogy minden általános definíciónak, továbbá a vállalatok és a munkavállalók alkalmazkodási képességének javítására irányuló intézkedéseknek magában kell foglalnia a magas szintű szociális biztonságot, az aktív munkaerő-piaci politikát, a képzést és a továbbképzést, valamint a szociális szolgáltatások hozzáférhetőségét.

1.3 Az EGSZB arra szólít fel, hogy az e véleményben tárgyalt kiemelt munkaerő-piaci csoportok tekintetében a nemzeti szociális és foglalkoztatási politikák keretében a jövőben nagyobb jelentőséget kapjanak a következő pontok:

- a fiatalok munkaerő-piaci beilleszkedésének elősegítését célzó intézkedések, melyek célja olyan első munkahely megszerzésének lehetősége, amely kilátásokat biztosít a jövőre nézve,
  - fokozott küzdelem a számos továbbra is létező, koron, nemen, illetve fogyatékoságon vagy etnikai származáson alapuló megkülönböztetés vagy hátrányos bánásmód ellen, főként a képzési lehetőségek és a munkaerő-piaci hozzáférés és a munkaerőpiacon maradás terén,
  - a munkaerőpiac biztonságának növelése és a „bizonytalan” foglalkoztatási viszonyok megakadályozása, többek között annak elérése által, hogy a munkanélküliek ne kényszerüljenek biztosítás nélküli állások elfogadására, valamint a feketemunka elleni harc és a határozott ideig foglalkoztatott munkavállalók kihasználásának megakadályozása révén,
  - a munkahelyek minőségének javítását célzó intézkedések és a munkavállalók védelme a diszkriminációtól,
  - fokozott beruházások a munkahelyek minőségébe és életkornak megfelelő kialakításába,
  - beruházások a képzés, továbbképzés és az egész életen át tartó tanulás terén, valamint a meglévő és a munkaerőpiacon keresett képesítések közötti különbségek kiküszöbölése,
  - a nem szabványosított foglalkoztatási formák társadalombiztosítási helyzetének korszerűsítése és javítása minden olyan esetben, ahol ez szükséges,
  - a munkaerőpiac nemi alapú szegmentálódásának leépítése, elsősorban a munka és a család összeegyeztethetősége érdekében megvalósuló hatékony intézkedések (főként átfogó gyermekfelügyeleti intézmények létrehozása, valamint a gondozásra szoruló és családjaik számára többek között napközi otthonos intézmények formájában történő támogatási lehetőségek) révén,
  - a munkaerőpiacon lépés (visszatérés) és a munkaerőpiacon maradás során a gondozási kötelességgel rendelkező személyek előtt álló akadályok leépítése, valamint az apák gyermekgondozási feladatokban való nagyobb mértékű részvételének ösztönzése,
  - a vállalatokat ösztönző és támogató lehetőségek kiépítése annak érdekében, hogy nagyobb számban alkalmazzanak fiatalokat, valamint a munkaerő-piacon különleges problémákkal szembesülő idősebb munkavállalókat.
- 1.4 Emellett különleges intézkedések szükségesek a társadalmilag kirekesztett csoportok esetében:
- például átmeneti munkaerőpiacok létrehozása, a vállalatok megfelelő ösztönzése a nagyobb arányú foglalkoztatásra, ugyanakkor segítség nyújtása a társadalmi kirekesztést okozó problémák megoldásában (a nem kívánt mellékhatásokat ennek során éppúgy ki kell zárni, mint a verseny torzulását),
  - különleges szerep hárul a nonprofit terület foglalkoztatására irányuló kezdeményezéseire, főként a közhasznú foglalkoztatásra. A munkaerőpiac-politikai költségvetés keretében biztosítani kell az ilyen támogatásokat.
- 1.5 Az EGSZB hangsúlyozottan utal arra, hogy az e véleményben felvázolt prioritások megvalósítása számos EU-tagállamban fokozott foglalkoztatáspolitikai erőfeszítéseket tesz szükségessé, amelyek megfelelő költségvetési fedezetét biztosítani kell.
- Így nemzeti és európai szinten is kevésbé lesznek sikeresek az aktív munkaerőpiac-politikai intézkedések, ha a tagállamok költségvetési terveiben nem fordítanak elegendő figyelmet rájuk.
  - Az EGSZB számos tagállam esetében ellentmondást állapít meg a munkaerőpiac-politikai kezdeményezésekre vonatkozó – például nemzeti reformtervek keretében tett – javaslatok és költségvetési fedezetük között ⁽¹⁾.
  - Az egyes országok kedvező tapasztalatait jobban figyelembe kell venni a nemzeti cselekvési tervekben, és az ESZA 2007–2013 alapot megfelelően kell felhasználni.
- 1.6 Az EGSZB ebben az összefüggésben már több ízben utalt arra, hogy a költségvetési fedezethez olyan kedvező makrogazdasági környezet szükséges, amely a régóta tartó konjunkturális nehézségek leküzdése érdekében növekedésorientált gazdaságpolitikára irányul ⁽²⁾.

⁽¹⁾ Lásd az EGSZB 2006. május 17-i véleményét az alábbi tárgyban: „Javaslat tanácsi határozatra a tagállamok foglalkoztatáspolitikáira vonatkozó iránymutatásokról”, előadó: Wolfgang GREIF (HL C 195., 2006.8.18.).

⁽²⁾ Lásd a kibővült Európai Unió szociálpolitikájának jövőjével foglalkozó magas szintű szakértői csoport 2004. májusi jelentését.

1.7 Számos tagállamban olyan magas szintet értek el a bérköltésekhez kötött társadalombiztosítási járulékok, hogy ez már hátrányos következményekkel járhat a munkahelyek létrehozására nézve. Egyes esetekben az adózás utáni jövedelem és a szociális juttatások szintje közötti csekély különbség hathat taszítóan. Az ilyen úgynevezett munkanélküliségi csapdákat ki kell küszöbölni a szociális rendszerek pénzügyi biztonságának veszélyeztetése nélkül. Az EGSZB ezzel kapcsolatban egyetért a kibővített unióban a szociálpolitika jövőjével foglalkozó magas szintű csoport ajánlásaival, azzal, hogy a társadalombiztosítási rendszerek finanszírozásának alapját ki kell szélesíteni, és így a járulékkerhet egyenletesebben kell minden termelési tényező között elosztani a munka tényezőjének tehermentesítése érdekében ⁽³⁾.

1.8 A foglalkoztatáspolitikai iránymutatások 2008-as átdolgozását illetően a tagállamok számára egyértelmű kötelezettségeket meghatározó világos keret érdekében az EGSZB szerint az e véleményben tárgyalt több területen szükséges a prioritások egyértelműbb meghatározása és konkretizálása.

- Az EGSZB ebben az értelemben az európai szintű célok nagyobb mértékben kötelező meghatározása mellett foglal állást annak érdekében, hogy a tagállamoknak egyértelmű kötelezettségeket tartalmazó világos keretet írjanak elő. Az EGSZB szerint a tagállami végrehajtás ellenőrzése az Európai Bizottság nagyobb szerepvállalását követeli meg a foglalkoztatási stratégiában.
- Az EGSZB emellett a célkitűzések további javítása mellett foglal állást, mindenekelőtt a fiatalok foglalkoztatása, a fiatalok munkanélkülisége elleni harc (mint például a munkát vagy szakképzési helyet kereső fiatalok esetében a hat hónapos határidő csökkentése), az esélyegyenlőség ösztönzése terén, a fogyatékkal élők támogatását és a bevándorlók integrációját illetően.
- Az EGSZB ezáltal azt szeretné elérni, hogy a nemzeti reformprogramok a jövőben ambiciózusabbak legyenek a foglalkoztatáspolitikai terén, és minőségi javulás következzen be a kitűzött határidők, a felelősség, a kötelezettségek és a pénzügyi alap tekintetében. Ennek kapcsán az EGSZB annak megfontolására buzdít, hogy hogyan lehet konkrét célokat meghatározni az egyes tagállamok aktív munkaerőpiaci politikai intézkedései számára megfelelő költségvetési eszközök lekötéséhez.

A foglalkoztatáspolitikai iránymutatások 2009-től szükséges, itt felvázolt módosításait az EGSZB külön véleményben fogja saját szemszögéből megvilágítani.

2. Háttér

2.1 Az Európai Tanács 2006. március 23-24-i következtetéseiben arra kérte fel az EGSZB-t, hogy a 2008. tavaszi csúcstalálkozó előkészítése céljából készítsen összefoglaló jelentést a

⁽³⁾ Ugyanott.

növekedési és foglalkoztatási partnerséget támogató tevékenységekről, amelyben többek között a „Foglalkoztatás a kiemelt népességcsoportokban” témát vizsgálja meg. Az EGSZB e témában a következő saját kezdeményezésű véleményt dolgozta ki, bevonva a nemzeti gazdasági és szociális tanácsok szakvéleményét is.

2.2 Az EGSZB mindig is hangsúlyozta, hogy a lisszaboni stratégia keretében a versenyképesség növelése és a fenntartható gazdasági növekedés nem célt jelentenek, hanem az EU magas munkanélküliségének csökkentéséhez, a teljes foglalkoztatottságra való törekvéshez, a szociális biztonsági rendszerek stabilabb alapra való helyezéséhez és a szociális kirekesztés elleni védelem biztosításához ⁽⁴⁾ kell vezetniük.

2.3 A foglalkoztatási politika terén ebben az értelemben a lisszaboni stratégiának új lendületet kell adnia az európai foglalkoztatási stratégiának, és ezáltal növekednie kell a kereső tevékenységet folytatók arányának és javulnia kell a munkaminőségnek. A lisszaboni stratégia célja nemcsak a nagyobb foglalkoztatottság, hanem a munkahelyek minőségének javítása is. A humántőke, a kutatás, a technológia és az innováció terén tett beruházások ezért ugyanolyan fontosak, mint a munkaerő-piaci és strukturális politikai intézkedések ⁽⁵⁾.

2.4 Az EGSZB e véleményben az európai munkaerőpiaci fejlődéséről szóló elemzése, valamint politikai ajánlásai során főként azokra a célcsoportokra összpontosít, amelyekre vonatkozóan a Tanács több ízben is felszólította a tagállamokat, hogy sürgősen hozzanak intézkedéseket a következők érdekében:

- a fiatalok munkaerő-piaci helyzetének javítása és a fiatalok munkanélküliségének csökkentése,
- az aktív időskorra vonatkozó stratégiák megvalósítása, hogy az idősebb embereknek hosszabb ideig lehetősége legyen kereső tevékenységet folytatni,
- a nők foglalkoztatásának határozott támogatása, valamint mind a férfiak, mind a nők esetében gondoskodás a munka és a magánélet jobb összeegyeztethetőségéről,
- a fogyatékkal élők munkaerő-piaci integrációjának és tartós munkaerő-piaci szereplésének javítása,
- a bevándorlók és etnikai kisebbségek munkavállalási arányának és munkaerő-piaci esélyeinek javítása.

2.5 Az EGSZB e célcsoportokból kiindulva egy-egy intézkedéscsomagot fog javasolni az (újra)beilleszkedést szolgáló megelőző és aktív intézkedésekkel, amelyekre a tagállamoknak fokozott figyelmet kell fordítaniuk munkaerő-piaci és foglalkoztatási politikájuk keretében. Foglalkozni fogunk a társadalmilag kirekesztett csoportokkal is, amelyek gyakran ki vannak zárva a munkaerőpiacról. Erre építve politikai ajánlásokat fogalmazunk meg, többek között a 2008-as tavaszi csúcstalálkozóig átdolgozandó foglalkoztatáspolitikai iránymutatásokra vonatkozóan.

⁽⁴⁾ Lásd az EGSZB 2006. szeptember 13-i feltáró véleményét a következő tárgyban: „A munkával töltött évek minősége, termelékenység és foglalkoztatás a globalizáció és a demográfiai változások tükrében”, előadó: Ursula ENGELÉN-KEFER (HL C 318., 2006.12.23.).

⁽⁵⁾ Lásd pl. az EGSZB 2005. február 9-i saját kezdeményezésű véleményét a következő tárgyban: „Foglalkoztatáspolitikai: Az EGSZB szerepe a bővítés után és a lisszaboni folyamat szempontjából” (előadó: Wolfgang GREIF, HL C 221., 2005.9.8.).

3. Bérézés, munkanélküliség és foglalkoztatás – helyzetfelmérés ⁽⁶⁾

3.1 2005-ben és 2006-ban 2001 óta először tapasztalható az EU-ban a foglalkoztatottság növekedése és a munkanélküliségi ráta jelentős csökkenése (a 2004-es 9,0 %-ról 2006-ben 7,9 %-ra). A 0,6 %-os növekedéssel a foglalkoztatási arány dinamikája kiemelkedik az elmúlt években megfigyelhető stagnálásból, a nők esetében nagyobb mértékben, mint a férfiaknál. 2007-ban folytatódott ez az öröndetes tendencia ⁽⁷⁾.

3.2 A kijózanító tények azonban a következők:

- A lisszaboni és stockholmi köztes célokkal kapcsolatban lassú a haladás és 2005-ben nem sikerült azokat elérni, sem a 67 %-os általános foglalkoztatási rátát (2005-ben 63,8 %), sem a nők esetében az 57 %-ot (2005-ben 56,3 %). Egyre nyilvánvalóbb, hogy a 2010-es célokat számos tagállamban, valamint összességében a Közösségben sem sikerül majd elérni.
- Bár EU-szerte továbbra is a teljes munkaidő a leggyakoribb foglalkoztatási forma, meg kell jegyeznünk, hogy a foglalkoztatási aránnak az utóbbi időben megfigyelhető növekedése – főként a nők esetében – nagymértékben a részmunkaidős foglalkoztatás növekedéséből ered (ez mutatkozik meg a teljes munkaidőre vonatkoztatott, egyértelműen csekélyebb növekedésben, sőt egyes tagállamokban ennek csökkenésében).
- A foglalkoztatás növekedése az elmúlt években még az idősebbek foglalkoztatása terén tapasztalható. Az idősebbek foglalkoztatási aránya ennek ellenére messze nem éri el a kitűzött célokat (az 55–64 évesek esetében 2005-ben csupán 42,5 %). Mindössze 9 EU-tagállam érte el az 50 %-os célt (nagy különbségekkel a nők és a férfiak esetében: a férfiaknál 17, a nőknél 4 országban: Skandináviában és Észtsorszában).
- A fiatalok munkanélküliségi rátája 2005-ben 18,5 % volt, vagyis az EU-25 átlagában továbbra is kétszer akkora, mint az összesített munkanélküliség.
- A több tagállamban, főként az igen magas munkanélküliségi rátával rendelkező országokban tapasztalható általános javulás ellenére a munkanélküliség EU-szerte továbbra is a valamivel kevesebb mint 8 %-os magas szinten marad, egyes országokban még nőtt is.
- A foglalkoztatási arány regionális különbségei (főként a teljes munkaidőre vonatkoztatott arányt figyelembe véve) egyes tagállamokban továbbra is nagyok. A bővítés következtében érezhetően megnőtt azon személyek száma, akik jelenleg a 27 tagú EU több mint 15 %-os munkanélküliségi rátával rendelkező régióiban élnek.

- A társadalmilag kirekesztett csoportok esetében továbbra is rendkívül problematikus a munkaerő-piaci helyzet.

A felvázolt munkaerő-piaci tendenciák fényében a részleges haladás ellenére továbbra is hosszú még az út az ambiciózus lisszaboni foglalkoztatási célok eléréséhez.

3.3 Annál is inkább, mivel a foglalkoztatás alakulása emellett a következő – az egyes országokban és ágazatokban erősen különböző mértékű – jellegzetességeket és tendenciákat mutatja:

- A hátrányos helyzetű csoportok esetében a munkaerő-piaci integrációs esélyek alig javultak (ez a továbbra is magas tartós munkanélküliségből látható, valamint a viszonylag magas munkanélküliségi rátákból főként a fiatalok és alacsony képzettségűek esetében, illetve elsősorban az idősebbek alacsony foglalkoztatási arányából).
- Bár a munkaviszonyok többsége EU-szerte többnyire szabványos munkaviszony, az adatok szerint erősen növekedik az atipikus (nem szabványos) foglalkoztatási formák aránya, amelyek közül több jogilag és szociális szempontból nem kellőképpen biztosított. Összességében nő a határozott idejű foglalkoztatási formák aránya, ami elsősorban a fiatalokat érinti az átlagosnál nagyobb mértékben. Gyorsan növekedik a megbízási szerződések, az ideiglenes munka és a látszólag önálló munkavállalók ⁽⁸⁾, valamint a társadalombiztosítási szempontból rosszabb helyzetű foglalkoztatási viszonyok aránya is, bár tagállamonként meglehetősen különbözik a helyzet. Összességében növekszik a bizonytalan foglalkoztatási körülmények aránya, különösen a hátrányos helyzetű csoportok esetében. Az ilyen foglalkoztatási formák csak akkor szolgálhatnak „hídként” a szabványos munkaerőpiac felé, ha önként választották őket és biztosítva vannak.
- Számos tagállamban elsősorban az alsó képesítési szegmensben, főként az iskolaelhagyók és a szakmai képzéssel nem rendelkezők körében növekedtek a foglalkoztatási bizonytalanságok. A keresett és a rendelkezésre álló képességek közötti egyenlőtlen viszony miatt az ilyen esetekben különösen nehéz a munkaerőpiacra való belépés, valamint a munkanélküliségből való visszatérés.
- A gondozási kötelezettségekkel rendelkezők továbbra is igen nehezen találnak biztos, megfelelő munkahelyet.
- A fogyatékkal élők nagy része továbbra is a munkaerőpiacról kizártak csoportjához tartozik. A legújabb európai adatok szerint a fogyatékkal élők mindössze 40 %-a dolgozik. A súlyos fogyatékkal rendelkezők esetében még aggasztóbbak az adatok.

⁽⁶⁾ Lásd a mellékletben szereplő különböző ábrákat.

⁽⁷⁾ Employment in Europe 2006.

⁽⁸⁾ Lásd „A munkajog korszerűsítése szembenézve a XXI. század kihívásaival” című zöld könyvet, COM(2006) 708 final.

- Ezenfelül sokan vannak, akiknek marginalizációja olyan okokra vezethető vissza, mint szenvedélybetegségek, eladósodás vagy hajléktalanság, és akiknek munkaerő-piaci integrációjához a szociális beilleszkedést célzó különleges intézkedések szükségesek.
- A legtöbb tagállamban a bevándorlók és a bevándorlói háttérrel rendelkezők munkafeltételei és munkaerő-piaci esélyei bizonytalanabbak, mint a lakosság többi csoportjéé. Különös figyelmet kell fordítani a romák csoportjára is, akik Románia és Bulgária csatlakozása révén Európa legnagyobb kisebbsége lettek, és akiknek munkaerő-piaci helyzete (részben 70–90 %-os munkanélküliségi rátával) különböző okokból is aggasztó. Az EGSZB ezzel külön saját kezdeményezésű véleményben foglalkozni.

3.4 A bizonytalan foglalkoztatási körülményekkel és gyakran alacsony jövedelemmel járó informális szektor előtörése azt a veszélyt rejt magában, hogy hosszú távon „értéküket veszítik” azok a csoportok, amelyeknek nem sikerül áttérniük a szabályozott munkaerőpiacra. Ez az (adatokkal csak nehezen felmérhető) tendencia nemcsak az érintettek számára jár nagy bizonytalanságokkal, hanem magas adóbevétel-kieséshez is vezet, és végeredményben az európai termelési potenciál fenntarthatóságát is kockára teszi.

4. A növekedés és a nagyobb, jobb foglalkoztatottság kéréseinek megteremtése

4.1 Az európai politikában évek óta az a nézet uralkodik, hogy a munkaerő-piaci problémákért a munkaerőpiac intézményének strukturális problémái felelősek. A foglalkoztatáspolitikai súlypontját több EU-országban egyszemélyesen az általános munkajogi normák leépítésére, a jogosultságok megszerzésének megnehezítésére és a szociális szolgáltatások megnyirbálására, valamint a foglalkoztatási viszonyok rugalmassá tételére helyezték.

4.2 Számos országban nem elegendő mértékben került azonban sor az aktív munkaerő-piaci intézkedések, mint például a munkavállalási képesség növelése, a képzettségi hiányosságok kiküszöbölése és a hátrányos helyzetű csoportok munkaerő-piaci integrációjára irányuló programok végrehajtására, bár egyes országokban 1995 óta emelkedtek az erre fordított kiadások. Sőt, a legtöbb országban (amelyekről vannak adatok) csökkent az aktív intézkedések költségeinek aránya a munkaerő-piaci politikára („passzív” és „aktív” támogatások) fordított összes kiadáshoz viszonyítva. Nagyon fontos, hogy az aktív munkaerő-piaci politikai intézkedésekre fordított eszközök a kihívásoknak megfelelően álljanak rendelkezésre, valamint biztosítva legyen a munkaerő-piaci politikai intézkedések hatékonyságának növelése és az adott célcsoportokra való összpontosításuk.

4.3 Az EGSZB ebben az összefüggésben már több ízben utalt arra, hogy a munkaerő-piaci politikai intézkedések és strukturális reformok végeredményben csak kedvező, a meglévő

konjunkturális nehézségek leküzdésére és a növekedés stabilizálására irányuló makrogazdasági környezetben lehetőségek⁽⁹⁾. Ehhez nemzeti és uniós szinten a növekedésorientált, megfelelő pénzügyi, fiskális és gazdaságpolitikai feltételekkel rendelkező gazdaságpolitika vállalása szükséges:

- Az Európai Központi Banknak a Szerződésben rögzített feladata szerint árstabilitás esetén elsősorban kamatpolitikájával kellene hozzájárulnia a gazdasági növekedéshez és a foglalkoztatás növeléséhez. A foglalkoztatás nagy arányú növekedése csak a termelékenység középtávú növekedését meghaladó, állandó gazdasági növekedés esetén lehetséges.
- Ki kell használni a megreformált stabilitási és növekedési paktum megnövekedett mozgásterét, hogy az EU-országoknak lehetőségük legyen a konjunkturális ellenintézkedésekre és költségvetési mozgástérrel rendelkezzenek a szociális szempontból elfogadható strukturális reformokhoz és a megfelelő szintű állami beruházásokhoz.

A lisszaboni célok megadják, milyen irányban kell beruházásokat tenni: a kommunikációs és közlekedési infrastruktúra kiépítése, éghajlatvédelem, kutatás és fejlesztés, átfogó gyermekfelügyelet, a szakképzés és továbbképzés ösztönzése, aktív munkaerő-piaci politika és a munkahelyek minősége. A nemzeti reformprogramokat úgy kell kialakítani, hogy a gazdaság dinamikájának erősítésére irányuló, európai szinten koordinált programot eredményezzenek, amelyhez minden nemzeti és uniós szintű érdekelt hozzájárul.

5. Hatékony küzdelem a fiatalok munkanélkülisége ellen

5.1 A fiatalok munkanélkülisége továbbra is a foglalkoztatáspolitikai legaktuálisabb kérdései közé tartozik az EU-ban: minden uniós országban nagyobb a munkanélküliség összarányánál, az uniós országok legtöbbször pedig legalább kétszer akkora, mint a globális gazdaságban. Az EU-15 egyes országaiban, éppúgy mint több új tagországban, még problematikusabb a helyzet. A munkaviszonnyal kapcsolatos bizonytalanságok több tagállamban a magasabb képzettséggel rendelkezők szegmensében is nőttek.

5.2 A kereső tevékenység megkezdése egyre gyakrabban a részben jóval bizonytalanabb munka- és szociális jogi feltételekkel rendelkező alternatív foglalkoztatási formák révén következik be. Egyre inkább eltűnnek a formális és informális szektorban végzett munka közötti különbségek. Bizonyos csoportok – például alacsony szintű képzéssel rendelkező, bevándorlói háttérű vagy hátrányos helyzetű rétegekből származó fiatalok – esetében egyre nehezebb lesz a szabályos foglalkoztatásra való áttérés. Nő annak veszélye, hogy a kereső tevékenységet folytató társadalom szélén rekednek, főként e jellemzők halmozódása esetén.

⁽⁹⁾ Lásd az EGSZB 2003. december 11-i véleményét az alábbi tárgyban: „Gazdaságpolitikai irányvonalak 2003–2005”, előadó: Thomas DELAPIÑA (HL C 80., 2004.3.30.), valamint az EGSZB 2006. május 17-i véleményét az alábbi tárgyban: „Javaslat tanácsi határozatra a tagállamok foglalkoztatáspolitikáira vonatkozó iránymutatásokról”, előadó: Wolfgang GREIF (HL C 195., 2006.8.18.).

5.3 Ebben az összefüggésben tehát az a fontos, hogy lehetőleg minden fiatalnak a bizonytalan foglalkoztatási körülményeken túlmutató jövőképet is biztosítsunk. A kérdésnek demográfiai oldala is van: a fiatalok gazdasági helyzete jelentősen befolyásolja a családalapításra való készségüket. Ebben az értelemben üdvözlendő, hogy az Európai Bizottság tavaszi jelentésében a képesítések további javítása mellett az aktív munkaerő-piaci politikai intézkedések megerősítését követeli, és elsősorban a munkát kereső fiatalok jóval gyorsabban megvalósítandó támogatását, valamint a képzésből a foglalkoztatásba való átmenet során felmerülő strukturális problémák kiküszöbölését sürgeti.

5.4 Pozitív példaként említhetők az egyes tagállamokban (Németország, Ausztria, részben Hollandia) bevált modellek, amelyek a gyakorlatközele, a vállalatok igényeire irányuló szakképzési rendszereket iskolai szakképzéssel kombinálják. Számos vizsgálat hangsúlyozza ennek az úgynevezett kettős szakképzésnek a minőségét, és nagy jelentőséget tulajdonítanak neki abban, hogy megkönnyíti az átmenetet az iskolából a szakmai életbe, valamint csökkenti a különbséget a fiatalkori és az általános munkanélküliségi ráta között.

5.5 Aktív megelőző intézkedések a képzés és továbbképzés terén a fiatalok foglalkoztatási esélyeinek javítása érdekében ⁽¹⁰⁾:

- magas szintű képesítések biztosítása az elsődleges képzéstől a szakmai képzésig és szakmai továbbképzésig annak érdekében, hogy az érintettek minél problémamentesebben léphessenek a munkaerőpiacra és folyamatosan ott is maradhassanak, ennek során nemcsak az államnak, hanem a gazdaságnak is meg kell tennie a magáét,
- a képzési és munkahelyet kereső fiatalok korai aktív segítése (adott esetben már 4 hónap után), a tartósan munkanélküli fiatalok integrációjára, valamint az iskolát elhagyó, tanulmányaikat megszakító fiatalokra irányuló, megerősített speciális programok és egyéni fejlesztés és oktatás, többek között közhasznú foglalkoztatási projektek révén,
- fiataloknak szóló, átfogó, könnyen hozzáférhető szakmai orientációs és információs lehetőségek kiépítése minden képzettségi szinten, a munkaerőpiac irányításának megfelelő minőségi javítása és személyi erőforrásokkal való ellátása,
- a meglévő és a munkaerőpiacon keresett képesítések közötti különbségek kiküszöbölése; az elsődleges képzési rendszerek teljesítőképességének fokozása (többek között az iskolaelhagyók arányának csökkentése, az analfabétizmus elleni küzdelem), valamint az iskolai szakképzés és a további szak-

⁽¹⁰⁾ Lásd az EGSZB véleményeit az alábbi tárgyban: „Az Európai Bizottság közleménye a Tanácsnak az ifjúságot érintő európai szakpolitikákról – Napirenden az európai fiatalokat foglalkoztató kérdések: Az Európai ifjúsági paktum végrehajtása és az állampolgári szerepvállalás ösztönzése” (2005. október 26.), előadó: Jillian VAN TURNHOUT (HL C 28., 2006.2.3.); „Az Európai Bizottság közleménye a Szociálpolitikai Menetrendről” (2005. július 13.), előadó: Ursula ENGELN-KEFER (HL C 294., 2005.11.25.); „Javaslat tanácsi határozatra (az EK-Szerződés 128. cikkének alkalmazásaként) a tagállamok foglalkoztatáspolitikáira vonatkozó iránymutatásokról” (2005. május 31.), előadó: Henri Malosse (HL C 286., 2005.11.17.).

képzés közötti átjárhatóság növelése; a nemi alapon történő elkülönítés leépítése a szakmai orientáció terén,

- olyan intézkedések megvalósítása, amelyek biztosítják, hogy a határozott idejű foglalkoztatás és a csekély szociális biztonságot nyújtó munkahelyek átmeneti jelenségek maradnak a fiatalok számára.

6. Javított integrációs perspektívák a bevándorlók számára

6.1 A legtöbb uniós tagállamban alig változott a bevándorlók és családtagaik munkaerő-piaci hátrányos megkülönböztetése. Továbbra is nagy arányban vannak jelen a rossz jövedelmi és munkafeltételekkel rendelkező ágazatokban, esetükben sokkal nagyobb a munkanélküliség veszélye, és gyakran maradnak meg olyan munkakörülmények között, amelyekre csekély biztosítás, nagy mértékű egészségügyi veszélyeztetés, a biztonság hiánya és (egy-egy országban) a bérek korlátozott védelme jellemző.

6.2 Különösen aggasztó az ilyen kényes munkaerő-piaci helyzetnek az első bevándorló generáció által a következőkre történő „átörökítése”, amelyhez a jelentős iskolai hátrányok is hozzájárulnak. A bevándorló háttérrel rendelkező fiatalok a legtöbb tagállamban a munkahelyek bizonytalanságától leginkább fenyegetett csoportok közé tartoznak, és nekik van a legnagyobb esélyük arra, hogy a szabályozott munkaerőpiac szélére szoruljanak.

6.3 Az EGSZB már több ízben kifejtette, hogy a munkaügyi migrációt éppen az EU demográfiai fejlődésének fényében hasznosnak tartja, és jó példákat hozott erre több tagállamból, például Spanyolországból és Írországból. Ezt azonban mindig össze kell hangolni a tagállamok megfelelő integrációs politikájával, elsősorban a foglalkoztatást illetően is ⁽¹¹⁾. A bevándorlási helyzet tagállamonként jelentősen különbözik, csakúgy mint a többek között a munkaerő-piaci és az oktatáspolitikai terén megtett integrációpolitikai intézkedések. A tagállamoknak különös figyelmet kell fordítaniuk a menedékjogot kérők helyzetére, hiszen ők gyakran különösen hátrányos körülményeknek vannak kitéve.

6.4 Súlypontok a bevándorlók integrációjának javítása terén:

- az egyéni iskolai (vagy iskola előtti) fejlesztés, valamint a nyelvi és szakmai képzésbe való korai beruházások fokozott figyelembe vétele; a pályakezdés során előforduló hátrányok elkerülése (mindenekelőtt a nyelvi akadályok minél korábbi megszüntetésével), valamint a külföldi képesítések elismerése a migránsok esetében,

⁽¹¹⁾ Lásd az EGSZB 2003. december 10-i véleményét az alábbi tárgyban: „A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának a bevándorlásról, integrációról és foglalkoztatásról”, előadó: Luis Miguel PARIZA CASTAÑOS (HL C 80., 2004.3.30.).

- az integráció vonatkozásában egyenlő esélyek érvényesítése a szociális és munkaerő-piaci politika egészében (többek között az interkulturális kompetenciák növelése a hatóságok körében és a munkaerőpiac igazgatása során, valamint az üzemek, főként a kkv-k támogatása), az integrációt ösztönző intézkedések megfelelő európai és nemzeti támogatása,
- a tagállamokban a munkaerőpiachoz való hozzáférés intézményi akadályainak és diszkrimináló tényezőinek kiküszöbölése (pl. a várakozási idők lerövidítése a munkavállalási engedélyek kiadása során – különösen a menedékjogot kérők esetében ⁽¹²⁾), valamint a bérdőmping megakadályozása, ugyanakkor az integrációs perspektívák erősítése az európai bevándorlási politikában (az időszakos migrációt és ezáltal a kényes foglalkoztatási viszonyokat és a marginalizációt ösztönző, így az integrációt megnehezítő bevándorlási politika megakadályozása),
- az adatok javítása a migrációs háttér és a szegregáció összefüggése, illetve a munkaerő-piaci diszkrimináció tekintetében ⁽¹³⁾,
- nemzeti szinten megelőző intézkedések és szankciók, valamint a szociális partnerek és a hatóságok együttműködése a feketemunka elleni harc céljából és a szociális dömping, illetve a versenytorzulások megakadályozása érdekében, főként a munkaerő határokon átnyúló mozgásával összefüggésben.

7. Az idősebbek foglalkoztatási esélyeinek kihasználása

7.1 A demográfiai kihívásra adott központi válasz csak a célzott növekedési politika és foglalkoztatás növelése lehet. A szükséges munkaerő elegendő mértékben áll rendelkezésre. Az idősebb (55 éven felüli) munkavállalók foglalkoztatottsági potenciálja azonban EU-szerte továbbra sem kielégítő.

7.2 A tartós munkanélküliség veszélye az életkorral együtt növekszik. Az idősebbek (55–64) tartós munkanélküliségének aránya az EU-25 átlagában 60 % fölött van. Ennek fényében gondoskodni kell arról, hogy az idősebb munkavállalóknak valóban legyen esélyük munkát találni és munkahelyüket hosszú távon megtartani.

7.3 A munkaerőpiac korai elhagyásának lényeges okai a megterhelő munkakörülmények és az intenzív munka okozta egészségromlás, az idősebb munkavállalók korai elbocsátása, a továbbképzés hiánya, valamint a hiányzó (újra)foglalkoztatási lehetőségek. Nem jelentenek megoldást azok az erőfeszítések,

⁽¹²⁾ Lásd az EGSZB 2001. november 28-i véleményét a következő tárgyban: „Javaslat tanácsi irányelv a menedékkérők befogadása minimumszabályainak megállapításáról”, előadó: Mengozzi (HL C 48., 2002.2.21.).

⁽¹³⁾ Az Eurostat jelenleg egy ad hoc modulon dolgozik a migránsok és közvetlen leszármazottaik munkaügyi helyzetével kapcsolatosan, amelyet a 2008-as adatgyűjtésben fog alkalmazni. A cél az, hogy az európai munkaerőre vonatkozó felmérés jobban figyelembe vegye a külföldi származásúakat.

amelyek az idősebbek foglalkoztatási arányának javítását elsősorban a nyugdíjrendszerekbe való beavatkozással kívánják elérni, amelyeknek eredménye a hozzáférési lehetőségek és igényjogosultságok rosszabbodása.

7.4 Csak az „aktív időskor” tudatos politikája – melynek része a továbbképzési intézkedésekben, valamint az egész életen át tartó tanulásban való átfogó részvételi lehetőségek – vezethet az idősebbek foglalkoztatási arányának fenntartható növeléséhez. Azt, hogy szociális szempontból megfelelő módon hogyan lehet működő munkaerőpiacot és stabil foglalkoztatottságot, valamint magas szintű munkaképességet és kereső tevékenységet teremteni az idősebbek esetében a szociális partnerek bevonásával, az északi tagállamokban alkalmazott sikeres modellek mutatják (elsősorban Finnországban az idősekre irányuló nemzeti cselekvési program keretében megvalósított integrált intézkedéscsomag).

7.5 Az időseknek megfelelő munkakörülmények következetes megvalósításának alapelemei ⁽¹⁴⁾:

- a munkakeresők átfogó tanácsadása és figyelemmel kísérése, a munkaközvetítés aktív támogatása (többek között támogatott foglalkoztatás, beilleszkedési támogatások, közhasznú szociális projektek), valamint szükség esetén rehabilitációs intézkedések a tartós újra-beilleszkedéshez; az aktív munkaerő-piaci politikák megfelelő támogatása a munkaügyi központok hosszú távú tervezési biztonsága érdekében,
- a későbbi nyugdíjazást ösztönző tényezők megteremtése, valamint, ahol lehetséges vagy kívánatos, a kereső tevékenység és a nyugdíj közötti folyamatos átmenet vonzó modelljeinek kiépítése az állami nyugdíjrendszerek keretében (többek között az időskori részmunkaidős modellek továbbfejlesztése),
- intézkedések a foglalkoztatásra való fizikai és pszichikai alkalmasság hosszabb megőrzése érdekében, elsősorban a teljesítménykényszer csökkentése az üzemekben, valamint a munkakörülmények életkornak megfelelő kialakítása (többek között a munkahelyi egészségvédelem kiépítésének ösztönzése, átfogó vállalati programok az egészségfejlesztés, a megelőzés és a munkavállalók védelme érdekében),
- az idősebbek nagyobb részvétele a továbbképzésben (a 40 év felettiekre vonatkozó képesítési kezdeményezés, ösztönzők a vállalati belső továbbképzéseken való csekély részvételi arány növelésére főként az alacsony képesítéssel rendelkező foglalkoztatottak esetében),

⁽¹⁴⁾ Lásd az EGSZB 2004. december 15-i véleményét az alábbi tárgyban: „A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Az idősebb munkavállalók foglalkoztatottságának emelése és a munkaerőpiacról történő kivonulás késleltetése”, előadó: Gérard DANTIN (HL C 157., 2005.6.28.).

– az idősebb munkavállalók öntudatosságát fokozó intézkedések (a tapasztalatok és a pályafutás során megszerzett kompetenciák értékének méltatása, illetve ezek átadása a fiatalabb munkavállalóknak), valamint a vállalatok, főként a kvk-támogatása és tanácsadással való segítése az előrettekintő személyzeti tervezés és az életkornak megfelelő munkaszervezés kialakítása során.

8. A nők foglalkoztatásának javítása

8.1 Bár a nők az elmúlt 30 évben egyértelműen felzárkóztak a formális képzettségi szint terén, továbbra sem tapasztalható esélyegyenlőség a munkaerőpiacon. A nők általában megmaradnak a hagyományos szolgáltatói szektorokban, valamint a hagyományosan túlnyomórészt nőket foglalkoztató ipari ágazatokban. A nők szakmai helyzetüket tekintve egyértelműen kevésbé tudják értékesíteni képesítéseiket. A munka és a család összeegyeztetése továbbra is sokkal nehezebb a nők, mint a férfiak számára.

8.2 A részmunkaidős foglalkoztatás terén minden életkori csoport esetében sokkal magasabb a nők aránya, mint a férfiaké. A részmunkaidős foglalkoztatás arányának növekedése – amely önmagában üdvözlendő, ha szabad döntés eredménye és nem vezet zsákutcába a jövedelmi és munkaerő-piaci esélyeket tekintve – a legtöbb tagállamban továbbra is a munkaerőpiac nemi alapú szegmentációjának legfőbb tényezője.

8.3 A nők és a férfiak jövedelme közötti különbség csaknem minden szakmacsoportban, a munkaerő-piaci helyzettől függetlenül továbbra is nagy. A munkaviszony gondozási kötelességből és ápolási tevékenységekből adódó hosszabb megszakítása különösen hátrányosan hat az érvényesülési esélyekre, a jövedelemre és a szociális igényekre. Míg a férfiak életkoruk növekedésével progresszív bérnövekedésre számíthatnak, a nők jövedelme éppen abban az életkorban stagnál, amikor a gyermekek miatt megszakítják szakmai életüket vagy részmunkaidős foglalkoztatásra állnak át.

8.4 Az, hogy ez máshogy is mehet és hogy a nemek közötti egyenlőség munkaerő-piaci érvényesítése nem csak jelszó, elsősorban Dániában és Svédországban figyelhető meg. Ezekben az országokban jóval kisebb a jövedelemkülönbség, a nők bérezése és a gyermekfelügyeleti helyek lefedettsége – főként a két év alatti gyermekek esetében – jóval magasabb, mint az EU más tagállamaiban. Másik pozitív példa Hollandia, ahol magas a kereső tevékenységet folytató nők aránya és igen magas a részmunkaidős foglalkoztatás, amelyet nagyrészt önként vállalnak.

8.5 A nők foglalkoztatásával kapcsolatos strukturális problémák megoldásainak súlypontjai ⁽¹⁵⁾:

– a munkaerőpiacon tapasztalható diszkrimináció és a nemi alapú jövedelemkülönbségek strukturális okainak felszámolása

⁽¹⁵⁾ Lásd az EGSZB 2006. szeptember 13-i véleményét az alábbi tárgyban: „A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: A nők és férfiak közötti egyenlőségre vonatkozó ütemterv 2006–2010”, előadó: Grace ATTARD (HL C 318., 2006.12.23.), valamint az EGSZB véleményét az alábbi tárgyban: „A nőket érintő szegénység Európában”, előadó: Brenda KING (HL C 24., 2006.1.31.).

lását célzó intézkedések, különösen a nők önálló szociális biztonságának fokozása, elsősorban a csekély mértékű, biztosítatlan részmunkaidős foglalkoztatás leépítésére, valamint a részmunkaidős foglalkoztatás általános felértékelésére irányuló intézkedések révén (mint például a részmunkaidős foglalkoztatáshoz való jog kiterjesztése az olyan szülőket esetében, akik vissza szeretnének térni a teljes munkaidőhöz, az integrációs hiányosságok megszüntetése a vállalati továbbképzési programokban,

- az iskolás és kisgyermekes magas szintű, kedvező árú, általánosan megfizethető, házon kívüli gyermekfelügyeleti lehetőségek kiépítése; hozzájárulás a gondozási kötelezettség partnerek közötti megosztásának hatékony támogatásához (mindenekelőtt az apák részesedésének növelését ösztönözve),
- olyan családpolitikai intézkedések megszüntetése, amelyek erősen ösztönzik a kereső tevékenység megszüntetését, illetve hosszabb megszakítását, majd megnehezítik a megfelelő újraelkezési esélyeket; nem szabad, hogy a szülői szabadság kapcsán folyósított támogatások hátrányos következményekkel járjanak a jövedelem alakulására nézve, ösztönözzék a nők pályaelhagyását és akadályozzák a gyermekgondozásnak a két szülő közötti megosztását,
- munkaerőpiac-politikai intézkedések a szülői szabadság után visszatérő munkavállalók támogatása érdekében (többek között az önállóságra irányuló törekvések támogatása), a képesítések elértéktelenedése és a jövedelemcsökkenés ellen (pl. a gyermekgondozási szabadság alatti továbbképzés, illetve a kisebb óraszámú további foglalkoztatás rugalmas modelljei),
- a munkaidő családoknak megfelelő kialakítása (pl. az iskolás és kisgyermekesekkel rendelkező szülők lehetőségei a munkaidő meghatározásában, távmunka-megállapodások, valamint az ápolási kötelezettséggel rendelkező személyek változatos munkaidő-szervezésre való jogosultsága).

9. A fogyatékkal élők munkaerő-piaci lehetőségeinek támogatása

9.1 A fogyatékkal élők nagy része továbbra is a munkaerőpiacról kizártak csoportjához tartozik. A fogyatékkal élő munkavállalóknak nagyobb valószínűséggel kell megelégedniük a rosszul fizetett munkákkal, és gyakran éri őket hátrányos megkülönböztetés a képzési és a karrierlehetőségekhez való hozzáférés terén. Tekintve, hogy az EU munkaképes korú lakosságának 15 %-a rendelkezik valamilyen fogyatékkal, valamint hogy e csoport foglalkoztatottsági aránya alacsony, a fogyatékkal élők foglalkoztatási arányának növelése lényegesen hozzájárulna a lisszaboni stratégia céljainak eléréséhez.

9.2 Az EGSZB ebben az összefüggésben üdvözli az Európai Bizottság „A fogyatékkal élők szempontjainak az Európai Foglalkoztatási Stratégiába való beemelése” című dokumentumát ⁽¹⁶⁾, amely kedvező kiindulópontot jelent a fogyatékkal élők munkaerő-piaci integrációjának előmozdításához, valamint felhívja a figyelmet arra, hogy a munkaerő-piaci integráció a legjobb eszköz a társadalmi kirekesztődés leküzdésére. Az EGSZB utal arra, hogy a fogyatékkal élők legnagyobb része szakmai élete során szerezte fogyatékoságát, ennek ellenére csak keveseknek biztosítanak lehetőséget arra, hogy a fogyatékoságukhoz igazított munkakörbe térhessenek vissza. Pozitív példaként ki kell emelnünk e területen a Nagy-Britanniában hatályos szigorú megkülönböztetésellenes szabályozást, amelyhez panaszeljárások párosulnak, valamint a dán példát, ahol a munkaerőpiac rugalmassága kielégítő szociális biztonsággal és magas szintű képzéssel és továbbképzéssel jár együtt.

9.3 Kiemelt intézkedések a fogyatékkal élők foglalkoztatásának támogatása érdekében ⁽¹⁷⁾:

– az adó- és szociális ellátási rendszerek kiigazítása oly módon, hogy vonzóan tűnjön a foglalkoztatottság és a kereső tevékenység megkezdése, pl. jövedelemfüggő szociális juttatásokkal (in-work-benefits); emellett azonban lehetőséget kell

biztosítani a próbaidőszak után a fogyatékkal élők részére folyósított járadék igénybeviteléhez,

- speciálisan a fogyatékkal élők számára szóló aktív munkaerő-piaci programok (főként rehabilitációs intézkedések) kifejlesztése, megvalósítása és támogatása, valamint a védett foglalkoztatási helyzetből a nyílt munkaerőpiacra történő átmenet megkönnyítését célzó intézkedések (pl. az információs és tájékoztatási tevékenységeknek a fogyatékkal élő munkakeresők igényeihez való igazítása),
- a munkahelyeknek a fogyatékkal élők szükségleteinek megfelelő kialakítása, valamint a speciálisan az olyan munkavállalókra irányuló pozitív intézkedések támogatása, akik szakmai pályafutásuk során szereztek fogyatékoságukat; emellett a szabadságok kiadását a szakmai továbbképzéssel, az álláspályázatok kiírásának az igényekhez való igazításával vagy alternatív feladatokkal együtt kell tekintetbe venni,
- a fogyatékkal élő munkavállalók további támogatásának biztosítása, valamint szociális juttatások a fogyatékkal élők számára, hogy a fogyatékkal élő családtaggal rendelkező munkavállalók folytathassák kereső tevékenységüket.

Kelt Brüsszelben, 2007. július 12-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁶⁾ EMCO/II/290605.

⁽¹⁷⁾ Lásd az EGSZB véleményét az alábbi tárgyban: „A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A fogyatékkal élők helyzete a kibővült Európai Unióban: az Európai Akcióterv 2006–2007”, előadó: Tatjana GREIF (HL C 185., 2006.8.8.), valamint az EGSZB 2007. január 17-i feltáró véleményét az alábbi tárgyban: „Esélyegyenlőség a fogyatékkal élőknek”, előadó: Meelis JOOST (HL C 93., 2007.4.27.).

**Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: A szociális partnerek szerepe –
A hivatás, a család és a magánélet összeegyeztetése**

(2007/C 256/19)

A Tanács jövőbeli portugál elnöksége 2007. február 13-án kelt levelében feltáró vélemény elkészítésére kérte fel az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságot a következő tárgyban: *A szociális partnerek szerepe – a hivatás, a család és a magánélet összeegyeztetése.*

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Foglalkoztatáspolitikai, szociálpolitikai és uniós polgárság” szekció véleményét 2007. június 18-án elfogadta. (Előadó: Peter CLEVER)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2007. július 11-12-én tartott 437. plenáris ülésén (a július 11-i ülésnapon) 145 szavazattal, 4 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Háttér

1.1 A lisszaboni stratégia keretében az európai állam- és kormányfők abban állapodtak meg, hogy 2010-ig 60 %-ra növelik a nők foglalkoztatottsági arányát. Ezt a célt azokban az integrált iránymutatásokban (17. iránymutatás) erősítették meg, amelyeket a lisszaboni stratégia új irányítási mechanizmusának központi alkotórészeként 2005-ben fogadtak el.

1.2 A lisszaboni stratégia gyorsabban és fenntarthatóbban éri majd el a növekedésre, foglalkoztatásra és a versenyképességre vonatkozó ambiciózus céljait, amennyiben a munkaképes életkorban levő emberek számának demográfiai okokból történő visszaesése ellenére az elkövetkező évtizedekben az EU-ban sikerül tovább növelni a foglalkoztatottak számát, és javítani szakképzettségükön. Jók az esélyek arra, hogy a nők lényegesen magasabb foglalkoztatási rátájával mindkét fenti célkitűzést elérjék, hiszen a fiatal nők most felnövekvő generációja határozottabban be szeretne kapcsolódni a munka világába, és sokkal jobban képzett. Fel kell számolni az e területen még meglévő akadályokat.

1.3 A cél elérése érdekében az EU tagállamai többek között az alábbiakban állapodtak meg:

- határozott intézkedések meghozatala, amelyek a nők foglalkoztatásának növelésére és a foglalkoztatás, munkanélküliség és javadalmazás területén a nemek közt meglévő különbségek csökkentésére szolgálnak és
- a munka és a magánélet jobb összeegyeztethetőségére irányuló törekvések, valamint elérhető és megfizethető gondozási létesítmények biztosítása a gyermekek és egyéb gondozásra szoruló személyek részére (18. iránymutatás).

1.4 A Tanács portugál elnöksége feltáró vélemény kidolgozására kérte fel az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságot az alábbi témában: „A szociális partnerek szerepe – a hivatás, a család és a magánélet összeegyeztetése”.

1.5 Az európai szociális partnerek szerint a hivatás, a család és a magánélet összeegyeztetése fontos hozzájárulást jelent az európai gazdasági növekedés, jólét és versenyképesség eléréséhez.

1.6 A hivatás, a család és a magánélet összeegyeztethetősége az Európai Bizottság által 2006 márciusában elfogadott „A nők és férfiak közötti egyenlőségre vonatkozó ütemterv”⁽¹⁾ egyik prioritása is. A hivatás, a család és a magánélet jobb összeegyeztethetőségéhez az Európai Bizottság három kiemelt területet nevez meg az ütemtervben:

1. rugalmas munkaidő-szabályozások mind a nők, mind pedig a férfiak számára,
2. gondozási lehetőségek kiépítése,
3. a jobb összeegyeztethetőséget célzó politikák a nők és a férfiak számára.

1.7 A már az ütemtervben bejelentett „Európa demográfiai jövője – kovácsoljunk lehetőséget a kihívásból!” című közleményével az Európai Bizottság az EK-Szerződés 138. cikke alapján 2006. október 12-én beindította a szociális partnerek első konzultációját a hivatás, a család és a magánélet összeegyeztethetőségéről.

1.8 A konzultáció első részében az Európai Bizottság kiemeli, hogy milyen fontos a hivatás, a család és a magánélet összeegyeztethetőségének témája. Különösen a demográfiai fejlődés és az abból adódó, a társadalombiztosítási rendszerekre nehezedő nyomás miatt kell javítani a nők foglalkoztatottságán. Emellett az Európai Bizottság által kitűzött lisszaboni célok elérésének kapcsán is hangsúlyozzák az összeegyeztethetőség szerepét.

1.9 Az európai szociális partnerek az Európai Bizottságnak adott válaszaikban éppen a nők még mindig nem kielégítő munkaerő-piaci jelenléte és az egyre idősödő társadalom kapcsán hangsúlyozzák a hivatás és a család összeegyeztetése témájának jelentőségét, nyomatékosan támogatva a 2002-ben Barcelonában a Tanács által a gyermekgondozás kiépítésére kitűzött célok megvalósítását. Egyetértés van a szociális partnerek között abban is, hogy a menetrendben az egyenlőség szempontjából említett három tényező célravezető lehet. A szociális partnerek azt is hangsúlyozzák, hogy a hivatás, a család és a magánélet összeegyeztethetősége, valamint a nők és a

⁽¹⁾ COM(2006) 92.

férfiak munkahelyi esélyegyenlőségének kérdése éppen a demográfiai fejlődés miatt kell hogy központi szerepet kapjon a politikai vitában. Ebben nagy hangsúlyt kell fektetni a nemi szerepek sztereotípiáinak leküzdésére. Ezek változása nélkül nehezen érhetőek el eredmények.

1.10 A szociális partnerek (BUSINESSEUROPE/UEAPME, CEEP és ETUC) ⁽²⁾ a maguk részéről a nők és férfiak munkahelyi esélyegyenlőségének javítására 2005-ben elfogadták „A nemek közötti egyenlőség cselekvési keretét” ⁽³⁾. A család és a hivatás összeegyeztethetősége is egyértelműen hozzátartozik ahhoz a négy fő területhez, amelyekkel kapcsolatban a nemzeti szociális partnerek 2010-ig akciókat fognak végrehajtani. A Miniszterek Tanácsa ezért helyesen jár el, amikor a család és a hivatás összeegyeztethetőségének szempontjából nagyon fontosnak számítót kérdést, a munkaidő megszervezését a szociális partnerekre akarja bízni, hogy minden érintett számára gyakorlatias megoldás szülessen.

1.11 A szociális partnerek megkönnyíthetik a családok élethelyzetét azáltal, hogy hozzájárulnak a kedvezőbb munkahelyi feltételekhez. Ebből a szempontból kulcsfontosságú szerep jut nekik. A cselekvési keret a szociális partnerek egyik hozzájárulása a lisszaboni stratégia megvalósításához. Mivel a munkaerőpiacra még mindig jellemző aránytalanságok komplex okokra vezethetők vissza, és ezek kölcsönösen összefüggenek egymással, az európai szociális partnerek meg vannak róla győződve, hogy a problémák eredményes megoldásához a nemek közötti egyenlőséget ösztönző integrált stratégiára van szükség. A család és a hivatás összeegyeztethetősége ennek egyik legfontosabb alkotórésze.

1.12 Annak ellenére, hogy a család és a hivatás összeegyeztethetősége iránti elkötelezettség az elmúlt években egyes vállalatoknál fokozódott azáltal, hogy a családbarát szempontok a vállalati személyzeti politika és a cégfilozófia szerves részévé váltak – ahogy azt a szociális partnerek megállapodásának az általuk 2007 februárjában nyilvánosságra hozott első közös mérlege mutatja – a vállalkozásoknak, a szociális partnereknek és a tagállamoknak tovább kell dolgozniuk a még meglévő problémák kiküszöbölésén ⁽⁴⁾.

1.13 Mind a munkahelyi esélyegyenlőség elképzelése, mind a család és a munka összeegyeztethetőségét segítő kezdeményezések elindítása, mind pedig az „esélyegyenlőség mellett elkötelezett munkaadó” mint vállalatvezetési modell kialakítása a CSR-konceptió részének tekinthető, amely koncepció a vállalkozásokat a bevált gyakorlatok alkalmazására, munkavállalóikkal szemben pedig felelősségteljes magatartásra ösztönzi.

⁽²⁾ A BUSINESSEUROPE (korábban UNICE) az európai munkaadói és ipari egyesületek csúciszervezete, az UEAPME a kisiparosok és kkv-k európai szövetsége, a CEEP az Állami Vállalkozások Európai Központja, az ETUC pedig az Európai Szakszervezeti Szövetség.

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/employment_social/news/2005/mar/gender_equality_en.pdf.

⁽⁴⁾ Lásd az EGSZB 2007. március 14-én kelt véleményét a következő tárgyban: „Az öregedő népesség gazdasági és költségvetési hatásai”. Előadó: Susanna FLORIO (HL C 161., 2007.7.13.).

2. Helyzetelemzés

2.1 A társadalmi változások hatására számos különböző családszerkezet jelent meg. A hivatás, a család és a magánélet összeegyeztethetőségét célzó politikának minden létező életformára tekintettel kell lennie (pl. a gyermeküket egyedül nevelők, a válás után létrejövő új családok, egyedülállók, elvált és örökbe fogadott szülők, dolgozó diákok, egynemű élettársi közösségek és egyedül élők). Az idős és aggkorú emberek növekvő aránya miatt ráadásul mind a családban, mind azon kívül nő a gondozási szolgáltatások iránti igény.

2.2 A férfiakkal ellentétben a nők hivatásuk mellett még mindig jelentősebb részt vállalnak a családdal és a háztartással kapcsolatos munkákból, és ezáltal stresszhelyzetben vannak, és állandó túlerheltségtől szenvednek. Mindez érinti a mezőgazdaságban dolgozó és az önálló nőket is. Ilyen körülmények közt a nők gyakran úgy érzik, hogy kénytelenek alacsonyabb jövedelemmel, hátrányosabb nyugdíjbiztosítással és rosszabb előmeneteli lehetőséggel járó, rész munkaidős tevékenységeket vállalni. A család és a hivatás összeegyeztethetősége ezért fontos eszközt jelent arra is, hogy a munkában elérhető legyen a férfiak és a nők, illetve a gyermekkel rendelkező és a gyermektelen nők közötti egyenlőség.

2.3 Mivel azonban a fennálló problémák és megoldási lehetőségeik nemcsak tagállamonként, hanem régióként, sőt, vállalatokként is különbözőek, nem léteznek mindenki számára egyformán érvényes megoldások. Ennek fényében az EGSZB úgy látja, hogy a megoldáshoz nagymértékben hozzájárulhatnak a szociális partnerek. Az egyes országokban meglévő szervezeteik révén, a család és a hivatás összeegyeztetésének területét érintő szerepvállalásuknak köszönhetően a szociális partnerek meghatározóan befolyásolhatják a munkavállalók mindennapjait.

2.4 Habár az, hogy valaki vállal-e gyermeket vagy sem, alapvetően magánjellegű döntés, mint ahogy az a döntés is, hogy rokonokat vagy más közelálló személyeket betegség, fogyatékosság vagy az idős kor miatt családon belüli gondozásban és ápolásban részesítsenek, az ilyen döntések hatását a társadalom egésze is érzi. A növekvő gyerekhiány egyet jelent a későbbi szakember- és vezetőhiánnyal, ügyfél-, munkaerő-, vállalkozó-, tudós- és kutatóhiánnyal, ami így az egész társadalom számára negatív következményekkel jár ⁽⁵⁾. Állami felelősségvállalásnak ezért különösen az alábbi területeken kellene érvényesülnie:

– pénzügyi támogatás (pénzjuttatások, beszámítás a nyugdíjbiztosításban),

⁽⁵⁾ Lásd Az EGSZB 2007. március 14-én kelt feltárási véleményét a következő tárgyban: „A család és a demográfiai változások”. Előadó: Stéphane BUFFETAUT (HL C 161., 2007.7.13.).

- támogató infrastruktúra (gyermekgondozás, napközi otthonos iskolák, iskolán kívüli és szünidei gondozás, önkéntes szervezetek által kínált szabadidős programok, egyéb igénybe vehető segítség, pl. kijáró gondozási szolgáltatások),
- megfelelő szülői szabadság az anyák és apák részére (örökbe-fogadás kapcsán is),
- családbarát munkakörnyezet.

2.5 A munkaképes népesség teljes kapacitásának kihasználása érdekében az Európai Bizottság fontosnak tartja a rugalmas munkaidő-rendelkezéseket, ezért ezeknek a nők és a férfiak számára egyformán elérhetőnek kell lenniük. Egy jogi keret nagy segítséget jelentene ezen a téren. Mindezek ellenére az a tény, hogy jóval több nő, mint férfi él az ilyen szabályozások adta lehetőséggel, aránytalanságot szül a nemek között, ami negatív következményekkel jár a nők munkahelyi helyzetére és gazdasági függetlenségükre. Ezért – főként a szülői és apasági szabadság vonzóbbá tétele révén – az eddigieknél jobban kellene ösztönözni a férfiakat, hogy átvegyenek bizonyos családi kötelezettségeket, s így a fizetetlen háztartási munka terheit, illetve a gyermekek és a hozzátartozók gondozását méltányosan és partneri szellemben megosszák a nőkkel.

3. Az egyes szerepekről kialakult kép

3.1 A társadalmi változás során a nők jelentősen megnövekedett szakképzettségi szintje mellett szerepmodelljeik és az életükről alkotott elképzeléseik is megváltoztak. A fiatal európai nők manapság jobb szakképesítéssel rendelkeznek, mint a fiatal férfiak, és a hivatást élettervük szerves részének tekintik. A nők magasabb szakképzettségi szintje azt is kellene hogy eredményezze, hogy a nők és a férfiak átlagos fizetése közötti különbségek csökkenjenek majd. A jelenlegi keresetkülönbségek jelentős mértékben abból adódnak, hogy sok nő dolgozik részmunkaidőben, a munkaviszonyban bekövetkezett hosszabb megszakitások miatt kevesebb a szakmai tapasztalatuk, illetve hogy kevés a vezető beosztásban dolgozó nő, az idősebb nőknek pedig alacsonyabb a képzettségük. Bár a kollektív szerződésekben lefektetett besorolások biztosítják, hogy ugyanazért a munkáért és ugyanolyan szakképesítésért a nők és a férfiak ugyanazt a bért kapják, továbbra is fennáll a fizetések közötti különbség. Ahhoz pedig, hogy az egyéni élettervezés tényleges választási szabadsága adott legyen, arra van szükség, hogy a társadalmi keretfeltételek lehetővé tegyék a nők és férfiak számára, hogy olyan életterv mellett döntsenek, amely megfelel saját elképzeléseiknek, anélkül, hogy ezen döntés pozitív vagy negatív társadalmi megítélésével konfrontálódniuk kellene.

3.2 Az ország adott gyermekgondozási infrastruktúrája mellett az élettervet jelentősen befolyásoló keretfeltételek részét jelenti a dolgozó nőkkel és a magukat teljesen a családnak szentelő férfiakkal szembeni társadalmi beállítottság is. A szociális partnerek idevágó magatartása döntően befolyásolja a társa-

dalmi beállítottságot is. A skandináv országok és Németország tapasztalatai azt mutatták, hogy segítséget jelenthet, ha a pénzügyi támogatásokat (például a családi pótlék egy részét) csak abban az esetben folyósítják a családoknak, illetve növelik ezek összegét, amennyiben bizonyos időre az apa is kiveszi a részét a gyermekgondozásból. Ezáltal jogi keretet teremtenek az apák számára, hogy egy behatárolt ideig könnyebben szentelhesék magukat a gyermeknevelésnek. A szabályozás esélyt teremt az anyáknak arra, hogy hamarabb visszatérhessenek a munkába.

3.3 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy nem elegendő csupán néhány tényező módosítása a teljes rendszerben ahhoz, hogy enyhítsék a nőket sújtó kettős terhelést, amely a munkával és a családdal, a hivatással és a magánélet összeegyeztetésével jár. Sokkal inkább azt kell célul kitűzni, hogy a férfiak és a nők között újraosszák az olyan munkahelyen kívüli fizetetlen munkákat, mint a gyermeknevelés, a hozzátartozók ápolása, a háztartás vezetése. Valódi, partneri szellemben történő tehermegosztásra kell rábírni a férfiakat. Ehhez mélyreható szemléletmódbeli és szerkezeti változásokra van szükség.

4. A szociális partnerek által javasolt támogatási intézkedések a családdal, a hivatással és a magánélet munkahelyi szintű összeegyeztetőségére

4.1 A demográfiai fejlődés és az azzal kapcsolatos változások nagy hatással vannak úgy a munkavállalókra, mint a munkaadókra. A szociális partnerek minden szinten fontos segítségnyújtási funkciót látnak el a hivatással, a családdal és a magánélet összeegyeztetésének javítására.

4.2 Az olyan személyzeti politika, amely a munkahelyi szempontok mellett éppúgy figyelembe veszi a munkavállalók alapvető, munkahelyen kívüli kötelezettségeit, családi felelősségét és magánéleti szempontjait, és korrekt módon kiegyensúlyozza ezeket, a vállalatoknál a sikeres összeegyeztetési politika alapjául szolgál. Ennek alapfeltételei a következők, az egyes tagállamok által biztosítandó tényezők:

- a meglévő szükségleteket kielégítő, jól kiépített infrastruktúra a gyermekgondozás területén – ideértve az egészen kicsiket és a nagyobb gyermekeket is,
- széles és minőségi kínálat az idős vagy fogyatékkal élő emberek ápolására és gondozására irányuló szolgáltatásokból,
- tisztességes munkaidő-feltételek,
- intézkedések annak biztosítására, hogy a gyermekek és gondozásra szoruló személyek ápolása miatti szabadság és részmunkaidő ne érintse hátrányosan az előmenetelt,
- szakképzett és tisztességesen javadalmazott munkaerő.

A területet teljesen lefedő infrastruktúra hasznélvezői éppúgy a munkavállalók és a vállalatok, mint az állam és a társadalom.

4.3 A részben a szociális partnerek közötti megállapodásokból is származó, a vállalatoknál alkalmazható személyzeti politikai eszközök palettája az alábbiakat foglalja magában:

- olyan munkaidő-modellek bevezetése, amelyek innovatívak, de a munkavállalókra nézve nem hátrányosak (a munkaidő szétszabdalása, másodállások halmozása) távmunka, fizetés nélküli szabadság, rugalmas munkaidő,
- stabil munkaszerződés által nyújtott jogbiztonság,
- kapcsolattartási lehetőségek a vállalattal a szülői szabadság idején,
- a gyermekgondozás megszervezését elősegítő intézkedések: üzemi óvodák létesítése, óvodai helyek megvásárlása más óvodákban, pénzügyi támogatásokról szóló intézkedések,
- idősebb és ápolásra szoruló hozzátartozók ápolásának támogatása,
- a személyes fejlődést elősegítő intézkedések támogatása,
- a gyermekek és gondozásra szoruló személyek ápolása miatti szabadság és részmunkaidő után a munkahelyre történő visszatérés támogatása.

4.4 Ez azt a célt is szolgálja, hogy a személyre szabott, rendkívül rugalmas, a vállalat és a munkavállaló érdekeit is szem előtt tartó részmunkaidős modellek révén minden érintett számára megkönnyítsék a hivatás, a család és a magánélet jobb összeegyeztetését. Nem segíti elő ezt a célt, ha a részmunkaidő választása nem önkéntes alapon hozott döntés eredménye. Az EGSZB égetően fontosnak tartja, hogy a férfi munkavállalók is nagyobb mértékben éljenek a részmunkaidő lehetőségével, ha a család érdekei az egyik szülőtől azt megkívánják. A férfiak ezáltal a gyakorlatban kifejezésre juttathatják, hogy a kapcsolatban és a családban jelentkező, munkahelyen kívüli kötelezettségek nemcsak a nők feladatai, hanem hogy ezeket felelősségteljesen megosztva, együtt kellene ellátni.

4.5 A szociális partnerek segíthetnek a szülőknek abban, hogy megtalálják a módját, miként valósíthatják meg a kívánságaiknak megfelelő életmódmodellt. A vállalati gyakorlatban hasznosnak bizonyultak a szülői szabadságon levő anyák részére a szabadságon lévő vagy beteg kollégák helyettesítése formájában biztosított, önkéntes alapú, specifikus kapcsolattartási lehetőségek vagy a céges rendezvényekre történő meghívás is, hogy az anyák a gyermeknevelés időszakát követően könnyebben visszatérhessenek a munkahelyre. Az EGSZB utal rá, hogy a terhes nőkre, illetve a szülői szabadságok levő anyákra és apákra vonatkozó védelmi előírásokat kötelező jelleggel be kell tartani, és nem szabad, hogy akár közvetett diszkrimináció révén is megkerüljék őket.

4.6 A gyermekgondozás megszervezésének támogatása is hasznos lehet a szülők számára. Egyes vállalatok segítséget nyújtanak munkatársaiknak bébiszitterek és bölcsődei helyek közvetítésében, illetve a gyermek betegsége esetén a gondozásban. Egyes vállalatok olyan célirányos intézkedések révén is, mint pl. szabadnap biztosítása a gyermek születésnapján, megpróbálják ösztönözni a férfi munkatársakat arra, hogy vegyék ki részüket a gyereknevelésből, és hogy több időt töltsenek gyermekeikkel. Az ilyen vállalatok támogatást érdemelnek. Az esetek többségében azonban nem támogatják a szülőket. Az ilyen gyakorlattal – különösen, ha az még jogellenes is – a vállalat saját magának okoz kárt, hiszen ez negatív hatással van a munkahelyi légkörre és a munkatársak motivációjára.

4.7 Az EGSZB utal a Prognos AG tudományos vizsgálatára, melyek szerint a munkavállalók családi és magánéletét szolgáló jogos érdekeit támogató intézkedések vállalati alkalmazása gazdasági szempontból megtérül, hiszen ezeknek a humánpolitikai eszközöknek köszönhetően csökken a hiányszások száma, nő a munkatársak kötődése a vállalathoz, valamint növekszik a foglalkoztatottak motivációja és teljesítőképessége is. Az ilyen jellegű személyzeti politika ráadásul vonzóbbá teszi a munkahelyet, kiváltképp, ha megkönnyíti a családi kötelezettségekkel terhelt női munkavállalók részére a vezető beosztásba történő előléptetést, illetve az ilyen beosztás megtartását. Az ilyen vállalati kultúra biztosítja a jó munkahelyi légkört is, és vonzóvá teszi az adott régiót a cégek számára.

4.8 Az EGSZB utal rá, hogy a rugalmasmunkaidő-modellek bevezetésének kapcsán támogatni kellene a „rugalmas biztonság” (flexicurity) megközelítést. A lisszaboni stratégia fényében a rugalmas biztonság a munkaerő-piaci reform integrált megközelítési módjának szerepét tölti be, amely elősegíti a szükséges és kívánt rugalmasságot, ugyanakkor ezt minden érintett fél számára egyesíti a szükséges mértékű biztonsággal és a tervezhetőséggel. A szociális partnerek közötti tárgyalások során elért rugalmasság nyertes-nyertes helyzetet kell hogy teremtsen a vállalatok és a munkavállalók között. A vállalatok azon igényét, hogy megfeleljenek a piaci követelményeknek, éppúgy figyelembe kell venni, mint a munkavállalók növekvő rugalmassági érdekeit, például munkaidejük olyan kialakítása tekintetében, hogy jobban eleget tehessenek családi és egyéb munkahelyen kívüli, magánéleti kötelezettségeiknek, miközben meg kell őrizni a biztonságot, és elejét kell venni a foglalkoztatási viszonyok bizonytalanná válásának. Itt egyéni és az igényeknek megfelelő megoldások a célra vezetőek, és ezekről rendszerint egyeztetni kell a szociális partnerekkel. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a rugalmas biztonságról folyó vita során nagyobb figyelmet kell fordítani arra, hogy a nemeket eltérő módon érinti mindez ⁽⁶⁾.

4.9 Minél inkább alkalmazzák a munkahelyi gyakorlatban az összeegyeztethetőségre szolgáló eszközöket, annál eredményesebb a hivatás, a család és a magánélet összeegyeztethetősége. Ezért a lehető legnagyobb jelentőséget kell tulajdonni a nemzeti szinten történő alkalmazásnak.

⁽⁶⁾ Lásd az EGSZB 2007. július 12-én kelt feltáró véleményét a következő tárgyban: „Rugalmas biztonság (kollektív tárgyalások, a szociális párbeszéd szerepe)”. Előadó: Thomas JANSON (HL C 97., 2007.4.28.).

4.10 Az EGSZB szerint a szociális partnerek által is támogatott vállalkozási versenyek alkalmas eszközt jelenthetnek arra, hogy a család- és nőbarát példákat megismertessék a nyilvánossággal, és követésre ajánlják. Az olyan új, innovatív eszközöket, mint

- játszószobák kialakítása a munkatársak gyermekei számára,
- üzemi óvodák,
- vállalati generációközi hálózat kiépítése, amelynek keretében a nyugdíjas kollégák társadalmi munka formájában olyan feladatokat látnak el a fiatal, családi felelősséggel rendelkező munkatársak részére, mint például hivatalos ügyeik intézése, illetve a bevásárlás,

a vállalatok közötti versenyek révén a szélesebb nyilvánosság is megismeri.

4.11 Egyértelmű viszont, hogy az EU-s vállalatok többségét kitevő kis- és középvállalkozások legnagyobb része nem rendelkezik eszközökkel ilyen vonzó szolgáltatások nyújtásához, ezért speciális adóügyi ösztönzők kidolgozását kellene fontolóra venni. A szorosabb szociális kötelék éppen a kis- és középvállalkozásoknál jelent garanciát arra, hogy az érintettek egyéni, gyakorlatias és gyors megoldásokra jussanak az egyes munkatársakat illetően. Ezenkívül lehetőség nyílik arra is, hogy egy régió belül közös szerepvállalás érdekében több kisebb vállalkozás állami és nem kormányzati szervezetekkel együtt összefogjon a helyi önkormányzatokkal, hogy ezzel egyrészt saját megítélésüket, másrészt a régió mint telephely vonzerejét javítsák.

5. Regionális és helyi szintű gyakorlati kezdeményezések

5.1 A hivatás, a család és a magánélet összeegyeztethetőségét érintő keretfeltételek teljesen gyakorlati és realiztikus javítása érdekében különösen nagy segítséget jelent, ha a legkülönbözőbb helyi szereplők egymással egyeztetett fellépést alakítanak ki. Az EGSZB ezért regionális és helyi szintű kezdeményezéseket javasol a szociális partnereknek, hogy a városokban és községekben összehozza az elkötelezett szereplőket (vállalkozások, üzemi tanácsok, szülői közösségek, vallási közösségek, sportegyesületek, helyi képviselők stb.) azzal a céllal, hogy egymással megegyezve úgy alakítsák ki a helyi életkörülményeket, hogy a vállalati, családi és magánéleti szempontokat a lehető leghatékonyabban össze lehessen egyeztetni. A helyi szintű változtatások közvetlen gyakorlati segítséget nyújtanak minden érintett számára. A legkülönbözőbb helyi szereplők tevékenységi köre rendkívül sokrétű és nyitott a kreatív ötletek minden formájára. Néhány konkrét példa, melyek azonban tetszés szerint kiegészíthetők:

- városi internetoldal létrehozása, amely a kimondottan a családoknak szóló ajánlatokról tájékoztat,
- bölcsődei és óvodai helyek közvetítésére szolgáló adatbank felállítása,

- nagyszülő-szolgálati pontok, amelyek a fiatal, nagyszülőkkel nem rendelkező családokat hozzák össze olyan idős emberekkel, akiknek nincs családjuk,
- az iskolába vezető út felügyelete,
- az olyan önkéntesszervezetek és önkéntesek támogatása, akik szabadidejükben gyermekgondozással foglalkoznak,
- a fiatal családok elvándorlásának megállítására a családbarát várostervezésről szóló workshopok szervezése,
- részmunkaidőben dolgozó családapákat segítő programok,
- az iskolabusz-menetrendek olyan jellegű átalakítása, amely megkönnyíti a szülőknek a munkakezdés és az iskolakezdés jobb összehangolását,
- az óvodák nyitva tartásának rugalmasabbá tétele,
- a család és a hivatás összeegyeztetését szolgáló vállalati rendezvények, amelyek keretében a vállalatok megismertethetik a nyilvánossággal családbarát személyzeti politikájukat,
- minden helyi döntés gyermekbarát szempontok szerinti ellenőrzése.

6. Gyermekgondozási intézmények és az idős hozzátartozók ápolása

6.1 Az EGSZB utal rá, hogy az Európai Bizottság 2006. decemberben a lisszaboni stratégia megvalósításáról előterjesztett második értékelő jelentésében ⁽⁷⁾ arra hivatkozik, hogy több tagállamban gondot okoz a megfizethető gyermekgondozási helyekhez történő hozzájutás. Ezért felszólítják a tagállamokat, hogy saját céljaiknak megfelelően biztosítsanak több jó minőségű, mindenki számára elérhető gyermekgondozási helyet.

6.2 Ezenkívül az Európai Tanács 2002-ben Barcelonában ⁽⁸⁾ úgy határozott, hogy a tagállamoknak 2010-ig a hároméves és az iskolakezdés közötti korú gyermekek 90 %-ának, illetve a három év alatti gyermekek 33 %-ának biztosítaniuk kellene az óvodai, illetve bölcsődei férőhelyet.

6.3 Éppen a nők és férfiak szerepéről kialakított, megváltozott kép kapcsán fontos, hogy a szociális partnerek egyértelművé tegyék, hogy a gyermekek fejlődését nem befolyásolja hátrányosan az, ha az anya dolgozik, illetve az, ha az apa is kiveszi a részét a gyermeknevelésből.

⁽⁷⁾ A Bizottság közleménye az Európai Tanács tavaszi ülészakának: a növekedést és foglalkoztatást célzó, megújult lisszaboni stratégia megvalósítása – „Az eredmények éve”, COM(2006) 816.

⁽⁸⁾ A 2002. március 15-16-i barcelonai Európai Tanács elnökségi következtetése.

6.4 A 3 év alatti gyermekek számára az egyes tagállamokban biztosított gondozási férőhelyek nagy különbségeire való tekintettel az EGSZB nyomatékosan ajánlja, hogy minden tagállam határozzon meg konkrét, mennyiségi célokat a 3 évnél fiatalabb gyermekek gondozási infrastruktúrájára vonatkozóan. A család és a hivatás összeegyeztetésének biztosítása érdekében 2010-ig a 3 év alatti gyermekek minimum 33 %-ának garantálni kellene a férőhelyet bölcsődében vagy szakképzett gyermekgondozónál.

6.5 Az EGSZB szerint szükség van arra, hogy az eddignél nagyobb jelentőséget tulajdonítsanak az EU-országok gyermekgondozási rendszere kiépítésének, és politikai intézkedésekkel is tovább ösztönözzék és támogassák azt.

6.6 „A család és a demográfiai változások” című feltáró véleményében ⁽⁹⁾ az EGSZB kimerítően utalt az Európai Unióban végbemenő demográfiai változásra és annak a családokat érintő következményeire. A várható élettartam növekedése sok ember számára az életminőség javulását jelentheti. A várható élettartam növekedése azonban azt is magával vonja majd, hogy a jövőben a munka mellett egyre több embernek kell gondoskodnia az idős hozzátartozók ápolásáról. Ennélfogva jobban középpontba kellene helyezni az ápolási szolgáltatások kérdését, hogy tehermentesítsék az ápolással foglalkozó rokonokat.

6.7 A szociális partnerek idevonatkozó feladata lehet, hogy tájékoztatást nyújtsanak a gyakorlatban már bevált eszközökről.

Ide sorolható például a munkaidőnek a gyakorta hirtelen szükségessé váló ápoláshoz történő rövid távú hozzáigazítása, az ápolást megkönnyítő munkahely-kialakítás – azaz hogy a munkatárs telefonon elérhető legyen és számítógéppel, illetve internet-hozzáféréssel rendelkezzen annak érdekében, hogy intézni tudja a gondozással járó tennivalókat –, illetve tájékoztató anyagok rendelkezésre bocsátása az ápolási helyzet szervezési, pénzügyi és jogi szempontjairól.

7. Kitekintés

7.1 Az EGSZB megítélése szerint a munka és a családi élet összeegyeztetése szorosan összekapcsolódik a nemek közötti egyenlőség kivívásával. Azok az eredmények, amelyekre a szociális partnerek törekuszenek, elérésük esetén támogatják ezt az összeegyeztetést. Ahhoz, hogy a munka és a családi élet összeegyeztetése mindennapos valósággá váljék, az iskolai tananyagokban magától értetődő és szükséges dologként kellene róla beszélni.

7.2 Az EGSZB kéri a Tanácsot, az Európai Parlamentet és az Európai Bizottságot, hogy jövőbeli munkája során vegye figyelembe és használja fel az ebben a feltáró véleményben tett javaslatokat annak érdekében, hogy a hivatás, a család és a magánélet összeegyeztethetőségét tovább lehessen javítani Európában.

Kelt Brüsszelben, 2007. július 11-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁹⁾ Lásd az EGSZB 2007. március 14-én kelt feltáró véleményét a következő témában: „A család és a demográfiai változások”. Előadó: Stéphane BUFFETAUT (HL C 161., 2007.7.13.).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: Rugalmas biztonság (A belső rugalmasság dimenziója – A kollektív tárgyalások és a szociális párbeszéd mint a munkaerőpiacok szabályozásának és reformjának eszközei)

(2007/C 256/20)

2007. február 13-i levelében a jövődöbeli portugál elnökség kikérte az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a fenti tárgyban.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció 2007. június 18-án elfogadta véleményét. (Előadó: Thomas JANSON.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2007. július 11-12-én tartott 437. plenáris ülésén (a július 11-i ülésnapon) 163 szavazattal 2 ellenében, 5 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Összefoglalás és következtetések

1.1 Az EGSZB örömmel fogadja, hogy a portugál elnökség kikérte véleményét a rugalmas biztonságról, mivel a rugalmas biztonságról szóló vita eddig főként a külső rugalmasság növekedésére és arra korlátozódott, hogy ezt a növekedést miképpen lehet a munkaerő-piaci intézkedések, illetve szociális előírások megerősítésével kompenzálni. E helyett inkább egyéb dimenziókra kellene összpontosítani – olyan helyzetet alakítva ki, amelyben valamennyi fél nyertesnek tekintheti magát.

1.2 Az EGSZB hangsúlyozni szeretné, hogy erősíteni kell a szociális partnerek szerepét. A szociális partnereknek főszerepet kell kapniuk a rugalmas biztonságról szóló vitákban, és kiemelt helyen kell részt venniük az európai bizottsági konzultációkban. Az Európai Bizottságnak tehát nagyobb hangsúlyt kellett volna fektetnie az elsősorban az európai szociális partnerekkel történő konzultációra a rugalmas biztonság koncepciójának európai meghatározása kapcsán.

1.3 A rugalmas biztonságról szóló bármiféle vitához elengedhetetlen a szociális partnerek közötti kapcsolatrendszerek európai és nemzeti szintű erősítése. Olyan alapos és élénk szociális párbeszédre van szükség, amelyben a szociális partnerek aktívan részt vesznek, megvitathatják a rugalmas biztonság meghatározását, összetevőit, kiértékelhetik az eredményeit, és felelősséget vállalhatnak mindeztért.

1.4 Az Európai Bizottságnak és a tagállamoknak arra kellene törekedniük, hogy az olyan vitákat, amelyek a rugalmas biztonság koncepcióján alapuló reformokhoz vezethetnek, összekapcsolják az ágazati kapcsolatok minden szinten történő megerősítésével és korszerűsítésével. Az EGSZB ezért szorosabb kapcsolatot szeretne látni a rugalmas biztonságról szóló vita, valamint a szociális párbeszéd minden szinten és a kollektív tárgyalások megfelelő szinten történő erősítése között. Mindezek során tisztelőtben kell tartani az ipari kapcsolatrendszerek tagállamonkénti különbözőségeit. A rugalmas biztonság koncepciójának a rugalmasságot és a biztonságot egyaránt, kiegyensúlyozott módon javítania kellene. A rugalmas biztonság fogalma nem a munkavállalók jogainak egyoldalú és jogszerűtlen korlátozását jelenti – ezt az elképzelést az EGSZB elutasítja.

1.5 Az EGSZB elismeri, hogy a szociális partnereknek a rugalmas biztonsági politikák európai szintű progresszív kidolgozásában betöltött alapvető szerepét tekintve a szóban forgó

vita nem vonatkoztatható el sem az európai szociális párbeszéd tartalmától, sem pedig az önmagában vett szociális párbeszéd további alakulásától.

1.6 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az Európai Bizottságnak és a tagállamoknak a rugalmas biztonság összefüggésében több figyelmet kellene fordítaniuk a nemek közötti egyenlőségre és a generációk közötti szolidaritásra. A munkaerőpiacon a nők, az idősebb munkavállalók és a fiatalok a rugalmasság és a biztonság vonatkozásában gyakran hátrányos helyzetben vannak, ezért törekedni kell felzárkóztatásukra.

1.7 Az EGSZB kéri, hogy a tagállamok és az Európai Bizottság vizsgálja meg, miként növelhető a belső rugalmasság révén az alkalmazkodóképesség, és alakítsa ezt a rugalmas biztonság fejlődőképes és elfogadható dimenziójává. A belső rugalmasság kulcsszerepet játszhat a termelékenység fokozásában, az innovációban és a versenyképességben, ami által hozzájárulhat a lisszaboni stratégia céljainak eléréséhez. Igen fontos lehet annak vonatkozásában is, hogy a munkavállalók jobban össze tudják egyeztetni munkájukat egyéb tevékenységeikkel vagy feladataikkal, és javuljanak munkakörülményeik. Mindezek feltétele azonban egy olyan jogszabályi keret, amely biztosítja a munkahely- és egészségvédelmet, a munkavállalóknak pedig stabilitást és biztonságot nyújt. A foglalkoztatás védelme az újrafoglalkoztatásra irányuló hatékony szolgáltatásokkal és aktív munkaerő-piaci politikákkal kiegészítve alapvető fontosságú mind a vállalatok, mind a munkavállalók alkalmazkodóképessége és biztonsága szempontjából.

1.8 Az EGSZB szerint egyensúlyra kell törekedni a rugalmas munkaidő és a munkavállalók védelme között. Ezt leginkább kollektív tárgyalások során megállapított és a nemzeti gyakorlatoknak megfelelő szabályozásokkal lehet biztosítani. Alapvető, hogy a rugalmas munkaidőről szóló tárgyalások megbízható jogi háttérre, jól működő szociális intézményrendszerre és foglalkoztatásbarát szociális biztonsági rendszerekre támaszkodhassanak.

1.9 A funkcionális rugalmasság a szociális partnerek közötti kollektív tárgyalások egyik fő kérdése. E tárgyalások segítségével ki lehet egyensúlyozni és finomítani lehet a vállalatok, illetve a munkavállalók szükségleteit, valamint meg lehet határozni a képességfejlődés megfelelő kompenzációját.

1.10 A funkcionális rugalmassághoz a munkavállalók ismereteinek és képességeinek állandó fejlesztésére, valamint – ennek támogatásaképpen – jól működő oktatási és képzési infrastruktúrára van szükség. A múltban sokan és sokféleképpen elkötelezték magukat az egész életen át tartó tanulás mellett, a gyakorlati megvalósításhoz azonban még sokat kell tenni.

2. Háttér

2.1 A jövődbeli portugál elnökség feltáró vélemény kidolgozására kérte az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságot a következő témák bevonásával:

- 1) a belső rugalmasság dimenziója;
- 2) a kollektív tárgyalások és a szociális párbeszéd mint a munkaerőpiacok szabályozásának és reformjának eszközei.

2.2 A 2005 és 2008 közötti időszakra vonatkozó foglalkoztatáspolitikai iránymutatások közül számos szolgálhatna a rugalmas biztonságról szóló vita alapjául. Az Európai Tanács 2006. tavaszi ülésén arra kérte a tagállamokat, hogy fordítsanak kiemelt figyelmet a rugalmas biztonságra (a foglalkoztatás rugalmasságának és biztonságának egyensúlyára) mint alapvető kihívásra. A tagállamok felkérték, hogy saját munkaerő-piaci helyzetüknek megfelelően munkaerő-piaci és szociálpolitikai reformokat hajtsanak végre az integrált rugalmas-biztonsági megközelítés keretében.

2.3 A rugalmas biztonság kérdését az Európai Tanács 2006. decemberi, majd 2007. márciusi ülésével egybekötött két szociális csúcstalálkozón is megvitatták.

2.4 Az Európai Bizottság szakértői csoportot hozott létre, amely javaslatot dolgozott ki „a rugalmas biztonsághoz vezető lépésekről”, azaz a szakmai étellel összefüggő rugalmasság és biztonság egyes dimenzióiról. Ebből kiindulva az Európai Bizottság 2007 júniusában közös alapelveket is bemutató közleményt adott ki a rugalmas biztonságról. 2007 decemberében egy sor közös alapelvet beépítenek majd a 2008. évi foglalkoztatáspolitikákra vonatkozó átdolgozott iránymutatásokba. A *munkajog korszerűsítése szembenézve a XXI. század kihívásaival* című zöld könyv⁽¹⁾ – mely ugyancsak tartalmazza a fent említett ajánlásokat – szintén kitér a rugalmas biztonság kérdésére, mégpedig a munkaszerződések szemszögéből.

2.5 Az EGSZB megemlíti továbbá, hogy az Európai Alapítvány az Élet- és Munkakörülmények Javításáért igen fontos munkát végzett ebben az összefüggésben, amikor rávilágított a rugalmas biztonság lényeges elemeire.

3. A rugalmas biztonsági stratégiák dimenziói

3.1 a) A rugalmas biztonsági stratégiák célja a munkaerő-piaci rugalmasság és biztonság különféle formáinak kiegyen-

⁽¹⁾ Lásd: COM(2006) 708 final – „Zöld könyv – A munkajog korszerűsítése szembenézve a XXI. század kihívásaival” és a 2007. május 30-án elfogadott EGSZB-velemény a következő tárgyban: „Zöld könyv – A munkajog korszerűsítése szembenézve a XXI. század kihívásaival” SOC/246 (előadó: Daniel RETUREAU), HL C 175., 2007.7.27.

súlyozott ötvözése annak érdekében, hogy erősödjön a munkavállalók és a vállalatok alkalmazkodóképessége, ugyanakkor biztosítva legyen számukra a stabilitás és a kockázatok elleni védelem. A rugalmasság és a biztonság különböző típusaira a következő példákat lehet felhozni:

Példák a rugalmasságra

Számszerű külső rugalmasság	A foglalkoztatási volumen kiigazítása a külső munkaerőpiaccal folytatott csere útján, ideértve az elbocsátást, az ideiglenes munkát és a határozott idejű szerződéseket is.
Számszerű belső rugalmasság	A munkamennyiség vállalaton belüli ideiglenes kiigazítása, ideértve az atipikus munkaóra-beosztást és a munkaidőszámlás rendszereket.
Funkcionális belső rugalmasság	A rugalmasság vállalaton belüli megszervezése képzés, többoldalúság (multi-tasking) és állásrotáció segítségével – arra építve, hogy a munkavállaló képes különféle feladatokat és tevékenységeket ellátni.
Pénzügyi rugalmasság	Az alap- és a kiegészítő bér differenciálása a munkavállalói, illetve a vállalati teljesítmény függvényében.

Példák a biztonságra

A munkahely biztonsága	Munkavédelmi jogszabályokon stb. alapuló biztonság, amely korlátozza a munkaadó önkényes elbocsátó intézkedéseit.
A foglalkoztatás biztonsága	Megfelelő foglalkoztatási lehetőségek, amelyeket például képzés és oktatás által biztosított magas szintű foglalkoztathatóság tesz lehetővé.
A jövedelem biztonsága	A megfelelő és stabil jövedelmi szint védelme.

b) Ki kell hagyni a vitából a munkaszerződések jogbiztonságát, amely alapvető természete miatt azokat a bíróságok előtt mindenki ellenében érvényesíthetővé teszi. A jogbiztonság annak a – szintén alapvető – alárendeltégi kapcsolatnak a fennmaradását jelenti, amely többek között kihat a munkavállalók szociális védelem iránti jogainak fennmaradására és alkalmazására.

3.2 Az Európai Bizottság iránymutatását követve és a dán példa bizonyos aspektusainak ösztönzésére a rugalmas biztonságról szóló vita európai szinten eddig elsősorban a külső rugalmasság növekedésével és azzal foglalkozott, hogy ezt a növekedést miképpen lehet a munkaerő-piaci intézkedések, illetve szociális biztonsági rendelkezések megerősítésével kompenzálni. A külső rugalmasság előnyeiről és hátrányairól a szakszervezetek gyakran másként gondolkodnak, mint a munkaadók szervezetei. Az OECD ⁽²⁾ egyébiránt nemrégiben megállapította, hogy a foglalkoztatás védelmére vonatkozó jogszabályok nem befolyásolják számottevően a foglalkoztatási ráta egészét. Az ILO pedig pozitív összefüggést mutatott ki a foglalkoztatás időtartama és a termelékenység között (lásd a mellékletet).

3.3 A jelen vélemény célja, hogy három irányban bővítse a rugalmas biztonságról szóló vitát. Először is ki szeretné emelni, hogy e vitában – és a munkaerő-piaci reformokban általában – meg kell erősíteni a szociális partnerek szerepét. Másodszor az EGSZB hangsúlyozza, hogy a rugalmas biztonságról szóló vitában nagyobb figyelmet kellene fordítani a nemek közötti különbségekre, és a fiatalokra mint külön munkaerő-piaci kategóriára is. A nemek közötti egyenlőség kérdése eddig alig kapott helyet a vitában. Annak ellenére, hogy a nők és a férfiak többsége örömmel fogadja a munkavégzés rugalmasabb fajtáit, melyek biztosítják a szakmai és a családi élet jobb egyensúlyát, a munkaerőpiacon a nők a rugalmasság és a biztonság vonatkozásában gyakran hátrányos helyzetben vannak, ezért törekedni kell férfítársaikhoz történő felzárkóztatásukra ⁽³⁾. Harmadszor: az EGSZB szerint fontos, hogy a vita a liszaboni folyamat alapvető dimenzióit képviselő alkalmazkodóképesség, termelékenység és innováció fokozásához, valamint az egész életen át tartó tanulás megkönnyítéséhez vezető alternatív utak keresése révén bővüljön. Ezekre a kérdésekre az EGSZB már a foglalkoztatáspolitikai iránymutatásokról megfogalmazott véleményében ⁽⁴⁾ is kitért. Ezért a jelen vélemény nem tárgyalja a külső rugalmasság témáját, inkább az alkalmazkodóképesség belső rugalmasság általi fokozásának lehetőségeire összpontosít.

3.4 A foglalkoztatás területén betöltött fontos szerepükre való tekintettel a rugalmas biztonság különös jelentőséggel bír a kis- és középvállalkozások (kkv) számára. Következésképpen a tagállami politikáknak olyan rendelkezéseket kell majd tartalmazniuk, amelyek védik a kkv-k és alkalmazottaik érdekeit.

3.5 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a rugalmas biztonság modelljeinek alappillére minden esetben egy olyan jóléti állam, amely szavatolni képes a magas szintű szociális védelmet, továbbá az elegendő eszközzel rendelkező közszolgáltatások teherviselése, végül pedig a kollektív tárgyalások és a szociális párbeszéd stabil jogi kerete. Az általános értelemben vett jóléti rendszerek annak biztosításával javíthatják a mobilitást, hogy a munkahelyüket érintő változásokkal szembesülő munkavállalók nem kerülnek ki vesztesként. A szociális párbeszéd és a kollektív tárgyalások stabil jogi kerete az erős szociális partnereknek lehetőséget nyújt a munkaerőpaccal kapcsolatos alapkérdésekben való megegyezésre.

⁽²⁾ OECD, Munkaügyi kilátások (*Employment Outlook*) 2006: A munkahelyteremtés és a jövedelmi viszonyok fellendítése (*Boosting Jobs and Incomes*).

⁽³⁾ Folyamatban: „A szociális partnerek szerepe – a hivatás, a család és a magánélet összeegyeztetése” SOC/271 (előadó: Peter CLEVER) és „Foglalkoztathatóság és vállalkozói szellem – A civil társadalom és a helyi szervek a nemek közötti egyenlőség perspektívájában” SOC/273 (előadó: Luis Miguel PARIZA CASTAÑOS).

⁽⁴⁾ Lásd az EGSZB 2005. május 31-én elfogadott véleményét: „Javaslat tanácsi határozatra (az EK-Szerződés 128. cikkének alkalmazásaként) a tagállamok foglalkoztatáspolitikáira vonatkozó iránymutatásokról” (előadó: Henri MALOSSE), (HL C 286., 2005.11.17.).

4. Rugalmas biztonság és a szociális partnerek

4.1 A rugalmas biztonság magában foglalja a munkaadók és munkavállalók közötti jogok és kötelezettségek egyensúlyának meghatározását. A szociális párbeszédet és a kollektív tárgyalásokat minden egyes munkaerő-piaci reform – ideértve a rugalmas biztonságot is – előkészítése és megvalósítása során kulcsfontosságú eszköznek kell tekinteni. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság ennek értelmében hangsúlyozza, hogy a szociális partnerek minden szinten főszereplői a rugalmas biztonságról szóló összes vitának. A szociális partnereknek egyre inkább vezető szerepet kellene játszaniuk a rugalmasság és a biztonság közötti egyensúly meghatározásában, hozzájárulva ezzel a munkaerő-piaci szabályok tökéletesítéséhez.

4.2 Az EGSZB elismeri, hogy az Európai Bizottság európai szinten tájékoztatta a szociális partnereket a vitával kapcsolatos terveiről. Úgy véli azonban, hogy az Európai Bizottságnak nagyobb hangsúlyt kellett volna fektetnie a főképpen az európai szociális partnerekkel történő konzultációra a rugalmas biztonság koncepciójának európai meghatározásával kapcsolatban. A szociális partnerek szoros bevonása és elkötelezettsége nélkül igen nehéz lesz a rugalmas biztonsági stratégiák bármelyikét is megvalósítani.

4.3 A rugalmas biztonság dán rendszeréről megfogalmazott véleményében ⁽⁵⁾ az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság kiemelte, hogy „a dán rendszer kialakításában a szociális partnerek központi szerepet tudtak vállalni; bevonták őket mind a döntési folyamatokba, mind a szakképzés-politika, valamint a munkaerő-piaci strukturális reformok végrehajtásába. [...] A szociális partnerek szerepe [...] a történelmi fejlődésre vezethető vissza [...]. Így a szociális partnerek nagyobb részvétele és beleszólása a verseny- és alkalmazkodóképesség terén kifejtett erőfeszítések esetében társadalmilag hasznosnak bizonyulhat.”

4.4 Az európai szociális modellről megfogalmazott véleményében ⁽⁶⁾ az EGSZB kiemelte, hogy „ami az európai szociális modell alapszerkezetét illeti, a szociális partnerek gazdaság- és szociálpolitikában játszott alapvető szerepét nem lehet eléggé hangsúlyozni. E téren különösen a munkaadói és munkavállalói szövetségeknek a kollektív szerződéseknél betöltött szabályozó szerepe jelentős.”

4.5 Ennélfogva a rugalmas biztonsági menetrendet nem felülről lefelé haladva kellene kialakítani, tehát nem úgy, hogy az Európai Bizottság határozná meg és a tagállamok kormányai folytatnának róla vitát. Alapvető, hogy a szociális partnerek képesek legyenek a rugalmas biztonság meghatározásának és összetevőinek megvitatására és befolyásolására, az eredmények kiértékelésére és a megfelelő felelősségvállalásra. Mivel a rugalmas biztonság igen szorosan összefügg a szociális párbeszédrel és a kollektív tárgyalásokkal, a rugalmas biztonságról szóló vita alakulása a szociális párbeszéd és a kollektív tárgyalások létező hiányosságaira is rámutat majd. Ezeket a hiányosságokat a rugalmas biztonsági menetrend előterjesztésével

⁽⁵⁾ Lásd az EGSZB 2006. május 17-én elfogadott véleményét: „Rugalmas biztonság dán mintára” (előadó: Anita VIUM), HL C 195., 2006.8.18.

⁽⁶⁾ Lásd az EGSZB 2006. július 6-án elfogadott véleményét: „Társadalmi kohézió: az európai szociális modell részletes kidolgozása” (előadó: Ernst Erik EHNMARK), HL C 309., 2006.12.16.

egyidejűleg kellene kezelni. Az EGSZB ezért szorosabb kapcsolatot szeretne látni a rugalmas biztonságról szóló vita, valamint a szociális párbeszéd minden szinten és a kollektív tárgyalások megfelelő szinten történő erősítése között. Mindezek során tiszteltetben kell tartani a különböző ipari kapcsolatrendszer tagállamonkénti különbözőségeit.

4.6 Az európai szintű szociális párbeszédnek, amely a szociális partnereknek szociális téren társ-jogalkotói szerepet biztosít, nincs párja a világon, és az elmúlt években egy önállóbb szociális párbeszéd irányába fejlődött. A szociális partnerek joga, hogy az európai munkaerőpiac jobb működését elősegítő közös kérdésekkel foglalkozzanak. Az EGSZB elismeri, hogy a szociális partnereknek a rugalmas biztonsági politikák európai szintű progresszív kidolgozásában játszó alapvető szerepét tekintve a szóban forgó vita nem vonatkoztatható el sem az európai szociális párbeszéd tartalmától, sem pedig az önmagában vett szociális párbeszéd további alakulásától. Többéves munkaprogramjukban a szociális partnerek megegyeztek a rugalmas biztonság különböző aspektusainak vizsgálatában, de abban is, hogy közös elképzelést próbálnak kialakítani az európai szociális párbeszéd eszközeiről (7). Az EGSZB a „Foglalkoztathatóság és vállalkozói szellem – A civil társadalom és a helyi szervek a nemek közötti egyenlőség perspektívájában” című véleményében fejt ki idevonatkozó állásfoglalását (8).

4.7 A tagállamokban minden szinten számtalan példa tanúsodik a szociális partnerek kulcsfontosságú szerepéről a munkaadók és munkavállalók rugalmasságának és biztonságának fokozásában. A kollektív szerződések önmagukban nemcsak biztonsági tényezők a munkaadók és munkavállalók szempontjából, hanem megegyezésen alapuló rugalmasságot is lehetővé tesznek. Az egyre élesebb versenykörnyezetben egyre magától értetődőbb a fokozott belső rugalmasság, a jobb karrierlehetőségek és az egész életen át tartó tanuláshoz való jog figyelembevételével. Azokban a tagállamokban azonban, amelyekben a gyenge ipari kapcsolatrendszer miatt nem megfelelő a szociális párbeszéd, a munkavállalók túlságosan ki vannak téve a munkaerőpiac piaci erejének, és gyakran túl kevésbé védettek. Ezért ezekben az országokban az ipari kapcsolatrendszer tagállami erősítésének és korszerűsítésének együtt kell járnia a rugalmas biztonságról szóló vitákkal.

4.8 Ezzel összefüggésben az EGSZB ki szeretné emelni a szociális partnerek közötti szerződések néhány példáját.

- A dán kollektív szerződések kötelező felmondási időt írnak elő, amely lehetővé teszi, hogy a munkavállalók jobban felkészüljenek új munkájukra.
- Svédországban az ágazati szintű kollektív szerződések „karrierváltási alapokat” hoztak létre, amelyeket az üzleti szektor finanszíroz és – a szociális partnerekkel együttműködve – kezel. Ezek az alapok képzést, az álláskeresőknél segítséget, illetve más cégnél végzendő, fizetett szakmai gyakorlatot kínálnak a felmondással szembesülő munkavállalóknak – arra az időre is, amikor formálisan még az őket elbocsátó vállalat foglalkoztatottjai.
- A határozott idejű munkaszerződések alkalmazásának korlátozását célzó spanyol háromoldalú megállapodás abból az elvből indul ki, hogy a határozott idejű munka túlságosan

nagy aránya nem szolgálja a munka és az üzlet közös érdekeit.

- A német kollektív szerződések, amelyeket a vállalati érdekvédelmekkel együttműködve dolgoznak ki és hajtanak végre, bizonyos keretek közt lehetőséget nyújtanak a munkaidő és a munkaszervezés rugalmas alakítására.

Az EGSZB úgy véli továbbá, hogy az európai szociális partnerek által például a határozott idejű munkaszerződésekkel, a szülői szabadsággal, a részmunkaidős foglalkoztatással és a távmunkával kapcsolatban megkötött szerződések a munkavállalók és munkaadók biztonságához és rugalmasságához hozzájáruló rugalmas biztonság koncepciójának részei.

4.9 Elősegítendő, hogy a szociális partnerek – a rugalmasság és a biztonság társadalmilag elfogadható egyensúlyának megtalálása érdekében – tárgyalni tudjanak az alapvető munkaerő-piaci kérdésekről, léteznie kell egy olyan nemzeti szintű jogi keretnek, amely a szociális partnereket a rugalmas biztonság kérdéseire való hozzájárulásra és e kérdések hatékony egyeztetésére ösztönzi. A foglalkoztatás védelmére vonatkozó szabályozás és az erős jogi keret lehetőséget adhat a szociális partnereknek olyan megállapodások kialakítására, amelyek fokozzák a munkavállalók erőfeszítéseit és együttműködési készségét, valamint a képzésre való hajlandóságát, ami pozitívan hat a foglalkoztatás egészére és a gazdaság hatékonyságára. A szociális partnerek hozzájárulása szavatolja, hogy nem maradnak figyelmen kívül sem a vállalati érdekek, sem pedig a munkavállalók érdekei. Ezenkívül a foglalkoztatás védelme az újrafoglalkoztatásra irányuló hatékony szolgáltatásokkal és aktív munkaerő-piaci politikákkal kiegészítve alapvető fontosságú mind a vállalatok, mind a munkavállalók alkalmazkodóképessége és biztonsága szempontjából.

4.10 A szociális partnerek hozzá tudnának járulni ahhoz, hogy növekedjen a védett mobilitás és vonzóbbá váljon a munkahely-változtatás. Segíthetnek a munkaerő-piaci lehetőségek és jogok kollektív és megegyezésen alapuló ellenőrzésének megszervezésében, ami az EGSZB szerint megfékezne a szegmentálódási tendenciákat, és fokozná az integrációt.

5. Nemek közötti egyenlőség, nemzedékek közötti szolidaritás és rugalmas biztonság

5.1 A munkaerő-piaci rugalmasság és biztonság másképpen érinti a nőket, mint a férfiakat. A nők gyakran bizonytalanabb, kevésbé védett, túlzottan rugalmas munkakörben dolgoznak. A túlzott rugalmasságot, amely néhány esetben a munkakör bizonytalanságának kockázatát rejti magában, a biztonság megfelelő formáival kell ellensúlyozni. A nemek közti hagyományos szereposztás továbbélése miatt nagyobb felelősség hárul a nőkre a gyermekek és idősebbek gondozásában, és nehezebb számukra a munkahelyi és a munkahelyen kívüli tevékenységek összeegyeztetése. Ráadásul – a megkülönböztetésellenes jogszabályok ellenére – továbbra is különbségek vannak a férfiak és a nők bérezésében, és a nőknek gyakran kevesebb szociális biztonsági – többek között nyugdíj- – jogosultságban van részüik. Ennélfogva a nőket gyakrabban sújtják a rugalmasság hátrányai.

(7) A szociális partnerek 2006–2008-as időszakra szóló többéves munkaprogramjában említett közös elemzés az európai munkaerőpiac kulcsfontosságú kihívásairól.

(8) „Foglalkoztathatóság és vállalkozói szellem – A civil társadalom és a helyi szervek a nemek közötti egyenlőség perspektívájában” SOC/273 (előadó: Luis Miguel PARIZA CASTAÑOS).

5.2 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a rugalmas biztonságról szóló vitában fontos helyet kell kapnia a nemek közötti egyenlőség – eddig jobbra figyelmen kívül hagyott – dimenziójának. Fontos, hogy a rugalmasság és biztonság kérdéseinek vizsgálata révén javítsuk a nők munkaerő-piaci helyzetét, amihez az is hozzátartozik, hogy több biztos munkahelyet teremtsünk, a nőket bevonjuk a szociális biztonság rendszereibe, és jobban támogatjuk a munkahelyi és a munkahelyen kívüli tevékenységek összeegyeztetését segítő intézményeket. A vitának ki kellene térnie a gondozási és háztartásbeli feladatok férfiak és nők közötti megoszlására is. „A szociális partnerek szerepe – a hivatás, a család és a magánélet összeegyeztetése” című véleményében az EGSZB a portugál elnökség részére további szempontokkal gazdagította álláspontját ezekben a kérdésekben ⁽⁹⁾.

5.3 A nemekkel kapcsolatos dimenzió mellett a rugalmas biztonságnak generációs vetülete is van. A foglalkoztatási ráta az idősebb munkavállalók körében alacsonyabb, mint a keresőképességek körében általában. A fiatalok pedig számos tagállamban bizonytalan munkaerőpiaccal szembesülnek, amelyet magas munkanélküliség, határozott idejű szerződések, nem megfelelő szociális biztonsági fedezet, illetve képesítési szintjükön aluli munka jellemez.

5.4 Az EGSZB már rámutatott ⁽¹⁰⁾ annak szükségességére, hogy a munkahely megfeleljen az egyén képzettségének és szakmai tapasztalatának, kerülve az életkorhoz kapcsolódó hátrányos megkülönböztetést, és hogy valamennyi tagállam átültesse és alkalmazza a foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód általános kereteinek létrehozásáról szóló 2000/78/EK irányelvet. Az EGSZB egyben olyan, minőségi foglalkoztatást előmozdító politikára szólított fel, amely szakmai pályafutásuk teljes időtartama alatt irányítja és képi a polgárok generációit. Mindez feltételezi a szociális partnerek és valamennyi érintett gazdasági és szociális szereplő helyi, nemzeti és európai szintű szerepvállalását.

5.5 Az európai szociális partnerek megállapították a nemek közötti egyenlőséggel kapcsolatos intézkedések keretét, amely a rugalmas biztonságról szóló vitában is alkalmazható. A cselekvési kereten belül négy prioritást határoztak meg, amelyek a következők: a nemek közötti szereposztás vizsgálata, a nők mint döntéshozók ösztönzése, a szakmai és magánélet közötti egyensúly elősegítése, valamint a férfiak és a nők bérezésében fennálló különbségek megszüntetése.

5.6 Az előző pontban felvetett gondolatok és a szociális partnerek közötti párbeszéd során ugyanilyen hangsúlyt kell fektetni a fogyatékkal élő munkavállalók és a fiatal diákok problémájára.

6. Rugalmas biztonság és belső rugalmasság

6.1 A belső rugalmasság kérdése igen kevés figyelmet kap a rugalmas biztonságról szóló vitában. A belső rugalmasság a munkaidő rugalmasságát, valamint a funkcionális rugalmasságot foglalja magában, és növeli az alkalmazkodóképességet. Jellege-

tesen olyan kérdés ez, amelyben a szociális partnerek igen sok tapasztalatot szereztek a pozitív kimenetelű kollektív tárgyalások során. A belső rugalmasság kulcsszerepet játszhat a termelékenység fokozásában, az innovációban és a versenyképességben, ennél fogva hozzájárulhat a lisszaboni stratégia céljainak eléréséhez. Igen fontos lehet annak vonatkozásában is, hogy a munkavállalók jobban össze tudják egyeztetni munkájukat egyéb tevékenységeikkel vagy feladataikkal, és javuljanak munkakörülményeik. Mindkét szempontból hozzájárulhat a stabilitás és előreláthatóság fokozásához. A belső rugalmasság azonban túlzott mértékűvé is válhat, ami rossz munkakörülményekhez, bizonytalan munkaviszonyhoz, a munkahelyi és a munkahelyen kívüli tevékenységek közötti egyensúly akadályozásához vezet, vagy akár hátrányosan érinti az áruk minőségét és a fogyasztóknak nyújtott szolgáltatásokat. A rugalmasság ezen típusa ezért csak akkor kívánatos, ha kollektív szerződés eredménye, és ha munka- és egészségvédelmet, a munkavállalóknak pedig biztonságot és stabilitást biztosító jogszabályi keretek között ölt formát. Az ilyen jogi keretbe illeszkedő, megegyezésen alapuló rugalmasság megvalósítása életképes megközelítést jelent, amelynek célja, hogy a versenyképesség növelését összekapcsolja a foglalkoztatás és a szakmai élet minőségének javításával.

6.2 A rugalmas munkaidő

6.2.1 A rugalmas munkaidő a szokásos heti munkaidő kollektív szerződésben és/vagy törvényileg, hosszabb időre meghatározott elosztására vonatkozik. Azáltal válhat a vállalatok hasznára, hogy lehetőséget nyújt a kereslet vagy a személyzet ingadozásainak kiegyenlítésére és a tőkebefektetések teljes mértékű hasznosítására például a túlórázás, a munkaórák előre meghatározott időkereteken belüli rugalmas beosztása vagy a többműszakos munka révén. Ennek megfelelően a rugalmas munkaidő növelheti a termelékenységet és a versenyképességet.

6.2.2 A rugalmas munkaidő a munka és magánélet közötti egyensúlyra és arra is vonatkozhat, hogyan oszlik el a munkaidő az egyén teljes szakmai életútja során (– a hagyományos munkahét hosszára azonban nem). A rugalmas munkaidő ezen formái a munkavállalók javát is szolgálhatják, amennyiben lehetőséget nyújtanak a munkahelyi és a munkahelyen kívüli tevékenységek és feladatok megfelelő összeegyeztetésére – például rugalmas munkaszervezés, munkaidőszámlák, szülői vagy tanulmányi szabadságok vagy a teljes munkaidős és részmunkaidős foglalkoztatás közötti váltás lehetősége révén.

6.2.3 Az EGSZB mindenképpen el szeretné kerülni, hogy a rugalmas munkaidő mozgásteret kizárólag az üzleti érdekek szolgálatában bővüljön, figyelmen kívül hagyva a munkavállalók szükséges védelmét ⁽¹¹⁾. Fontos továbbá, hogy a munkaidő megszervezése megfeleljen „[...] a munkavállalók önálló időbeosztásra irányuló igényének is, és mindenképp [elősegítse] a munka és család jobb összeegyeztethetőségét, valamint lehetővé [tegye] a munkavállalók alapvető fontosságú munka- és egészségvédelmének figyelembevételét” ⁽¹²⁾.

⁽⁹⁾ Folyamatban: „A szociális partnerek szerepe – a hivatás, a család és a magánélet összeegyeztetése” (előadó: Peter CLEVER).

⁽¹⁰⁾ Lásd az EGSZB 2007. március 14-én elfogadott véleményét: „Az öregedő népesség gazdasági és költségvetési hatásai” ECO/186 (előadó: Susanna FLORIO), HL C 161., 2007.7.13.

⁽¹¹⁾ Lásd az EGSZB 2005. május 11-én elfogadott véleményét: „Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelv a munkaidő-szervezés egyes szempontjairól szóló 2003/88/EK irányelv módosításáról”, 3.4. pont (előadó: Ursula Engelen-Kefer), HL C 267., 2005.10.27.

⁽¹²⁾ Ugyanott, 3.6. pont.

6.2.4 Ennek érdekében az EGSZB szerint egyensúlyra kell törekedni a rugalmas munkaidő és a munkavállalók védelme között, és ez leginkább a kollektív tárgyalások keretében meghatározott szabályozásokkal biztosítható. Egyik korábbi véleményében az EGSZB a következőképpen fogalmazott: „Ezért az, ahogyan a munkaidőre alkalmazható szabályokat a kollektív szerződésben foglalják, nagyon fontos érdekeket képvisel a szociális partnerek részére, akik nagy gyakorlattal és szakértelemmel rendelkeznek ebben a témában”⁽¹³⁾.

6.2.5 Alapvető, hogy a rugalmas munkaidőről szóló megbeszélések megfelelő tárgyalási keretre, valamint megbízható jogi háttérre és szociális intézményrendszerre támaszkodhassanak. Ezen többek között olyan jogszabályok értendők, amelyek a munkavállalóknak stabilitást és védelmet, a rész munkaidős szerződések esetében pedig szociális védelmet biztosítanak, továbbá megkönnyítik a szülői szabadságolás működését és a gyermekfelügyeleti, illetve idősellátási lehetőségek kiépítését. Fontos, hogy a jogalkotás rugalmas és semleges legyen, és ezáltal lehetővé tegye a szociális partnerek számára, hogy megfelelő megoldásokat találjanak.

6.3 Funkcionális rugalmasság

6.3.1 Funkcionális rugalmasságon a munkavállalók szükség esetén különféle feladatok ellátására irányuló képességének hasznosítása értendő, ami állásrotáció, munkakörbővítés és munkakör-gazdagítás révén érhető el. A funkcionális rugalmasság hasznos lehet a vállalatok számára, amennyiben lehetőséget nyújt nekik arra, hogy a munkavállalók tevékenységét a kereslet és a személyzet ingadozásához igazítsák, valamint eredményesebben alkalmazzák az emberi erőforrásokat és a tőkebefektetéseket. A munkavállalók érdekeit is szolgálhatja egyben, mivel növelheti lehetőségeiket a személyi fejlődés, tanulás és foglalkoztathatóság, valamint a munkával való elégedettség és a bérezés terén.

6.3.2 A funkcionális rugalmasság fontos tényezője lehet a termelékenység, innováció és versenyképesség növelésére irányuló lisszaboni célok megvalósításának. Mint többek között a Dublini Alapítvány kimutatta, a képzéssel ötvözött funkcionális rugalmasság elősegíti a képességfejlesztést és -megőrzést, ami pedig kedvezően hat a termelékenységre⁽¹⁴⁾.

6.3.3 A funkcionális rugalmassághoz azonban biztos foglalkoztatási körülményekre, tisztességes munkakörülményekre,

beleszólási lehetőségre és együttműködésen alapuló munkamódszerekre van szükség. Egyik korábbi véleményében az EGSZB a következőképpen érvelt: „A biztos munkahelyek, az egészséges munkakörülmények és a munkaszervezés olyan formái, amelyek a foglalkoztatottnak több mozgásteret biztosítanak munkájukban, fontos tényezői a termelékenység, következetesen az [...] innovációs képesség fokozásának.”⁽¹⁵⁾ Ugyanebben a véleményben azt is megállapította, hogy „[a] lapos hierarchiákkal és nagyobb önállósággal járó, együttműködésen alapuló munkamódszerek, például a csoport- és csapatmunkák lehetővé teszik az emberek ismereteinek és képességeinek széles körű kihasználását, egyben tekintettel vannak a gazdaság megnövekedett rugalmassági követelményeire. A jó munkakörülmények és a munka megszervezésének olyan formái, amelyek mozgásteret és részvételi lehetőséget kínálnak, egyben alapvető feltételeknek tekinthetők a munka termelékenységének javulása és a vállalkozások innovációs képessége fokozásának szempontjából.”⁽¹⁶⁾

6.3.4 A Dublini Alapítvány azonban arra is felhívta a figyelmet, hogy a funkcionális rugalmasság a munkateher és a stressz növekedéséhez is vezethet. Ezért kiemeli, hogy a munkavállalók körében megfigyelhető kiégés (*burn-out*) megelőzése érdekében egyensúlyt kell teremteni a munkával szemben támasztott követelmények és a munka ellenőrzése között⁽¹⁷⁾.

6.3.5 Fontos, hogy a funkcionális rugalmassági stratégiáknak és általában a belső rugalmassági stratégiáknak egyik alapvető eleme legyen az egész életen át tartó tanulás. Számos közelmúltban megfogalmazott EGSZB-velemény kiemeli az egész életen át tartó tanulás jelentőségét a munkavállalók képességfejlesztése, illetve karrierlehetőségeik és termelékenységük növekedése szempontjából⁽¹⁸⁾. A funkcionális rugalmassághoz a munkavállalók ismereteinek és képességeinek állandó fejlesztése, valamint – ennek támogatásaként – jól működő oktatási és képzési infrastruktúrára van szükség. A múltban sokan és sokféleképpen elkötelezték magukat az egész életen át tartó tanulás mellett, a gyakorlati megvalósításhoz azonban még sokat kell tenni.

6.3.6 A funkcionális rugalmasság a szociális partnerek közötti kollektív tárgyalások egyik kulcstémája. E tárgyalások segítségével ki lehet egyensúlyozni, majd finomítani a vállalatok és a munkavállalók szükségleteit, és meg lehet határozni a képességnövekedés megfelelő kompenzációját.

Kelt Brüsszelben, 2007. július 11-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹³⁾ Lásd az EGSZB 2004. július 1-jén elfogadott véleményét „a Bizottságnak a Tanács, az Európai Parlament, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság, a Régiók Bizottsága, továbbá a közösségi szintű szociális partnerek részére készített Közleményéről, a 93/104/EK irányelv felülvizsgálatára vonatkozóan a munkaidő megszervezésének bizonyos szempontjait illetően”, 2.2.6. pont (előadó: Erik HAHR), HL C 302., 2004.12.7.

⁽¹⁴⁾ <http://eurofound.europa.eu/ewco/2004/02/NL0402NU03.htm> (csak angol nyelven).

⁽¹⁵⁾ Lásd az EGSZB 2006. szeptember 13-án elfogadott véleményét: „A munkával töltött évek minősége, termelékenység és foglalkoztatás a globalizáció és a demográfiai változások tükrében”, (előadó: Ursula Engelen-Kefer), HL C 318., 2006.12.23., 1.3. pont.

⁽¹⁶⁾ Ugyanott, 1.4. pont.

⁽¹⁷⁾ <http://eurofound.europa.eu/ewco/2004/02/NL0402NU03.htm> (csak angol nyelven).

⁽¹⁸⁾ EGSZB-velemények: „Javaslat európai parlamenti és tanácsi ajánlásra az élethosszig tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciákról” (előadó: HERCZOG Mária), HL C 195., 2006.8.18., valamint „Képzés és termelékenység” (feltároló vélemény) (előadó: Christoforos KORYFIDIS), HL C 120., 2005.5.20.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: Foglalkoztathatóság és vállalkozói szellem – A civil társadalom, a szociális partnerek, valamint a regionális és helyi szervek szerepe a nemek közötti egyenlőség perspektívájában

(2007/C 256/21)

A jövőbeni portugál elnökség 2007. február 13-án kelt levelében a fenti témában kéri fel vélemény kidolgozására az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságot.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció véleményét 2007. június 18-án elfogadta. (Előadó: Luis Miguel PARIZA CASTAÑOS)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2007. július 11-12-én tartott, 437. plenáris ülésén (a július 11-i ülésnapon) 141 szavazattal, 5 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Az EGSZB által tett javaslatok összefoglalása

1.1 A nőket és férfiakat érintő egyenlőtlen bánásmód, mely a vállalatok világában és a munkaerőpiacon tapasztalható, súlyos problémát jelent az egész európai társadalom számára: mind a férfiaknak, a nőknek, a vállalatoknak, a dolgozóknak, a kormányoknak, mind pedig a szociális partnereknek és a civil társadalomnak. Az EGSZB úgy véli, eljött az ideje, hogy a munkaerőpiacot, a vállalkozói kezdeményezést és a társadalmi élet megszervezését érintő aktív intézkedések révén új lendületet adjanak az egyenlő bánásmóddal foglalkozó politikáknak.

1.2 A nők és férfiak közötti egyenlőség alapvető kihívás elé állítja a jövő Európáját, ezért az EGSZB azt javasolja, hogy a lisszaboni menetrendben helyezzenek nagyobb hangsúlyt a nemek kérdésére. Az integrált növekedési és foglalkoztatási iránymutatások félidei felülvizsgálatának, a szociális menetrendnek és a nemzeti reformtervezeteknek pedig az alábbiakat kell magukban foglalniuk:

1.2.1 a tagállamoknak nagy elhivatottsággal ki kell dolgozniuk a nemek közötti egyenlőség európai paktumát, és ki kell nevezniük egy nemzeti felelőst a nemek közötti egyenlőségnek a nemzeti reformtervekben történő biztosítására;

1.2.2 a nemek közötti egyenlőséget szolgáló új specifikus célkitűzések, illetve kvalitatív és kvantitatív mutatók a foglalkoztatáspolitikákban, hiszen fontos, hogy több legyen a női vállalkozó, legyen munkájuk és javuljon foglalkoztatásuk minősége;

1.2.3 pontos célkitűzések a nők vállalkozói szellemének akadályát jelentő nemi sztereotípiák (kiváltképp az oktatás terén történő) felszámolására;

1.2.4 a kormányzat javítása: a szociális partnerek és a civil társadalmi szervezetek megfelelő szintű részvétele különösen helyi és regionális szinten. A helyi és regionális szervek aktív bevonása a nemzeti reformtervezetekbe;

1.2.5 nagyobb átláthatóság a foglalkoztatáspolitikai közszolgálatokban és a magánügynökségekben az egyenlőség ösztönzése és a munkaerő-felvétel terén tapasztalható diszkrimináció megszüntetésének érdekében;

1.2.6 a pénzügyi szolgáltatási szektor felügyeleti hatóságainak kötelezettséget kell vállalniuk annak ellenőrzésére, hogy a női vállalkozók által benyújtott hitelkérelmek elbírálása során nem játszik-e szerepet a nemi alapon történő megkülönböztetés. Állami segítségnyújtásra is szükség van a hitelekhez történő hozzájutáshoz, különösen a kezdő női vállalkozók esetében;

1.2.7 pontos célkitűzések, melyek a kulturális sztereotípiák leküzdésével az egyetemi oktatás és a szakképzés során ösztönzik a nőknek és a férfiaknak a minden szakmához való hozzáférést;

1.2.8 segítségnyújtás és támogatás biztosítása a szociális partnerek számára, elsősorban ágazati, helyi és regionális szinten, hogy a kollektív alku és a társadalmi párbeszéd segítségével felszámolják a nemek közötti egyenlőtlenségeket, melyek révén a nőknek csupán másodrangú szerep jut a vállalatokban;

1.2.9 ki kell terjeszteni a nemek közti egyenlőséget szolgáló terveket és cselekvési intézkedéseket, amelyekben a szociális partnerek számos vállalatnál és ágazatban megállapodnak és kidolgoznak, illetve ezeknek a nemzeti, regionális és helyi kormányzatok, valamint az európai szociális alap közösségi forrásainak támogatását is élvezniük kell;

1.2.10 a közösségi irányelveknek pontos mutatók révén ösztönözniük kell a férfiaknak és a nőknek járó egyenlő fizetés nemzeti célkitűzéseit;

1.2.11 helyi és regionális szintű speciális programok kidolgozására van szükség a munkához jutás és a bevándorló nők és kisebbségek által alapított vállalkozások támogatására;

1.2.12 a fogyatékkal élő nők számára kidolgozott programokra és speciális célokra is szükség van;

1.2.13 a nyugdíj összegének kiszámolási rendszerére vonatkozó nemzeti reformterveknek el kell kerülniük, hogy részmondok munkavállalás vagy a munkaviszonyban bekövetkezett, családi kötelezettségekből adódó megszakítások miatt sok nő elveszítse nyugdíját, vagy lényegesen alacsonyabb nyugdíjat kapjon. A vállalkozásban részt vevő házastársaknak megfelelő jogállással kell rendelkezniük;

1.2.14 a helyi és regionális önkormányzatoknak együtt kell működniük a vállalatokkal és a munkavállalókkal, hogy biztosítsák a család és a munka összeegyeztethetőségét.

1.2.15 A vállalatvezetők mai generációjának korosodásával számos vállalkozás – különösen a kvk-k – átruházásának kérdése lehetőséget nyújt arra, hogy a nők hozzáférhessenek a vállalatvezetői posztokhoz. Döntő jelentőségű, hogy ezt az őrsékváltást nemzeti vagy helyi rendelkezések készítsék elő, melyek elősegítik, hogy a nők átvehessék ezeket a vállalkozásokat. Európai szinten tanulmányozni kellene a realitásokat, és számba kellene venni az ösztönző kísérőintézkedéseket.

2. Bevezetés

2.1 Az EU jövődő portugál elnöksége felkérte az EGSZB-t, hogy elnökségi munkájának előkészítéseként dolgozzon ki feltáró véleményt az alábbi témában: „Foglalkoztathatóság és vállalkozói szellem – a civil társadalom, a szociális partnerek, valamint a regionális és helyi szervek szerepe a nemek közötti egyenlőség perspektívájában”.

2.2 Az EGSZB örömmel veszi a portugál elnökség arra irányuló javaslatát, hogy a nemi szempont megjelenítése és a civil társadalom, a szociális partnerek, a helyi és regionális szervek, illetve a kormányok részéről történő alkalmazása révén ösztönözzék a 2008–2010 időszakra vonatkozó növekedésről és foglalkoztatásról szóló, új, integrált iránymutatásokról folyó konzultációs folyamatot, hiszen a nemek kérdése, valamint a nők és férfiak közötti egyenlőség kihívást jelent az egész európai társadalom számára.

2.3 A Szerződés világosan megfogalmazza, hogy az EU céljai között szerepel a gazdasági és társadalmi fejlődés támogatása, a magas szintű foglalkoztatás és a nemek közti egyenlőség.

2.4 A férfiak és a nők közötti egyenlőség az Európai Unió egyik alapelve, amelyet a Szerződés és az EU Alapjogi Chartája is biztosít. Az EU intézményeinek és szerveinek kötelessége, hogy harcoljanak a nőket sújtó diszkrimináció ellen, és hogy a jogalkotás és a közpolitikák segítségével elősegítsék a nők és a férfiak közti egyenlőséget.

2.5 Az EU számos, az egyenlőséget biztosító politikával rendelkezik. A foglalkoztatási és a munkajogi politikák szempontjából két irányelv emelendő ki: egyik a 2002/73/EK irányelv, mely a férfiak és nők közötti egyenlő bánásmód elvének végrehajtásáról szól. Ebben a munkához jutásról, a szakképzésről, a szakmai előmenetelről és a munkahelyi körülményekről van szó. A másik, a 2004/113/EK irányelv, a nők és férfiak közötti egyenlő bánásmód elvének az árukhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés, valamint azok értékesítése, illetve nyújtása tekintetében történő végrehajtásáról rendelkezik.

2.6 Az elmúlt években az EGSZB számos véleményt dolgozott ki ⁽¹⁾, amelyekkel hozzájárul a közösségi vívmányok kiszélesítéséhez, a jogalkotás javításához és az egyenlőségre vonatkozó minőségi politikákhoz. Az EGSZB támogatta az európai foglalkoztatási stratégiát és kiemelte azokat a hasznos erőfeszítéseket, amelyeket a stratégia közös, európai szintű megközelítés révén a nemzeti és helyi problémák leküzdésére tett. Az EGSZB szerint szükség van rá, hogy több intézkedés kidolgozásával és hatékonyabb együttműködéssel támogassák az ilyen irányba tett erőfeszítést.

2.7 Az EGSZB szeretné elvégezni az eddig elfogadott politikák értékelését, ki kívánja emelni a bevált gyakorlatot és néhány új kezdeményezést szándékozik tenni, hogy az európai nők vállalkozó szelleműekké és vonzóbbá váljanak a munkaerőpiacon. Ez a vélemény a lisszaboni menetrend értékeléséről és reformjáról folyó viták keretében készül, a javaslatokat pedig az integrált növekedési és foglalkoztatási stratégia felülvizsgálata során, valamint a jövőbeli nemzeti reformtervezetekben lehet kifejteni.

3. A lisszaboni menetrend

3.1 A lisszaboni stratégia a munka területére vonatkozó termelékenység és minőség javításával, a gazdasági, társadalmi és területi kohézióval, a jobb kormányzással és a nők és férfiak személyes választásaihoz igazodó, tudásalapú társadalom

⁽¹⁾ Az EGSZB 2006. szeptember 13-án kelt véleménye a következő tárgyban: „A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: A nők és férfiak közötti egyenlőségre vonatkozó ütemterv 2006–2010.” Előadó: Grace Attard (HL C 318., 2006.12.23.).

Az EGSZB 2005. december 14-én kelt véleménye a következő tárgyban: „Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra a Mindenki Számára Biztosítandó Esélyegyenlőség Európai Évéről (2007) Az Igazságos Társadalom irányában”. Előadó: Herczog Mária (HL C 65., 2006.3.17.).

Az EGSZB 2005. szeptember 29-én kelt véleménye a következő tárgyban: „A nőket érintő szegénység Európában.” Előadó: Brenda King (HL C 24., 2006.1.31.).

Az EGSZB 2005. szeptember 28-án kelt véleménye a következő tárgyban: „Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézetének létrehozásáról.” Előadó: Dana Štechová (HL C 24., 2006.1.31.).

Az EGSZB 2004. június 2-án kelt véleménye a következő tárgyban: „A Bizottságtól a Tanácshoz, az Európai Parlamenthez, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottsághoz és a Régiók Bizottságához érkezett közleményről, amely megadja az irányelveket az EQUAL közösségi kezdeményezésnek a munkaerőpiacra kapcsolatos hátrányos megkülönböztetés és egyenlőtlenség minden formája elleni küzdelem új módszereire vonatkozó nemzetek közötti együttműködéssel foglalkozó második fordulóhoz – A jó ötletek szabad áramlása.” Előadó: Madi Sharma (HL C 241., 2004.9.28.).

Az EGSZB 2004. december 15-én kelt véleménye a következő tárgyban: „Javaslat a férfiak és nők közötti esélyegyenlőség és egyenlő elbánás elvét a foglalkoztatás és a munka területén megvalósító európai parlamenti és tanácsi irányelvre” Előadó: Madi Sharma (HL C 157., 2005.6.28.).

Az EGSZB 2003. december 10-én kelt véleménye a következő tárgyban: „Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra közösségi cselekvési program létrehozásáról a férfiak és a nők közötti egyenlőség területén tevékenykedő európai szervezetek támogatására.” Előadó: Wahrolin (HL C 80., 2004.3.30.) (magyarul nem érhető el).

Az EGSZB 2006. február 14-én kelt véleménye a következő tárgyban: „A nők képviselete az Európai Unió gazdasági és szociális érdekcsoportjainak döntéshozó szerveiben.” Előadó: Thomas Ety (HL C 88., 2004.4.11.).

Az EGSZB 2004. június 3-án kelt véleménye a következő tárgyban: „Javaslat a férfiak és nők közötti egyenlő bánásmód elvét a termékek és szolgáltatások terén megvalósító tanácsi irányelvre”. Előadó: Clare Carroll (HL C 241., 2004.9.28.).

keretében elérhető, Európán belüli teljes foglalkoztatás elérésért száll síkra. Első alkalommal kerül sor egy kvantitatív értékelési alap létrehozására, hogy a gazdasági életben elérjék a nők és a férfiak közötti egyenlőséget, azzal a céllal, hogy a nők foglalkoztatásának aránya 2010-re elérje a 60 %-ot.

3.2 Az Európai Tanács kérésére az EGSZB együttműködik a nemzeti gazdasági és szociális tanácsokkal a lisszaboni stratégia megvalósításában ⁽²⁾.

3.3 Az eddig elért jó eredmények ellenére a tapasztalat azt mutatja, hogy a lisszaboni stratégia keretében szükség van jelentősebb reformok véghezvitelére annak érdekében, hogy a köztük levő egyenlőséget feltételezve biztosítsák a nők és a férfiak részvételét vállalkozások alapításában és a munkához jutásban.

3.4 Európában a nők még mindig nem rendelkeznek sem ugyanazokkal a vállalkozási, sem pedig ugyanazokkal a munkaerő-piaci lehetőségekkel, mint a férfiak. A múltból átörökölt társadalmi és kulturális sztereotípiák következtében globális szinten a nők szerepvállalása csekélyebb a férfiakénál, és a munkaerőpiacra továbbra is jellemző a foglalkoztatáspolitikai szegregáció. Általánosságban megállapítható, hogy a nők bizonytalanabb és rosszabb minőségű munkát kénytelenek ellátni alacsonyabb fizetésért, nagyobb nehézségekkel kell szembenézniük szakképzésük továbbfejlesztésekor, és a női vállalkozóknak több akadállyal kell számolniuk a finanszírozáshoz történő hozzájutás során.

3.5 Az EGSZB ezért úgy véli, hogy **a lisszaboni stratégiában hangsúlyosabbá kell tenni a nemek közötti egyenlőség kérdését**, és felül kell vizsgálni a közösségi és nemzeti célkitűzéseket annak elérésére, hogy nőjön a női vállalkozók és munkavállalók száma és javuljon foglalkoztatásuk minősége. A minőség alatt ez esetben a nagyobb szakmai változatosság, az egyenlő fizetések, a biztosabb munka, valamint a szakképzéshez és a szakmai előmenetelhez való hozzáférés értendő.

3.6 Félidei felülvizsgálatakor, 2005 márciusában a Tanács elfogadta a „lisszaboni stratégia új kezdetét”, melynek alapvető újítása abban áll, hogy nem kizárólag a mennyiségi célkitűzésekre helyezi a hangsúlyt, hanem azokra a politikákra és gyakorlati intézkedésekre is, amelyek megvalósításával elérhetők ezek a célok. A prioritások a következők: több és jobb minőségű munkahely teremtése – ennek érdekében több embert kell a munkaerőpiacra vonzani, illetve ott tartani; a szociális védelmi rendszer modernizációja; a munkavállalók és a vállalatok alkalmazkodóképességének javítása; a munkaerőpiac rugalmasságának és biztonságának fokozása; valamint az oktatás és a szakképzés javítása által a humán tőkébe történő befektetések növelése ⁽³⁾.

3.7 Az átdolgozott lisszaboni menetrend hangsúlyozza azt is, hogy milyen fontos egy olyan hatékonyabb politikai munkamódszeren alapuló, jó kormányzás, amely a jövőben rejlő lehe-

tőségeket és sikereket közösen szem előtt tartva minden érdekelt félhez kötődik: a tagállamokhoz, a polgárokhoz, a parlamentekhez, a szociális partnerekhez, a civil társadalomhoz, valamint a közösségi intézményekhez. Az EGSZB szerint javítani kell a lisszaboni menetrend irányításán azáltal, hogy aktívabb központi szerepet szánunk a civil társadalomnak, a szociális partnereknek, valamint a helyi és regionális szervezeteknek.

3.8 Az EGSZB hangsúlyozza, milyen fontos, hogy a szociális partnerek részt vegyenek az irányelvek kidolgozási folyamatának lehető legkorábbi fázisban, illetve hogy konzultáljanak velük a nemzeti szempontok megjelenítésére vonatkozó kérdésekkel kapcsolatban.

3.9 A 2005–2008 közötti időszakra vonatkozó növekedésről és foglalkoztatásról szóló integrált iránymutatások ⁽⁴⁾, melyek a tagállami nemzeti reformtervezetek előkészítésének kiindulópontját jelentik, a meghatározott prioritások erősítésére még hangsúlyosabbá teszik a nemek közötti egyenlőség szempontját azáltal, hogy kombinálják a nők foglalkoztatásáról szóló speciális intézkedéseket a nemek közötti egyenlőség szempontjának a már minden megkezdett intézkedésre történő kiterjesztésével.

3.10 Ahogy azt már a foglalkoztatási iránymutatásokról írt véleményében ⁽⁵⁾ is jelezte, az EGSZB meglepőnek tartja, hogy annak ellenére, hogy a foglalkoztatás területére érvényes nemek közötti egyenlőség a lisszaboni stratégia egyik kulcsfontosságú témája, az iránymutatások nem tartalmazznak speciális, integrált vezérelvet a férfiak és nők közötti egyenlőség kérdéséről.

3.11 A lisszaboni közösségi program és a nemzeti reformprogramok mérlege ⁽⁶⁾ azt mutatja, hogy olyan intézkedések bevezetésével kell ösztönözni a nők és férfiak közötti esélyegyenlőséget célzó politikákat, amelyek lehetővé teszik a munka, a család és a magánélet összeegyeztetését.

3.12 A 2006–2007-es időszakra vonatkozó foglalkoztatásról szóló közös jelentés pozitívan értékeli a nők foglalkoztatottsági rátájának gyors növekedését, és úgy véli, hogy ezt a lisszaboni célok elérésében tett előrelépésnek kell tekinteni ⁽⁷⁾. Kiemeli azonban, hogy „a legtöbb tagállam végrehajtási jelentésében nincs utalás a nők foglalkoztatásának elősegítését és a nemek közötti különbségek csökkentését célzó különleges intézkedésekre vonatkozóan, a gyermekgondozási létesítményekhez való hozzáférés növelését célzó intézkedések kivételével. Néhány tagállam (AT, BE, DK, DE, ES, IE, IT, LU, PT, UK) nemzeti kvótát állapított meg a gyermekgondozási létesítmények férőhelyét illetően, de csak kevesen számolhatnak be előrelépésről az európai gyermekgondozási célkitűzéssel kapcsolatban. Az e tekintetben elért fejlődés lassú marad. Csak AT, DK, FI, IE, MT és NL számolnak be a gyermekgondozást elérhetőbbé tenni kívánó lépésekről, vagy úgy, hogy a költségekre egy felső plafont határoznak meg, vagy azok csökkentése révén. A jelentések továbbra sem említik a férfiaknak a hivatás és a családi élet összeegyeztethetőségében játszott szerepe megerősítésének szükségességét. SI kampányt kezdeményezett a férfiak

⁽²⁾ Lásd a 2005. március 22-23-i Európai Tanács következtetéseit és az elvégzett munkákat, különös tekintettel az EU gazdasági és szociális tanácsainak és az EGSZB elnökeinek és főtítkárainak 2005. november 11-i nyilatkozatára: http://eesc.europa.eu/lisbon_strategy/eesc_documents/index_en.asp.

⁽³⁾ Közös munkával a növekedésért és a munkahelyekért – A lisszaboni stratégia új kezdete COM(2005) 24 final.

⁽⁴⁾ Integrált iránymutatások a növekedésről és a foglalkoztatásról (2005–2008) COM(2005) 141 final.

⁽⁵⁾ Az EGSZB 2005. május 31-én kelt véleménye a következő témában: „Javaslat tanácsi határozatra (az EK-Szerződés 128. cikkének alkalmazásaként) a tagállamok foglalkoztatáspolitikáira vonatkozó iránymutatásokról” Előadó: Henri Malosse (HL C 286., 2005.11.17.).

⁽⁶⁾ COM(2006) 30 final.

⁽⁷⁾ Közös jelentés a 2006–2007-es időszakra vonatkozó foglalkoztatásról, Tanács (EPSSCO) általi elfogadás: 2007. február 22., továbbítja az Európai Tanácsnak: 2007. március 8–9-én.

családi életben való aktivitásának emelésére, LT a férfiak számára bevezette az új, fizetett apasági szabadság lehetőségeit, míg CZ, DE és EL ki kívánja terjeszteni a szülői szabadság lehetőségét a férfiakra.”

4. A nemek közötti egyenlőségről szóló európai paktum és a nők és férfiak közötti egyenlőségre vonatkozó ütemterv

4.1 Az Európai Tanács által 2006 márciusában elfogadott „nemek közötti egyenlőségről szóló európai paktum”⁽⁸⁾ minőségi előrelépést jelent abból a szempontból, hogy valamennyi tagállamot bevonja abba a közös célkitűzésbe, mely szerint növelni kell a nők munkaerő-piaci jelenlétét, és támogatni kell a nők és férfiak közötti egyenlőséget.

4.2 Az Európai Bizottság által elfogadott „A nők és férfiak közötti egyenlőségre vonatkozó ütemterv 2006–2010” hat kiemelt területet jelöl meg, amelyeken az Európai Unió fellépésére van szükség: a nők és a férfiak egyenlő mértékű gazdasági függetlenségének megteremtése; a szakmai, a magán- és a családi élet fokozottabb összehangolása; egyenlő arányú férfi-női részvétel támogatása a döntéshozatalban; a nemi bűncselekmények és az emberkereskedelem felszámolása; a nemekhez kötődő sztereotípiák felszámolása a társadalomban és a nemek közötti egyenlőség előmozdítása az EU-n kívül⁽⁹⁾.

4.3 A férfiak és a nők közötti egyenlőség területét érintő kormányzás javításának céljából az ütemterv jelentős intézkedéssorozatot is tartalmaz, és az Európai Bizottság elkötelezi magát, hogy szorosan nyomon követi az e területen elért eredményeket.

4.4 „A nők és férfiak közötti egyenlőségre vonatkozó ütemterv 2006–2010” című véleményében⁽¹⁰⁾ az EGSZB pozitívan értékeli az Európai Bizottság arra irányuló politikai szándékát, hogy a 2006–2010-es időszakra vonatkozó munkaprogramjában továbbra is kiemelt fontosságúnak tartja a nők és férfiak közötti egyenlőség kérdését, és hangsúlyozza, milyen fontos, hogy minden érintett felet bevonjanak az intézkedések alkalmazásába.

4.5 Másrészt az EGSZB támogatta a Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézetének létrehozását is⁽¹¹⁾.

4.6 Az EGSZB úgy véli, eljött az ideje, hogy a munkaerőpiacot, a vállalkozások alapítását és a társadalmi élet megszervezését érintő új politikák révén új lendületet adjanak az egyenlő bánásmóddal foglalkozó politikáknak. Egyes tagállamokban folyamatban van olyan törvények elfogadása, amelyek biztosítják a nők és a férfiak közötti valódi egyenlőséget a politika területén, a társadalmi szervezetekben és a vállalatoknál mind a munkavállalók között, mind pedig a vezetőség, illetve a vállalat-

irányítás szintjén. Az EGSZB általában véve támogatja ezeket az aktív politikákat tartalmazó reformokat, amely politikák alapját egy tényleges munkahelyvédelmet szavatoló, és az elengedhetetlen biztonságot és stabilitást biztosító jogszabályi keretnek kell képeznie.

5. Az EGSZB javaslatai: A nemi szempont hangsúlyozása a lisszaboni menetrendben

5.1 A nők és férfiak közötti aránytalanságok és az egyenlőtlen bánásmód, mely a vállalatok világában és a munkaerőpiacra tapasztalható, súlyos problémát jelent az egész európai társadalom számára: mind a férfiaknak, a nőknek, a vállalatoknak, a dolgozóknak, a kormányoknak, mind pedig a szociális partnereknek és a civil társadalomnak. A nők és férfiak közötti egyenlőség alapvető kihívást jelent Európa jövőjére nézve.

5.2 Az EGSZB támogatja az Európai Parlamentnek a nők és férfiak közötti egyenlőségre vonatkozó ütemtervről (2006–2010) hozott 2007. márciusi 13-i határozatát⁽¹²⁾. Különösen a 17. pontot, amelyben kéri a „tagállamokat, hogy a foglalkoztatásra és társadalmi integrációra vonatkozó nemzeti cselekvési terveikbe építsék bele vagy erősítsék meg bennük azokat az intézkedéseket, amelyek elősegítik, hogy a nők munkaerőpiacra történő belépése után azonos munkáért azonos megbecsülésben és egyenlő díjazásban részesüljenek, ösztönzik a nők vállalkozó kedvét” és a 20. pontot, amely „felhívja a tagállamokat, hogy a lisszaboni stratégia végrehajtása keretében nevezzenek ki nemzeti felelőst a nemek közötti egyenlőség területén, akinek feladata részt venni a különböző nemzeti tervek kidolgozásában és felülvizsgálatában, és végrehajtásuk ellenőrzésében a nemek közötti egyenlőség dimenziójának a költségvetésbe, valamint az e tervek által meghatározott politikákba és célokba történő beépítésének elősegítése céljából”.

5.3 Az EGSZB szerint az új nemzeti reformterveknek kötelezniük kell a tagállamokat arra, hogy kinevezzenek egy nemzeti felelőst a nemek közötti egyenlőség területén.

5.4 A foglalkoztatásról szóló iránymutatásoknak konkrét célokat kell kitűzniük, és javítaniuk kell a pontos minőségi és mennyiségi mutatókon, hogy az egyes tagállamokat összehasonlíthatóan lehessen értékelni a nők valódi, a munkaerőpiac és a vállalkozási kezdeményezések területét érintő egyenlőségének irányába tett előrelépéseket.

5.5 Az EGSZB úgy véli, hogy európai szinten nagyobb figyelmet kellene szentelni a vidéki területeken, mezőgazdaságból élő, csekély tanulási kultúrával rendelkező nőknek, és támogatni kellene munkaerő-piaci jelenlétüket.

⁽⁸⁾ Elnökségi következtetések, 7775/1/06 rev 1.

⁽⁹⁾ COM(2006) 92 final.

⁽¹⁰⁾ Az EGSZB 2006. szeptember 13-án kelt véleménye a következő tárgyban: „A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: A nők és férfiak közötti egyenlőségre vonatkozó ütemterv 2006–2010.” Előadó: Grace Attard (HL C 318., 2006.12.23.).

⁽¹¹⁾ Az EGSZB 2005. szeptember 28-án kelt véleménye a következő tárgyban: „Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézetének létrehozásáról.” Előadó: Dana Štechová (HL C 24., 2006.1.31.).

⁽¹²⁾ Az Európai Parlament 2007. márciusi 13-i állásfoglalása a nők és férfiak közötti egyenlőségre vonatkozó ütemtervről (2006–2010) – 2006/2132(INI).
<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2007-0063+0+DOC+XML+V0//HU>.

5.6 A szubszidiaritás keretében egyes kormányok a nemzeti reformterveket érintő közösségi szerepvállalás szintjének csökkentésére törekednek. Az EGSZB azonban úgy véli, hogy az integrált iránymutatások összességükben elég rugalmasak ahhoz, hogy a tagállamok megtalálhassák a szükségleteiket leghatékonyabban kielégítő megoldásokat.

5.7 Az EGSZB ezenkívül úgy ítéli meg, hogy – a szubszidiaritás tiszteletben tartása mellett – erősíteni kell a lisszaboni menetrend, valamint az integrált növekedési és foglalkoztatási irányelvek közösségi jellegét. A nők és férfiak közötti egyenlőségre vonatkozó 2006–2010-es ütemtervről kidolgozott véleményében a következő olvasható: „Az EGSZB elismeri, hogy a foglalkoztatáspolitikák összehangolása terén közös prioritásokra van szükség a nők részvételi arányának növelése érdekében. A nemzeti reformprogramok vizsgálata során az Európai Bizottságnak biztosítania kell, hogy a nemek közötti szakadék problémáját kiemelten kezeljék és megtegyék a szükséges intézkedést.”. ⁽¹³⁾

5.8 Az európai foglalkoztatási stratégiával kapcsolatos kormányzás javult, de az EGSZB szerint a helyzet még nem teljesen megnyugtató. Meg kell erősíteni az együttműködést az Európai Bizottság, a tagállamok, a szociális partnerek, az egyenlőség területén működő szervezetek és a civil szervezetek között annak érdekében, hogy valamennyi szinten és valamennyi cselekvési szakaszban megfelelő legyen a nők részvétele.

5.9 Az EGSZB úgy véli, hogy a polgárokat nagyobb mértékben be kell vonni az európai foglalkoztatási stratégiába. Meg kell könnyíteni, hogy a szociális partnerek és a civil szervezetek bekapcsolódhassanak ezekbe a politikákba, ezért fontos, hogy megfelelő eljárások révén valamennyi – közösségi, nemzeti, regionális és helyi – szinten részt tudjanak venni a tevékenységekben. A lisszaboni stratégia sikeréhez fontos a kormányzás javítása és a hozzáadott érték növelése a szociális partnerek, a civil társadalom, valamint a helyi és regionális testületek aktív részvétele által.

5.10 A foglalkoztatással kapcsolatban a politikák alkalmazásának hatása helyi szinten érezhető leginkább; ezért a helyi és regionális önkormányzatokra – a szociális partnerekkel együtt – kulcsszerep hárul a politikák alkalmazásában. A munkaerő-piaci integráció egyenlő feltételek között történő megvalósulásához alaposan, közelről ismerni kell a nők igényeit és helyzetük sajátosságait, valamint a szóban forgó terület gazdasági és társadalmi kontextusát, ezért a helyi és regionális testületeket be kell vonni az intézkedések meghatározásába, megtervezésébe, alkalmazásába és értékelésébe.

5.11 Igaz ugyan, hogy az elmúlt években a nők jelentősen előretörték a felsőoktatásban (a felsőfokú diplomát szerzett személyek 59 %-a nő) ⁽¹⁴⁾, de a tanulmányok jellegével kapcsolatban továbbra is erős sztereotípiák érvényesülnek. Diplomájukat csak minden tizedik nő – ezzel szemben tízből négy férfi – szerzi műszaki területen. A pedagógia, a humán tudományok, a képzőművészet és az egészségügy terén a diplomás nőknek

majdnem a fele, a diplomás férfiaknak viszont kevesebb, mint a negyede végezte felsőfokú tanulmányait. Az EGSZB azt javasolja, hogy az oktatási hatóságok átfogó ösztönző tevékenységet folytassanak a szexista sztereotípiák felszámolására annak érdekében, hogy a nők és a férfiak olyan foglalkozásokat válasszanak, amelyekben jelenleg nem képviselik magukat megfelelőképpen.

5.12 A család és a munka összeegyeztethetőségét célzó politikák hozzájárulnak a nők és a férfiak életminőségének javításához, mindenkinek segítenek abban, hogy bejusson a munkaerő-piacra, és ott is tudjon maradni, és hozzájárulnak a munkaerő teljes potenciáljának kihasználásához. Ezeknek a politikáknak a nőekkel és a férfiakkal egyaránt foglalkozniuk kell.

5.13 Az EGSZB ⁽¹⁵⁾ emlékezteti a tagállamokat a nemek közötti egyenlőségről szóló európai paktum keretében tett kötelezettségvállalásaikra, és azt javasolja, hogy az Európai Bizottság kérje, hogy a tagállamok nemzeti reformprogramjai nagyobb kötelezettségvállalásokat tartalmazzanak a család és a munka összeegyeztethetőségének javítása érdekében mind a nők, mind a férfiak esetében, továbbá arra emlékeztet, hogy mivel ez az egész társadalom feladata, gondoskodni kell az összes érintett fél – így a vállalatok – közös felelősségvállalásáról.

5.14 Ez az összeegyeztetés nem tévesztendő össze a foglalkoztatást akadályozó bizonyos családpolitikai intézkedésekkel, amelyek jelentős ösztönzőket nyújtanak a munka felfüggesztésére és tartós szüneteltetésére, és így csökkentik a munkaerő-piacra történő sikeres visszatérés lehetőségeit.

5.15 Hatékonyabb intézkedéseket kell kidolgozni annak érdekében, hogy a szülés, gyermeknevelés vagy eltartott családtagok ápolása után a nők és férfiak változatlan beosztásba, ugyanolyan fizetéssel térhessenek vissza a munkába. Az intézkedések között szerepelhetne a távollét alatti továbbképzésre és a csökkentett munkaidőben történő foglalkoztatásra vonatkozó rugalmas modellek bevezetése. Ezzel kapcsolatban érdemes megemlíteni a szociális partnerek (CES, UNICE/UEAPME és CEEP) által kötött Európai Távmunka Keretmegállapodást, amely rendelkezik a távmunka meghatározásáról és alkalmazási területéről, önkéntes jellegéről, a foglalkoztatási feltételekről, az adatvédelemről, a magánélet tiszteletben tartásáról, a szükséges berendezésekről, az egészségről és a biztonságról, a munkaszervezésről, a képzésről és a kollektív jogokról, valamint a megállapodás alkalmazásáról és utókövetéséről.

5.16 A nem kormányzati szervezetek igen fontos szerepet játszanak a férfiak és nők közötti egyenlőség előmozdításában Európában; kampányokat szerveznek a politikai nézetekkel és kulturális értékekkel, valamint olyan szociális jellegű intézkedésekkel kapcsolatban, amelyek elősegítik, hogy sok nő kedvezőbb lehetőségekhez jusson. Az a sok nő, aki részt vesz olyan nem kormányzati szervezetekben, amelyek a nők különböző csoportjait képviselik a helyi és regionális intézményekkel szemben; támogatást érdemel.

⁽¹³⁾ Lásd az EGSZB 2006. szeptember 13-án kelt, „A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: A nők és férfiak közötti egyenlőségre vonatkozó ütemterv 2006–2010” tárgyú véleményének 2.3.3.1.3. pontját. Előadó: Grace Attard (HL C 318., 2006.12.23.).

⁽¹⁴⁾ COM(2007) 49 final.

⁽¹⁵⁾ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2007. július 11-én kelt véleménye a következő tárgyban: „A szociális partnerek szerepe a munka, a családi és a magánélet összeegyeztetésében”. Előadó: Peter Clever.

5.17 A bevándorló eredetű vagy kisebbségekhez tartozó nők számára különös nehézséget okoz az egyenlő feltételek közötti vállalkozásalapítás és a munkaerőpiacra való bejutás, ezért az új foglalkoztatási iránymutatásoknak konkrét célkitűzéseket kell tartalmazniuk.

5.18 Az EGSZB több véleményében is közös EU-s bevándorlási politikát sürget, valamint sikra száll annak érdekében, hogy az európai kormányok kiemelt fontosságot tulajdonítsanak a hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelemnek és az integrációs politikáknak. Ezeknek a politikáknak a nemek kérdésével is foglalkozniuk kell, hogy a migráns vagy etnikai, illetve kulturális kisebbségekhez tartozó nők egyenlő feltételek mellett valószínűsítsék meg vállalkozási projektjeiket és juthassanak be a munkaerőpiacra.

5.19 A fogyatékkal élő nők számára még nehezebb a munkaerőpiacra való bejutás és a vállalkozásalapítás. Az EGSZB azt javasolja, hogy az új iránymutatások és nemzeti reformtervek – egyedi mutatók segítségével – nagyobb súlyt helyezzenek a nők munkaerő-piaci bevonására.

5.20 Azt javasolja továbbá, hogy a helyi és regionális önkormányzatok támogassák a fogyatékkal élő nők esélyegyenlőségének előmozdítására irányuló politikákat, és hogy a kollektív szerződések és munkaügyi szabályok keretében a szociális partnerek fogadjanak el az egyenlőséget célzó stratégiákat.

5.21 Az EQUAL kezdeményezés révén és a lisszaboni stratégia keretében az ESZA értékes innovatív megközelítéseket vezetett be a nagyobb mértékű diszkriminációt elszüntetve a nők vállalkozó szellemének és foglalkoztathatóságának ösztönzése érdekében. Ezekre a tapasztalatokra mindenekelőtt a helyi és regionális önkormányzatok támaszkodhatnak az ESZA 2007–2013-as új programozási időszakra tervezett intézkedéseinek keretében, amelyek új kezdeményezéseket irányoznak elő a különleges nehézségekkel küzdő nők e csoportja foglalkoztathatóságának elősegítése érdekében.

6. Foglalkoztathatóság

6.1 A lisszaboni stratégia elindítása óta az EU-ban létrehozott nyolcmillió munkahelyből hatmillió nő tölthet be. 2005-ben a nők foglalkoztatási rátája elérte az 56,3 %-ot (+ 1,1 %), szemben a férfiak 71 %-os rátájával (+ 0,6 %). Az 55 évnél idősebb nők foglalkoztatási rátája (33,7 %) ⁽¹⁶⁾ szintén gyorsabban nőtt, mint a férfiaké.

6.2 A munkanélküliség csökken: 2005-ben 8,8 % volt, 9,9 % a nőknél és 7,9 % a férfiaknál. Bár a nők foglalkoztatásának összesített rátája kedvezően alakul, még mindig nem használják ki teljes mértékben a nők hozzájárulását. Bizonyíték erre a nők alacsonyabb mértékű szerepvállalási és foglalkoztatási aránya, magasabb munkanélküliségi rátájuk, munkaszerződéseik bizonytalanabb volta, a számottevő foglalkozáspolitikai és ágazati szeg-

regáció, a nemenként eltérő fizetések, valamint a nők és férfiak problémái a munka és a családi élet összeegyeztetésével kapcsolatban.

6.3 Az EGSZB rámutat, hogy jóllehet a nők foglalkoztatására előirányzott ráta (2010-re 60 %) elérhető (bár nem minden országban), arról nem szabad megfeledkezni, hogy ebbe a rátába a részmunkát, a rugalmas munkaidőt alkalmazó és az ideiglenes álláshelyek is beleszámítanak, amelyeket jelentős részben nők töltenek be, még hozzá nem mindig önként, hanem gyakran a családi teendők nők és férfiak közötti egyenlőtlen megosztásának következtében.

6.4 Továbbra is nagyon jelentős eltérések vannak a nők és a férfiak munkaerő-piaci szerepe között, és nagy különbségek figyelhetők meg különösen a munkafeltételek szempontjából, valamint a tekintetben, hogy milyen ágazatban tevékenykednek, és milyen foglalkozást gyakorolnak. Ezek a különbségek mind a dolgozó, mind az állást kereső nőket érintik. Ezért olyan új politikák ösztönzésére van szükség, amelyek mérséklik a női egyenlőtlenhez vezető okokat a munkaerőpiacon.

6.5 A nők számára az is sokkal nehezebb, hogy képzettségüknek megfelelő állást találjanak. A nők munkaerőpiacra történő bejutását és munkában maradását – amely számukra összehasonlíthatatlanul nehezebb, mint a férfiak számára – még jobban megnehezíti a munka és a család összeegyeztetésének szükségessége.

6.6 Az EGSZB igen kedvezően értékeli azokat az egyenlőségre irányuló terveket, amelyeket számos vállalatnál elfogadtak a szociális partnerek, azzal a céllal, hogy növeljék a nők szerepvállalását és foglalkoztatásuk időtartamát a vállalatoknál, javítsák képzési szintjüket és szakmai karrierjüket, és küzdjenek a hátrányos megkülönböztetés ellen. Mindezek érdekében pozitív intézkedéseket vezettek be. A hatóságoknak – mindenekelőtt helyi és regionális szinten – támogatniuk kell az egyenlőség megvalósítására irányuló terveket.

6.7 Az európai szociális párbeszédre, amely a szociális partnerek felelősségi körébe tartozik, jelentős szerep hárul a nemek kérdésének kidolgozásával kapcsolatban, amely része a lisszaboni stratégiának. Az EGSZB kiemeli a nemek közötti egyenlőséget célzó, az európai szociális partnerek által jóváhagyott keretstratégia ⁽¹⁷⁾, fontos szerepét, és támogatja e stratégiát, amelyet jelenleg ágazati és nemzeti szinten alkalmaznak.

6.8 A munkahelyi zaklatásról és erőszakról szóló, közel-múltban kötött keretmegállapodás ⁽¹⁸⁾ jó példa a bevált gyakorlatokra, amelyeket az EGSZB támogatni kíván. Ezenkívül néhány ágazati párbeszédet folytató bizottság nagy súlyt helyez a nemek kérdésére. Az EGSZB azt ajánlja az Európai Bizottságnak, hogy aktívabban működjenek együtt a szociális partnerekkel e célok elérése érdekében.

⁽¹⁶⁾ Közös foglalkoztatási jelentés a 2006–2007-es időszakra:
<http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/07/st06/st06706.es07.pdf>.

⁽¹⁷⁾ http://ec.europa.eu/employment_social/news/2005/mar/gender_equality_en.pdf.

⁽¹⁸⁾ http://ec.europa.eu/employment_social/emplweb/news/news_de.cfm?id=226.

6.9 A nemzeti törvények és gyakorlatok szerinti kollektív alku az európai szociális modell egyik jellemzője. A különböző területeken működő szociális partnerek tárgyalásokat folytatnak, és megállapodásokat kötnek a foglalkoztatási biztonság és rugalmasság javítása érdekében, korszerűsítve a bérezést, a munka-szervezést, továbbá a képzési és képesítési rendszereket.

6.10 A vállalatokon és az ágazatokon belüli kollektív alku révén fel kell számolni a nemek közötti egyenlőtlenségeket, amelyekkel összefüggésben a nők hátrányos helyzetben vannak. Az EGSZB úgy véli, hogy a kollektív alku és a szociális párbeszéd az egyenlőség megvalósítására irányuló tervek kialakításának alapvető fontosságú eszköze az európai vállalatoknál. Európa, a tagállamok, a vállalatok és az egész társadalom számára fontos, hogy végleg megszűnjön a diszkrimináció, amely sok nőt sújt a kulturális és társadalmi sztereotípiák következtében.

6.11 A férfi és női munkavállalók egyenlő javadalmazásának a Szerződés 141. cikkében szereplő elve („az egyenlő javadalmazás elve”), azt jelenti, hogy azonos munkával vagy azonos értékűnek ítélt munkával kapcsolatban bármilyen nemi megkülönböztetést meg kell szüntetni a javadalmazás valamennyi aspektusának és feltételének vonatkozásában. Ennek ellenére a nők órábérére átlagosan 15 %-kal alacsonyabb, mint a férfiaké (a férfiak és a nők átlagos bruttó órabérének relatív különbsége) ⁽¹⁹⁾. Ez a fizetésekkel kapcsolatos hátrányos megkülönböztetés valamennyi foglalkoztatási ágazatban, mindenekelőtt a legmagasabb kategóriákban megfigyelhető.

6.12 Az EGSZB síkra száll amellett, hogy konkrét mutatók értékelése alapján adjanak lendületet a férfiak és a nők egyenlő javadalmazása elvének, amely már a közösségi integrált irány-mutatókban is szerepel.

6.13 A fizetésekkel kapcsolatos megkülönböztetés megszüntetése érdekében a különböző területeken működő szociális partnereknek aktívan együtt kell működniük. A nők és a férfiak közötti egyenlőségre vonatkozó ütemtervről (2006–2010) szóló vélemény megállapítja, hogy *„valamennyi tagállamban a nemzeti kormány, az egyenlőségért küzdő nemzeti szervezetek és a szociális partnerek egyértelmű kötelessége annak biztosítása, hogy az általuk bevezetett fizetési rendszerek ne eredményezzék a férfiak és a nők közötti megkülönböztetésen alapuló bérkülönbségek kialakulását;”* ⁽²⁰⁾.

6.14 A foglalkoztatási közszolgálatok alapvető fontosságúak a munkaerőpiac megfelelő működéséhez, és képzési, valamint pályaválasztási programok révén szerepet kell vállalniuk a munkanélküli nők elhelyezkedésére irányuló aktív politikák ösztönzésében. A jogszabályok megfelelő alkalmazása érdekében az EGSZB azt javasolja, hogy a foglalkoztatási közszolgálatok és

a magánügynökségek dolgozzanak ki magatartási kódexeket, hogy az állásajánlatok és a felvételi eljárások ne legyenek diszkriminatív jellegűek a nőkkel szemben.

6.15 Az átláthatóbb munkaerőpiacokon jobban érvényesül a nők és a férfiak közötti egyenlőség; például az állami szektorban nagyobb arányban vesznek részt a nők, többek között azért, mert a kiválasztási eljárások a készségeket mérik, és hatékonyabban kiszűrik a nemekkel kapcsolatos sztereotípiákon alapuló diszkriminatív előítéleteket.

6.16 A nyugdíjkiszámítási rendszerek gyakran hátrányosak a nők számára, mivel a szakmai karriert veszik alapul. Sok olyan nő, aki részidőben dolgozik, vagy megszakítja munkaviszonyait, vagy ezek időtartama bizonytalan, csak nagy nehézségek árán jut öregségi nyugdíjhoz, illetve nyugdíja igen alacsony. Az EGSZB azt javasolja az Európai Bizottságnak és a tagállamoknak, hogy a nyugdíjrendszerek reformjára vonatkozó nyílt koordinációs módszer révén vegyék tekintetbe ezeket a helyzeteket, amelyek károsan hatnak a nők munkaerő-piaci egyenlőségére, és igazságosabb megoldásokat keressenek.

6.17 A továbbképzés rendkívül fontos annak érdekében, hogy a férfiak és a nők fenntartható módon legyenek képesek szakmai tevékenységeik ellátására. Az EGSZB azt javasolja, hogy a helyi és regionális önkormányzatok – a szociális partnerekkel együttműködve – a foglalkoztatási és esélyegyenlőségi politikák keretében szervezzenek továbbképzési programokat női vállalkozók és munkavállalók számára.

6.18 Az EGSZB hangsúlyozni kívánja, milyen aktív szerepet játszanak a szociális partnerek azon nehézségek elhárításában, amelyek a társadalomban és a munkaerőpiacon sújtják a nőket. Sok nő csatlakozik szakszervezetekhez és vállalkozói szervezetekhez, ahol aktív politikák és esélyegyenlőségi tervek előmozdításán fáradozik, számuk azonban még alacsony, és a vezetői szintek eléréséhez sok nehézséget kell legyőzniük.

7. Vállalkozói szellem

7.1 A női vállalkozók aránya még alacsony: az uniós vállalkozók 30 %-a és az önfoglalkoztatók 37 %-a nő ⁽²¹⁾.

7.2 A sztereotípiák, a kulturális és társadalmi akadályok, az oktatási és képzési útmutatások, valamint a vállalkozási projektekhez szükséges finanszírozás megszerzésével kapcsolatos további nehézségek miatt a nők számára a vállalkozásalapítás is több nehézséggel jár, mint a férfiak számára. Ha azonban egyszer létrejön a vállalkozás, semmilyen bizonyíték nem szól amellett, hogy a nők kevésbé sikeresen vezetik, mint a férfiak.

⁽¹⁹⁾ COM(2007) 49 final.

⁽²⁰⁾ Lásd az EGSZB 2006. szeptember 13-án kelt, „A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: A nők és férfiak közötti egyenlőségre vonatkozó ütemterv 2006–2010” tárgyú véleményének 1.2. pontját. Előadó: Grace Attard (HL C 318., 2006.12.23.).

⁽²¹⁾ A nők és férfiak közötti egyenlőségre vonatkozó ütemterv 2006–2010. COM(2006) 92 final 2006.3.1. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/es/com/2006/com2006_0092es01.pdf.

7.3 Az EGSZB valamennyi politikai és társadalmi érintettnak azt javasolja, hogy fokozza erőfeszítéseit az európai nők vállalkozó szellemének fokozására és a társadalomban még tovább élő régi előítéletek felszámolására, amelyek szerint: „a vállalkozás férfiaknak való világ, a munkaidő nem egyeztethető össze a családi élettel stb.” Ezek a társadalmi sztereotípiák számos kulturális és társadalmi nehézséget okoznak az önfoglalkoztató vagy vállalkozást létrehozó nők számára.

7.4 A Cselekvési terv: Európai menetrend a vállalkozásokért ⁽²²⁾ számos intézkedést javasol a vállalkozói szellem ösztönzésére, amelyeket az EU-nak és valamennyi tagállam politikai vezetőinek alkalmazniuk kellene. A terv többek között hangsúlyozza, hogy a nőket speciális támogatásban kell részesíteni. A Kisvállalkozások Európai Chartája ⁽²³⁾ legfontosabb céljainak és intézkedéseinek megvalósításáról szóló időközi jelentések azonban nem említik ezt a kérdést. Az EGSZB úgy véli, hogy az éves jelentéseknek konkrét információkat kellene tartalmazniuk a nőknek nyújtott támogatással kapcsolatban elért európai és tagállami szintű eredményekről, mert ez megkönnyítené a bevált gyakorlatok és az ismeretek cseréjét.

7.5 A nők és a férfiak vállalkozó szellemét egyaránt ösztönözni kell Európában ⁽²⁴⁾. Az EGSZB 2006-ban véleményt fogadott el ⁽²⁵⁾ „A Közösség lisszaboni programjának végrehajtása: A vállalkozói készségek előmozdítása az oktatás és a tanulás révén” című európai bizottsági közleményről, amelyben hangsúlyozta a női vállalkozóknak és a nők vállalkozó szellemének fontosságát, továbbá a vállalkozó szellem kulcsszerepét a növekedésben, a foglalkoztatásban és az önmegvalósításban. A vélemény rámutatott, hogy a vállalkozói szellem kialakítása folyamatos tanulást igénylő folyamat, ezért szerepelnie kellene a tantervekben.

7.6 Az EGSZB azt ajánlja, hogy a nemzeti és regionális tantervek második és harmadik szintjébe építsék be a vállalkozási ismeretek oktatását (vállalatirányítási technikák, IT-eszközök stb.), különösen a nők számára, és hogy hozzanak intézkedéseket a női vállalkozók számának növelésére.

7.7 Az a cél, hogy valamennyi meglevő diszkrimináció felszámolása révén a nők ugyanolyan lehetőségekhez jussanak a vállalkozói világhoz való hozzáférés tekintetében, mint a férfiak.

⁽²²⁾ Cselekvési terv: Európai menetrend a vállalkozásokért.
http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/es/com/2004/com2004_0070en01.pdf.

⁽²³⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/charter/index_en.htm.

⁽²⁴⁾ Az EGSZB véleményt dolgoz ki a „Vállalkozói szellem és a lisszaboni stratégia” tárgyban.

⁽²⁵⁾ Az EGSZB 2006. július 16-án kelt véleménye a következő tárgyban: „A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: A Közösség lisszaboni programjának végrehajtása: A vállalkozói készségek előmozdítása az oktatás és a tanulás révén” Előadó: Ingrid Jerneck (HL C 309., 2006.12.16.).

A helyi és regionális önkormányzatoknak ösztönözniük kell a nőket, hogy éljenek a vállalkozásalapításhoz fűződő jogokkal, amely az egyenlőség, valamint a helyi gazdasági és társadalmi fejlődés tényezője.

7.8 Támogatási intézkedéseket kell kidolgozni, hogy a női vállalkozók igénybe vehessék a pénzügyi szolgáltatásokat, és hozzájuthassanak a hitelekhez, amelyekre szükségük van. A bankoknak speciális mikrohitel-programokat kell kínálniuk a női vállalkozók részére. A pénzügyintézeteknek nem szabad hátrányos megkülönböztetést alkalmazniuk a női vállalkozókkal szemben, akik jelenleg a férfiaknál nehezebben jutnak a vállalkozói tevékenységük fejlesztéséhez, vállalkozásuk bővítéséhez, innovációs programok, valamint képzési és kutatási tevékenységek kialakításához szükséges finanszírozáshoz.

7.9 Több információra lenne szükség a strukturális alapokból történő finanszírozás lehetőségeivel kapcsolatban, hogy innovatív módszereket lehessen megvizsgálni, amilyen például a támogatásokat mikrohitelkkel és garanciákkal ötvöző rugalmas pénzügyi eszközök létrehozása.

7.10 A vállalkozói szellem fellendítésére hivatott – a nemzeti és regionális kormányok által megerősített és kezelt – közösségi alapoknak átláthatóknak kell lenniük, igénybevételeük pedig egyszerű kell hogy legyen a nők által irányított kis- és középvállalkozások számára. A helyi és regionális önkormányzatoknak, a vállalkozói szervezetekkel együttműködve, el kell érniük, hogy a női vállalkozók könnyebben jussanak berendezésekhez, pénzügyi támogatásokhoz és tanácsokhoz, különösen a vállalkozás életének kezdeti szakaszában.

7.11 A bevált gyakorlatok közül az EGSZB kiemeli a franciaországi *Vállalkozások nők általi létrehozására, felvásárlására vagy fejlesztésére létrehozott garanciaalapot* (Fonds de Garantie pour la Création, la Reprise ou le Développement d'Entreprise à l'Initiative des Femmes), amely elősegíti, hogy a vállalkozást létrehozni, felvásárolni vagy fejleszteni kívánó nők hozzájussanak a pénzügyi forrásokhoz. Az alap létrehozásának az volt a célja, hogy segítse a nőket azoknak a nehézségeknek az elhárításában, amelyek bankhitelek igénylésekor merülnek fel. Az alapot egy magánszervezet, a Szociális Gazdaság Fejlesztésének Intézete (Institut de Développement de l'Economie Sociale) kezeli, és finanszírozása több forrásból – többek között az Európai Szociális Alapból – történik.

7.12 A tagállamoknak nagyobb támogatást kell nyújtaniuk a kisvállalkozások részére, ugyanis a női vállalkozók többsége – az idevágó jogszabályok hiányosságai miatt – az adópolitikákban látja a vállalkozások működtetésének egyik fő akadályát.

7.13 Amikor valaki saját vállalkozást alapít, elvileg jobban ura az idejének, ezért egyre több nő és férfi fordul az önfoglalkoztatás és a vállalkozások felé. A gyakorlatban azonban a női vállalkozók a férfiaknál nehezebben tudják összeegyeztetni a munkát és a családi életet.

7.14 Európa-szerte a bevált gyakorlatok számos példája figyelhető meg a nők vállalkozói szervezetekben különböző szinteken betöltött szerepének előmozdításával kapcsolatban, és női vállalkozók egyesületeket is létrehoztak. Az ipari és kereskedelmi kamarák ⁽²⁶⁾ szintén számos pozitív kezdeményezést indítottak, amelyeket az EGSZB támogat.

7.15 Az EGSZB támogatja az Európai Hálózat a Női Vállalkozások Előmozdításáért (WES) munkáját, amelynek fő célja az, hogy a női vállalkozók jobban a figyelem előterébe kerüljenek, pozitív környezetet alakítva ki olyan intézkedések révén, mint a finanszírozással, a képzéssel, a hálózatokkal, a tanácsadással, a kutatással és a statisztikákkal kapcsolatos információcsere.

7.16 Tekintettel a szociális gazdaság vállalatainak (szövetkezetek, segélyegyesületek, egyesületek, alapítványok) jellegére, a vállalkozást indító nők gyakran ezt a szférát választják, mivel itt szakmai céljaik elérésével kapcsolatban kevesebb nehézségbe ütköznek, mint más vállalkozásfajták esetében.

7.17 Szociális céljaiknak megfelelően a szociális gazdaság vállalatai jelentős mértékben támogatják a nők munkaerő-piaci beilleszkedését, ezért támogatást érdemelnek a helyi és regionális

önkormányzatok részéről e fontos szociális tevékenység folytatásához.

7.18 A közös vállalkozások házasságban élő vezetőinek többsége nő, aki gyakran részidőben dolgozik. A születési arány csökkenésével, a bölcsődékkal, valamint a házastárs halálával vagy a válással kapcsolatos problémák nagyon konkrét kérdéseket vetnek fel, és eltérnek a férfiak problémáitól. A közös vállalkozások házasságban élő vezetőinek sok tagállamban nincs megfelelő jogállásuk.

7.19 A szociális biztonsági rendszerek szintén jelentős egyenlőtlenségekhez vezetnek. Konkrét intézkedéseket kell hozni a szociális védelem, valamint a nők részéről történő vállalat alapítással összefüggő képzés és támogatás területén. Egyes országok a női vállalkozókra és a közös vállalkozások házasságban élő vezetőire vonatkozó szociális védelem terén különböző jogállásokról rendelkeznek a női vállalkozók vonatkozásában. Ilyen jogállás például a „munkatársként tevékenykedő házastárs”, a „munkavállaló házastárs” és a „társult házastárs”. Az EGSZB azt javasolja az Európai Bizottságnak, hogy kezdeményezzen vitát a női vállalkozók szociális védelmének javítása érdekében.

Kelt Brüsszelben, 2007. július 11-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Dimitris DIMITRIADIS

⁽²⁶⁾ Lásd: http://www.eurochambres.eu/women_onboard/index.htm.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: Egészségügy és migráció

(2007/C 256/22)

2007. február 14-én kelt levelében a soron következő portugál elnökség felkérte az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságot, hogy készítsen feltárási véleményt a következő tárgyban: *Egészségügy és migráció*

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció 2007. június 18-án elfogadta véleményét. (Előadó: Sukhdev SHARMA, társelőadó: CSER Agnes.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2007. július 11-12-én tartott 437. plenáris ülésén (a július 11-i ülésnapon) 109 szavazattal 3 ellenében, tartózkodás nélkül elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések

Ez a vélemény az egészségügy és a migráció közötti kapcsolattal foglalkozik, és mint ilyen, önmagában véve nem a migrációról folytatott vita. A migráció fontos szerepet tölt be az EU gazdaságában. Egy olyan jelenleg is zajló folyamatról van szó, amely az EU és az egész világ népességének jelentős és növekvő hányadát érinti.

Lényeges, hogy az EU és a tagállamok politikai magas szintű egészségvédelmet biztosítsanak a migránsok és családjaik számára. Ehhez cselekvésre van szükség a politikai területek széles skáláján, ideértve a foglalkoztatást, a munkahelyi egészségvédelmet és biztonságot, az oktatást, a szociális védelmet, valamint az egészségügyi felvilágosítást és ellátást.

A jelen vélemény számos olyan, a migránsokat érintő egészségügyi kérdést, valamint közegészségügyi következményt is megvizsgált, melyek a tagállamok és az Európai Unió beavatkozását igénylik.

1.1 Ajánlások

Az emberarcú⁽¹⁾ és igazságos⁽²⁾ globalizációt egyetemesen osztott értékekre, az emberi jogok tiszteletben tartására, valamint a népesség minden csoportja, különösen a legsérülékenyebbek számára nyújtott magas szintű egészség- és élelmiszerbiztonságra, a kulturális és nyelvi sokféleség tiszteletére, továbbá a tudás mindnyájunk közötti megosztására és terjesztésére kell alapozni.

Az egyetemes emberi jogok tiszteletben tartását illetően az EGSZB a következőket ajánlja:

1.1.1 Találkozási és tájékoztató központokat kell kialakítani a migránsok számára, megkönnyítve ezzel hozzáférésüket az egészségügyi és a szociális ellátással kapcsolatos információkhoz. Az információkat a központokban foglalkoztatott, ugyanazon migráns közösséghez tartozó személyek szolgáltatnák, és ők jelentenék a hatóságok, a bevándorlók származási országainak civil szervezetei és a fogadó közösségek civil szervezetei közötti együttműködés központi elemét.

1.1.2 A tagállamoknak és az Európai Unió egészének fokozottabban együtt kellene működnie a nemzetközi szervezetekkel

(¹) Lásd az EGSZB 2007. május 31-i véleményét a következő tárgyban: „Európai uniós kihívások és esélyek a globalizált világban” (feltárási vélemény), előadó: Henri MALOSSE, társelőadó: Staffan NILSSON (HL C 175., 2007.7.27.).

(²) ILO. A Fair Globalization [Igazságos globalizáció]. 2004.

a bevándorlók egészségét érintő kérdésekben, valamint a helyi, regionális, nemzeti és uniós szintű problémák és előnyök figyelemmel kísérésében és vizsgálatában.

1.1.3 Nemzeti közegészségügyi programokat kell bevezetni az oktatásba a kisebbségi kultúrák figyelembevételével.

1.1.4 Szükség van egy speciális kompenzációs alapra, és ezzel együtt képzési, újbóli letelepedési és együttműködési programokra a fogadó és a származási országok között.

1.1.5 Az orvosi és megelőző jellegű ellátáshoz való hozzáférést mint olyan emberi jogot kellene lehetővé tenni, amely az EU-ban élő valamennyi embernek helyzetétől függetlenül jár, összhangban az alapjogi chartával, amely garantálja a megelőző jellegű és orvosi ellátáshoz való hozzáférést.

1.1.6 A betegek és az orvosi intézmények közötti titoktartásra vonatkozó kikötéseket kellene bevezetni (ahol ezek nem léteznek) annak biztosítása érdekében, hogy egy adott személy migráns státuszára vonatkozó információ ne kerülhessen harmadik félhez, és ez következképp ne tartsa vissza a migránsokat az orvosi segítség és ellátás igénybevételének keresésétől (különösen a rendezetlen jogi háttérű bevándorlás esetén).

1.1.7 A tagállamoknak és az EU-nak együtt kellene működniük a közösségi szintű, migrációval és egészségüggyel kapcsolatos adatgyűjtés és kutatás javítása érdekében.

1.1.8 Az egészségügyet mint a migráció egyik alapvető dimenzióját figyelembe kell venni.

1.1.9 Az egészségügyi hatásvizsgálatoknak fel kellene mérni mind az egészségügyi, mind pedig a nem egészségügyi jellegű politikáknak a migránsok egészségére gyakorolt lehetséges hatását.

1.1.10 Azoknak a tagállamoknak, amelyek a trópusi betegségekkel foglalkozó orvostudományra specializálódott egészségügyi ellátási hagyománnyal rendelkeznek, az EU valamennyi lakosa számára fel kell ajánlaniuk szaktudásukat, és minőségi kutatásokat kell folytatniuk a trópusi betegségek, különösen a malária kezelésére.

1.1.11 Javítani kell azokon a mechanizmusokon, melyek a migránsok valamennyi kategóriája egészségügyi szükségleteinek érkezésüket követő lehetőleg leghamarabb történő felmérését és kielégítését szolgálják. Fokozott együttműködésre van szükség az EU és a tagállamok között a sürgős orvosi ellátást igénylő szükségletekkel érkező migránsok közvetlen igényeinek kielégítése érdekében, különösen a tolmácsolás biztosításában.

1.1.12 A migránsok munkahelyi egészségvédelmét prioritásként kell kezelni. Ennek magában kellene foglalnia a szociális partnerek és az illetékes hatóságok közötti együttműködést, biztosítandó a foglalkozáshoz kapcsolódó egészségvédelem és biztonság magas színvonalának megőrzését a migránsokat általában foglalkoztató ágazatokban. A munkahelyi alapú, egészségösztönző programokat is tovább kellene fejleszteni a közösségi alapú szolgáltatásokkal való együttműködésben, a migráns munkavállalók és családjaik szükségleteinek való megfelelés elősegítése érdekében.

1.1.13 Az iskolákban szervezett egészségügyi felvilágosító programokat is figyelembe kellene venni, mint a migráns gyermekek egészségügyi szükségletei ellátásának egyik módját. A migráns gyermekek egészsége különlegesen fontos. Az iskolaköteles kor előtti és iskolai orvosi ellátásnak meg kell felelnie a különböző háttérrel rendelkező gyermekek szükségleteinek, köztük a bevándorlók gyermekeiének is, különös figyelmet fordítva az újonnan érkezettekre.

1.1.14 Kulturálisan megfelelő és érzékeny egészségügyi ellátást, valamint megelőző jellegű szolgáltatásokat kellene kidolgozni, anélkül hogy engedményeket tennénk a női nemű szervek megcsonkítására vonatkozó tilalommal kapcsolatban.

1.1.15 Az egészségügyi szakemberek számára biztosítani kellene a folyamatos képzést és szakmai fejlődést, hogy ezzel segítsék őket a migráns közösségek változó egészségügyi szükségleteinek ellátásában.

1.1.16 Ki kell dolgozni a fejlődő országokban képzett egészségügyi szakemberek felvételét egy olyan, a származási ország fejlődését segítő koncepció kíséretében, amely elősegíti a szakemberek ideiglenes tartózkodás utáni hazatérését, vagy kártérítést kínál fel annak az országnak, amely a képzést biztosította. A bevált gyakorlatok EU-kódexére vonatkozó javaslattétel céljával az Európai Bizottságnak meg kell vizsgálnia a bevált gyakorlatok azon területeit, amelyek a harmadik országokból érkező orvosi személyzet etikus felvételére vonatkoznak.

1.1.17 Fontos, hogy a közegészségügyi hatóságok szerepét megerősítsék és a bevált gyakorlatok cseréjét ösztönözzék, és ebben az uniós hatóságoknak koordináló szerepet kellene betölteniük.

1.1.18 A kultúrák közötti párbeszéd ösztönzése – az egészségügy és az egészségügyi ellátás helyzetére való összpontosítás ⁽³⁾.

⁽³⁾ Lásd az EGSZB 2006. április 20-i véleményét a következő tárgyban: „Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra a Kultúrák közötti párbeszéd európai évéről (2008)” – COM (2005) 467 final – 2005/0203 (COD) – előadó: CSER Ágnes (HL C 185., 2006.8.8.).

1.1.19 Az EGSZB ismét hangsúlyozza előző ajánlásait, sürgetve, hogy a tagállamok hajtsák végre a migránsokról szóló ILO-egyezményeket ⁽⁴⁾.

2. Háttér

2.1 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság üdvözlöi a portugál elnökség folyamatos érdeklődését a közegészségügy és a migráció kérdésének vizsgálatával kapcsolatban. A német, portugál és szlovén elnökség megállapodott abban, hogy „az egészségügyi politika szerepe kulcsfontosságú, mivel a hatékonyabb megelőzés és a határokon átnyúló egészségügyi ellátás az európai polgárok közvetlen javára válhat” ⁽⁵⁾.

A három elnökség elkötelezte magát, hogy aktívan folytatja azt a munkát, amely a migránsokat érintő, az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés terén jelenleg tapasztalható egyenlőtlenségek kiküszöbölésére irányul. Arról is megállapodás született, hogy a közösségi tevékenységek széles skáláját támogatják annak érdekében, hogy hozzájáruljanak valamennyi polgár magas szintű egészségének biztosításához, szem előtt tartva főképp az egészségügyi felvilágosítást, a betegségmegelőzést, az innovációt és az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférést.

2.2 Az EGSZB számos véleményt fogadott el a legális és rendezetlen jogi háttérű migrációval kapcsolatban ⁽⁶⁾, ezért ez a feltáró vélemény az egészségügyi kérdésekre összpontosít majd. A portugál elnökség és a többi érintett érdekelt figyelmébe ajánljuk a migráció terén folytatott korábbi munkáinkat.

⁽⁴⁾ Nemzetközi egyezmény a migráns munkavállalók és családtagjaik jogainak védelméről, amelyet 1990-ben fogadtak el, és amely 2003 júliusában lépett hatályba. Ez az egyezmény kiegészíti a munkavállalás céljából történő bevándorlásról szóló 1949-es (97. sz.) ILO-egyezményt és a vendégmunkásokról szóló (kiegészítő rendelkezésű) 1975-ös (143. sz.) ILO-egyezményt. Együtt ez a három nemzetközi egyezmény alkotja a vendégmunkások jogainak és a rendezetlen jogi háttérű migráció kérdéseinek kezelésének keretét. A fent említett egyezmények egy tágabb politikai kontextusba ágyazottak, ideértve a nemrégiben elfogadott ENSZ-egyezményeket, melyek az emberkereskedéssel, csempészettel és kizsákmányolással foglalkoznak, úgymint a határokon átnyúló szervezett bűnözés elleni ENSZ-egyezményt (2000) és annak az emberkereskedelemről, különösen a nő- és gyermekkereskedelem megelőzéséről, felszámolásáról és megbüntetéséről szóló jegyzőkönyvét (2000), illetve a migránsok szárazföldön, tengeren és légi úton való csempészetére elleni jegyzőkönyvét (2000), a gyermek jogairól szóló egyezményhez csatolt ENSZ-jegyzőkönyv a gyermekkereskedelemtől, gyermekprostitúciótól és gyermekpornográfiától (2000), valamint a menekültek jogállásáról szóló korábbi 1951-es egyezményt és 1967-es jegyzőkönyvet. Bár (a menekültekre vonatkozó megállapodások kivételével) eddig még csak viszonylag kevés ország és – adott esetben – regionális gazdasági szervezet ratifikálta ezeket az egyezményeket, a szóban forgó eszközök egy átfogóbb mentrend fontos elemeit képezik.

⁽⁵⁾ Az Európai Unió Tanácsa, „A német, portugál és szlovén elnökség 18 hónapos programja”, Brüsszel, 2006. december 21.

⁽⁶⁾ Lásd az EGSZB következő véleményeit:

- 2006. szeptember 13., vélemény a következő tárgyban: „Bevándorlás az EU-ban és a beilleszkedési politikák: a regionális és helyi önkormányzatok és a civil társadalmi szervezetek együttműködése”, előadó: Luis Miguel PARIZA CASTAÑOS (HL C 318., 2006.12.23.).
- 2005. december 15., vélemény a következő tárgyban: „A Bizottság közleménye a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek – A hágai program: Tíz prioritás a következő öt évre – Partnerség Európának a szabadság, biztonság és jog területén való megújulásáért” – COM (2005) 184 final, előadó: Luis Miguel PARIZA CASTAÑOS (HL C 65., 2006.3.17.).
- 2006. április 20., vélemény a következő tárgyban: „Javaslat a bevándorlásra és a nemzetközi védelemre vonatkozó közösségi statisztikákról szóló európai parlamenti és tanácsi rendeletről” – COM (2005) 375 final – 2005/0156 (COD) – előadó: Sylvia SCIBERRAS (HL C 185., 2006.8.8.).

3. Bevezetés

3.1 Már sok szó esett a migrációról és az egészségügyről, és ez a jelentés a nemzetközi migrációval foglalkozó globális bizottság politikaelemzési és kutatási programja számára nemrégiben készült dokumentumból (Carballo & Mboup, 2005. szeptember) merít. Az ettől eltérő hivatkozásokat a véleményben külön megnevezzük.

3.2 Az Egészségügyi Világszervezet a következőképpen határozza meg az egészség fogalmát: „a teljes fizikai, mentális és szociális jólét állapota, nem csupán a betegség vagy gyengélkedés hiánya”. Jelen vélemény szerint a fenti meghatározás szerinti egészség emberi jog.

3.3 A migránsok és menekültek egészsége pedig számos okból fontos, ideértve:

- az egyetemes emberi jogok és az emberi méltóság tiszteletét;
- a bizonyos személyeket, elsősorban az illegális bevándorlókat érintő elhalálozás, betegség és egészségügyi kockázat mértékét,
- az új országba kivándorló migránsokat érintő egészségügyi kockázatokat,
- az egészségügyi és szociális ellátáshoz való változó mértékű hozzáférést;
- a szélesebb körű lakosságot érintő kockázatokat,
- az egészségügyi dolgozók elvándorlása miatt a származási országot fenyegető kockázatokat.

	2006	2005	2004	2003	2002
EU menedékjogi kérelmek:	266 270	350 103	421 236	532 300	640 347
ebből elfogadott:	38 857	46 742	35 872	41 823	59 705
az elfogadott kérelmek százalékos aránya:	22,71	20,55	13,36	12,4	14,73

Az elmúlt időszakban a migráció – a legális és rendezetlen jogi helyzetű egyaránt – fokozódott számos dél-európai országban, köztük Portugáliában, Spanyolországban és Olaszországban. A bevándorlók közül sokan észak-, illetve dél-szaharai, latin-amerikai és ázsiai országokból érkeznek, továbbá a FÁK országaiból.

4.4 Bár a bevándorlók általában egészségesebbek, mint származási országukban élő honfitársaik, mégis az átlagosnál több egészségügyi probléma elé állíthatják a befogadó közösséget. Ennek számos oka van:

- (az ismeretlen kultúra, illegális státusz, környezetváltozás, az idegen nyelv ismeretének hiánya, bizalom- és információhiány, mentális egészségi problémák következtében fellépő) pszichológiai és szociális stressz,
- a származási országba visszavezethető kockázatok,
- szegénység és a veszélyes körülmények között történő munkavégzés,
- az egészségügyi, egészségügyi felvilágosító és a megelőző szolgáltatásokhoz való elégtelen hozzáférés,

4. A kérdés jelentősége és hatóköre

4.1 Nemzetközi szinten több mint 200 millióra becsülhető azon személyek száma, akik évente útra kelnek munkakeresés céljából és a jobb élet reményében. Közülük legalább 30–40 (?) millióan ezt illegálisan teszik. A migránsok adnak világszerte a világ ötödik legnépesebb országát⁽⁸⁾. 2005-ben az összes migráns 49,6 %-a nő volt. Európában 7–8 millió papírokkal nem rendelkező migráns található⁽⁹⁾.

4.2 E feltáró vélemény keretében az EGSZB a migrációs és egészségügyi kérdéseket főképp a harmadik országokból származó lakosok EU-ba történő bevándorlásának összefüggésében tárgyalja. Jelenleg a harmadik országok kb. 18 millió polgára él az EU területén. Rajtuk kívül jelentős számban találhatóak külföldön született polgárok, illetve nem szabályosan érkezett vagy illegális bevándorlók. Az EU-ba érkező migránsok túlnyomó többsége legálisan lépett az EU területére.

4.3 A menedékjogot kérők a teljes migráns népesség viszonylag kis százalékát teszik ki, és számuk az elmúlt években inkább a közösségi politikának köszönhetően csökkent, mintsem a védelmet igénylő, illetve védelemre szoruló személyek számának általános csökkenése miatt.

– további kockázatok a célországban,

– lakhatási körülmények.

4.5 Egyes területekről érkező bevándorlók körében gyakran fordulnak elő fertőző betegségek és tartós problémák, ideértve a mentálhigiéniai problémákat, a szívkoszorúér megbetegedéseket, a légzőszervi megbetegedéseket és a cukorbetegséget.

4.6 A rendezetlen jogi helyzetű bevándorlók, ideértve családjaikat és különösképp a gyermekeket, súlyosabb egészségi problémákkal néznek szembe, mint legálisan érkezett társaik, ami valószínűleg a belépéshez, a hátrányosabb gazdasági és szociális körülményekhez és a szolgáltatásokhoz való elégtelen hozzáféréshöz kapcsolódó egészségi kockázatokra vezethető vissza.

(?) ENSZ: Trends in Total Migrant Stock [Tendenciák a globális migráció terén] (2003-as átdolgozás).

(8) Az Egyesült Államok Népszámlálási Hivatala, IDB – Rank Countries by Population [Nemzetközi adatbázis – Az országok népesség szerinti rangsora], <http://www.census.gov/ipc/www/idbrank.html>.

(9) Migration Information Source [Migrációs információforrás], <http://www.migrationinformation.org/Feature/display.cfm?id=336>.

5. A migráció különböző típusai

5.1 Önkéntes migráció

5.1.1 A migráció fő hajtóerejét az EU-ban gazdasági tényezők jelentik, ugyanakkor a konfliktusok, illetve az üldöztetés előli menekülés is fontos okok. Az emberek vándorolnak, és a jövőben is így tesznek majd különböző okok miatt. Néhányan a letelepedés és egy új élet reményében kelnek útra, míg mások csak elegendő pénzt szeretnének összegyűjteni a hazatéréshez.

5.1.2 Vannak, akik meghatározott időre szóló hivatalos munkavállalás címén indulnak útnak, megint mások nem hivatalosan, de aztán munkát találnak, és határozatlan időre letelepednek. Mindkét esetben számolni kell az egészségügyi kihívásokkal, melyek gyakran a nemzeti politikával és a migránsokkal szemben kialakult társadalmi attitűdökkel, valamint az egészség szélesebb körű meghatározó tényezőivel, köztük az oktatással, a foglalkoztatással és a lakáshelyzettel vannak összefüggésben.

5.1.3 A körkörös migrációt egyre inkább elismerik a migráció kulcsformájaként⁽¹⁰⁾, amely megfelelő kezelés mellett segíthet a nemzetközi munkaerő-kínálat és -kereslet megfeleltetésében, hozzájárulva így a rendelkezésre álló erőforrások hatékonyabb felosztásához és a gazdasági növekedéshez. Választ adhat arra az igényre, hogy az Európai Unió mutasson fel hitelt érdemlő alternatívát az illegális bevándorlás mellett.

5.2 Kényszerű migráció

5.2.1 A kényszerű migráció egészségi hatásai súlyosak és messze hatóak. Minden évben emberek arra kényszerülnek, hogy elhagyják hazájukat és menedéket keressenek az ENSZ védelme alatt, milliók pedig elhagyni kényszerülnek otthonaikat, ám nem lépnek túl országuk határán.

5.2.2 Gyakran hatalmas összegeket kell fizetniük, hogy segítsenek nekik kijutni országukból, ami által pénzügyileg nehéz helyzetbe kerülnek. A bevándorlók félelemben élnek, és munkaadóik könnyen kihasználják őket. A nők esetében a nemi erőszak és a szexuális kizsákmányolás sem ritka.

5.2.3 Az embercsempészet az alapvető emberi jogokat sértő, emberi életet romba döntő bűncselekmény. Az embercsempészet közismerten a modern kori rabszolgaság, és a becslések szerint az évente a világon a kényszerű szolgálat valamilyen formájában élő emberek száma 12 millióra tehető (az ILO becslése alapján), és több mint 1 millió felnőttet és gyermeket bocsátanak áruba prostitúció vagy kényszermunka céljából. Az Egyesült Államok külügyminisztériuma szerint ezek 80 %-a nő vagy lány, 50 %-a pedig kiskorú. Az adatokból arra következtethetünk, hogy a kereskedelem célja a legtöbb esetben szexuális kizsákmányolás.

5.2.4 Az embercsempészet hatalmas hasznot hajt a csempészek számára, bizonyos becslések szerint akár 10 milliárd USA-dolláros haszonról is beszélhetünk évente⁽¹¹⁾. (iii: UNICEF)

⁽¹⁰⁾ Európai bizottsági közlemény a körkörös migrációról, 2007. május 16.
⁽¹¹⁾ Ethan B. Kapstein: *The New Global Slave Trade [Az új globális rabszolga-kereskedelem]*, Foreign Affairs, 2006. november/december.

5.3 Nemzetközi utazás

5.3.1 A Turisztikai Világszervezet jelentése szerint a XX. század utolsó évtizedében a nemzetközi turizmus tette ki a globális szolgáltatóipar 30 %-át, és a szervezet becslése szerint a nemzetközi turisztikai célú „beutazások” száma 2020-ra meghaladja az 1,55 milliárdot. Ezek közül 0,4 milliárd hosszú távú, ökológiai térségeket átlépő utazást foglal magában.

5.3.2 Évente 14 millióra becsülhető az ipari országokból az afrikai, ázsiai, latin-amerikai és csendes-óceáni szigetvilág trópusi vidékeire utazók száma. Közülük jelentős számban térnek haza kezelést igénylő betegséggel. A hasmenés a leggyakoribb probléma, de a malária is általánossá vált a diagnózis, kezelés és költségek tekintetében azokban az országokban, ahová a turisták hazatérnek.

5.3.3 Védelem nélkül a turisták számára fennáll a Hepatitis A fertőzés és a szexuális úton terjedő betegségek, köztük a HIV kockázata.

6. A migráció hatása az egészségügyre és a közegészségügyre

6.1 Politika

6.1.1 Számos EU-ország rendelkezik az országba való belépés jogát, a tartózkodás hosszát és az ország kötelező elhagyását szabályozó politikákkal. Egészében véve ezek a politikák inkább korlátozó, mint engedélyező jellegűek, és megnehezítik a bevándorlást. Ez olyan szociális és gazdasági környezetet hozhat létre, amely hátrányos a bevándorlók egészsége szempontjából.

6.1.2 A közegészségügy és az egészségügyi szűrővizsgálatok országonként változóak, csakúgy, mint az egészségügyi és szociális ellátáshoz való hozzáféréssel kapcsolatos megközelítés. Ugyanakkor láthatólag nem állnak rendelkezésre átfogó információk a nemzeti gyakorlatok egybevetéséhez.

6.2 Adatok

6.2.1 Csak kevés ország gyűjt a bevándorlók egészségi állapotára vonatkozó mindennapi adatokat, ami megnehezíti a migránsok egészségügyi tapasztalataira és szükségleteire vonatkozó megbízható információk szolgáltatását. Számos országban az egészségügyi nyilvántartó rendszereket nem úgy tervezték, hogy a személyeket bevándorlói jogállásuk alapján azonosítani tudják.

6.2.2 Míg csak néhány ország gyűjt ilyenfajta adatokat, más országok származási régiókra vagy etnikai csoportokra összpontosítanak. Nem mindig egyértelmű, hogy ki bevándorló és ki bevándorló leszármazottja. Néha a személyeket kizárólag etnikai származásuk alapján sorolják be, nem téve különbséget például az olyan gyermekek között, akik maguk is bevándorlók és akik bevándorlók gyermekei.

6.2.3 Ezenkívül nem szabad megfelelkezni az ismeretlen számú rendezetlen jogi helyzetű, tehát nem nyilvántartott bevándorlóról sem, akik az egészségügyi ellátás szükségessége esetén vonakodhatnak annak igénybevételétől.

6.2.4 Ezenkívül előfordulhat, hogy a migránsok csak vonakodva szolgáltatnak információt migrációs státusukról az egészségügyi hatóságoknak, attól tartva, hogy ez az információ a sérelmükre felhasználható. Ez csak növeli a rendelkezésre álló jó minőségű információ hiányát.

6.2.5 Az együttműködési készség hiányának kulturális, illetve vallási gyökerei lehetnek. Ezenfelül a hatóságok és egészségügyi szolgáltatók nem rendelkeznek a megfelelő ismeretekkel sem, és nincsenek felkészülve a migránsok speciális szükségleteinek kielégítésére. A fenti okok miatt nem áll rendelkezésre elég információ a migránsokról és egészségügyi állapotukról.

6.3 Migráció és pszichoszociális jólét

6.3.1 Mind a legális, mind a rendezetlen jogi helyzetű bevándorlók számára a nyelv, a kultúra és a politikák által állított kihívásokat még inkább megnehezíti az ismeretlentől való félelem (v: Tizon 1983). Egyéb tényezők, például:

- elszakadás a családtól, a társtól és a gyermekektől,
- a munkaadók általi kizsákmányolás,
- szexuális kizsákmányolás,
- szorongás és honvágy,
- a helyi közösségekbe való integráció hiánya,
- károsodott fizikai vagy mentális egészség

is mind kihatással vannak az egyén és a közösségek egészségére.

6.4 Migráció és a mentális egészség

6.4.1 Kutatások ⁽¹²⁾ bizonyítják, hogy Európában bizonyos migráns csoportokban jellemzően rendkívül magas a skizofrénia előfordulási aránya, a legmagasabbak az öngyilkossági ráták, nagyon gyakori a kábítószerrel és a drogokkal való visszaélés, valamint magas a depresszió és a szorongás kockázata. A kutatás arra is utal, hogy a szóban forgó csoportok egészségügyi ellátáshoz és szociális támogatáshoz való hozzáférése nem megfelelő.

6.4.2 A migránsok mentális egészségéhez hozzájáruló tényezők közül néhányat azonosítottak: változások az étkezési szokásokat, családi körülményeket, szociális támogatást, kultúrát, nyelvet és éghajlatot illetően; a befogadó lakosság részéről tanúsított ellenségesség, rasszizmus, idegengyűlölet; a háború és annak rémségei elől menekülő emberek, a család elvesztése és szexuális erőszak.

6.4.3 A kutatás arra is fényt derít, hogy a menekültek kétharmada szorongástól és depressziótól szenved, illetve poszttraumatikus stressz tüneteit mutatja, gyakoriak például a rémálmok és a pánikrohamok.

6.4.4 A szóban forgó rendellenességek kezeléséhez, illetve az e téren nyújtott segítséghez és támogatáshoz való egyébként is

alacsony szintű hozzáférés még nehezebb a menedéjogot kérők és a papírokkal nem rendelkező migránsok számára, akik leginkább rá vannak szorulva ezekre a szolgáltatásokra.

6.5 Migráció és a fizikai egészség

6.5.1 Minden ember egészsége magán hordozza annak nyomait, hogy honnan jött és milyen szociális környezetben él. Általában véve a gazdasági okokból kivándorlók általában szegényebből gazdagabb országokba tartanak, így egy részük egészségi állapota a szegénységhez kapcsolódik.

6.6 Fertőző betegségek

6.6.1 A HIV-fertőzött, illetve tuberkulózisban szenvedő bevándorlóknak nyújtott támogatás változó, és kihívást jelent a bevándorlók kultúrája, nyelve, vallása, valamint jogi és gazdasági státusa tekintetében. A HIV/AIDS különösen a fiatal generációkra, a nőkre és a lányokra veszélyes.

6.6.2 Nincs következetes politika a szűrővizsgálatokra, és a belépés előtti szűrővizsgálat módja még helyi szinten is változó. A helyi szűréseken való megjelenés aránya rendkívül eltérő. Néhány szolgálat jelentése szerint a szűrést követő vizsgálatokon való megjelenés aránya nem éri el az 50 %-ot sem, és az egészségügyi szolgáltatók ezt a rossz kommunikációnak, a hatóságoktól való félelemnek, valamint annak tulajdonítják, hogy a bevándorlók nincsenek tudatában a rendelkezésre álló lehetőségeknek. Az EGSZB tudatában van, hogy Kyprianou biztos felkérte az Európai Betegségmegelőzési és Járványvédelmi Központot egy uniós cselekvési terv kidolgozására a tuberkulózissal kapcsolatban. A terv – amely áttekinti a különböző tagállamokban fennálló helyzetet – megjelentetése 2007 őszén várható.

6.6.3 1995 és 2005 között az EU-ban folyamatosan nőtt a bejelentett tuberkulózisos esetek száma. Az ECDC legutóbbi járványügyi jelentése rámutat, hogy a „külföldi eredetű esetek” a 25 országban összesen jelentett esetek 30 %-át teszik ki (vi: *The First European Communicable Disease Epidemiological Report [A fertőző betegségekről szóló első európai járványtani jelentés]*, Európai Betegségmegelőzési és Járványvédelmi Központ, 2007). El kell ismerni azt is, hogy a bevándorlók gyakran rossz életkörülmények között, zsúfolt lakásokban és munkásszállókon élnek, ez pedig maga után vonja a légúti fertőzések várható kockázatát. A migránsok általában a hajléktalanok körében is nagy arányban vannak képviselve.

6.6.4 A HIV-re vonatkozólag az „AIDS & Mobility – HIV/AIDS Care & Supports for Migrants and Ethnic Minority Communities in Europe” [„AIDS és mobilitás – HIV/AIDS ellátás és támogatás a bevándorlók és az etnikai kisebbségi csoportok számára Európában”] című EU-jelentés (vi: EU – Edited Clark K & Broring G) országonként a következőkről számol be:

- nemzeti politikák,
- egészségügyi és szociális támogatáshoz való hozzáférés,
- ellátó és támogató szolgálatok.

⁽¹²⁾ M.G. Carta, M Bernal, MC Harday és JM Abad: *Migration and mental health in Europe [A migráció és a mentális egészség Európában]*, 2005.

6.6.5 A jelentés rávilágít, hogy a bevándorlók helyzete (a személyek száma, etnikai háttér és epidemiológia) és a társadalom bevándorlással szemben tanúsított hozzáállása jelentősen eltérő szerte Európában.

6.6.6 Lehetséges, hogy a HIV-fertőzések magas arányát mutató országokból érkezők esetleg magukkal hozzák a betegséget. 1997 és 2005 között az EU-ban diagnosztizált, heteroszexuális érintkezéssel átadott HIV-fertőzések 47 %-a a nagy arányú HIV-fertőzöttséget felmutató országokhoz kapcsolható.

6.6.7 Ennek megfelelően az alacsony HIV-előfordulást mutató országokból érkező bevándorlók nincsenek nagyobb kockázatnak kitéve (sőt talán kevésbé veszélyeztetettek), mint a befogadó ország polgárai.

6.7 Nem fertőző betegségek

6.7.1 A tartós megbetegedések, mint például a szívkoszorúér-megbetegedés, a krónikus obstruktív tüdőmegbetegedés (CHD), az agyvérzés és a cukorbetegség nagy kihívást jelentenek az egészségügyi ellátás számára a világ legtöbb részén, és az éves elhalálozások számának mintegy feléért felelősek.

6.7.2 A CHD az elhalálozás egyik legfőbb oka, és a leginkább figyelemre méltó a kezelés, a költségek, valamint az egyénre, a gondozókra és a közösségre gyakorolt hatás tekintetében. A bevándorló közösségekben a CHD az etnikai hajlamhoz, a táplálkozáshoz és a stresszhez kapcsolható. Az Egyesült Királyságban az ázsiai férfiak hajlamosabbnak tűnnek a CHD-re, mint mások (viii: Baljarian & Raleigh, 1992; McKeigue & Sevak, 1994, BMJ 2003).

A dél-ázsiai származású nők és férfiak körében egyaránt 30–40 %-kal nagyobb a CHD miatt bekövetkezett elhalálozás aránya, mint másoknál (ix: Baljarian, 1991).

6.7.3 Az Egyesült Királyságban gyűjtött adatok azt mutatják, hogy a Karib-térségből származó bevándorlók körében kétszer olyan gyakori az agyvérzés, mint a „fehér” népesség körében (x: Stewart 1999). Svédországban a finn bevándorlók körében az elhízás és a CHD magas aránya jellemző, amely a táplálkozásra és az alkoholfogyasztásra vezethető vissza (xi: Jarhult et al. 1992).

6.8 Örökletes betegségek

6.8.1 A világ különböző részein született emberek migrációja az örökletes betegségek mozgását is jelentheti. A sarlósejtes vérszegénység és a thalassémia előfordulása gyakoribbá vált az afrikai, karib-térségi, és földközi-tengeri bevándorlások eredményeként. A sarlósejtes vérszegénység viszonylag gyakori az EU-ban, és a becslések szerint évente 6 000 felnőttet és 75–300 csecsemőt érint az Egyesült Királyságban (xii: Karmi 1995). Portugáliában is igen magas a sarlósejtes vérszegénység előfordulása a bevándorlók körében (xiii: Carrerio et al., 1996).

6.8.2 A thalassémia a mediterrán térség népességére jellemző örökletes betegség, az Egyesült Királyságban a közel-keleti és

ciprusi származású etnikai kisebbségek körében figyelhető meg, de bizonyíthatóan előfordul a pakisztáni, kínai és bangladesi származású személyek esetében is.

6.8.3 Ezek a betegségek különleges kórmeghatározási és tanácsadási szolgáltatásokat igényelnek, melyek nem mindig állnak rendelkezésre.

6.9 Foglalkozási megbetegedések

6.9.1 A bevándorlók általában alacsonyabb képzettséget igénylő, a helyi népesség számára kevésbé vonzó munkahelyeken dolgoznak. Ezek közül néhány, például a bányászat, az azbeszt, a vegyipar vagy a nehézipar egészségügyi kockázatokat rejt magában. A mezőgazdasági ágazatban a növényvédő szereknek és más kemikáliáknak való kitettséget a depresszióval, fejfájással és a nők esetében a vetéléssel hozták kapcsolatba.

6.9.2 A magas (szak)képzettségű vagy „agyelszívás” miatt kivándorolt, illetve az ún. körkörös migránsok esetében a munkával kapcsolatos stressz nagyon gyakran előfordul, mivel ők rosszabb körülmények között dolgoznak, mint a befogadó országok munkavállalói (nem egyenlő jogok, stb.). Ugyanakkor a fent említett migránsoknak gazdasági függőségük miatt nincs választásuk ⁽¹³⁾.

6.10 Balesetek

6.10.1 A foglalkozási balesetek megközelítőleg kétszer olyan gyakoriak Európában a migráns munkavállalók körében. (xiv: Bollini & Siem, 1995). Németországban a balesetek jellemzően magasabb arányban fordulnak elő a bevándorlók körében, különösen a nem elég szigorú egészségügyi és biztonsági intézkedéseket alkalmazó iparágakban dolgozók esetén (xv: Huismann et al., 1997). Az utazásra vonatkozó adatokból az derül ki, hogy az 5–9 éves korcsoportba tartozó bevándorló gyermekek jobban ki vannak téve a közúti baleseteknek és más sérüléseknek, mint a hasonló korú helyi gyermekek (xvi: Korporal & Geiger, 1990). Hollandiában a török és marokkói származású gyerekek körében nagyobb a háztartási balesetek, köztük a mérgezés és égés, valamint a közúti balesetek kockázata (xvii: de Jong & Wesenbeek, 1997).

6.11 Reproductív egészség

6.11.1 A migránsok bizonyos csoportja, úgymint a házastársuktól elválasztott férfiak körében gyakoribbak a szexuális úton terjedő betegségek. Több EU-országban a terhességhez kapcsolódó halandóság magasabb a bevándorló, mint a helyi nők körében. A terhességmegszakítás aránya többnyire magasabb a bevándorló nők körében. Barcelonában a művi vetélések iránti kérelem kétszer olyan gyakori a bevándorló, mint a spanyol nők körében. A Genfben készült ICMH-felmérés szerint az illegális bevándorló nők körében az abortusz aránya háromszor olyan magas volt, mint hasonló korú helyi nők körében.

⁽¹³⁾ „Who Cares? Women Health Workers in the Global Labour Market” [Kik látják el? Női egészségügyi dolgozók a világ munkaerőpiacán], Kim Van Eyck (Ph.D.) szerkesztésében, 2005.

6.11.2 Az Egyesült Királyságban az ázsiai anyák újszülöttei hajlamosabbak az alacsony születési súlyra, mint más etnikai csoportokból származó csecsemők, és a születéskori és születést követő elhalálozás aránya is magasabb ebben a csoportban. A karib-térségi anyák esetében szintén az átlagnál magasabb a csecsemőhalandóság aránya. Belgiumban és Németországban a születéskori halál és a csecsemőhalandóság magasabb arányáról számolnak be a marokkói és török származású anyák esetében. A dél-szaharai, valamint a közép-, és dél-amerikai nők körében a szüléskor fellépő problémák, és gyermekeik esetében alacsony születési súly figyelhető meg.

6.11.3 A migránsok gyermekei esetében előfordulhat, hogy a megelőző jellegű szolgáltatások (például védőoltások) igénybevétele alacsonyabb szintű.

6.12 A migránsok egészségügyi ellátó rendszerekhez való hozzáféréseinek és ezek hatékony használatának akadályai

6.12.1 A migránsok jogi, pszichoszociális és gazdasági problémákkal szembesülnek az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférésük során. A nyelvi akadály nyilvánvaló probléma, de ugyanígy az egészségügyi ellátás költsége is, mivel az alacsony jövedelmű bevándorlók számára még a legkisebb hozzájárulás is jelentős terhet jelent. A rendezetlen jogi helyzetű migránsoknak és a kérelmük elbírálására váró menedékjog-kérőknek számos országban jogi akadályokkal kell szembenézniük.

6.12.2 Ezenfelül a közegészségügyi szolgáltatók gyakran nincsenek abban a helyzetben, hogy ellássák a migránsok specifikus egészségügyi problémáit, és nem elég fogékonyak arra, illetve hiányoznak megfelelő készségeik ahhoz, hogy olyan személyek számára is sikeresen biztosítsák az egészségügyi ellátást, akiknek lehet, hogy egészen más a felfogásuk az egészségről, valamint különböző a hozzáállásuk a betegség, a fájdalom vagy a halál fogalmához, illetve másképpen fejezik ki panaszait, másképp viselik a betegséget, és más módon fogalmazzák meg orvosukkal szembeni elvárásaikat.

6.12.3 Ezenfelül a tagállamok magas színvonalú és nagy mértékben differenciált egészségügyi ágazatának összetettsége is tovább bonyolíthatja a helyzetet.

6.12.4 A migráns népcsoportokat célzó betegségmegelőzés és egészségügyi felvilágosítás megszervezése gyakran nem kielégítő. Ez nemcsak a szülést megelőző vizsgálatokra, hanem a védőoltási programokra, illetve a megelőzés egyéb formáira és a

betegségek korai felismerésére is igaz, ideértve a szűrés is. Eddig a megelőző programok csak ritkán alkalmazták a különböző migráns csoportokat célzó, kulturálisan érzékeny megközelítést.

6.12.5 Egyes egészségügyi szolgáltatások igen magas ára és a gyógyszerek költségei a legtöbb migráns számára jelentős terhet jelentenek. Ezek a tényezők hozzájárulhatnak ahhoz, hogy túl későn keresnek orvosi ellátást, az előírt kezelést nem folytatják, illetve nem szedik be a gyógyszereket. Ez az egyén szenvedésének és a társadalomra rótt általános gazdasági költségek beláthatatlan mértékű növekedését vonja maga után.

6.13 Egészségügyi szakemberek

6.13.1 Egyre fokozódó kihívást jelent az egészségügyi szakemberek szegényebb országokból az EU-ba és egyéb fejlett országokba való aktív toborzásának erősödő tendenciája. Ha ez a probléma továbbra is megoldatlan maradna, az jelentősen hátráltatná az egészségügy fejlődését a küldő (és „vesztes”) országokban, ami az orvosok és nővérek képzését ezekben az országokban kevésbé fenntarthatóvá tenné. A képzett egészségügyi szakemberek elvándorlása a forrásszegény országokból jelentős beruházási veszteség az egészségügyi szakemberek képzését illetően⁽¹⁴⁾. Új megoldásokat kell találni e probléma megválaszolására, mint például a speciális kompenzációs alap, a képzés és az újbóli letelepedés. Az Egyesült Királyság és Írország példája – annak biztosítása, hogy a nemzeti egészségügyi szolgálat etikus toborzási gyakorlatot alkalmaz – széles körben elismert bevált gyakorlat. A tagállamoknak gondoskodniuk kellene a hasonló gyakorlatok elfogadásáról, valamint arról, hogy ezeket a gyakorlatokat az egészségügyi munkaközvetítő irodák, a magánzférába tartozó egészségügyi intézmények és a közszolgáltatások egyaránt alkalmazzák.

6.13.2 Az egészségügyi szakemberek (különösen a nővérek és az orvosok) kulcsfontosságú szerepet töltenek be a migránsok egészségügyi ellátásának szinten tartásában és javításában. A tagállamoknak gondoskodniuk kell arról, hogy az egészségügyi szakemberek képesek legyenek a migránsok egészségügyi szükségleteinek való megfelelésre, és megértsék az ezen specifikus csoportok egészségügyi szokásaira hatást gyakorló kulturális, vallási, illetve életmóddal kapcsolatos tényezőket. Ez szükséges annak biztosítása érdekében, hogy a migránsok hozzáférjenek a megfelelő és kulturálisan érzékeny egészségügyi szolgáltatásokhoz.

Kelt Brüsszelben, 2007. július 11-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁴⁾ Kim Van Eyck szerk., 2005. *Who cares?* UNISON UK: PSI.

MELLÉKLET

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményéhez

A következő módosító indítványokat, amelyeknél a támogató szavazatok száma az összes leadott szavazat legalább egynegyede volt, a vita során elutasították (az Eljárási Szabályzat 54. cikkének (3) bekezdése alapján):

1.1.8. pont

Törlendő.

„Nemzeti közegészségügyi programokat kell bevezetni az oktatásba a kisebbségi kultúrák figyelembevételével.”

Szavazás eredménye:

Mellette: 44

Ellene: 51

Tartózkodott: 11

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: Eurorégiók

(2007/C 256/23)

2006. január 17-én az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság úgy határozott, hogy Eljárási Szabályzata 29. cikkének (2) bekezdése alapján véleményt dolgoz ki a következő tárgyban: *Eurorégiók*.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Gazdasági és Monetáris Unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekció 2007. június 21-én elfogadta véleményét. (Előadó: José María ZUFIAUR NARVAIZA.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2007. július 11-12-én tartott 437. plenáris ülésén (a július 11-i ülésnapon) 108 szavazattal, 1 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. A jelenlegi helyzet

1.1 Meghatározás

1.1.1 Az eurorégiók a közös országhatárokon elhelyezkedő, közvetlen szomszédságban lévő regionális vagy helyi önkormányzatok közötti, határokon átnyúló, állandó együttműködési struktúrák.

1.1.1.1 Néhány jellegzetességük (1):

- Az eurorégiók és hasonló struktúrák nem jelentenek újabb adminisztrációt, sem újabb kormányzati szintet, hanem határokon átnyúló, horizontális csere- és együttműködési platformot képeznek a határ két oldalán működő helyi és regionális kormányzatok között; ezenfelül a regionális és helyi önkormányzatok, az állami kormányzatok és az uniós intézmények közötti fokozott vertikális együttműködést is előmozdítják.
- Egy államhatár két oldalán működő helyi és regionális önkormányzatok helyenként parlamenti közgyűléssel rendelkeznek társulásai.
- Állandó titkársággal, szakmai és ügyviteli munkatársakkal, valamint saját forrásokkal rendelkező, határokon átnyúló társulások.
- Egyes esetekben egy határ valamelyik oldalán az illetékes nemzeti joghatóságok szerint működő nonprofit szövetségekben, illetve alapítványokon alapuló magánjogi entitások. Más esetekben államközi megállapodásokon alapuló közjogi entitások, amelyek többek között a területi önkormányzatok részvételével és együttműködésével foglalkoznak.
- Az eurorégiókat meghatározó tényezők közé gyakran nemcsak földrajzi vagy politikai-közigazgatási határhoz tartoznak, hanem közös gazdasági, társadalmi vagy kulturális jellemzőik is.

1.1.2 Számos elnevezéssel illetik a különböző „eurorégiókat”: Eurorégió, Eurégió, makrorégió, Nagyrégió, Régió stb.

1.2 Célkitűzések

1.2.1 Az eurorégiók és hasonló struktúrák (2) fő célja a határokon átnyúló együttműködés, amelyek prioritásait a földrajzi régiók adottságai szerint különböző módon választják. A

(1) Forrás: AEBR „A határokon átnyúló együttműködés gyakorlati útmutatója”, 2000.

(2) Az „eurorégiók” kifejezés más, hasonló struktúrákra is vonatkoztatható.

kezdeti szakaszban vagy olyan munkaközösségek esetében, amelyek konkrét célkitűzéssel rendelkeznek, a kölcsönös megértés és a kultúra előmozdítása, a kulturális kapcsolatok kiépítése és a gazdasági együttműködés megerősítése van előtérben. Az integráltabb struktúrákkal és saját pénzügyi forrásokkal rendelkező eurorégiók nagyra törőbb célokat tűznek maguk elé. E célok a határokon átnyúló együttműködéssel kapcsolatos valamennyi kérdésre kiterjednek, valamennyi területen a közös érdekek előmozdításától kezdve egészen a határokon átnyúló programok és projektek végrehajtásáig és vezetéséig.

1.2.2 A határokon átnyúló tevékenységek nemcsak a társadalmi-gazdasági fejlődést és a kulturális együttműködést foglalják magukban, hanem egyéb olyan területeket is, amelyek a szomszédos területek lakossága számára közérdekűek: ide tartoznak többek között a szociális kérdések, az egészség, az oktatás és képzés, a kutatás-fejlesztés, a hulladékkezelés, a természetvédelem és a tájrendezés, az idegenforgalom és a szabadidős tevékenységek, a természeti katasztrófák, valamint a közlekedési és kommunikációs hálózatok.

1.2.3 Az eurorégiókat ideális keretnek tartják az uniós munkaerő-mobilitási, valamint gazdasági, társadalmi és területi kohéziós politikák végrehajtásához, mivel a határ menti területeken együttműködési eljárásokat alkalmaznak, ezáltal elkerülik az illetékességi kérdésekből eredő konfliktusokat.

1.2.4 Az eurorégiók – alulról építkezve és a mindennapi élet felől megközelítve – hozzájárulnak az Európai Unió építésének és integrációjának előmozdításához.

1.2.5 A határokon átnyúló együttműködés pedig ahhoz járul hozzá, hogy a közös problémákkal szemben határokon átnyúló szervezés és fellépés kezdődjön, mint pl. az interregionális szak szervezeti bizottságok működése, a vállalkozói szervezetek és kereskedelmi kamarák közti együttműködés, euroregionális gazdasági és szociális bizottságok létrehozása stb.

1.2.6 A vélemény kidolgozásával megbízott tanulmányozó-csoportnak lehetősége nyílt arra, hogy közvetlenül is megbizonyosodjék ennek az állításnak a valóságáról, amikor a Nagyrégió (3) Gazdasági és Szociális Bizottsága meghívta 2007. február 13-án tartott meghallgatására.

(3) Saar-vidék, Lotaringia, Luxemburg, Rajna-vidék-Pfalz, Vallon Régió, Belgyumi Francia Közösség, Belgyumi Németajkú Közösség.

1.3 Az eurorégiók kialakulása

1.3.1 A strasbourgi székhelyű Európa Tanács az az európai szervezet, amely már évtizedek óta foglalkozik az eurorégiók és általában a határokon átnyúló együttműködés kérdésével.

1.3.2 A határokon átnyúló együttműködés terén szerzett első tapasztalatok a negyvenes évek végéről származnak. Az 1948-ban kötött Benelux-egyezményt már az államokat elválasztó határok átlépésére tett első kezdeményezésnek tekinthetjük. Az Eurégiót 1958-ban hozták létre a holland Enschede és a német Gronau területek részvételével. Kevéssel ezután – ekkor még az Európai Közösségen kívül – számos projekt jött létre Skandináviában, ide sorolhatjuk Öresund, Nordkalotten és Kvarken példáját Dánia, Finnország, Norvégia és Svédország határai mentén.

1.3.3 1975 és 1985 között munkaközösségek sorát hozták létre több állam régióinak részvételével (pl. a Jura Munkaközösség és a Pireneusi Munkaközösség), ezek korlátozott intézkedési jogosultsággal rendelkeztek.

1.3.4 A határokon átnyúló regionális együttműködés és az eurorégiók létrehozása 1990-től kezdődően lendületet kapott ⁽⁴⁾. Az ezt elősegítő tényezők közül ki kell emelni az alábbiakat:

- az európai integrációban történt előrelépések, különösen az egységes piac létrehozása, az euró bevezetése és az EU bővítése;
- az európai államok fokozódó decentralizációja és regionalizációja;
- a határokon átnyúló foglalkoztatás terjedése;
- a régiók európai intézmények irányításában játszott szerepének – korlátozott – elismerése;
- a határokon átnyúló együttműködést célzó közösségi kezdeményezések, pl. az INTERREG beindítása.

1.3.5 Az Unió két legutóbbi bővítése, amely révén a tagállamok száma 15-ről 27-re emelkedett, a határ menti régiók számának és jellemző vonásainak jelentős növekedéséhez vezetett. Konkrétan a NUTS II szerint határ mentinek számító régiók száma 38-ra emelkedett, az EU határainak hossza pedig 7 137 kilométerről 14 300 kilométerre nőtt.

1.3.6 Az Európai Parlament 2005. decemberi állásfoglalásában ⁽⁵⁾ úgy véli, hogy a határokon átnyúló együttműködés alapvetően fontos az európai integráció és kohézió szempontjából, és kéri a tagállamokat és az Európai Bizottságot, hogy segítsék elő és támogassák az eurorégiók felhasználását. A határokon átnyúló együttműködést az európai alkotmány szerződés tervezetében is beépítették (III-220. cikk).

⁽⁴⁾ Jelenleg több mint 168 eurorégió és hasonló struktúra létezik. Az Európai Unió tagállamai régióinak körülbelül a fele része valamely eurorégió.

⁽⁵⁾ Az Európai Parlament 2005. december 1-jei állásfoglalása: „Az »eurorégiók« szerepe a regionális politika kialakításában”.

1.4 Együttműködési formák

1.4.1 A régiók közötti együttműködést célzó közösségi kezdeményezés, az INTERREG III révén az Európai Bizottság az együttműködés három területét határozta meg:

- A – Határokon átnyúló együttműködés

A határokon átnyúló együttműködés célja a gazdasági és társadalmi integráció közös fejlesztési stratégiák és strukturált cserék megvalósítása révén egy adott határ két oldalán.

- B – Transznacionális együttműködés

A nemzeti, regionális és helyi kormányzatok közötti transznacionális együttműködés célja magasabb fokú területi integráció elősegítése európai régiók nagy csoportjai, illetve makrorégiók kialakítása révén.

- C – Régiók közötti együttműködés

A régiók közötti együttműködés célja az információ- és tapasztalatcsere bővítése nem feltétlenül egymással határos régiók között.

Az eurorégiók főként az A típusba – és növekvő mértékben a B típusba is – sorolhatók.

2. Közösségi kontextus

2.1 A közelmúltban számos közösségi javaslat révén javult az eurorégiók működésének általános kerete. 2006 első félévében az Európai Parlament és a Miniszterek Tanácsa számos fontos, a határokon átnyúló együttműködést érintő határozatot fogadott el.

2.2 Pénzügyi terv

2.2.1 Az Európai Bizottság 2004-ben előterjesztette a 2007–2013-as időszakra vonatkozó pénzügyi terv felülvizsgálatáról szóló előzetes javaslatát ⁽⁶⁾. Ebben 27 tagú Unióval számolva a kiadások szintjét a 2007–2013-as időszakban a GNI mintegy 1,14 %-ára tette. Véleményében ⁽⁷⁾ az EGSZB, figyelembe véve az EU előtt álló jelentős kihívásokat, a saját forrásoknak a GNI legfeljebb 1,30 %-áig történő növelése mellett szállt síkra (a korábbi plafon 1,24 % volt). Az Európai Tanács 2005. decemberi ülésén a 2007–2013-as időszakra vonatkozó összes kiadást a GNI 1,045 %-ában határozta meg. Végül 2006 áprilisában, a Tanács és az Európai Parlament közötti tárgyalás után a végső javaslat 864 316 millió euróról, azaz a GNI 1,048 %-áról szól.

2.2.2 Ez a jelentős csökkentés érintette a gazdasági és társadalmi kohézióra szánt finanszírozást, amely a 15 tagú EU-ban a GNI 0,41 %-áról 27 tagállamra számolva 0,37 %-ra csökken. Mindez egy olyan pillanatban történt, amikor az új tagállamok belépése és egyéb kihívások, amelyekkel az EU-nak szembe kell néznie – mint pl. a globalizáció – több, nem pedig kevesebb forrást követeltek meg.

⁽⁶⁾ COM(2004) 101 final.

⁽⁷⁾ Tárgy: „A Bizottság közleménye a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek – Közös jövőnk építése: a kibővült Unió politikai kihívásai és költségvetési eszközei 2007–2013” HLC 74., 2005.3.23., 32. o.

2.2.3 Az európai területi együttműködést illetően az új 3. célkitűzés 8,72 milliárd eurót irányzott elő (a GNI kohézióra szánt 0,37 %-ának 2,44 %-át) szemben az Európai Bizottság előzetes javaslatában kért 13 milliárd euróval. Egyértelmű, hogy kevesebb pénzből kell majd többet kigazdálkodni.

2.2.4 Az EU részéről a határokon átnyúló együttműködéshez nyújtott támogatás az előző időszakhoz (2000–2006) képest nőtt, azonban az Európai Bizottság kezdeti javaslataihoz képest történt csökkenés miatt fokozottabb együttműködésre lesz szükség a helyi és regionális testületek között, valamint fokozottan élni kell a köz- és a magánszféra közötti partnerségek eszközével. Az előirányzott pénzügyi eszközök jelenleg – a 12 új tagállam belépése miatt – több határ menti területre vonatkoznak Közép- és Kelet-Európában.

2.3 Új szabályozások

2.3.1 Az Európai Bizottság 2004. júliusi, a strukturális alapokról szóló, a 2007–2013-as időszakra vonatkozó javaslatai a korábbi 1. célkitűzés helyett „konvergencia”, a 2. helyett pedig „versenyképesség és foglalkoztatás” célkitűzést határoznak meg, és létrehoznak egy 3., „európai területi együttműködés” célkitűzést, amely nagyobb jelentőséget tulajdonít a határokon átnyúló regionális intézkedéseknek.

2.3.2 Különösen ezt az INTERREG közösségi kezdeményezés tapasztalatára alapuló új 3. célkitűzést⁽⁸⁾ szentelik majd az Unió kiegyensúlyozott integrációja elősegítésének, a határokon átnyúló, a transznacionális és a régiók közötti együttműködésen keresztül.

2.3.3 Az EGSZB a strukturális és kohéziós alapok reformjáról szóló véleményeit 2005-ben dolgozta ki⁽⁹⁾. A Tanács és az Európai Parlament 2006-ban elfogadta az új jogszabály-javaslatokat⁽¹⁰⁾.

2.4 Kohéziós politika: stratégiai iránymutatások

2.4.1 Az Európai Bizottság a strukturális alapokról szóló jogszabályok elfogadása után fogadta el a kohéziós stratégiai iránymutatásokkal kapcsolatos közleményét⁽¹¹⁾. Ez a közlemény megerősíti az új 3., „európai területi együttműködés” célkitűzés jelentőségét mindhárom kategóriában: a határokon átnyúló, a transznacionális és a régiók közötti együttműködésben is.

2.4.2 Az új együttműködési célkitűzés arra irányul, hogy az Unió területének nagyobb fokú integrációját mozdítsa elő, továbbá a határokon átnyúló együttműködés és a legjobb gyakorlatok egymás közötti átadása segítségével csökkentse a „határok miatt fellépő hatásokat”.

2.4.3 Az európai kohéziós politikára vonatkozó stratégiai iránymutatások célja:

⁽⁸⁾ COM(2004) 495 final, 6. cikk: Az európai területi együttműködés.

⁽⁹⁾ Az alapokra vonatkozó „általános rendelkezésekről”, a „Kohéziós Alapról”, a „Regionális Fejlesztési Alapról” és a „határokon átnyúló európai együttműködési csoportosulásról” (HEECS) szóló EGSZB-velemények HL C 255., 2005.10.14., 76., 79., 88. és 91. o.

⁽¹⁰⁾ HL L 210., 2006.7.31.

⁽¹¹⁾ COM(2005) 299 final és COM(2006) 386 final, amelyeket a Miniszterek Tanácsa 2006. október 5-én fogadott el.

a) a területi vonzerő javítása beruházás-fejlesztési céllal;

b) az innováció és a vállalkozások előmozdítása;

c) a munkahelyteremtés. Kiemelten figyelembe kell venni a kohéziós politikák területi dimenzióját.

2.4.4 Tudvalévő, hogy a nemzeti határok gyakran akadályozzák az európai térség mint egész fejlődését, és fékezhetik versenyképességét. A határokon átnyúló közösségi együttműködés fő célkitűzéseinek egyike éppen ezért a nemzeti határok akadályt képező hatásának felszámolása, valamint szinergiák kialakítása a célból, hogy a problémákra közös megoldásokat lehessen találni.

2.4.5 A kohéziós politikának azon intézkedésekre kellene összpontosítania, amelyek hozzáadott értéket teremtenek a határokon átnyúló tevékenységek számára, ilyen pl. a határokon átnyúló versenyképesség növelése az innováción, kutatáson és fejlesztésen keresztül; az immateriális hálózatok (szolgáltatások) vagy fizikai hálózatok (közlekedés) a célból történő összekapcsolása, hogy megerősítsék az európai polgárság jellemzőjeként létező, határokon átnyúló integrációt; a határokon átnyúló munkaerő-piaci mobilitás és átláthatóság előmozdítása; a határokon átnyúló vízgazdálkodás és árvízvédelem; a turizmus fejlesztése; a gazdasági és szociális szereplők részvételének elősegítése; a kulturális örökség érvényesítése; a területrendezés fejlesztése stb.

2.5 A területi együttműködés új jogi alapja

2.5.1 A határokon átnyúló együttműködés egységes európai jogi szabályozásának hiánya a kezdetek óta fékezte az e területre kapcsolódó tevékenységek folytatását.

2.5.2 Az Európai Bizottság 2004-ben javasolta egy határokon átnyúló európai együttműködési csoportosulás létrehozását. A legutóbbi bizottsági javaslatban az elnevezésben szereplő „határokon átnyúló” kifejezés „területire” módosult.

2.5.3 A 2006. július 31-én elfogadott rendelet⁽¹²⁾ elismeri, hogy:

– a tagállamok, különösen a regionális és a helyi önkormányzatok által a területi együttműködésben, az eltérő nemzeti jogok és eljárások keretében megvalósuló fellépések végrehajtása és irányítása során megtapasztalt komoly nehézségek enyhítése érdekében intézkedések szükségesek,

– a területi együttműködés akadályainak legyőzése érdekében szükségszerű egy közösségi szintű együttműködésre vonatkozó eszköz létrehozása, amely lehetővé teszi a Közösség területén jogi személyiséggel felruházott együttműködési csoportosulások, név szerint „Európai területi együttműködési csoportosulások” (a továbbiakban: csoportosulás) létrehozását,

⁽¹²⁾ HL L 210., 2006.7.31.

– a területi együttműködés feltételeit a Szerződés 5. cikkében meghatározott szubszidiaritás elvével összhangban kell megteremteni. Az e cikkben meghatározott arányosság elvének megfelelően ez a rendelet a tagállamok alkotmányos rendjét tiszteletben tartva nem lépi túl a célok eléréséhez szükséges mértéket, mivel a csoportosuláshoz történő csatlakozás önkéntes.

3. Gazdasági integráció, valamint társadalmi és területi kohézió

3.1 Integráció és szakosodás

3.1.1 A hagyományos, nagy államokban a gazdasági tevékenység jelentős része az ország középső részébe, számos esetben a fővárosba és a legfontosabb városokba koncentrált. Minden államban végbement bizonyos fokú regionális gazdasági szakosodás.

3.1.2 Az európai integráció elősegíti az új együttműködési térségek, pl. az eurorégiók létrehozását. Az európai integráció révén a regionális szakosodás már nem az egyes államokon belül, hanem egyre inkább európai szinten folytatódik. Az államhatárok már nem gördítenek leküzdhetetlen akadályt a kereskedelem elé, ez pedig elősegíti a helyenként eltérő fejlettségi szinten álló, más államhoz tartozó, de az erősödő, európai szintű szakosodás keretén belül közös célokkal rendelkező régiók közötti új kapcsolatok kialakítását.

3.1.3 Az együttműködésre különösen a határok miatt fellépő hatásoknak fokozottan kitett, kisebb méretű vállalkozások tekintetében van szükség, ilyenek például a kis- és középvállalkozások.

3.1.4 Az EGSZB véleménye szerint az eurorégióknak nagymértékben hozzá kellene járulniuk az uniós gazdasági, társadalmi és területi kohéziós politikák céljainak eléréséhez. Ennek értelmében az Európai Unió területi politikájára vonatkozó új javaslat kiemelt célkitűzései a konvergencia, valamint a versenyképesség és a foglalkoztatás növelése, különösen a kevésbé gazdag régiókban és azokban, amelyek elé a szakosodás új kihívásokat állít.

3.2 Versenyképesség

3.2.1 Az eurorégiók elősegítik a méretgazdaságosságot. Alapvetően piacnövekedést (agglomerációs gazdaságok), a termelési tényezők összehangolását és jobb beruházási ösztönzőket jelentenek. A becslések szerint bizonyos innovációs és fejlesztési beruházások mintegy 250–500 kilométeres körzetben fejthetnek ki közvetlen hatást. Bár egyes eurorégiók nagyobbak ennél, átlagosan maximum 50–100 kilométeres körzetről van szó.

3.2.2 Az eurorégiók alapvető jelentőségűek egyes területeken a kritikus tömeg eléréséhez, hiszen számos beruházást lehetővé tesznek alapvető fontosságú szolgáltatásokba, ami a határokon átnyúló együttműködés nélkül nem lenne lehetséges.

3.2.3 A versenyképesség növelése érdekében a helyi és regionális önkormányzatok közötti, határokon átnyúló együttműködéstől különféle közhasznú szolgáltatások, illetve infrastruktúrák várhatók:

- információs, kommunikációs, energia- és közlekedési hálózatok, valamint egyéb, határokon átnyúló infrastruktúrák,
- közszolgáltatások, pl. iskolák, kórházak, sürgősségi szolgáltatások,
- a magán gazdasági tevékenységet elősegítő intézmények és szolgáltatások, ideértve a kereskedelemfejlesztést, a vállalkozásokat és a határokon átnyúló vállalatok szövetségeit, az új munkalehetőségek teremtését és a munkavállalók mobilitását.

3.3 Kohézió: a határokon átnyúló munka nehézségei

3.3.1 Az eurorégiók nagy része hasonló fejlettségű régiókból áll. Vannak azonban olyan eurorégiók is, amelyek eltérő fejlettségű régiókat foglalnak magukban. Az eurorégiók létrehozásának egyik célja a régiók közötti különbségeket csökkentő gazdasági és egyéb tevékenységek előmozdítása. Ehhez elengedhetetlen az érintett államok és az EU nagyobb arányú részvétele.

3.3.2 A határ menti területeken az alapvető szociális szolgáltatásokba való beruházás általában alacsonyabb mértékű, mint az egyes országok központi területein, gyakran azért, mert a határ menti területeknek kisebb a befolyásuk a döntéshozatali központokra. Ennek gyakran az a következménye, hogy a minőségi, változatos és megtérülő szolgáltatások – különösen azok, amelyeket a társadalom sebezhetőbb rétegei számára (gyermekek, bevándorlók, kisebb vásárlóerővel rendelkező családok, fogyatékkal élők, krónikus betegek stb.) nyújtanak – nem jutnak elegendő finanszírozáshoz.

3.3.3 Az eurorégiók fontos szerepet játszhatnak az ilyen típusú szolgáltatások fejlesztésében és annak biztosításában, hogy ezek a társadalmi rétegek nagyobb fokú védelemre tegyenek szert a határokon átnyúló megközelítés segítségével. Az eurorégiók ezenkívül nagymértékben képesek hozzájárulni a lakosság fejlődését hátráltató jogi, adminisztratív és pénzügyi akadályok és egyenlőtlenségek leküzdéséhez. Hozzájárulnak továbbá a történelmi előítéletek felszámolásához, közös elemzések készítéséhez és a régiók közti különbségek kölcsönös megértéséhez.

3.3.4 A határ túldalán munkát vállalók szabad mozgását illető joghézagokat és elégtelen harmonizációt csak részben sikerült kiküszöbölni a közösségi vívmányok és az Európai Bíróság munkája révén. A határon átlépő munkavállalók számának emelkedése miatt ez jelentős tényezővé vált európai szinten, különösen az adózás, a társadalombiztosítás és a szociális segítségnyújtás területén, ahol még mindig eltérő meghatározások és eljárási módok léteznek közös fogalmakra, mint pl. a lakóhely, a családi körülmények meghatározása, az egészségügyi költségek visszatérítése, a kettős adózás, és egyéb adminisztratív korlátok is fennállnak ⁽¹³⁾.

⁽¹³⁾ Az EGSZB leendő Foglalkoztatási Megfigyelőközpontja figyelemmel kísérelhetné a határ menti és határokon átnyúló munka problémáját.

4. A határokon átnyúló együttműködés: hozzáadott érték az európai integráció számára

4.1 Felülkerekedni a határokon

4.1.1 A határok mentén élők nap mint nap tapasztalják, hogy felül kell kerekedni az integráció elé gördülő akadályokon. Nem a határok módosításáról van szó, sem pedig az államok fennhatóságának gyengítéséről, hanem arról, hogy a határ menti élet valamennyi szempontjából lehetővé kell tenni a valós együttműködést, ezáltal javulnának az életkörülmények, és megvalósulna a polgárok Európája.

4.1.2 Az EU határai messze túlléptek régi akadályozó szerepükön, azonban még mindig léteznek gazdasági, szocio-kulturális, adminisztratív és jogi különbségek, és ez különösen jól látható az EU külső határainál. A határokon átnyúló területeken az együttműködés célja éppen ezért olyan együttműködési struktúrák, eljárások és eszközök kifejlesztése, amelyek lehetővé teszik az adminisztratív és jogi akadályok eltávolítását, a történelmi megosztottságot eredményező tényezők felszámolását, valamint azt, hogy a „szomszédság” a mobilitás, valamint a gazdasági és társadalmi fejlődés tényezőjévé váljék. Egyszóval az a cél, hogy a határon átnyúló régiók a „közös jólét területeivé” váljanak.

4.2 Hozzáadott érték

4.2.1 A határokon átnyúló együttműködés és annak az európai régiókon keresztül történő tartós megvalósítása nemcsak a konfliktusok kialakulásának megelőzésében, a katasztrófákra történő reagálásban és a pszichológiai korlátokon történő felülkerekedésben nyújt segítséget, hanem egyértelműen elősegíti a fejlődést a határ mindkét oldalán. Ez a hozzáadott érték mind a politika, az intézmények, a gazdaság, a társadalom és a kultúra, mind pedig az európai integráció szintjén megnyilvánulhat. A határokon átnyúló együttműködés igen hasznosan hozzájárul a békés egymás mellett élés, a biztonság és az európai integráció előmozdításához. Nagyon hatékony eszköz a szubszidiaritás, a partnerség, valamint a gazdasági, társadalmi és területi kohézió közösségi elveinek megvalósítására és az új tagállamok teljes mértékű uniós integrációjának előmozdítására.

4.2.2 A határokon átnyúló együttműködésnek ezek az állandó struktúrái lehetővé teszik a polgárok és adminisztrációk, valamint a transznacionális politikai és társadalmi csoportok aktív részvételét, biztosítják továbbá egymás kölcsönös megértését, és elősegítik a vertikális és horizontális partnerségi kapcsolatokat az eltérő struktúrák és hatáskörök alapján. Lehetővé teszik továbbá határokon átnyúló programok és projektek irányítását vagy a különböző (közösségi, állami, saját vagy harmadik féltől származó) forrásokból történő finanszírozás együttes kezelését. Az EGSZB úgy véli, hogy az ilyen jellegű kezdeményezések közös végrehajtása hatékonyabbá, sikeresebbé tehető, ha a szervezett civil társadalom vezető szerepet tölt be.

4.2.3 Társadalmi-gazdasági szempontból a határokon átnyúló együttműködési struktúrák lehetővé teszik a következőket: a) valamennyi szereplő endogén potenciáljának mozgósítása (egyebek között kereskedelmi kamarák, szövetségek, vállalkozások, szakszervezetek, szociális és kulturális intézetek, környezetvédelmi szervezetek és utazási irodák), b) a munkaerőpiacok megnyitása és a szakmai képesítések harmonizációja, c) a gazdasági fejlődés és a munkahelyteremtés elősegítése más ágazatokban – például az infrastruktúrák, közlekedés, turizmus, környezetvédelem, oktatás, kutatás – tett intézkedések és a kvv-k közötti együttműködés révén.

4.2.4 Szocio-kulturális téren a határokon átnyúló együttműködés hozzáadott értéke az általános ismeretek folyamatos terjesztésében rejlik, amely afféle határokon átnyúló *kontinuumnak* tekintendő, és különböző kiadványokban és formákban hozzáférhető. Hasonlóképpen az együttműködés egy intézményekből álló hálózat működését is elősegíti, amely az ismeretek sokszorosítását végzi. Idetartozhatnak az oktatási központok, a környezetvédelmi intézetek, a kulturális szövetségek, a könyvtárak, a múzeumok stb. A határokon átnyúló együttműködés továbbá előmozdítja az esélyegyenlőséget és a szomszédos ország nyelvének, vagy akár a helyi dialektusnak is a széleskörű ismeretét. Ezek a határokon átnyúló regionális fejlődés fő összetevői, és a kommunikáció előfeltételei.

4.2.5 Az ilyen értelemben vett határokon átnyúló együttműködés – melynek háttérében olyan állandó struktúrák állnak, mint pl. az euróregiók – a határokon átnyúló programok és projektek aditívitásának, a mozgósított szinergiáknak, a közös kutatásnak és innovációnak, a dinamikus és stabil hálózatok létrehozásának, az ismeretek és helyes gyakorlatok cseréjének, a határok leküzdésének és a rendelkezésre álló források határokon átnyúló és hatékony kezelésének köszönhetően hozzáadott értéket jelent a nemzeti intézkedésekhez képest.

4.3 Akadályok

Mindezek ellenére továbbra is számos körülmény hátráltatja a határokon átnyúló együttműködést⁽¹⁴⁾, ezek közül a következők a legnyilvánvalóbbak:

- a regionális és helyi önkormányzatok határokon átnyúló tevékenységeire vonatkozó jogi korlátozások, amelyeket a nemzeti jogszabályok írnak elő,
- a különböző igazgatási szinteken tapasztalható szerkezeti eltérések, valamint a hatáskörökben mutatkozó különbségek a határ két oldalán,
- a politikai akarat hiánya, különösen állami szinten, amely ahhoz lenne szükséges, hogy megszüntesse a korlátozásokat, például állami szabályozás vagy kétoldalú megállapodások révén,
- a közös pénzügyi és társadalombiztosítási keret, valamint a diplomák és szakképesítések kölcsönös elismerésének hiánya,
- a gazdaság szerkezetében a határ két oldalán fellelhető különbségek,
- a nyelvi, kulturális és pszichológiai korlátok, különösen a népek között fennálló előítéletek és történelmi ellentétek.

4.4 A határokon átnyúló együttműködés általános elvei

4.4.1 A határokon átnyúló együttműködés sikeréhez szükséges alapelvek számos példája lelhető fel Európa-szerte:

- polgárközeliség: A határok mentén élők együttműködésre törekednek problémáik megoldása vagy életkörülményeik javítása érdekében,

⁽¹⁴⁾ Az EGSZB 2006. április 21-i véleménye a következő tárgyban: „Az ipari szerkezetváltás kezelése a határokon átnyúló területeken az Európai Unió bővítését követően” HL C 185., 2006.8.8.

- a (helyi, regionális, nemzeti és európai szintű) politikusok részvétele kulcsfontosságú a határ menti együttműködés sikeréhez,
- szubszidiaritás: A határokon átnyúló együttműködéshez a regionális és helyi szint bizonyult a leghatékonyabbnak, azonban szükség van a nemzeti kormányokkal való összefogásra is,
- partnerség: A közös célok eléréséhez szükség van arra, hogy az érintettek a határ mindkét oldalán részt vegyenek a folyamatban,
- közös struktúrák: A közös forrásokkal (műszaki, adminisztratív, pénzügyi és döntéshozatali eszközökkel) rendelkező, közös struktúrák a tartós és folyamatosan fejlődő tevékenység garanciái. Garantálják továbbá bizonyos hatáskörök gyakorlásának képességét, programok – köztük európai programok – kezelését, határokon átnyúló konszenzus kialakítását és a szűk nemzeti érdekek előtérbe kerülésének megakadályozását.

5. Az együttműködésen alapuló irányítás felé

5.1 Új irányítási formát igénylő, új térségek

5.1.1 Az eurorégiók olyan területi egységek, amelyek az új politikák hálózatban történő meghatározását célzó és a ténylegesen érdekelt szereplők magasabb fokú részvételével megvalósuló együttműködés, valamint a köz- és a magánszférán belüli, illetve e szférák közötti partnerség új modelljeit alkalmazzák a gyakorlatban.

5.1.2 Az irányítás fogalmát a hierarchikusabb, vertikális, hagyományos formáknál nagyobb részvételt biztosító és horizontálisabb irányítási formaként is lehet értelmezni. Az eurorégiók irányítása különösen bonyolult és érdekes. Itt az a cél, hogy közös megoldásokat találjanak a közös problémákra.

5.1.3 Az eurorégiók pedig egyre inkább – bár kiegészítő, de elengedhetetlen – szerepet játszanak az európai gazdasági, társadalmi és területi kohéziós politikában.

5.1.4 Az EGSZB ezért úgy véli, hogy az eurorégióknak és hasonló struktúráknak jelentősen hozzá kell járulniuk az európai integrációs folyamat elmélyítéséhez.

5.1.5 Az eurorégiók létrehozása másrészt együttműködést jelent az intézményi és szociális szereplők között, akik gyakran igen eltérő hagyományokkal és gondolkodásmóddal rendelkeznek. A közelség nem jelent feltétlenül fokozottabb együttműködést. Éppen ezért az intézmények és a civil szervezetek fontos szerepet játszanak a horizontális irányításban.

5.1.6 A gazdasági és szociális szereplőknek az eurorégiók irányításában való részvételéhez intézményi keret létrehozására van szükség ahhoz, hogy a rendszer működőképes legyen. A civil szervezeteket be kell vonni azoknak a politikáknak a kialakításába és alkalmazásába, amelyek két vagy több állam határon átnyúló, különböző szintű együttműködése nyomán

születnek meg. A határokon átnyúló területeken a szociális partnerek részvétele az EURES-hálózatban fontos példa ennek az elvnek a gyakorlati érvényesülésére.

6. Következtetések és ajánlások

6.1 Az európai területi együttműködési csoportról (EGTC) szóló rendelet elfogadása és egy, a területi együttműködésre vonatkozó új célkitűzés bevonása új cselekvési lehetőségekkel ruházta fel az eurorégiókat. Egyrészt azért, mert közösségi jogi eszközt hoz létre a határokon átnyúló együttműködés számára, továbbá mert lehetővé teszi, hogy a tagállamok – különböző szintjeiken – bekapcsolódjanak a határokon átnyúló területi együttműködésbe. Másrészt „a határokon átnyúló együttműködésről” a „területi együttműködésre” történő továbblépés azt jelenti, hogy cselekvési területüket tekintve az eurorégiók a helyi szintű és a szomszédos helyi önkormányzatokkal történő együttműködés körébe általában tartozó kérdések intézésén túl a közös szinergiákkal és lehetőségekkel rendelkező nagyobb területek átfogó fejlesztésével is foglalkozhatnak.

6.2 Az EGSZB ezért úgy véli, hogy az eurorégiók által előmozdított területi együttműködés az európai integráció ösztönzésének, a nemzeti határok által létrehozott gazdasági, társadalmi és kulturális szétszabdaltság mérséklésének, továbbá a gazdasági, társadalmi és területi kohézió fejlesztésének kulcsfontosságú tényezője. Az EGSZB ezért síkra száll amellett, hogy a határokon átnyúló területi együttműködésre kiemelt figyelmet fordítsanak az új európai szerződés végleges elfogadásáról szóló, küszöbön álló vitában.

6.3 Az EGSZB véleménye szerint ahhoz, hogy az európai területi együttműködés megfelelhessen az említett reformok által keltett várakozásoknak, az egyes államoknak és ezek másodlagos struktúráinak nagyobb mértékben részt kell venniük az eurorégiók fejlesztésében. Ennek megvalósításához közösségi keretben a területi együttműködésre irányuló nemzeti stratégiákra lenne szükség. Az államoknak különösképpen hozzá kellene járulniuk a határ menti területeken élő lakosság legégetőbb problémáinak megoldásához, amelyek rendszerint a munkaerőpiac, az egészségügy, a szociális szolgáltatásokkal, az oktatással és a közlekedéssel kapcsolatosak.

6.4 Az EGSZB véleménye szerint a területi együttműködéssel kapcsolatos tevékenységek hatékonyságának növelése érdekében – összhangban a szubszidiaritás elvével – az EGTC-knek nagyobb mértékben kellene közvetlenül kezelniük a közösségi vagy állami forrásokból finanszírozott határ menti vagy bizonyos esetekben transznacionális projekteket.

6.5 Tekintettel a kis- és középvállalkozások jelentőségére a termelési struktúra fenntartásában és a munkahelyteremtésben, az eurorégiók csak akkor változtathatók a „közös jólét területeivé”, ha a vállalati magánszektor (beleértve a szociális gazdaságot is) nagyobb mértékben bekapcsolódik a határon átnyúló fejlesztéssel kapcsolatos kezdeményezésekbe.

6.6 Az EGSZB úgy véli, hogy az eurorégiók, akárcsak az 1082/2006 rendelet értelmében létrehozott EGTC-k, jó gyakorlati példák az európai kormányzás elveire, amelyeket az Európai Bizottság 2001. évi fehér könyve ismertetett. Az EGSZB ezért úgy vélekedik, hogy a határokon átnyúló tevékenységek és politikák – sőt, általában a területi együttműködés – hatékonysága attól függ, milyen mértékű valódi „partnerséget” sikerül kialakítani valamennyi területi és szociális-gazdasági érintett között. Az EGSZB ezért sürgeti, hogy határozzák meg a civil társadalom területi együttműködési projekteiben történő részvételének formáit.

6.7 Az EGSZB különösen fontosnak tartja, hogy az EURES-hálózat olyan európai eszközzé váljék, amely központi szerepet játszik a munkaerő-kereslet és -kínálat összehangolásában. A határokon átnyúló szféra ebben az értelemben amolyan fontos kísérleti laboratórium. Az EGSZB ezért sajnálkozásának ad hangot amiatt az utóbbi években megfigyelhető tendencia miatt, hogy az EURES irányítása ismételten nemzeti keretek közé kerül, és e hálózat valóban határokon átnyúló kezelését szorgalmazza. Azt is hozzá kell tenni, hogy amellet, hogy közvetítő szerepet tölt be a munkaerőpiacon, az EURES jelentős szerepet játszik a szomszédos transznacionális területeken folyó szociális párbeszéd előmozdításában.

6.8 A szociális-gazdasági szervezetekre elismerten jelentős szerep hárul az európai integrációban. Az EGSZB ezért üdvözlí a transznacionális tevékenységekkel kapcsolatos kísérleteket, amilyen többek között az interregionális szakszervezeti tanácsok működése, a vállalati szervezetek transznacionális együttműködésének és társulásának különböző formái, a kereskedelmi

kamarák, a kutatóközpontok és egyetemek vagy az euroregionális gazdasági és szociális tanácsok létrehozása. Az EGSZB ösztönzi ezek megszilárdulását és fejlődését, és kilátásba helyezi esetleges támogatásukat.

6.9 Az EGSZB véleménye szerint az eurorégiók fontos szerepet játszanak – és e szerep jelentősége tovább fokozódhat – a harmadik országokkal határos régiókban, mind a gazdasági fejlődés, mind pedig a közbiztonság és a társadalmi beilleszkedés szempontjából. Az EGSZB ezért azt kéri, hogy az ilyen jellegű szervekre és az általuk végezhető tevékenységekre terjedjenek ki az EU szomszédsági és előcsatlakozási politikái.

6.10 Tekintettel a határokon átnyúló tevékenységekkel kapcsolatban végzett nagyszámú kísérletre (amelyre e vélemény mellékletében található néhány példa) és arra, hogy ezeket általában nem ismerik – magukban az eurorégiókban sem –, az EGSZB rendkívül hasznosnak tartaná, ha az Európai Bizottság összeállítaná a témához tartozó „Bevált gyakorlatok útmutatóját”, amelyben a köz- és magánszféra közötti partnerség sikeres példái is szerepelnének.

6.11 Mivel egy ennyire sokrétű kérdést egyetlen véleményben nyilvánvalóan nem lehet kimerítően megvizsgálni, az EGSZB helyénvalónak tartja a tárgy – a határokon átnyúló területi együttműködés és az ezt támogató struktúrák – más olyan véleményekben történő alaposabb tanulmányozását, amelyek közérdeklődésre számot tartó, határon átnyúló témákat tárgyalnak, amilyen a munkaerőpiac, az idegenforgalom, a fejlesztési fókuszpontok stb.

Kelt Brüsszelben, 2007. július 11-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Dimitris DIMITRIADIS

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: Az EU és Közép-Amerika kapcsolata

(2007/C 256/24)

2007. január 17-én tartott plenáris ülésén az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a Működési Szabályzata 29. cikkének (2) bekezdése értelmében úgy határozott, hogy saját kezdeményezésű véleményt dolgoz ki a következő tárgyan: Az EU és Közép-Amerika kapcsolata.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Külkapcsolatok” szekció véleményét 2007. június 14-én elfogadta. (Előadó: Mário SOARES)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2007. július 11-12-én tartott 437. plenáris ülésén (a július 12-i ülésnapon) 63 szavazattal, ellenszavazat nélkül, 2 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EGSZB az Európai Unió és Latin-Amerika közötti kapcsolatokat már sok éve egy átfogóbb stratégiai keret részének tekinti. A pusztán kereskedelmi kapcsolatokon túl tükrözik Európának azt az igényét is, hogy megerősítse fontos partneri szerepét a jogállamiságon, demokrácián, az emberi jogok tiszteltetésén tartásán, a békén és az emberek közötti szolidaritáson alapuló szociális modell felépítésében ⁽¹⁾.

1.2 Emellett a Latin-Amerikával és a Karibi-térsséggel fenntartott kapcsolatok történelmi szempontból nézve sokkal többet jelentenek, mint egyszerű gazdasági és geostratégiai partnerkeresést. Latin-Amerika népeit régóta fennálló kulturális, politikai, társadalmi, nyelvi és érzelmi szálak fűzik Európához, még a világnézetük is hasonló. Ezt nemcsak hogy nem lehet és nem szabad figyelmen kívül hagyni, hanem – a hamarosan megkezdődő tárgyalási folyamatra is tekintettel – táplálni kell.

1.3 Most, hogy tárgyalások kezdődtek az Európai Unió és Közép-Amerika között a két térség közötti társulási megállapodás megkötéséről, az EGSZB arra szólít fel, hogy tegyenek meg mindent azért, hogy a megállapodás gyorsan és mindkét fél megaláztatására megszülessen. Ez az Európai Unióhoz fűződő stratégiai partnerség kölcsönös előnyeit illetően például is szolgálhat a Latin-Amerikával és a Karibi-térsséggel folyó, illetve folytatandó tárgyalásokhoz. Ezeknek az előnyöknek messze túl kell mutatniuk a kereskedelmen, és azokat gazdasági és szociális téren, illetve a térség fenntartható fejlődésének terén elért előrelépéseknek kell alátámasztania, a jogállamiság és az emberi méltóság feltételeinek betartásával.

1.4 Az EGSZB reméli, hogy a tárgyalások hozzájárulnak majd ahhoz, hogy a közép-amerikai kormányok szélesítsék a párbeszédet a térségükben működő civil szervezetekkel. Ennek a párbeszédnek demokratikusnak és átláthatónak kell lennie, és mindkét fél által elismert gyakorlati javaslatokon kell alapulnia. Az EGSZB a Közép-amerikai Integrációs Rendszer konzultatív bizottságát (CC-SICA) is ösztönzi, hogy a) tegyen további erőfeszítéseket a lehető legszélesebb konszenzust élvező és az egész közép-amerikai civil társadalomnak a tárgyalásokat illető beállítottságát tükröző megállapodások megkötésére, és b) rögzítse az

egész folyamat nyomon követéséhez és figyeléséhez szükséges vállalásokat.

1.5 Az EGSZB azt ajánlja, hogy a tárgyalások során vegyék figyelembe a következő szempontokat:

1.5.1 A közép-amerikai civil társadalom erősítésének igénye, mindenekelőtt a CC-SICA mint a Közép-amerikai Integrációs Rendszer konzultatív testülete intézményi hatáskörének szélesítése révén. Az Európai Uniónak segítenie kell abban, hogy a CC-SICA-nak a sikeres regionális integrációban játszott és játszandó kulcsszerepe nagyobb elismerést kapjon tárgyalópartnerei körében. Emellett – az Európai Bizottság által a regionális együttműködésről szóló dokumentumában elfogadott célkitűzésnek megfelelően – pénzügyi támogató intézkedéseket is mérlegelnie kell e testület számára.

1.5.2 Az ahhoz szükséges szociális kikötések szerepeltetése, hogy a társulási megállapodás az egész társadalom számára előnyös legyen, döntő mértékben segítse a demokráciák megszilárdítását, a szegénység, a társadalmi kirekesztés és a munkanélküliség felszámolását, valamint egy olyan szociális modell kifejlesztését, amely nem teszi az egyenlőtlenségeket még mélyebbé vagy szélesebb körűvé. A megállapodásnak a társadalmi kohézió javításához és a környezet biológiai sokféleségének megőrzéséhez is hozzá kell járulnia (ennek érdekében elő kell segíteni a környezetbarátabb módon gazdálkodni kívánó sok ezer kistermelő bevonását is). Emellett a tárgyalások, majd a társulási megállapodás végrehajtása során különös figyelmet kell fordítani arra, hogy a kormányok teljes mértékben betartsák az ILO nemzetközi munkaügyi normáit.

1.5.3 Az Általános Preferenciális Rendszer (GSP) – a legkevésbé fejlett országokat segíteni kívánó, egyoldalú uniós eszköz – létezése. A megállapodás kereskedelmi fejezetét tehát úgy kell alakítani, hogy jobban kedvezzen a közép-amerikai országoknak, mint a fenti rendszer (amelyről el kell ismerni, hogy már maga is egészen jó rendszer).

1.5.4 Annak szükségessége, hogy a civil társadalom a lényeges információhoz való rendszeres és kellő időben történő hozzáférés révén intézményes módon nyomon tudja követni a tárgyalásokat. Ennek együtt kell továbbá járnia a) a tárgyalási

⁽¹⁾ „Társadalmi kohézió Latin-Amerikában és a Karib-térsségben”, HL C 110., 2004.4.10.; „EU-Mexikó kapcsolatok”, „EU-Andok Közösség kapcsolatok”, HL C 309., 2006.12.16.

fordulók előtti előzetes konzultáció lehetőségével, hogy a szervezett civil társadalom nézeteit figyelembe lehessen venni, illetve b) a résztvevők szélesebb körét bevonó fórumok tartásával, azzal a céllal, hogy az egész társadalom szoros nyomon tudja követni e tárgyalások fejleményeit. E téren a civil társadalom részvételének központi eleme kell hogy legyen egy közös monitoringbizottság létrehozása a tárgyalások nyomon követésére, amely intézményként működik, valamennyi tárgyalást nyomon tudja követni, és híd szerepet tölt be a tárgyaló szerv és általában véve a civil társadalom között.

1.5.5 Végül pedig, annak érdekében, hogy a szervezett civil társadalom valóban részt vehessen az EU és Közép-Amerika közötti társulási megállapodás valamennyi aspektusában, az EGSZB azt javasolja, hogy a megállapodás aláírása után rögtön kezdje meg működését a konzultatív vegyes bizottság, az EGSZB és a CC-SICA tagjaiból álló, a két régió közötti politikai megállapodás 52. cikkének (4) bekezdése szerinti intézményes tanácsadó testület, azzal a feladattal, hogy biztosítsa a megállapodás végrehajtásának nyomon követését.

2. Bevezetés

2.1 Összességében véve az Európai Unió és Közép-Amerika közötti kapcsolatok eddig nem voltak túlságosan intenzívek, annak ellenére, hogy az EU jelentős mértékben hozzájárult a béke és a demokrácia megteremtésének folyamatához a térségben, és elindított egy miniszteriális szintű párbeszédet – az 1984-es San José-i miniszteri párbeszédet –, amely még mindig mércének számít a térségben.

2.2 2003-ban az EU és Közép-Amerika megállapodást írt alá a politikai párbeszéd és az együttműködés megszilárdításáról. A közelmúltban, az Európai Unió, Latin-Amerika és a Karib-térség állam- és kormányfőinek 2006 májusában tartott negyedik csúcstalálkozóján, a résztvevők kifejezték abbéli szándékukat, hogy mielőbb el kívánják jutni egy társulási megállapodás megkötéséhez ⁽²⁾.

2.3 2006 áprilisában az EU és a latin-amerikai országok civil szervezeteinek 4. ülésén elfogadott „bécsi nyilatkozat” leszögezte, hogy az EU, illetve a latin-amerikai és Karib-térségbeli országok társulási megállapodásainak nem célszerű csak a kereskedelemre és a gazdaságra korlátozódnuk, hanem a társadalmi kohézió növelése érdekében politikai, kulturális és szociális tényezőket is figyelembe kell vennünk.

2.4 Az EGSZB és a CC-SICA között aláírt együttműködési jegyzőkönyv hasonlóképpen irányvonalakat fektet le a két intézmény számára a társadalmi dimenzióknak a megkötendő EU-SICA társulási megállapodásba történő beépítésének elősegítésére, illetve annak a kezdeményezésnek a támogatására, hogy a jövőbeli társulási megállapodás intézményi keretén belül a két régió civil szervezeteinek részvételével hozzanak létre konzultatív vegyes bizottságot. A társulási megállapodás sikeres megkötése nagyban függ attól, hogy a két térség civil szervezetei

hatékonyan nyomon tudják-e majd követni a tárgyalásokat, és folyamatosan tájékoztatni tudják-e a társadalmat az elért haladásról, a problémákról és az eredményekről.

3. Új szakasz az EU és Közép-Amerika kapcsolataiban

3.1 Az Európai Unió és Közép-Amerika közötti politikai párbeszédet és együttműködést, valamint a kereskedelmi kapcsolatokat jelenleg az Általános Preferenciális Rendszer határozza meg, amelyet az EU indított el a hetvenes években, és amelyet ma a fenntartható fejlődés és a felelősségteljes kormányzás ösztönzését célzó speciális rendszer egészít ki, amely a kábítószerek-kereskedelem elleni küzdelemre is kiterjed (GSP+).

3.2 Az összkereskedelem 12 %-ával az EU Közép-Amerika második legnagyobb kereskedelmi partnere az Egyesült Államok után, melynek részesedése eléri a 46 %-ot. A Közép-Amerikának nyújtott együttműködést és támogatást illetően az EU a legnagyobb adományozó ország; a 2002–2006-os időszakban 563,2 millió eurós költségvetést fordított erre a célra, amelyhez hozzá kell adni az Európai Bizottság és a SICA főtítkársága közötti memorandum alapján kifizetett 74,5 millió eurót is. Ezen alapok mellett az EU további 279 millió dolláros támogatást nyújtott a régiót sújtó természeti csapásokat, különösen a Mitch hurrikánt, majd a salvadori földrengést követően. A 2007–2013-as időszakra az EU a fejlesztési támogatás összegének növelését ígerte, mely ezáltal eléri a 840 millió eurót. A Közép-Amerikába irányuló közvetlen európai beruházások volumene szintén emelkedik.

3.3 Az Európai Unió és Közép-Amerika közötti kapcsolatok azonban messze túlmutatnak a pusztán kereskedelmi és együttműködésen: szélesebb stratégiai jövőkép is alátámasztja őket, amely olyan, ma kényes témának számító kérdésekre is kiterjed, mint a biztonság és a terrorizmus elleni küzdelem, a környezetvédelem és a fenntartható fejlődés modelljének megalkotása, a migráció és e jelenség kordában tartásának igénye, a fogadó és a munkásokat kibocsátó országok közös előnyére. További cél egy olyan, új gazdasági világrend kialakítása, amely az emberi, gazdasági és szociális jogokat tiszteletben tartó, felelősségteljes kormányzási módszereken alapul.

3.4 A társulási megállapodás megkötése érdekében Közép-Amerikával folytatandó tárgyalások megkezdéséről 2006. májusában, Bécsben hozott határozat már önmagában véve is kihívás és olyan esély, amelyet nem szabad elmulasztani.

3.5 Tekintve hogy a társulási megállapodások megkötésének európai stratégiája interregionális párbeszédre alapul, fontos elemezni a közép-amerikai integráció jelenlegi helyzetét.

3.5.1 A régió országainak nagyfokú függetlenségében gyökerező közép-amerikai integráció projektje már zajlik egy ideje. Az 1991-es Tegucigalpai Jegyzőkönyv révén, illetve 1993-ban a Közép-amerikai Gazdasági Integráció Általános Egyezményével lehettek új életet a projektbe.

⁽²⁾ A bécsi csúcás zárónyilatkozatának 31. pontja kimondja, hogy „A Guadalajarai Nyilatkozat közös stratégiai célkitűzését szem előtt tartva, és figyelembe véve a Közép-Amerikával elvégzett regionális gazdasági integrációs közös értékelési gyakorlat jó eredményét, üdvözljük, hogy az Európai Unió és Közép-Amerika úgy határozott, hogy szabadkereskedelmi terület létrehozását is magában foglaló társulási megállapodásról szóló tárgyalásokat kezdenek.”

3.5.2 Annak ellenére, hogy többségi konszenzus volt a regionális integrációt illetően, valójában csak nagyon csekély érdemi előrelépés történt, vagy azért, mert nehéz volt a politikai szinten született döntéseket a gyakorlatba átültetni, vagy a súlyos gazdasági gondok miatt, vagy egyszerűen azért, mert hiányzott a regionális szolidaritás. Az azért elmondható, hogy úgy tűnik, 2002-től kezdve az integráció szilárdabb alapokra helyeződött ⁽³⁾.

3.5.3 A regionális intézményeknek a szupranacionális szintű döntéshozást gátló gyengesége, a régióhoz tartozó országok eltérő gazdasági fejlettségi szintje, valamint az, hogy a szociális szektorok a döntéshozatalban és a regionális integráció előnyeire történő figyelemfelhívásban szinte egyáltalán nem vettek részt, mindazonáltal egyaránt akadályozták az integrációs folyamat érzékelhetőbb előrehaladását.

3.5.4 A nehézségek ellenére azonban van alap némi optimizmusra a regionális integráció folyamatát illetően, különösen a különböző országokat összekapcsoló hagyományok és kultúra, a viszonylag stabil és felelősségteljes jogi és intézményi keretek és az egyes intézményeknek, például a PARLACEN-nek ⁽⁴⁾ a regionális politikákat megalapozó stratégiák nagyobb hatékonyságát célzó megújítása iránti – érződő és ki is nyilvánított – igény miatt. A civil társadalom részvétele és nagyobb tudatossága is optimizmusra és bizakodásra ad okot.

3.5.5 Az EU-Közép-Amerika vegyes bizottság legutóbbi, 2007 áprilisában tartott ülésein a közép-amerikai kormányok beleegyeztek, hogy a társulási megállapodás megkötését célzó tárgyalások befejezéséig jogalkotási keretet és végrehajtási ütemtervet terjesztenek elő a Közép-Amerikai Vámunió létrehozásához. Ez fontos és döntő lépés a közép-amerikai integráció felé, és arra mutat, hogy a két térség megállapodásra juthat.

3.6 A most folyó tárgyalások számos területen rendkívüli lehetőséget jelentenek kölcsönös előnyök kialakítására, amit ki lehet és ki kell használni. A következőket említhetjük példaként:

3.6.1 a régió országai közötti vámunió kialakításának és megerősítésének, a gazdasági és vám jellegű akadályok megszüntetésének politikája – amelyet az Európai Unió is támogat – nagymértékben segítheti a közép-amerikai országokat gazdaságuk fejlesztésében azáltal, hogy jelenlegi és potenciális gazdasági partnereikkel szemben javítja versenyképességüket. Ez könnyebbé teszi majd a potenciális európai befektetéseket is a térségben, sőt, a fejlesztési együttműködések kialakítását is;

3.6.2 A nagyobb mértékű, harmonikusabb társadalmi kohézió hozzájárul majd a fiatal közép-amerikai demokráciák megerősítéséhez, csökkentve a konfliktusok valószínűségét és fokozva a jogbiztonságot, s e közben lehetővé téve, hogy a két térség között világos, konszenzusos és tiszteletben tartott szabályokon alapuló kereskedelem folyjon. Ahogy az ENSZ Latin-

Amerikával és a Karibi-térsséggel foglalkozó gazdasági bizottsága (ECLAC) több egymást követő tanulmánya is kimutatta, egy ország politikai, gazdasági és szociális fejlődése nagymértékben függ attól, hogy a társadalmi kohézió milyen szintjét képes elérni. Ezért kell a szervezett civil társadalmat bevonni a teljes tárgyalási folyamatba.

3.6.3 Egy másik, mindkét térség számára fontos terület az, hogy miként lehet megoldásokat találni a természeti katasztrófák megelőzésére, csökkentve ezzel Közép-Amerika országainak sérülékenységét. A térséget gyakran sújtják ilyen csapások, amelyek emberéleteket követelnek és sok millió lakos élet- és munkakörülményeit rontják le. A tárgyalások során ezt figyelembe kell venni, hogy megelőző és katasztrófavédelmi intézkedéseket lehessen hozni e jelenségek esetére. Ezek az intézkedések emellett szükséghelyzetben megkönnyítenék a segítségnyújtást és csökkentenék a kollektív nemzetközi segítségnyújtás költségeit.

3.6.4 Végül pedig, anélkül hogy felsorolásunkat teljesnek tekintenénk, hadd utaljunk még arra, hogy az EU-nak és Közép-Amerikának közös érdeke a környezet és a biológiai sokféleség konkrét politikák, programok és akciók révén történő mielőbbi védelme. Ahogyan a tárgyalások ösztönzik az erőforrások ésszerű használatát, a természetkárosító eljárások és termékek elutasítását, a mezőgazdasági dolgozók munka- és szakszervezeti jogainak tiszteletben tartását, valamint a természetvédelemre szoruló területek létezésének elismerését, úgy a társulási megállapodás is komoly hozzájárulást jelent majd, amely nem csupán e két térség számára értékes, hanem egy új típusú társulás modelljeként is, amely mintát szolgálthat más tárgyalásokhoz.

4. A közép-amerikai politikai, gazdasági és társadalmi helyzet

4.1 Közép-Amerika országai Latin-Amerika legszegényebbjei közé tartoznak; súlyos gazdaságfejlesztési problémák és nagyfokú szociális sebezhetőség jellemzi őket, ami az egyes országokban és a régió egészében is veszélyezteti a társadalmi kohéziót. E sebezhetőséghez még széles körű szegénység és a vagyon igen egyenlőtlen eloszlása is járul.

4.2 Bár olyan régióról van szó, amelyben a demokrácia még viszonylag új keletű, és amelynek, Costa Rica kivételével, hosszú ideig diktatúrákat és fegyveres összetűzéseket kellett elszenvednie – messze ható következményekkel –, mégis rá lehet mutatni e fejlődés néhány fő korlátjára:

a) a demokrácia még mindig törekeny állapota, így például az alapvető jogok nem kielégítő védelme, az egyesek által még mindig élvezett büntetlenség és korrupció, valamint gazdasági és politikai ügyekben és a közigazgatásban a döntéshozatal átláthatóságának hiánya;

⁽³⁾ A közép-amerikai térség országai közötti export 1995 és 2002 között mintegy 60 %-kal emelkedett („Informe Centroamericano 2004” – Inter-American Development Bank).

⁽⁴⁾ Közép-amerikai Parlament.

- b) gyenge gazdaság, főként az egyes országok versenyképességének hiányából és a nemzetközi piacok változásával szembeni sebezhetőségből eredően;
- c) gyenge társadalmi kohézió, főleg a nagyfokú szegénységből és a vagyon egyenlőtlen elosztásából eredően, amely nem teszi lehetővé a társadalom legkevésbé szerencsés rétegei számára, hogy profitáljanak a gazdasági növekedésből, így az embereknek a megélhetés más módjai után kell nézniük – ilyen például a kivándorlás vagy más szinten a szociális erőszak;
- d) környezeti sebezhetőség több oldalról, részben amiatt, hogy a térség veszélyes természeti jelenségeknek (földrendéseknek, áradásoknak, tartós szárazságoknak) van kitéve, részben a természeti erőforrások ésszerűtlen kiaknázása, főleg az erdőirtás következtében. Az ENSZ Fejlesztési Programja (UNDP) szerint a Közép-Amerikát környezeti szempontból sérülékenyebbé tevő tényezők közé tartozik az ötlesterű és átgondolatlan területrendezés, a víz mint erőforrás túlhasználata, valamint a peszticidok túlzott mértékű felhasználása a mezőgazdaságban és az erdőirtásoknál.

4.3 Gazdasági szempontból a közép-amerikai térség bizonyos növekedést ért el, ez azonban nem elegendő ahhoz, hogy leküzdje azokat a szociális problémákat, amelyekkel szembe kell néznie. Az elmúlt években a regionális növekedés éves üteme 3,2 és 3,5 % között volt, 2006-ban azonban a közép-amerikai gazdaságok (Costa Rica és Salvador viszonylagos kivételével) alacsony versenyképességük folytán gyenge helyezéseket értek el a Világ gazdasági Fórum versenyképességi listáján: a felmérésben szereplő 125 ország közül Costa Rica 53., Salvador 61., Guatemala 75., Honduras 93., Nicaragua a 95. helyen végzett.

4.4 Ami a társadalmi szempontokat illeti, le kell szögezni, hogy a közép-amerikai társadalom igen összetett és szerteágazó – őshonos közösségeket és jelentős létszámú afrikai eredetű közösséget is magában foglal, akiket rendszerint figyelmen kívül hagynak, sőt, ki is rekeszhetnek.

4.5 Az őshonos közösségekről rendszerint azt hiszik, hogy szegény, vidéki területeken élnek, figyelmen kívül hagyva azt a fontos jelenséget, hogy a vidéki gazdaság fokozódó leromlása miatt a városokba áramlanak, duzzasztva a nagy városok körüli szegény övezetet.

4.6 Az afrikai eredetű közösségek, amelyek Salvador kivételével Közép-Amerika minden országában szétszórtan élnek, nem kapták meg azt a politikai és társadalmi figyelmet, amelyet megérdemelnek, így faji és szociális megkülönböztetéstől és a foglalkoztatás során is hátrányos megkülönböztetéstől szenvednek.

4.7 A nemek közötti egyenlőtlenség, amelyet valamennyi társadalmi-gazdasági mutató jelez, olyan elterjedt jelenség, hogy nem lehet figyelmen kívül hagyni. A helyzet, amely – a munkanélküliség vagy bizonytalan állások, a foglalkoztatás minősége, a bérek és az iskolából való, főleg a lányokra jellemző korai kimaradás révén – igen hátrányos a közép-amerikai társadalomban élő nők számára, már szinte tragikus méreteket öltött, különösen azért, mert e nők jelentős része, különféle okokból, egyben családfő is.

4.8 A lányok és asszonyok helyzetére vonatkozó friss, megbízható és összevethető adatok hiánya tükrözni látszik a kérdésnek szentelt figyelem csekély voltát, annak ellenére, hogy a térség kormányai nemzetközi egyezményeket írtak alá és ratifikáltak e kérdéstről, például ILO-egyezményeket vagy az ENSZ-nek a nőkkel szemben alkalmazott hátrányos megkülönböztetések minden formájának kiküszöböléséről szóló egyezményét. A nők elleni erőszak (annak különféle formái, a házon belüli erőszaktól kezdve egészen a munkahelyi erőszakig) a női mozgalmak erőfeszítései ellenére még mindig komoly aggodalomra ad okot.

4.9 Ez a szegénység, amely Costa Rica kivételével gyakorlatilag legalább a lakosság felét érinti, a 40 % körüli feketemunka, a szociális szektor – például az egészségügy és az oktatás – számára rendelkezésre álló, teljesen elégtelen költségvetések és a munkanélküliség olyan regionális jellemzők, amelyeket szem előtt kell tartani, ha meg akarjuk érteni, miért hiányzik a társadalmi kohézió Közép-Amerikában.

4.10 Fontos kiemelni azt is, hogy általánosan hiányzik az emberi jogok tiszteletének politikája. Így például egyáltalán nem tartják tiszteletben a munkaügyi és szakszervezeti jogokat, annak ellenére, hogy a különböző közép-amerikai országok számos ILO-egyezményt ratifikáltak, ami természetesen azt jelenti, hogy kormányaiknak még nagyobb felelősségük van ezek betartását illetően. A térségben a polgári és szakszervezeti jogok gyakorlása nagy személyes áldozattal jár, sőt, akár az érintettek életébe is kerülhet.

5. Az EU-Közép-Amerika társulási megállapodás megkötését célzó tárgyalásokon figyelembe veendő szempontok

5.1 Egy jövőbeli társulási megállapodás formába öntésének folyamatához számos figyelembe veendő szempontot kell kiemelni. Ezek az EGSZB véleménye szerint nem csupán a megállapodás sikerének, hanem egy szélesebb értelemben vett latin-amerikai stratégiának is kulcselemei:

5.2 **Különbségek.** Az egyik legfontosabb figyelembe veendő szempont az, hogy a két térség között számos téren – például a földrajzi terület, a népesség, a GDP, a kereskedelmi kapcsolatok és a társadalmi-gazdasági fejlődés tekintetében – óriási különbség van.

5.2.1 Az, hogy a két térség között ekkora különbségek vannak, azt jelenti, hogy a társulási megállapodás sikeréhez kompenzációs intézkedéseket kell bevezetni. A megállapodásnak így hozzá kell járulnia annak biztosításához, hogy a kereskedelmi és együttműködési politikák összhangban legyenek egymással, és azonos célokat tűzzenek ki.

5.3 **A társadalmi kohézió javítása.** Ezt kell a jövőbeli megállapodás egyik alapvető kritériumának tekinteni, nem csupán azért, mert a társadalmi kohézió stratégiai fontosságú szempont az Európai Unió számára a harmadik országokhoz fűződő kapcsolatok megközelítését illetően, hanem azért is, mert ebben rejlik a szegénység és a társadalmi kirekesztés hatalmas problémáival küzdő közép-amerikai térség egész fejlődésének kulcsa.

5.3.1 Ennek elérése érdekében meg kell tenni a szükséges és megfelelő lépéseket a szociális politikák fejlesztéséhez – például az oktatás, egészségügy és szociális biztonság terén –, illetve többek közt az adózás területén, hogy a társadalom egésze haszonélvezője lehessen a gazdasági fejlődésnek és a társulási megállapodás nyújtotta lehetőségeknek.

5.4 *A demokrácia és az intézmények erősítése.* Egy olyan sokrétű és a szegénység, hosszan tartó diktatúrák, polgárháborúk által annyira szétzilált társadalomban, mint a közép-amerikai, a megállapodásnak lehetőséget kell teremtenie a demokrácia – különösen a részvételen alapuló demokrácia – és az érintett intézmények megerősítésére.

5.4.1 Igen eltérő területeken működő – az emberi jogok védelméért, az őshonos lakosság, az afrikai származásúak vagy a nők jogaiért, a munkavállalók jogaiért vagy a környezeti jogokért küzdő – intézmények igényelnek nagyobb részvételt a politikai, gazdasági és társadalmi döntéshozatalban, annak ellenére, hogy nehéz elérniük, hogy teljes jogú partnereként hallgassák meg őket. A megállapodásnak hozzá kell járulnia ahhoz, hogy részvételüket jobban elismerjék.

5.4.2 A Közép-amerikai Integrációs Rendszer konzultatív bizottsága (CC-SICA), a Tegucigalpai Jegyzőkönyv 12. cikkében meghatározott testület esetében el kell ismerni és támogatni kell a szervezett civil társadalom képviselőjeként betöltött szerepét, és meg kell adni számára a feladatainak ellátásához szükséges logisztikai és költségvetési forrásokat.

5.4.3 Az EGSZB elismeri a CC-SICA-t intézményi partnereként: 2006 áprilisában megállapodást kötött vele, melynek alapja a közös elkötelezettség a demokrácia, az emberi jogok, a gazdasági és szociális jogok alapelveinek védelme iránt, illetve az a törekvés, hogy részt vegyenek az Európai Unió és a Közép-amerikai Integrációs Rendszer közötti gazdasági és együttműködési szálak szorosabbra fűzésére irányuló párbeszédben és lépésekben.

5.5 *A regionális integráció erősítése.* A regionális integráció nem szabad pusztán a kereskedelmi megállapodás megkötéséhez szabott európai követelésnek tekinteni: ez egyben lehetőség Közép-Amerika országai számára gazdasági gyengeségeik felszámolására és arra, hogy kihasználják a belőle adódó szinergiákat.

5.5.1 Nem tanácsos azonban túlzott ambíciókat táplálni e kérdés tekintetében. A regionális integráció olyan folyamat, amelyhez idő kell, emellett támogatást és folyamatos munkát is igényel. A megállapodásnak ezért több mechanizmust (többek között vámvisszatérítést, valamint gazdasági és társadalmi kohéziós alapok létrehozását) kell kínálnia a közép-amerikai regionális integráció ösztönzésére, támogatására és megkönnyítésére.

5.6 *Szociális kérdések beépítése a társulási megállapodásba.* A társulási megállapodás három, egymáshoz szorosan kapcsolódó – politikai, kereskedelmi és együttműködési – pillért foglal magában. Ezek mindegyike fontos, és a tárgyalások során nem szabad túlzottan csak arra az egyre összpontosítani, amelyik esetleg a legösszetettebbnek és legnehezebbnek tűnik.

5.6.1 Politikai szinten a társulási megállapodásnak gyakorlati intézkedéseket kell majd rögzítenie a felelősségteljes kormányzás támogatására, tekintetbe kell vennie a szociális dimenziót, törekedve a nagyobb társadalmi kohézió elérésére, és tartalmaznia kell olyan kikötéseket, amelyek figyelemmel vannak a nők helyzetére, valamint az emberi, foglalkoztatási és környezeti jogok, illetve az őshonos vagy afrikai származású emberek jogainak védelmére.

5.6.2 A megállapodásnak foglalkoznia kell a Közép-Amerikából kiinduló emigráció kérdésével is, amelynek pozitív és negatív hatása egyaránt lehet a térség országaira (átutalások, agyelszívás és munkaerő-elszívás). Ennek a megközelítésnek biztosítania kell az Európai Unióban élő és dolgozó bevándorlók méltóságának és jogainak kellő tiszteletben tartását is.

5.6.3 Az együttműködés terén a megállapodásnak rendelkeznie kell a térség fejlesztésére, valamint politikai, gazdasági, szociális és környezetvédelmi hiányosságainak felszámolására nyújtott közösségi támogatás folytatásáról, sőt, emeléséről. Előirányozhatja – és az EGSZB véleménye szerint elő is kell irányoznia – olyan intézmények támogatását, amelyek bizonyos konkrét témakörökre – például az ILO, az UNESCO vagy WHO kérdésére – szakosodtak, lehetővé téve ezzel, hogy elemezzék az elért haladást a kényesebb területeken.

5.6.4 Ahhoz, hogy megfeleljünk a közép-amerikai országok várakozásainak – amelyeknek már van tapasztalatuk más nemzetközi egyezményekkel, mindenekelőtt az Egyesült Államokkal aláírt CAFTA révén –, Európának meg kell mutatnia, hogy e megállapodásnak szélesebb körű céljai vannak, amelyek azzal a globális szociális jövőképpel állnak összhangban, mely magának az EU-nak az alapelveire épül, és amelybe egy, a térségbe fenntartható fejlődést hozni képes gazdasági modell is beletartozik.

6. Az EGSZB javaslatai

A fentiek fényében az EGSZB az alábbi javaslatokat kívánja tenni:

6.1 Az EU és Közép-Amerika országai közötti társulási megállapodást az Unió szempontjából politikai prioritásnak kell tekinteni, mivel stratégiai lehetőségeket rejt magában az EU más latin-amerikai partnerekkel folytatandó biregionális tevékenységeihez.

6.2 A megállapodásnak egyforma figyelmet kell szentelnie mindhárom részterületnek: a politikának, a kereskedelemnek és az együttműködésnek.

6.3 A megállapodásban figyelembe kell venni azt a tényt, hogy az EU tárgyalópartnerei Latin-Amerika legszegényebb országai közé tartoznak, és hogy a két térség közötti hatalmas különbségek az esetleges káros hatások elkerülése érdekében az együttműködési programok megerősítését teszik szükségessé. Garantálni kell a kereskedelmi nyitottság megfelelő fokát is.

6.4 Tartalmaznia kell intézkedéseket a cégek versenyképességének erősítésére, a befektetők számára jogi stabilitás biztosítására, és eszközökről kell gondoskodnia az egységes közép-amerikai piac kiépítéséből a régió belüli gazdaságok eltéréseinek folytán adódó elkerülhetetlen nehézségek ellensúlyozására.

6.5 A megállapodásnak jelentős mértékben hozzá kell járulnia a társadalmi kohézió erősítéséhez a térségben, hogy annak előnyei nem csak a már most is bizonyos előnyöket élvező szektorok, hanem mindenki számára jelentkezzenek.

6.6 Ki kell terjednie a szociális-munkaügyi területre, megfelelően mindenképp az ILO-szabályoknak. A társulási megállapodásnak elő kell mozdítania, hogy az aláíró felek tiszteletben tartásuk az alapelveket és értékeket, amelyeket az ILO (Nemzetközi Munkaügyi Szervezet) alapokmányában és annak alapvető szociális okmányában – mint például „A munka világára vonatkozó alapvető elvekről és jogokról szóló nyilatkozat” (1998), „A multinacionális vállalatokra és a szociálpolitika vonatkozó alapelvek tripartit nyilatkozata” (1977, módosítva 2000-ben), továbbá a „Nemzetközi Munkaügyi Konferencia” állásfoglalása a szakszervezeti jogokról és a civil szabadságjogokhoz való kapcsolódásukról (1970) – rögzítettek.

6.7 Kell, hogy legyen egyértelmű szociális vetülete, nem csak a munkával kapcsolatos kérdések hangsúlyozása, hanem a

környezet védelme és annak érdekében, hogy rögzítse a régió és lakói általános előrehaladásának célját.

6.8 Tekintettel kell lennie a társadalom legsérülékenyebb tagjaira, például a nőkre, az őshonos lakosságra és az afrikai származású emberekre.

6.9 Rögzítenie kell az ahhoz szükséges mechanizmusokat, hogy a civil társadalom a tárgyalások kezdetétől egészen a végrehajtásig hatékonyan részt vehessen a folyamatban.

6.10 Növelni kell ezért a szervezett civil társadalom konzultatív testületei, különösen a CC-SICA – a közép-amerikai térség integrációs folyamatának intézményes testülete – támogatását, hogy rendelkezzenek a feladataik elvégzéséhez szükséges emberi, logisztikai és pénzügyi erőforrásokkal.

6.11 Késlekedés nélkül fel kell állítani az EGSZB és a CC-SICA tagjaiból álló, a tárgyalásokat nyomon követő közös monitoringbizottságot is, amelyhez a felek közötti megegyezés alapján csatlakozhatnak a tárgyalási folyamat elemzéséhez szükségesnek és relevánsnak ítélt más szervezetek képviselői is.

6.12 S végül, azonnal meg kell kezdődnie a CC-SICA és az EGSZB között a jövőbeli konzultatív vegyes bizottság – a megkötendő társulási megállapodást nyomon követő intézményes tanácsadó testület – tagságáról, feladatairól és módszereiről folytatott megbeszéléseknek.

Kelt Brüsszelben, 2007. július 12-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Dimitris DIMITRIADIS

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: A női vállalkozások támogatása az Euromed-térségben

(2007/C 256/25)

2007. január 17-én az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság Eljárási Szabályzata 29. cikkének (2) bekezdésében biztosított hatáskörében eljárva elhatározta, hogy véleményt dolgoz ki a következő tárgyban: *A női vállalkozások támogatása az Euromed-térségben.*

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Külkapcsolatok” szekció 2007. június 14-én elfogadta véleményét. (Előadó: Grace ATTARD.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2007. július 11-12-én tartott, 437. plenáris ülésén (a július 12-i ülésnapon) 130 szavazattal 1 ellenében, 4 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EGSZB üdvözlí az Európai Unió és a mediterrán államok feltétel nélküli elkötelezettségét az euro-mediterrán partnerség mellett. Különösen támogatja – az Európai Bizottság ötéves munkaprogramjában javasoltaknak ⁽¹⁾ megfelelően – a nők emancipációját előmozdítani hivatott politikák kialakítását célzó terveket. E célból javasolja, hogy különítsenek el külön alapokat az euro-mediterrán régió azon országainak a támogatására, amelyek ösztönözni kívánják a nők jogállását konkrétan javító pozitív intézkedéseket.

1.2 Az EGSZB sürgeti, hogy a nők társadalomban betöltött szerepének erősítéséről rendezett első euro-mediterrán miniszteri konferencia következtetéseiben életre hívott felülvizsgálati mechanizmusok biztosítsák a női vállalkozások alakulásának szoros nyomon követését és értékelését, és hogy ennek előmozdítására intézkedések szülessenek.

1.3 Az EGSZB sürgeti továbbá, hogy a női vállalkozások támogatását célzó külön intézkedések és célkitűzések kerüljenek be az európai szomszédsági politika (ESZP) keretében elfogadott nemzeti cselekvési tervekbe.

1.4 Az EGSZB javasolja, hogy a női vállalkozások támogatására, illetve az induló vállalkozások esetén a nőknek nyújtandó technikai segítségnyújtásra megnövelt pénzeszközök álljanak az ESZP rendelkezésére.

1.5 Az EGSZB üdvözlí a Vállalkozáspolitikai és Ipari Főigazgatóságnak és a EuropeAid Együttműködési Hivatalnak ⁽²⁾ az európai és mediterrán partnerországok vállalkozóira vonatkozó kezdeményezéseit. Kéri az Euromed-partnereket, hogy hozzanak hasonló intézkedéseket, amelyek a mediterrán partnerországokkal folytatott tárgyalások eredményeképpen született cselekvési tervek révén a térség szükségleteire összpontosítanak.

1.6 Az EGSZB üdvözlí a nők jogaival foglalkozó *ad hoc* bizottság felállítását az Euro-Mediterrán Parlamenti Közgyűlés (EMPA) keretében. Sürgeti ez utóbbit, hogy javasoljon politikákat a jelenleg nők által folytatott üzleti tevékenységek megerősítésére, illetve ösztönözzön jövőbe mutató fenntartható kezdeményezéseket a globális verseny összefüggésében.

1.7 Az EGSZB javasolja, hogy szenteljének figyelmet a nőknek az Euro-Mediterrán Vállalkozások Chartájának ⁽³⁾ megvalósításakor.

1.8 Erőfeszítéseket kell tenni annak érdekében, hogy a fiatalokat célzó euro-mediterrán programokban részesülő fiatal nők és férfiak aránya kiegyensúlyozott legyen mind a résztvevők, mind pedig a vezetők tekintetében.

1.9 Az EGSZB üdvözlí az Euro-Mediterrán Ifjúsági Fórum kezdeményezését a nemek közötti egyenlőséggel foglalkozó ifjúsági csoportok Euromed-hálózatának ⁽⁴⁾, illetve a fiatal vállalkozók Euromed-hálózatának ⁽⁵⁾ kiépítésére vonatkozóan.

1.10 Az EGSZB úgy ítéli meg, hogy jobb eredményeket lehet elérni a női vállalkozások ösztönzésében a tárcaközi együttműködés, illetve más érdekelték, így a pénzügyi intézmények, végrehajtó szervek, üzleti körök képviselői, illetve szakértők és adományozók bevonása révén a kiemelt területekről folytatott eszmecserebe, továbbá azáltal, hogy megkönnyítik meglévő vállalkozások nőkre történő átruházását.

1.11 Az EGSZB sürgeti, hogy a nők gazdasági tevékenységeinek ösztönzése terén működő civil szervezetek, illetve társadalmi-szakmai szervezetek megerősítést kapjanak a magán- és közzsféra közötti partnerségek révén.

1.12 Az EGSZB kéri az euro-mediterrán partnereket, hogy a kapcsolódó kérdések megvitatására rendezzenek konferenciát az euro-mediterrán térség női vállalkozói témájában, és dolgozzanak ki javaslatokat arra vonatkozóan, hogy a nők hogyan tudnak hozzájárulni a globális kihívásokkal való szembenézéshez ebben a térségben.

⁽¹⁾ http://ec.europa.eu/comm/external_relations/euromed/barcelona_10/docs/10th_comm_en.pdf.

⁽²⁾ http://ec.europa.eu/europeaid/index_en.htm.

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/ind_coop_programmes/med/doc/f1949_en.pdf.

⁽⁴⁾ http://www.cesie.org/cms/index.php?option=com_content&task=view&id=70&Itemid=85.

⁽⁵⁾ REX/222 Tájékoztató jelentés: Támogatás a fiatalok részére a mediterrán partnerországokban, CESE 642/2006.

1.13 Az EGSZB kitart abbéli meggyőződése mellett, hogy a női vállalkozások támogatása az Euromed-térségben meghatározó szerepet játszik a globalizációval szembenézni kész, aktív és dinamikus gazdaság kialakításában.

1.14 Az EGSZB úgy véli, hogy a vállalkozói környezet megerősítése a nők számára a piacra jutás fejlesztésének előfeltétele a térségen belül és az uniós országok viszonylatában.

1.15 A női vállalkozók előtt álló jövőbeli kihívásoknak való megfelelés érdekében az EGSZB javasolja, hogy az egyes országok sajátos szükségleteinek meghatározása céljából további kutatásokat kellene végezni.

1.16 Az EGSZB megjegyzi, hogy számos megfigyelőközpont – köztük a GEM, a UNDP, a Világbank – kíséri figyelemmel az Euromed-térségen belüli vállalkozások helyzetét, mégis azt ajánlja, hogy hozzanak létre egy platformot, amely elősegítené a feltárt tényanyag jobb kommunikálását a politikai döntéshozóknak, valamint az anyagok gyűjtését és terjesztését a mikro-, kis- és középvállalkozások körében az Euromed-térségben. A platform különösen a következőkre összpontosíthatna:

- a. azokra a területekre, amelyeken a női vállalkozók speciális nehézségekkel találkoznak,
- b. programok támogatására és fejlesztésére a női vállalkozók számára,
- c. a családi vállalkozásban együttműködő, valamint a segítő házastársak jogállására és azok szociális védelmére vonatkozó mechanizmusok kialakítására,
- d. a saját üzleti tevékenységüket kialakító nők szociális biztonságának és jogállásának erősítésére irányuló intézkedésekre.

1.17 Az információs és kommunikációs technológia területén az EGSZB javasolja, hogy:

- kapjon kiemelt figyelmet az infrastrukturális beruházások és az új IKT-hoz való hozzáférés javítását célzó stratégiák támogatása;
- a vállalkozásokat beindító nők könnyebben férhessenek hozzá az IKT-infrastrukturákhoz és –képzéshez a marketingnek, illetve annak megkönnyítése érdekében, hogy a javakat saját elosztási csatornáikon keresztül juttathassák el a fogyasztókhoz, mivel az internet javíthatja az értékesítést;
- növelni kellene a nők részvételét az IKT-val kapcsolatos politikák kidolgozásában, fejlesztésében és tervezésében az IKT-társaságokkal és más érdekelttel felállítandó párbeszéd révén annak érdekében, hogy utat nyissunk az együttműködés és közös fellépés felé.

Az EGSZB nyomatékosan kéri, hogy a Tamperében létrehozott Állandó Euromed-Diákfórum⁽⁶⁾ kiemelten kezelje azokat a kezdeményezéseket, amelyek a nemek közötti egyenlőség kérdésével foglalkoznak, különösen a vállalkozások területén.

⁽⁶⁾ <http://www.medainstitute.fi/?navi=360&lang=2>.

1.18 Az EGSZB véleménye szerint kiemelt figyelmet kellene fordítani arra a hatásra, amelyet a tömegtájékoztatás – különösen a tv – gyakorol a vállalkozói szellemre és a nőkre.

2. Ajánlások az Euromed-térség női vállalkozásainak támogatását célzó célirányos intézkedésekkel kapcsolatban

2.1 Konkrét politikákat és programokat kell bevezetni a célból, hogy a nők nagyobb mértékben járulhassanak hozzá a növekedéshez és a fejlesztéshez. Néhányat ezek közül világos ütemezéssel és értékelési eljárásokkal ellátott cselekvési tervben lehetne kifejteni. Szerepelnie kellene közöttük az alábbiaknak:

1. Olyan kapacitásépítő mechanizmusok és támogatási rendszerek, amelyek arra ösztönzik a nőket, hogy elgondolkodjanak élet- és munkakörülményeiken, környezetükön, illetve azon, hogy miként vehetnek részt – képességeiket kamatoztatva – ezek alakításán, fejlesztésén. Ebbe beletartozhat az önszervező csoportok létrehozásának támogatása.
2. Beruházás a szociális infrastruktúrába és a nőket a munkahelyen és az önálló vállalkozói tevékenységben segítő szolgáltatásokba.
3. A hagyományos vállalkozói tevékenység, a kkv-k és az egyéni vállalkozói tevékenység meghatározása.
4. Egyenlő feltételek biztosítása a férfiak és a nők tulajdonában lévő vállalkozások számára, függetlenül azok méretétől.
5. Olyan, egyenlőségen alapuló jogrend létrehozása, amely lehetővé teszi, hogy a nők aláírási és tulajdonjoggal rendelkezzenek.
6. A vállalkozásokat vezető, illetve saját vállalkozással rendelkező nők képzése, egyéni igényeikhez igazítva. Kiegészítésként ide tartozhatnának még a mentorprogramok, a szakmai szervezetek létrehozása, valamint a jogi és pénzügyi tanácsadás.
7. Az egymásnak kölcsönösen garanciát nyújtó vállalkozások, vagyis olyan gazdasági egységek kialakítása, amelyek tagjai a banki tranzakciókban egymásért kezességet vállaló kkv-tulajdonosok.
8. Célirányos programok végrehajtása a migráns nők és a kisebbségi csoportok vállalkozásindítási tevékenységének megkönnyítésére.
9. Tájékoztatási és támogatási mechanizmusok szociális vállalkozások és szövetkezetek létrehozására.
10. Együttműködés és hálózatok kialakítása az uniós partnerekkel a szükséges struktúrák és mechanizmusok meghatározása érdekében, beleértve a máshol már bevált, hozzáadott értéket biztosító gyakorlatok cseréjét.

11. Olyan oktatáspolitikai, amely már fiatal kortól fejleszti a vállalkozói szellemet és hozzáállást⁽⁷⁾. A vállalkozói szellemet az egész életen át tartó, az általános iskolában kezdődő tanulási folyamatként kell felfogni, ami nagyobb rugalmasságot biztosíthat egy ember életének különböző szakaszaiban.
12. A nők fokozott bevonása a döntéshozatali folyamatokba minden szinten, beleértve a kormányzatot, a helyi önkormányzatokat és az igazságszolgáltatást.
13. A közbeszerzési szerződések megnyitása a kkv-k, így különösen a női vállalkozások számára a gazdasági növekedés ösztönzése érdekében.
14. Külön minőségi és mennyiségi mutatókkal ellátott célkitűzések meghatározása a foglalkoztatáspolitikában a nemek közötti egyenlőség elősegítése érdekében, mivel létfontosságú, hogy a nők vállalkozási tevékenységet folytassanak, hogy munkahelyeket biztosítsunk számukra, illetve hogy ezek színvonala emelkedjen⁽⁸⁾.

3. Jelenlegi helyzet és kihívások

3.1 Fontos, hogy a nők jogainak kérdését ne külön, a nők gazdasági fejlődésben betöltött szerepétől függetlenül kezeljük. Alapvető fontosságú, hogy minden szociális partner kötelességének érezze az emberi jogok, a demokrácia, a fejlődés és a nők jogai közötti kapcsolat elismerését. Kiemelt figyelmet kell fordítani a hagyományokból, a kultúrából és a családjogi szabályokból adódó, a nők emancipációját akadályozó tényezőkhöz felszámolására.

3.2 A férfiak és nők közötti, oktatási és foglalkoztatási egyenlőtlenségek kérdésének kezelése az Euromed-térségben összehangolt erőfeszítést igényel egy olyan környezet megteremtéséhez, amelyben a nők fejleszthetik vállalkozói tevékenységüket.

3.3 A közel-keleti és észak-afrikai (MENA) térségben élő nők körében az írástudatlanság – jóllehet országról országra változik – még mindig kifejezetten magas, átlagosan 42 %-os, míg a férfiak közötti írástudatlanok aránya 21 %. Az elmúlt két évtized mégis – országonként változó – pozitív tendenciákat mutat az oktatáshoz való egyenlő hozzáférés terén. Az írni-olvasni tudók arányát tekintve minden országban jelentős különbség van a fiatal női populáció (15–24 évesek) és a felnőtt női populáció (24 év felettek)⁽⁹⁾ között.

3.4 A legutóbbi évtizedben a nők számára megnövekedett a munkalehetőségek száma, ami az oktatás és a képzés, valamint az azokban a szektorokban történt növekedés eredménye, amelyekben a legnagyobb a kereslet a női munkára, így például a szociális szolgáltatások, az oktatás és az egészségügy, valamint a szolgáltatási foglalkozások esetében. A munkaképes korú nőknek csupán 32 %-a dolgozik vagy keres munkát otthonán kívül. A hagyományos társadalmi osztályoknál a lányokat iskoláztatják ugyan, de nem támogatják a nők álláskeresését.

3.5 Az oktatási rendszernek bátorítania kell a vállalkozó szellemű kezdeményezéseket és a kockázatvállalást. Az alapképzés minőségének javítása és a női – különösen a hátrányos helyzetű és fogyatékkal élő nők körében előforduló – írástudatlanság leküzdése érdekében alapvetően fontos egy nemzeti oktatási terv kidolgozása.

3.6 Míg fontos az állampolgári ismeretek oktatása és a nők szociális, politikai, törvényes és gazdasági jogaival kapcsolatos tájékozottság növelése, a pénzügyi és más érdekelt képzésére is szükség van annak érdekében, hogy megismerkedjenek az üzleti életben tevékenykedő nők szükségleteivel.

3.7 Társadalmi és politikai összefüggéseiben, illetve általában a térség gazdasági növekedése tekintetében elsődrendű fontosságúként kell kezelni a férfiak és nők közötti egyenlőtlen bánásmód kérdését. A hagyományos családi jog (Personal Status Code, PSC) révén a társadalom által rájuk kényszerített sajátos szerepek és helyzetek diszkriminálják a nőket. Bár majdnem 190 ország, köztük az arab térség országai ratifikálták a Millenniumi Nyilatkozatot, az egyik legnagyobb akadály továbbra is a nők jogi helyzete, amely szabályozza a gazdasági, politikai, társadalmi, polgári és kulturális tevékenységekben való részvételüket⁽¹⁰⁾.

3.8 Szükség van a nők által vezetett hagyományos kisvállalkozások ismertebbé tételére és megerősítésére. Ebbe beleértendők a családban végzett, nem fizetett tevékenységek és a hagyományos munkák. Képzéseket és támogatást kellene biztosítani a kisiparok és kisvállalkozások fejlesztésének és korszerűsítésének ösztönzése érdekében, amelyek értékesíthető szolgáltatások létrehozása révén gazdaságilag életképesé válhatnak, produktív és fizetett tevékenységekké alakíthatóak.

3.9 A mezőgazdasági ágazatban a legmagasabb a nők részvétele. A vidéki területeken, ahol a nők között nagyarányú az írástudatlanság vagy a csupán alapfokú oktatásban részesültek száma, a képzési forrásokhoz való hozzáférés erősen korlátozott⁽¹¹⁾. Gyakran nem eléggé öntudatosak és nincs elég önbizalmuk ahhoz, hogy javítsák saját és családjuk helyzetét. Ezeknek a nőknek ezért integrált programokra van szükségük, amelyek személyes fejlődésükre, illetve a szakképzésre, vállalkozói képzésre és üzleti alapismeretek oktatására, valamint a megvalósítható üzleti tervek kialakításában való támogatásra, a vállalkozások indításához szükséges hitelek elérhetőségére és helyi mikrovállalkozások létrehozására összpontosulnak. A képzési programoknak lehetőséget kell biztosítaniuk a vidéken élő nők számára arra, hogy mezőgazdasági és más jellegű kezdeményezéseiket összehangolják, valamint hogy nem mezőgazdasági tevékenységeik számára biztosítsák a közösség férfi lakosságának támogatását.

3.10 Az üzletasszonyok támogatására fontos lenne kisebb szövetkezeteket létrehozni.

⁽⁷⁾ A vállalkozói készségek előmozdítása az oktatás és a tanulás révén előadó: Ingrid JERNECK.

⁽⁸⁾ Az EGSZB Foglalkoztathatóság és vállalkozói szellem – a civil társadalom, a szociális partnerek, valamint a regionális és helyi szervek szerepe a nemek közötti egyenlőség perspektívájában című véleménye – előadó: Luis Miguel PARIZA CASTAÑOS.

⁽⁹⁾ A Világbank Központi Adatbázisa (2006. április).

⁽¹⁰⁾ Hijab, Nadia, 2001: Laws, Regulations and Practices impeding Women's Economic Participation in the Mena Region [A nők gazdasági részvételét akadályozó szabályozások és gyakorlatok a MENA régióban], jelentés a Világbank számára, 2001. április.

⁽¹¹⁾ A vidéken élő palesztin nők gazdasági emancipációja. MEDA program, EuropeAid, 2006. január – 2007. december (közös palesztin, izraeli és európai uniós fejlesztési projekt).

3.11 Fontos lenne továbbá a meglévő női vállalkozások segítése abban, hogy olyan újabb szektorokat fedezzenek fel, ahol a nők gazdasági kezdeményezéseket tehetnek a nem hagyományos üzleti vállalkozások kialakítására, ideértve a kapacitásnövelést is a hirdetés, a marketing és az árszabás terén, valamint a külföldi piacok megcélzásában.

3.12 A nők gazdasági tevékenységeinek fejlesztéséhez szükséges lehetőségek megteremtéséhez világos képpel kell rendelkezni a különböző régiókon belüli, jelenlegi és jövőbeli társadalmi-gazdasági helyzettel kapcsolatban.

3.13 Minden érintett szereplő bevonására szükség van annak érdekében, hogy megszűnjenek a nők előtt tornyosuló akadályok, és konkrét politikákat és programokat kell bevezetni a célból, hogy a nők nagyobb mértékben járulhassanak hozzá a növekedéshez és a fejlesztéshez.

3.14 A pénzügyi eszközökhöz való hozzáférés létfontosságú. A hitelplafont fel kell emelni annak érdekében, hogy a mikro- és kisvállalkozások kibővíthessék üzleti tevékenységüket és abba beruházhassanak. A kormányzatok és a finanszírozók ösztönözhetnék a hivatalos hitelszervezeteket ezeknek a projekteknek a támogatására. A politikai döntéshozóknak mindig szem előtt kellene tartaniuk a kkv-k és a mikrovállalkozások között meglévő különbséget a szervezés, a pénzügy, a termelékenység és a növekedési potenciál tekintetében.

3.15 Az új üzleti vállalkozásokra és a vállalkozáalapításra irányuló ösztönzések keretében hatékonyabb mikrohitel-ágazatra lenne szükség, valamint arra, hogy a kereskedelmi bankok megfelelő és reális kölcsönfeltételeket szabjanak.

3.16 Az értékesítési és promóciós kiállítások szervezése a térségben és az uniós tagállamokban lehetőségeket nyitna az exportorientált kezdeményezések számára, különösen a gyártási szektorban.

3.17 Az euro-mediterrán térségben élő nők jövőjét átfogó gazdasági, politikai, társadalmi és családi kontextusban kell szemlélünk. Gazdasági növekedés és a foglalkoztatási arány javítása nélkül a nők továbbra is megkülönböztetést fognak szenvedni a férfakkal folytatott tisztességtelen versenyben.

3.18 Konkrét politikákat és programokat kell bevezetni a célból, hogy a nők nagyobb mértékben járulhassanak hozzá a növekedéshez és a fejlesztéshez.

3.19 A kifejezetten a női vállalkozókra irányuló stratégiák lehetőséget kínálhatnak nekik arra, hogy kitörjenek a hagyományos gazdasági struktúrákból és többet fektessenek be a vállalkozói tevékenységbe.

3.20 Kutatásokat kell végezni minden kezdeményezés alátámasztására az egyes országok sajátos szükségleteinek meghatározása érdekében, korosztályok szerinti felbontásban és speciális ágazati tanulmányok révén, megvizsgálva a nők erős és gyenge pontjait.

3.21 Szükség van az induló vállalkozásokra, tájékoztatásra/tanácsadásra, finanszírozásra, képzésre, szakmai támogatásra és hálózatépítésre vonatkozó nemzeti intézkedések meghatározására és értékelésére a bevált gyakorlatok meghatározása és cseréje érdekében az észak-déli és dél-déli euro-mediterrán együttműködés térségeinek viszonylatában. Folytatni kell az Euromed-partnerországokban elért fejlődés nyomán követését annak érdekében, hogy megbizonyosodjunk a nők egyre szélesebb körű részvételéről hazájuk gazdasági életében.

3.22 Az euro-mediterrán térségben felállítandó transznacionális programok segítségével az üzletasszonyok szövetségei megoszthatják tapasztalataikat és a bevált gyakorlatokat, ami hatékony módja a vállalkozói tevékenységek és készségek fejlesztésének.

3.23 A franchise-rendszer hasznos eszköze lehet a női emancipációnak az önálló és kisvállalkozások létrehozása révén. Csökkentheti egy új projekt beindításához kötődő kockázatot, mivel már bevált gyakorlatra és bizonyítást nyert készségekre lehet építkezni. Fontos továbbá az üzletierőforrás-központok teljesítményének növelése. Szükség van a kifejezetten az üzleti követelményeket szem előtt tartó kapacitásépítésre, melyet más országokban már sikerre vitt gyakorlatok és programok figyelembevételével lehetne kialakítani.

3.24 Olyan új területek felfedezésével, mint az IKT-szolgáltatások, K&F, médiatermékek menedzselése és innovatív média-programok gyártása, illetve új rések megtalálásával az idegenforgalmi ágazatban új utak nyílnak a női vállalkozások számára.

3.25 Az IKT hozzájárul a termelékenységhez, a növekedéshez, a versenyképességhez és a foglalkoztatáshoz. Ennek az ágazatnak a fejlesztése létfontosságú az Euromed-térség számára ahhoz, hogy világszerte versenyképes legyen. A szükséges infrastruktúra felállításakor fontos mindenki számára biztosítani a hozzáférést annak érdekében, hogy a digitális szakadék ne mélyüljön tovább, különösen a nők esetében és a lakosság azon rétegeinél, ahol magas az írástudatlanok aránya. A hozzáadott értéket képviselő IKT-fejlesztés mind a férfiak, mind pedig a nők vállalkozói készségét erősíteni fogja.

3.26 Az Európai Bizottság Vállalkozáspolitikai és Ipari Főigazgatóságának „Női vállalkozások portálja”⁽¹²⁾ hasznos eszköze lehet a bevált gyakorlatok megosztásának, illetve a hálózatépítésnek.

3.27 Hivatalos munkalehetőségeket lehetne biztosítani a gyermekgondozási szolgáltatások terén, ami úgyszintén segítene a nőknek összehangolni családi és szakmai kötelezettségeiket.

3.28 Az önálló vállalkozással kapcsolatos, nőknek nyújtott segítségnyújtással és tájékoztatással csökkenthető lenne a bevándorlás nyomása. Ennek révén munkahelyek jöhetnek létre mind a származási, mind pedig a befogadó országokban.

⁽¹²⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/craft/craft-women/womenentr_portal.htm.

4. A barcelonai folyamat és az ESZP

4.1 Az európai szomszédsági politika célja az EU és partnerei közötti gazdasági integráció elősegítése. Az ESZP keretében a mediterrán partnereknek szánt, 2007–2013-ra szóló költségvetés 32 %-kal, 12 milliárd euróra emelkedett, nem fordítottak azonban elég figyelmet a nők gazdasági tevékenységeinek támogatására.

4.2 Az Euro-Mediterrán Parlamenti Közgyűlés (EMPA) 2007. március 16-17-i plenáris ülésén az EGSZB állandó megfigyelői státust kapott, felszólalási joggal az EMPA valamennyi ülésén. Ez jó lehetőséget nyújt az EGSZB számára, hogy ösztönözze a nők gazdasági tevékenységének erősítését.

4.3 A nők társadalomban betöltött szerepének erősítéséről Isztambulban rendezett 2006. novemberi első euro-mediterrán miniszteri konferencián ⁽¹³⁾ kötelezettséget vállaltak a nők vállalkozói tevékenységének oly módon történő támogatására, hogy megkönnyítik a nők földhöz, finanszírozáshoz, piacokhoz, információhoz és képzéshez jutását, hálózatépítését, valamint arra ösztönzik a pénzintézeteket, hogy kínáljanak a nők igényeire szabott termékeket, főként mikrohitelket.

5. Az Euro-Mediterrán Vállalkozások Chartája

5.1 Az olaszországi Casertában 2004. október 4-én rendezett ötödik euro-mediterrán konferencián az ipari miniszterek elfogadtak egy 2005–2006-os ipari együttműködési munkaprogramot. Az egyik javaslat a vállalkozói képzést illető ismeretek és tapasztalatok cseréjére vonatkozott.

5.2 Ennek eredményeként az Európai Bizottság Vállalkozáspolitikai és Ipari Főigazgatósága életre hívta az Euro-Mediterrán Vállalkozások Chartáját ⁽¹⁴⁾, amelyhez kilenc mediterrán partner csatlakozott. Az egyik alapelv az, hogy vállalkozói társadalmat kell építeni az euro-mediterrán térségben, az egész életen át tartó tanulás keretében, a képzési rendszer valamennyi szintjén egyaránt megcélozva a fiatalokat és a felnőtteket. Nem tesz azonban konkrét említést a női vállalkozók előtt álló kihívások kezeléséről.

5.3 A Charta hatékony eszköz a vállalkozói tevékenység feltételeinek javításához. Végrehajtását tekintve azonban a nők vállalkozói tevékenységének támogatása sem az alapelvek, sem a célok között nem szerepel.

5.4 Az Euro-Mediterrán Ipari Együttműködés 2007–2008-as munkaprogramja, noha épít az eddig elértekre és a hatékonyabb végrehajtást célzó intézkedéseket is megerősíti, ugyancsak nem irányul kifejezetten a női vállalkozók segítésére.

⁽¹³⁾ http://ec.europa.eu/comm/external_relations/euromed/women/docs/conclusions_1106.pdf.

⁽¹⁴⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/ind_coop_programmes/med/doc/f1949_en.pdf.

5.5 Az Európai Bizottság számos kezdeményezése szolgálhat a bevált gyakorlatok, illetve az európai és mediterrán országok közötti tudástranszfer példájaként ⁽¹⁵⁾.

6. A civil társadalom szerepe

6.1 A szervezett civil társadalom fontos szerepet játszik a nők emancipációjában, a közéletben történő részvételükben és képviselőségükben, valamint vállalkozói tevékenységük ösztönzésében.

6.2 A hátrányos helyzetűekkel – köztük például a fogyatékkal élő, valamint az oktatáshoz és képzéshez csak korlátozottan vagy egyáltalán nem hozzáférő nőkkel – való törődés igen erős hagyományára építve a meglévő forrásokat jobban fel lehet használni a vezetői képességeket fejlesztő, illetve pénzügyi képzést kínáló.

6.3 Köz-magán társulásokon keresztül a civil és társadalmi-szakmai szervezetek hatékonyan ösztönözhetik a gazdasági növekedést ⁽¹⁶⁾. Az ilyen társulások szélesíthetik a jövedelem-termelő tevékenységekhez nyújtott szolgáltatások körét.

6.4 Az oktatásban tapasztalható nemek közti különbség megszüntetését célzó képzés és akkreditáció olyan további területek, ahol a tapasztalt civil és társadalmi-gazdasági szervezetek tevékenykedhetnek.

7. Az EGSZB szerepe

7.1 Az EGSZB-nek fontos szerepe van annak biztosításában, hogy a civil társadalom a nőknek a gazdasági és társadalmi életbe történő bevonása terén részt vegyen az euro-mediterrán politika végrehajtásában ⁽¹⁷⁾.

7.2 Az EGSZB egy, az EU-Törökország konzultatív vegyes bizottság 2006. július 13-14-i, 21. ülésén bemutatott jelentéssel járult hozzá a nők foglalkoztatásának témájához ⁽¹⁸⁾, és a 2007. novemberben Törökországban tartandó következő ülésére újabb jelentést fog kidolgozni a nők és a vállalkozás tárgy körében.

⁽¹⁵⁾ <http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/craft/craft-women/women-dgentr-active>.
<http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/craft/craft-women/database-women.htm>.

⁽¹⁶⁾ [file:///E:/PPP for women entrepreneurship.htm](file:///E:/PPP%20for%20women%20entrepreneurship.htm), 2007. március 8.

⁽¹⁷⁾ A konzultatív testületek és társadalmi-foglalkozási szervezetek szerepe a társulási megállapodások végrehajtásában, illetve az európai szomszédsági politika tükrében.

⁽¹⁸⁾ EU-Törökország konzultatív vegyes bizottság.

7.3 A Gazdasági és Szociális Tanácsok és Hasonló Intézmények november 15–17-én a szlovéniai Ljubljanában tartott euro-mediterrán csúcstalálkozójának zárónyilatkozatában ⁽¹⁹⁾ a résztvevők kötelezettséget vállaltak arra, hogy kezdeményezéseikkel – mindenekelőtt a nők vállalkozói szellemének erősítésével – sürgetik a nők gazdasági és társadalmi életbe való bevonását.

7.4 Az EGSZB azt is támogatja, hogy a miniszterek ismerjék el a civil társadalom szerepe erősítésének fontosságát, illetve annak jelentőségét, hogy a civil szervezetek, női és ifjúsági szervezetek, szakszervezetek, üzleti és szakmai szervezetek jobb kormány- és parlamenti kapcsolatai, valamint a nemzeti, regionális és helyi igazgatás közötti együttműködés révén szélesíteni kell a civil társadalom cselekvési lehetőségeit.

7.5 A barcelonai folyamat keretében az EU számos programot indított, amelyek közül egyesek kifejezetten az Euromed-országok ifjúságát célozták meg. Az EGSZB tájékoztató jelentést adott ki „A mediterrán partnerországok fiataljainak támogatása”

címmel ⁽²⁰⁾, amelyben a nők vállalkozói tevékenységének támogatásával is foglalkozik.

8. Következtetés

8.1 Az Európai Bizottságnak hatáselemzést kellene végeznie az európai szomszédsági politikáról, beleértve a MEDA-programokat is, valamint szisztematikusan bevonva a nemekre vonatkozó szempontokat. Az Euromed-régióban a nők vállalkozói szférában betöltött szerepe kulcsfontosságú a globalizáció jelentette gazdasági kihívások kezelésében. Üdvözlendő lépést jelent az Európai Bizottságnak a MENA régióra irányuló programja, melynek célja a nők gazdasági életben betöltött szerepének növelése. A kitűzött célok elérése érdekében intézkedéseket kell tenni a releváns civil társadalmi képviselőkkel – köztük a női nem kormányzati szervezetekkel – való konzultáció biztosításához a projektek minden szakaszában: a programozás, a végrehajtás, az értékelés és a nyomon követés során.

Kelt Brüsszelben, 2007. július 12-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁹⁾ http://www.europarl.europa.eu/intcoop/empa/home/final_declaration_ljubljana_112006_en.pdf.

⁽²⁰⁾ Tájékoztató jelentés: A mediterrán partnerországok fiataljainak támogatása.